

ВАСУЛЬ ДІДЮК

НА НАРОДНІЙ
НИВІ

НА НАРОДНІЙ НИВІ

*„Суспільна праця довга, утяжлива,
за те ж плідна, та головно — вона
одна лиш може заповнить без дива
життя людини, бо вона одна
всіх сил, всіх дум, чуття, стремлінь людини
жадає, їх вичерпує до дна”.*

І. Франко

WASYL DIDIUK

'NA NARODNIY NYVI'

A collection of writing, articles and views
on Ukrainian political and community life

VOLUME 1.

Edited and published by the author

Printed by "Homin Ukrainy" ("Ukrainian Echo") Publ. Co. Ltd.
140 Bathurst Street, Toronto, Ontario, Canada M5V 2R3

ВАСИЛЬ ДІДЮК

НА НАРОДНІЙ НИВІ

Нариси — статті-коментарі — репортажі

ТОМ 1.

Накладом автора

З друкарні Видавничої Спілки „Гомін України”
140 Бетирст Стріт, Торонто, Онтаріо, Канада M5V 2R3

БІБЛІОТЕКА ВИДАВНИЦТВА „ГОМІН УКРАЇНИ”

Число 55.

У 40 - РІЧЧЯ УПА

Відомим і невідомим борцям Української
Повстанської Армії за волю України і
невтомним працівникам на українській
народній ниві

присвячує

Автор

Dedicated to the memory of all
known and unknown soldiers
of the Ukrainian Insurgent Army (UPA)
and to all those who have worked so tirelessly
for the Ukrainian cause.

Василь Дідюк

ВІД АВТОРА

Вже з молодих літ був у мене великий нахил до писання, а коли пізніше в житті треба було пов'язати це з суспільно-громадською працею — журналістика стала нерозривною її частиною до сьогоднішнього дня.

Перші журналістичні кроки зробив я вже на 12 році життя надрукуванням коротких віршів для дітей у молодіжних журналах „Світ Дитини” і „Дзвіночок”. Позитивні на них відгуки і заохота редакцій, ще більше підсилили моє зацікавлення писанням, вже не тільки віршів, але й дописів, статей, коментарів, репортажів і т. п. до різних газет і журналів в Україні, а опісля на еміграції.

На жаль, збірка віршів, що готувалась до друку, пропала у воєнному часі 1942 р. Декілька збережених і написаних пізніше вже на еміграції підготовляється до видання окремою книжкою.

У тяжких і невідрадних обставинах польської окупації, з різними труднощами і перепонами треба було здобути освіту, а рівночасно пірнути у вир боротьби українського народу за втрачену державність, яка побіч інших виявів діяльності кристалізувала національну свідомість також і на „народній ниві” у різних організаціях, установах, товариствах.

Чи була це праця шкільна, виховна, культурно-освітня, кооперативна, релігійно-церковна, мистецька, політична і навіть спортивна, завжди проводилась вона з народом і для народу, а зовнішнім її виявом були чисельні статті у нашій пресі. До актуальних справ і проблем, історичних подій, дат і людей, я завжди старався вносити якнайбільше виховно-чуттєвого елементу української душі та щирого, не лукавого українського патріотизму, на якому виховувалось наше покоління того часу — у щоденній праці і боротьбі з окупантами Батьківщини-України.

Коли на еміграції в Німеччині, а опісля в Канаді треба було й далі віддатись суспільно-громадській і журналістичній праці співпрацюючи з багатьма газетами, журналами і якийсь

час у своєму Видавництві, якось ніколи я не призадумувався над тим, чи варта б з написаного і „розкиданого” по різних газетах і журналах вибрати бодай дещо та видати окремою книжковою збіркою?

За порадами і заохотою багатьох читачів і друзів, я рішив вибрати тільки те, що на мою скромну думку може мати якесь примінення у суспільно-громадській праці і видати книжкою, розділивши її на такі розділи: нариси, статті-коментарі і репортажі. Тематично статті-коментарі діляться на: історичні, політично-суспільні, релігійно-церковні, шкільні і виховні, економічно-господарські і українську пресу.

Перелік названих розділів вказує на широке поле явищ і проблем, які мене цікавили, заставляли до задуми, а видвигаючи їх у нашій пресі мали сприяти їхній популяризації й розбудові на користь українських спільнот у вільному світі, а через них також допоміжній боротьбі українського народу за визволення.

Написано їх у різні роки від 1948 року в Канаді і були вони друковані у різних газетах і журналах в Канаді, ЗСА і Європі, тому напевно порушені у них актуальні колись деякі теми, сьогодні у багатьох випадках змінилися. Кожна стаття позначена роком її появи, і її зміст відноситься до того часу. Тому, що доводилося писати у різний час і на різні теми, часто подібні чи ідентичні, то тяжко було обмінити повторень певних думок, способу роздумувань і вислову.

Думаю, що статті-коментарі мають ту вартість, що вони заторкують цілий ряд тривких проблем, без огляду на те, коли вони появлялися в пресі рік-два чи понад тридцять років тому.

Книжку-збірник називаю „НА НАРОДНІЙ НИВІ” і присвячую її всім тим відомим і невідомим працівникам, які часто ціле своє життя працювали на цій українській ниві, за що терпіли від ворогів та, на жаль, і не все знаходили признання від своїх; як і тим, що загартувались на „народній ниві” в рядах героїської УПА боролись за волю України.

Назва книжки-збірника — це також щирий заклик до нашого молодшого покоління включатися до праці на „народній ниві”, яка щораз то більше таких працівників потребує.

Поза межами України найважливіше для нас питання, як

найдовше не тільки зберегти себе національно, але всіма силами й засобами допомагати українському народові на рідних землях у його боротьбі за визволення. Цій проблематиці присвячено багато уваги у статтях-коментарях. Це не нові, але повсякчасно актуальні теми українського „бути-чи-не бути”.

Між статтями є декілька полемічних. Підкреслюю, що в полеміці і аргументації, зокрема з українськими опонентами, я не керувався злобою, упередженням, симпатією чи антипатією, але твердим переконанням слухності й правди в ім'я добра української справи. Заступаю і обороняю думку, що кожен має право, а журналіст і обов'язок, чітко, ясно, відверто і справедливо обороняти свої погляди і правду, не заперечуючи цього і опонентові. Різниця думок, це не зло, якщо вони виключають нетолерантність, злобу, а найважливіше щоб вони не приносили шкоди для української справи і народу.

Передаючи цю збірку статей в руки Шановних читачів, я певний, що не всі мої статті, думки, коментарі, аргументи чи твердження всім подобаються, бо такого не було, немає і напевно ніколи не буде. Я буду задоволений, якщо ця перша скромна збірка хоч у дечому буде допоміжною у праці нашим народним працівникам. Це буде найбільшим для мене задоволенням і заохотою до дальшої праці.

Хай ця скромна збірка, що є спробою єднання всіх українців, людей доброї волі, зокрема молодшого покоління, запалить горінням наші серця, до праці на ниві нашої прекрасної Батьківщини-України.

Скільки в основному хотів я сказати, і при цій нагоді скласти щиру подяку всім тим багатьом друзям, які в той чи інший спосіб причинилися до її появи.

І. НАРИСИ:

УКРАЇНО, МОЯ БЕЗТАЛАННА БАТЬКІВЩИНО

Світе тихий, краю милий,
Моя Україно!
За що тебе сплюндровано,
За що, мамо, гинеш?

Т. Шевченко

У тяжких роках неволі, в час, коли здавалось нізвідкіля порятунку не було видно, як часто думка голубом сизокрилим злітала в висоти до Того, що всесправедливий і всемогутній. У час, коли ні одного веселого звуку в довкіллі не було чути, в час той дзвони соборів і співучим струменем прорізували мряки тишини і коротким, але радісним блиском приносили пільгу очам і серцеві. В маестатичному супокої, в приймаючій своєю глибиною повазі храмів душа наша, змучена щоденним і повсякчасним гаркотом злющих собак, що напосілись знищити, стерти з лиця землі нас, відпочинок життєдайних знаходила. А полум'яне слово, що дорогоцінними каменями падало від престолів, підсичувало новим нам силу витривати чорні століття лиха, чорного, кривавого терпіння.

Скільки ж разів чоло твоє, Україно, кривавим потом зрошувалось? Скільки ж то разів із рап на тілі твоєму криваве цвіття зацвітало? Скільки ж бо то разів тебе, Україно, жовцю напоено?

Пригадай:

...зашуміла трава степів під копитами диких, запінених коней. Задрижала земля під важкими гарбами, почорніло сонце від копоту куряв і димів, а обрій загорів полум'яним блиском пожарів. Тривожно діти твої, Україно, до матерів пригортались, а мужі з мечами обоюдними ставали на границях твоїх... Ставали стіною залізною, стіною вірною і хороброю. І вдарлось залізо об залізо... Іскри степ співучий квіттям червоним встеляли, кров мережками зелені килими розкрашувала, а плач матерів, сестер і жінок небо вкривав чорними важкими хмарами, неначе котарами дощовими, дощовою вагою напучнявілими. Орда надходила. Орда під столицю твою прекрасну

валом підступала, а за ордою дим із побойовищ злими зм'яями тягнувся. І задзвонили золоті дзвони храмів твоїх і впала ти на коліна. Аж ладан молитви в небо закурив...

Чи ж не пригадуєш, Україно, днів смуті і плачу?... Вперше це ж тебе розп'ято на хресті і жовцю напоєно...

Стань, Україно, перед годинником історії... Вдивляйся в біг днів твоїх, в коливорот долі твоєї. Долі трагічної і великої. Проходь степами своїми, колись шовковими, а тепер поритими, копитами збитими, хрестами розписаними.

На скільки хрестів розпинали тебе? Скільки мірок жовчі гіркої в уста твої спрагли влили?

І зайди в храми свої. Скільки ладану там викурилось? Скільки свічок скапало жовтими сльозами?

...вийди на старі шляхи твої, Україно. Пишно виблискуює в сонці молодому різьблена зброя харалужна воїнів героїчних. Мідяні, мов із бронзи витесані обличчя, сұворі; орлині очі, а шоломи в небо застромлюються. А прапори — райськими птахами в просторах пісню свою прекрасну виспівують. На баскому коні, перед полками — князь золотозброй, князь відважен, переможець. За ним — найкращі з найкращих твоїх...

Або ще пригадай:

...в лісах, в сутіні безіменні, незнані, без пишної зброї, без прапорів навіть, не в шикі бойовому виходять на поле бою, а одинцем, хилляючись і судорожно стискаючи холодну сталь револьвера смертоносного. Це знов — найкращі з найкращих...

Далі круто повертається біг історії. Тоді, коли останній кристал ладану докурювався, коли остання сльозина зо свіч обпадала, коли змучені орли мрій твоїх востаннє, здавалось, крильми змученими до дальшого льоту знімались, тоді Той, що не знає неможливого, Той, хто приймав як дар страшний, багатократно твое розп'яття, Той, хто в чаші своїї діамантовій збирає твої сльози, Той промовив тоді:

...Істинно, істинно кажу вам — ті, що терпіли — возрадуються, ті, що многократъ умирали — в славі воскреснуть.

Над землею оксамитом розстелилася блакить. Сонце знов зависло над землею, як мрія золота, а вітер срібногосий прилетів з-над морів і хвилює серця і душі. Червона калина, хрести почорнілі палками вінками оплела і жагучими раменами завітчала.

Україно, немає більшої справедливости від Божої справедливости і твердої віри.

...Христос, рано повертаючись до міста, зголоднів. Побачивши фігове дерево при дорозі — підійшов до нього. Але плоду на ньому не знайшов. Сказав: хай плоду з тебе не буде й до віку. І зараз всохло оте фігове дерево. А ученики, бачивши, дивувались: як же це так, що фігове дерево відразу й усохло? А їм у відповідь Христос: істинно, істинно, кажу вам, коли матимете віру й не будете сумніватись, зробіте не тільки те, що з фіговим деревом, але й коли горі отій скажете: двигнись і кинься в море, станеться. І все, чого попросите, твердо вірючи, станеться...

Святе письмо

І тому хай молитва твоя і сьогодні буде палкою, як була через тисячоліття. Хай мільйони сердець і далі дзвонять ритмом єдиним.

А з підхмарних висот поблагословить одного дня твоє воскресіння Той, хто: дав тобі найкращу в світі землю; хто дав тобі найзолотіше в світі сонце; найчистішу в світі блакить; велике минуле і ще більше майбутнє... і Ти воскреснеш моя Україно!

1958

◆

НАШІ РІДНІ ДЗВОНИ

Мої весняні вечорі неспокійні.

Суетяться над ними спомини про гомони наших українських дзвонів. Спомини про рідне село, про великодні дзвони, які безперервно, на протязі трьох днів дзвонили; про дзвони, які цілий травень на маївку скликали; про женців, які на полі пшеницю жали, а при гомоні вечірніх дзвонів простували свої хребти і, тримаючи у своїх лівих долонях серпи, правими клали на себе знак святого хреста...

А вечірні дзвони, наші рідні українські дзвони з дзвіниці радісно дзвонили...

Дзвони!...

Розбиті в кусні дзвони. Покидані у білі горнила шкварливих вогнів, переливані у ляфети — дзвони! Димами наших сіл, риданням жінок, плачем дітей, смертю наших людей — обіймані дзвони! Заніміли ви від наших трагедій, наших самот, наших розпук, наших скривавлень!

Вас порубали, так як і нас!
Вас понівечили, так як і нас!
І ви замовкли-заніміли!

Бо на вас і на нас грянув страдальний день, у якому люди не тільки людей, але і самого Бога розпинають!

У Страсний день, у Скорбну П'ятницю дзвони не дзвонять, тільки б'ють клепала й калатала. А ці клепала й калатала так заклепали й закалатли наше життя, що в ньому, здається, немає вже нічого, що не було б стократ наклепане і стократ переклепане!

Дзвони!...

Блискучі дзвони з нашої дерев'яної сільської дзвінички!...
Золоті завершення наших духових башт, святих церков!

Які щасливі були ми тоді, коли вузькими межами йшли до жінок, що пшеницю жали, або заметеними снігом стежками бігли до церков на Різдво Христове; по клепалах і калаталах Великої П'ятниці чекати голосів наших дзвонів, що неначе хором Херувимів радісно сповіщали воскресіння Христа. Наші рідні українські дзвони!...

Дзвони!... Коли знову загомоните?

Дзвони, блискучі бронзи мого віку!

Сьогодні, далеко від вас у Канаді, у весняні вечори та страдальні дні нашої української долі — згадую і споминаю вас!...

Із заходом сонця обертаюсь лицем до того далеского сільця, що в ньому і дзвони на дзвіниці дзвонили, і на полі жінці пшеницю жали, а я бігав до них вузькими стежками і межами. Бачу снігом заметені вулиці, по яких я ходив з колядою, та дерев'яну дзвіницю, звідки золотий гомін наших рідних дзвонів лунав... Бім, бам, бім, бам!

І з серця до горла тиснеться чорний клубок зачуслого болю!

Дзвони!...

Скажіть! Чи почую ще ваш золотий гомін, мої рідні українські дзвони? Чи піду ще під ваш гомін нині знівченою ворогом межею до жінок? Чи почую вас, коли знову, по Скорбній П'ятниці, ви радісно загомоните про нове і радісне Світле Воскресіння?

Вірю і чекаю, мої незабутні, дорогі дзвони!

Дзвони!...

1960

ПІСНЯ ПРО МОЛОДІСТЬ

...Ви є сіль зелі, а коли та
звітріє то чим осолиться?...

Виходьте раннім ранком на поля. Сині роси дорогоцінними сафірами нависають на тендітних стебелінах трав, оксамитний килим доспіваючого збіжжя хвилює у фіолетній півтемені. І нагло, з-за обрїю вистрілюють гарячі промені; обрїй червоніє, яснішає, переливається в золотавість, а далі — над хвильованими полями піднімається ясне, радісне, молоде сонце. Довкола ясно, погідно, чисто.

Надходить новий молодий день.

Молодість людини, як молодість природи. І подумати: коли б ясности тихого світання не змутили гаркоти, яким же прекрасним був би весь день?...

Серед дивних, несамовито цікавих обставин примандрувало на прекрасну українську землю наше покоління. Безкочними шляхами серед шовкових шляхів шлялися закурені полки, армії розгромлювали армії, гриміли патетичні пісні повстанських ватат. За місяць спливало на землю більше крови, ніж дощу за рік; червоні півні кукурікали сполохано в чудових палацах. Дзвони били на тривогу. Жила, горіла Україна. Сонце соборної України палило несамовито паличим промінням дитячі очі.

Та не тільки сонце вогняної доби приходилось оглядати.

Приходилось оглядати і темряву несподіваної ночі.

Ніч приходила кошмарна, неймовірно чорна, до болю довга. Приходилось доживати в темноті, без животворного сонячного проміння незабутніх, мимо всього, днів. Люди читали про те, яким повинно бути життя людини в нашому столітті.

Людини, а не невільника...

Із рядів українського народу рука наїзника виривала сестер, братів, тюрми крили в собі героїчні пляни батьків. А світ душився в чаді. О, Боже, як то кожен нерв людського існування був спрагнений волі. Як завжди з непогамованим хвилюванням підносились голови, коли то від позолоченого престола падали тверді, ніби на сьогодні писані слова:

...І тим, що в темені гинуть, сонце ясне засвітить...

І ось, коли саме несміливо нібито, тихо закралася до нас

молодість, нагло тоді грім, керований мудрою і справедливою рукою, пірвав на шматки важкі хмари. Близнуло могутньою повинню сонце. Блакитнява, простір, безкраї надії, оп'янливий вітер — всі вони роздзвонилися несподіваними, хоч роками дожиданими, роками омріяними сподіваннями волі.

І дуже пильно треба було берегтися, щоб слово те не оп'янило спраглих сердець.

Щоб вогонь — життєтворець не перемінився на вогонь — нищитель.

...Світильником тіла є око. Коли ж око твоє буде ясне, тіло чистим останеться. Коли ж око твоє лукаве, не шукати ясности в тілі твоєму. Отож, коли світло в тобі буде темрявою, якою ж страшною буде сама темрява?...

Святе письмо

Так було дано Богом та історією, що тягар і відповідальність за найважливіші в історії України хвилини в великій мірі впали на молодість нашу. Коли наші ровесники з часів I-ої світової війни кістю і кров'ю своєю забезпечували будову держави, ми, їхні наслідники, того ж самого готові були підійти й найменшого навіть надбання минувшини. Історія України бо, ми знали, не розпочиналася від нас. І перед нами українські революціонери розмірежували широкі степи кров'ю своєю героїською. Бо хіба ж Святослав Завойовник, Володимир Великий, Хмельницький, Мазепа, Петлюра, і тисячі інших відомих і невідомих не мають права на почесне ймення українських націоналістів?

Нашій молодості, ми думали, припала велика почесть, а водночас великий обов'язок докінчити марш, якого перші, найважчі кілометри пройшли — вони.

Наша ідея, наш дух, що виріс на тисячолітньому бойовищі — це саме сила, яка давала нам снагу наші зобов'язання перед народом нашим прекрасним, перед Батьківщиною нашою найлюбішою сповняти. Або принаймні — пробувати сповняти їх...

Сьогодні — нова молодість виросла.

Вона — продовження нашої власної молодости. Вона — продовження української молодости. Української молодости, яка вічна, яка зривається кожної весни до нового життя враз із всією природою.

І коли молодість та нова в своєму нестримному розгоні буде керуватись спокійним розумом, вона буде святкувати перемогу.

І тоді прийде хвилинка, про яку мріяли ми і покоління перед нами, коли то під твердим, рівним, переможним маршем ясночолних когорт українських націоналістів-самостійників залопотять горді прапори на широких степах України, коли бистрим зривом підірвуться на щоглах українських кораблів українські переможні прапори, коли знов, як колись, світ весь у великому захопленні поклониться нашому переможному гаслові.

Ми віримо у всевоскресаючу молодість.

Хаї! живе наш найкращий друг — українська молодість.

1965

КРАСА, РАДІСТЬ І ЛЮБОВ

Встаньте раннім ранком, коли тільки сонце підніметься понад обрієм: таке ясне, таке молоде і таке повне надії. Бо що є на світі кращого від ясности, від молодости і від надії? Ясність — символ того, чого і серце і душа кожної людини прагнуть.

Коли вперше відкриються оченята немовляти, воно ще немічне, може й не знаючи різниці між темрявою і ясністю, втішається ясністю, як чимсь довго дожданим, чимсь довго вимріяним, чимсь, чого воно, оте немовля, ще в лоні матері життєвими соками наливаючись, прагнуло. Опісля вже, пізнавши зміст ночі і дня, переснивши ніч снами юначими, таке дівча, чи хлоп'я, рано пробудившись, через вікно бідної чи багатшої хати побачить світло нового дня і хотіло б втілити в дійсність райдугу юнацьких днів. Вкінці дозрівши, отака Маруся, чи такий ото Івась вранці на роси виходитимуть, вже вміночи облік давати і снам і мріям, все таки дальше в отому саме новому дні сподіватимуться, не без надії, сповнити всі душевні і задушевні мрії свої, своїх попередників і своїх наслідників. Кожна бо молодість знає, що вона є молодістю того, що минуло, і старістю того, що прийде. Бо нерозлучні вони: те, що було, і те, що буде. Без того, що було, не було б того, що буде, а без надії на те, що буде, чим було б те, що є?...

І вкінці: молоді і старі, і навіть найстарші, побачивши світляне проміння нового дня, чують, як серце їхнє сповняється

новою, воскреслою надією. Минула ще одна ніч. Зайшов місяць за сім гір і за сім морів. Поскапували зорі, як світло воскових свіч поза обрій. Розійшлися і малі і великі хмари. А над світом засіяла синь. Блакитна, така блакитна, аж від неї очі сліпнуть. Бо вона безкрая. Бо вона безконечна. Бо вона повна прекрасних обіцянок. Повна обіцянок краси, добра і любови. Бо є їх три на світі.

Краса... Хтось може скептично запитатись, а де вона? Такому ми скажемо: виходьте, будь ласка, на поля раннім ранком. Подивіться на сине небо, послухайте раннього тихенького вітру, придивіться пташкам, які раннім ранком в гору піднімаються, приложіть вухо свого серця до світу, який пробуджується до нового дня і спитайте красу. Її так багато...

Ще хтось може запитатись: а де ж оте добро наше?... Такому ми у відповідь: воно довкола нас. Подивіться на квіти, що на полях, як вони келехи свої розтулюють і сонце молоде добром усяким ті келехи наповнює; прислухайтеся, будь ласка, до жужжання бджілок, які вулики свої залишивши, по квітках медок прекрасний збирають; а припадіть серцем до землі, яка знов новими плодами наливає збіжжя і новими овочами дерева, яка добром своїм безконечним наповняє все, що на ній...

Вкінці може скажете, а деж та любов?... А ми вам відповімо: не шукайте її в рядах людських щоденників, шукайте її в сусіда свого, в ближнього свого. Навіть у себе самого. Кожна людина щось любить. Немає досконалого на землі отій, немає і досконалої любови. Але її так багато. Багато її так в любові сановитного господаря до землі, яка плід має принести йому щедрий; багато тієї любови в кожній пташині, в кожному звіряті, в кожній рослині і — вірте, чи не вірте — в кожній людині.

Тільки любов, ту найбільшу з усіх людських прикмет, треба вміти видіти. Треба вміти відчувати. І треба вміти її такою ж любов'ю віддячитись.

Ті, що в темінь вірять, ясности ніколи не зрозуміють.

Істинно, істинно, кажемо вам:

Виходьте раннім ранком на світ Божий і втішайтесь щоденною радістю.

І кличте за нами:

Хай живе наш найкращий друг на світі.

Друг — радість...

1966

Прожектором у темряву:

**„ЕРЕТИЧНІ ДУМКИ”
ПІД НОВИЙ РІК**

Боже мій! І чого ми тільки не вміємо! Чого тільки не можемо! Але горе в тім, що при всьому тому нам здається, що чогось великого бракує... Ми подібні до немовляти: воно тільки плаче, а не в силі ні знати ні сказати, що йому треба, тільки досаду почуває”...

Так писав уже досить давненько наш такий рідний філософ Скворода. Ми все вміємо і все знаємо (на словах), якщо одначе приходиться до діла — немає ні рук, ні голови до праці. Будуємо палати (в уяві), не поклавши здорових фундаментів. Покласти фундаменти — це важка (одночасно і незамітна) праця.

Отже, хто ж це робитиме? Ми всі покликані тільки до великого діла.

Ми все вміємо й все знаємо і тому нам здається, що „чогось великого бракує...” Тому так залюбки покликаємося на солідарність італійців, на силу жидів, на докладність німців. А „щось велике” не паде з неба! На великі діла складаються дрібні й незамітні речі, які хтось мусить виконувати. До цього потрібно плянування, потрібно докладного виконання і солідарного поперття. Таким чином можна дійти й до сили.

У сліпій досаді гриземося, кусаємося, шукаємо вини в усіх і всюди — тільки не у себе самих. Тому не шукаймо „грішників”, а перестаньмо грішити самі. С. Смайлес, шкотський автор відомих біографій писав, що „кожний сам собі визначає ціню”. Ми стаємо великими або малими — в залежності від нашої волі!

Китайське прислів'я стверджує, що „Якщо людина хоче піднятися — мусить допомогти в осягненні успіхів своїм друзям”.

Подумаймо!

1966

II. СТАТТІ-КОМЕНТАРІ:

а) ІСТОРИЧНІ:

У БОРОТЬБІ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

(У 60-річчя Української Національної Революції, проголошення Самостійної і Соборної Української Держави 1918-1919 років, і 35-річчя створення УПА)

Нестримана могутня хвиля національного пробудження покотилася по всій Україні, коли під ударами революційних сил в березні 1917 р. почала розвалюватись тюрма народів — Росія, з якої встав і, розірвавши вікові московські кайдани, український народ, та почав будувати свою незалежну суверенну Українську державу.

„В своїй хаті — своя правда і сила і воля”, та „Вставай-те — кайдани порвіте!” прогомніло просторами України та стихійно почало відроджувати лицарський дух наших славних предків, — хоч і по кількох віках неволі, — а весь народ відразу пригадав собі „хто ми, яких батьків діти, ким і за що закуті” та всією силою душі і серця відчув, що настала рішальна хвилина, у якій самому треба рішати про власну долю.

Під національними синьо-жовтими прапорами відбувається Всеукраїнський Національний Конгрес 19-21 квітня 1917 р. в Києві, який рішуче вимагає проголошення самостійності України, зрвання всіх зв'язків з Москвою, організування українського уряду, української національної армії, для якої перший Всеукраїнський Військовий З'їзд з 18-21 травня 1917 р. ставить до диспозиції півтора мільйона українських вояків. На жаль, невідготовано заскочені революцією тодішні провідники повірили у погубні, ще тоді незнані, пропагандивні соціалістичні кличі, як: „братерство, національна і соціальна рівність і справедливість” і почали вагатись та не проголошувати зразу Самостійності України, через що прогайнували перші, може найкращі місяці революції, заповнюючи їх півзасобами у формі трьох універсалів. Доперва під тиском самостійницьких сил аж IV Універсалом, 22 січня 1918 р. було проголошено Само-

стійну Українську Державу. IV універсал був одночасно покликом до дальшої національно-визвольної боротьби за встановлення української влади на території всієї України. Черговим доповнюючим етапом української національної революції став Акт 1-го листопада 1918 р. у Львові, а далі — 22-го січня 1919 р., на Софійській Площі в Києві — проголошення Акту

Собор св. Софії в Києві

злуки всіх українських земель в одну Самостійну Соборну Українську Державу.

Така була ціль української національної революції. До такої мети стремив цілий український народ. За таку в шаленому крутежі подій і боротьбі ідей боролися збройні сили української національної революції з ворогами-наїзниками за право народу бути господарем своєї землі.

Цілком іншу мету і цілі мала березнева російська революція, яка — хоч і була звернена проти царського панування, — в питанні поневолених Москвою народів стояла на становищі „єдиної неделімої”. Московські большевики ніяк не могли погодитися з фактом самостійності України, тому післали в Україну свої війська, які — після кількарічної боротьби, з

тихою чи явною, моральною і матеріальною допомогою наївних тодішніх західних політиків — втопили молоду українську державу в „огні і крові” та, перетворивши її у свою колонію, безпощадно поневолюють її до сьогодні. Геройські визвольні змагання українського народу 1917-1921 років закінчилися невдачею на полях боїв. Вороги поділили живе тіло України. Впала українська держава, але війна з ворогами була незакінчена. Ідею боротьби за свободу і державну незалежність перебрало нове покоління, продовжуючи її на всіх землях України, під всіма окупантами, у різних формах.

Чи була це боротьба з большевизмом, як новою формою московського імперіялізму на СУЗ, чи бойово-політичні акції УВО-ОУН на ЗУС проти польської окупації, чи врешті боротьба за державність Карпатської України в 1938-39 рр., — все це були нові ланки в безперервному ланцюзі росту вищирш і вглиб ідеї боротьби українського народу за волю, за державність. Історія — власна і чужа — вчить нас, що доля народу, який знаходиться в боротьбі за свою волю і державу, ніколи не є легкою. Ця боротьба часто вимагає великих зусиль і жертв, постійної витривалості і максимальної консолідації національних сил, та продовжується аж до досягнення мети.

Тому на початку Другої світової війни і дальша окупація майже всіх українських земель большевицькою Москвою, а відтак гітлерівською Німеччиною, були тільки черговою історичною нагодою, у якій український народ, через революційну ОУН під проводом С. Бандери, Актом 30-го червня 1941 р. задемонстрував перед воюючими окупантами і цілим світом свою волю творити власну, суверенну державу і власне, вільне життя. Ця воля була така сильна і категорична, що її не могли зламати ані терор окупантів, ані страхіття війни, ані „логіка фактів” сильних світу цього, які не хотіли признати українському народові права на його місце під сонцем, ані — врешті — малодушні ляментування різних, таки своїх „рідних” опортуністів.

Концепція власних сил і збройної боротьби за волю перебрала тому, що вона виростала з органічних і життєвих потреб українського народу. Її росту і впливу не змогли спинити ані терор ані брехлива пропаганда окупантів, ані врешті і свої опортуністи, які визвольну боротьбу підтягали під кон'юнктуру. Ідея збройної боротьби, що завжди лежала в основі

націоналістичного визвольного руху, який тоді і тепер беззастережно прийняв український народ, як мету до визволення, знайшла належні форми організації і вияву. Вже весною 1942 р. почали діяти збройні групи ОУН, що одночасно боролися з обидвома окупантами, і тим дали початок новим формам визвольно-революційного руху — Українській Повстанській Армії. Через кілька місяців цей рух, піддержаний народом, поширився на все Полісся, Волинь, Галичину та більшу частину Правобережжя, як про це читаємо у відозві головного

Св. Юр у Львові

командира УПА сл. п. ген. Романа Шухевича-Чупринки — „В п'яті роковини УПА”. Це ствердження не є посяганням на монополію на УПА, як тут за кордоном дехто інтерпретує, воно є тільки доказом, що революційна ОУН в той час була єдиною організованою українською політичною силою, яка була здатна вичути настрої народу і дати організований почин і форми УПА як загальноукраїнської збройної сили, що й стверджує головний командир УПА в своїй заяві з квітня 1948 р.: „3 моментом, коли УПА визнав український народ і післав до неї

своїх кращих синів, УПА без сумніву стала збройним рам'ям цілого українського народу. УПА зростала і поширювалася дуже швидко. В її ряди вступали люди різних переконань, люди, які не належали до жодних політичних партій, але які вірили, що шлях УПА правильний, люди, які хотіли активно боротися за визволення України”.

Оце було найістотнішим: в рядах Українського Визвольного Руху і довкруги нього стали лавою ті, що ставлять на народ як на основну силу і визнають примат протиюкрантської боротьби на українській землі за всяких умов і вирішальним тереном боротьби за українську державність. Не було в збройних рядах УПА і революційного підпілля тих, які не визнавали і не визнають повищих правд і до сьогодні. Боротьба УПА проходила серед неймовірних труднощів і обставин. Увесь час УПА мала проти себе величезну перевагу ворога в людях і техніці. До того вона боролася біля десятих літ вже і у мирних умовах, коли ворог не мав жодних воєнних фронтів, а відомо, що УПА не користувалася жодною чужою допомогою, як це приписує їй московська брехлива пропаганда, але боролася виключно своїми силами.

Що ж було джерелом сили УПА? Сила УПА була і є в тому, що вона — армія народу, вона вийшла з народу і боролася за його найжиттєвіші інтереси, за його національне і соціальне визволення, за побудову української держави. Сила УПА була в тому, що її підтримував народ, що разом з УПА боровся весь народ. Сила УПА — в її мужності, стійкості і героїзмі її бійців і командирів, в її вмільй партизанській тактиці. Сила її у внеслих ідеях Українського Визвольного Руху, співзвучних із життєвими прагненнями народу. Ось, що дозволило вести нерівну боротьбу з ворогом на протязі довгих років і зумовило успіхи УПА.

Успіхи, яких добила УПА, далеко перейшли всі сподівання, які поклала на неї ОУН-УГВР і весь український народ. А добила УПА цих успіхів в умовах, яких дотепер не знала історія людства. Які ж були ці успіхи? Вони різного характеру. Під охороною УПА, за закликком революційної ОУН, вдалося українському чоловічому населенню у великій мірі оминутися заглади на імперіялістичних фронтах війни у 1944-1945 роках. УПА своїми діями паралізувала енкаведівські акції вивозу людности на каторжні роботи в Сибір, паралізувала масові лови на українську молодь до примусових ро-

біт, спинювала акцію насильної колективізації. Своїми акціями УПА зовсім спаралізувала організацію голоду, яким Москва намагалася зламати опір українського народу весною 1946 р. Далі, УПА у великій мірі своєю боротьбою виводила з ладу терористичну машину НКВД і в цей спосіб послаблювала тиск окупантського режиму на населення України .

В мілітарному відношенні — відділи УПА неоднократно здобували ворожі райони і центри, вривалися в обласні центри, ліквідували найчільніших представників окупанта, як ось генералів — Ватутіна, Сверчевського, Москаленка і інш. Українські повстанці засідками і наскоками повсякчасно били ворога та не давали йому можливості реалізувати пляни нищення українського народу .Страх від УПА між „геройськими” окупантами був такий великий, що тільки у більших центрах під великою охороною вони ще сьак-так виконували свою владу, тільки днями.

В політичному відношенні — далекими рейдами відділи УПА промірювали рідні й чужі землі, несучи на своїх прапорах справедливі і свободолюбиві гасла Українського Визвольного Руху, піднімали інші народи на боротьбу зі спільним ворогом і поширювали спільний фронт поневолених Московою народів, в чому ідеї АБН знайшли своє практичне приміоння.

Серед українського народу УПА своєю боротьбою зробила визвольну ідею ще більш живою й динамічною, згуртувала довкруги неї найширші маси народу, про яку сьогодні знають уже всі в найдаальших закутках советсько-московської імперії. Під впливом цієї боротьби приходить глибокий перелом у характерах й мисленні найширших мас. Заламався міт про всесильність КГБ і ворожого терору. Чимраз менше тих, що вірять у соціалізм, марксизм-комунізм. Виростають нові одержимі борці за волю, борці, які відважно кажуть чого вони хочуть і за що боряться. Все це вказує на те, що зміст боротьби Українського Визвольного Руху здобув собі в народі найвище довір'я і симпатії та поглибив віру народу у свої сили. Справді сьогодні можуть бути і є змінені форми боротьби але, як і тоді, так теж і під сучасну пору вирішальним фактором є людина та ідея.

Тому, відзначаючи 60-річчя Української Національної Революції, 60-річчя від IV-го Універсалу, яким проголошено самостійність у 1918 р. і соборність у 1919 р. та 35 років від

цієї найбільш героїської епопеї українського народу УПА, ані на хвилину не забуваймо Звернення Проводу Українського Визвольного Руху до українського народу, по закінченні остатньої світової війни, коли знову всі наші землі опинилися під окупацією московського займанця і в якому писалось:

**Головний Отаман С. Петлюра,
Голова Директорії УНР**

„Ми свідомі того, що наша визвольна боротьба входить у свій найважливіший період. На великому священному шляху визвольної боротьби поневоленого народу бувають дні тріумфу і занепаду, і не нам узалежнювати наші дні від майбутньої розв'язки. Ми, як діюче народне покоління, сповняємо своїй почесний обов'язок, незалежно від того, чи нам дадуть за це терновий чи лавровий вінок. Ми віримо в силу і воскресіння України і знаємо, що своїми діями наближаємо день національного і соціального визволення. Коли б ми впали, то на нашій крові і ділах зродяться чергові борці, що початє

діло попровадять далі, так як і ми продовжуємо труд і працю наших батьків”.

Як знаємо, більшість з тих, які з такими словами зверталися у травні 1945 р. до свого народу в Україні, загинули, сповняючи свій добровільно взятій на себе обов'язок, на службі своєму народові. Але чи ті великі слова не стосуються нас всіх, що живемо сьогодні? Пам'ятаймо, що наші втрати у боротьбі у минулому були великі і немінучі. Вони теж будуть немінучі і у прийдешніх роках, бо здобуває той, хто бореться! Україна бореться і переможе! Хотіння народу жити своїм державним життям було виявлене багато разів на про-

Гетьман Павло Скоропадський
голова української Держави 1918 р.

тязі 60-річчя Української Національної Революції у різному часі, обставинах і формах, є доказом його великої національної свідомості й політичної зрілості. Цієї боротьби боїться дуже наш відвічний ворог Москва, і тому не диво, що докладає він усіх зусиль і старань, щоб знівечити і оклеветати цю боротьбу. Так як ненавидить і виклинає він Мазепу, як знищив Петлюру, Коновальця, Чупринку, Бандеру, так хоче знищити і запламити героїчну боротьбу нашого народу найновішої історії. Якщо запізнатися із засобами боротьби Москви проти Українського Визвольного Руху, які проходять різними засобами, як преса, телебачення, радіо, фільми, то не треба ве-

ликого знавця, що міг би переконатися, що ще й нині дрожить він з люті перед самою легендою УПА, більше боїться тіні Бандери і Чупринки, ніж американської атомної бомби, проти якої має свою протизборю. Це для нас доказ, як великою і правильною була наша боротьба на протязі 60-річчя, та є і тепер, бо проти ідей Бандери-Чупринки, проти ідеї національно-визвольної боротьби Москва таки не має ніякого протиставлення.

полк. Євген Коновалець
провідник УВО і ОУН

Тому, продовжуючи нашу боротьбу, схилім наші голови перед Героями Української Національної Революції, зміцнім нашу допоміжну боротьбу за визволення України, будьмо в єднанні з нашими братами і сестрами та цілим нашим поневолені, але нескореним, героїським народом, у твердому переконанні, що гряде час Української Правди, бо народ, що бореться, народ, що видав із себе скільки героїв, та в останньому 35-річчю таку героїську армію як УПА, гідний мати свою Самостійну Соборну Державу і він її здобуде!

1977

У 40-РІЧЧЯ ІСТОРИЧНОГО ЧИНУ НАЦІЇ

Сорок років тому 30 червня 1941 року у перших днях зудару двох імперіялістів — гітлерівської Німеччини і червоної Москви, у Львові проголошено відновлення української державности. Шлях історичного прямування нації до волі визначають дороговкази. Вони, немов палаючі вогні в темряві, освітлюють напрямні, що ведуть народ до завітної мети і мобілізують його сили до боротьби і перемоги. Саме дороговказ 30 червня 1941 р. проголосив нації і світові — за що і проти кого, все і всюди, не дивлячись на умови — виступить український народ в обороні своєї державности.

В нашій історії ця подія належить до найновіших подій нашої визвольної боротьби, як черговий історичний Акт українського національного відродження. Але ідея цього Акту, як і Акту 22 січня 1918 року, не нова. Вона була, є і буде найвищою метою українського народу і такою залишиться для майбутніх поколінь української нації, аж до часу повного її здійснення.

У полеміці на тему історичних подій в Україні під час Другої світової війни противники цього Акту, противники націоналістичної ідеї і чину взагалі, цього значення не визнають, а можливо не можуть бачити. Вони, відкидаючи саму ідею, чіпляються всяких „видимих і невидимих” формальностей, а часто окремих навіть слів, а що вже й говорити про такий закид, як мовляв: чому це саме Організація під проводом Степана Бандери проголосила 30 червня 1941 р. Акт відновлення Української державности і чому цей момент авторства був виразно підкреслений у тексті самого Акту?

Той, хто хоче знайти об'єктивну, речеву відповідь на ставлені питання, повинен сам основно простудіювати тогочасний політичний і фактичний стан нашого народу, а зокрема стан політичних українських сил на рідних землях і поза Україною.

Роки, що ділять нас від цих незабутніх днів, це доволі довгий час на те, щоб вже спокійно, об'єктивно, по-державницькому оцінити Акт 30 червня, щоб кожний український патріот, незважаючи на його партійну приналежність, спромігся

дати об'єктивну національно-державницьку оцінку події, яка має велике історичне значення.

Це правда, що Акт 30 червня 1941 р. стимулювала ОУН, він же дав їй силу і престиж серед нації, бо це був чин нації, волю якої відзеркалювала ОУН, її провідні кадри, що мали відвагу від імені нації і для нації прийняти на себе рішення і ризик. І не має значення, хто по іменню стояв за цим Актом; за ними стояла і його здійснювала нація. А щоб якнайкраще зрозуміти політичні умови того часу як в Україні, так і в світі, зупинімось хоч дуже коротко на характерності події, що стали основою Акту 30 червня 1941 року.

Коли в 1939 році всі українські землі опинилися під окупацією одного гнобителя — московсько-большевицької імперії, українські легальні політичні організації і партії, що ще існували на західно-українських землях, перестали діяти. З приходом большевиків вони самоліквідувалися, частина їх членів, особливо провідних, виїхала за кордон; будь-яка легальна політична діяльність стала неможливою. На українських землях єдинодіючою політичною силою залишилася підпільна Організація Українських Націоналістів (ОУН), яка вже мала за собою важливі, але випробуваний шлях національно-визвольної боротьби, особливо з польським окупантом. Як організація підпільна, вона не тільки продовжувала свою діяльність, а й ще ширше її розгорнула, стаючи авангардом усіх поневолених Москвою народів у боротьбі за визволення. Большевицька окупація західно-українських земель викликала в деяких українських політичних колах пригнічення, а то й почуття капітуляції, але революційної динаміки ОУН не здушила. Навпаки, фронт підпільної боротьби з окупантом поширився на всі українські землі, а національно-визвольні ідеї ОУН почали приникати й на терени інших поневолених Москвою народів.

В маніфестації ОУН з грудня 1940 року записано:

„Кличемо революціонерів усіх поневолених Москвою народів до спільної боротьби і співпраці з українськими націоналістами-революціонерами. Тільки Україна є правдивим союзником усіх поневолених і загрожених Москвою народів у їх боротьбі з московсько-большевицьким імперіалізмом”. А далі: „Кличемо усіх українців — де вони не жили б — ставати у бойові лави фронту Української Національної Революції!”

Вже хоч би з цих закликів видно, що ОУН з самого початку московсько-більшовицької окупації західноукраїнських земель готувалася до революційно-визвольної боротьби з Москвою. Тому відбувалася всебічна підготовка до революційного виступу, щоб при першій нагоді відновити українську дер-

Дім „Просвіти” у Львові

жавність. З цього ясно видно, що застерігати за собою якийсь монополі на революційну боротьбу проти московсько-більшовицького окупанта нікому з ОУН і на думку не приходило. Навпаки, ОУН радо вітала б у цій, особливо важкій, боротьбі за волю України також інші українські політичні партії чи організації, що існували раніше бодай на західноукраїнських землях, і робила в цьому напрямку кількакратні спроби. На

жаль, всі інші політичні партії й організації від участі у важкій революційній боротьбі на рідних землях відмовились. Вони воліли самоліквідуватись. Це далеко легше!

Ядра проводів тих партій опинилися на еміграції: на чужих теренах, окупованих Німеччиною, в самій Німеччині і частинно на українських землях, що увійшли до складу „Генерального Губернаторства“. Тут для їхньої дії не було такої небезпеки і таких перепон, як на українських землях, окупованих большевиками.

Тут вони дещо активізувались, але вже при перших спробах це робити, виявилось, що й тут свобода дії була дійсно лише умовною. Виявилось, що німецька влада ставиться до такої політичної дії ворожо. Саме усвідомлення, що німецька влада ставиться до пляну відновлення їхньої політичної діяльності неприхильно, вистачило, щоб вони негайно від такої діяльності відмовились, а взялися, правда, досить анемічно, до стисло культурницької праці.

У висліді цього і на еміграції в Європі ніяка з українських політичних партій своєї діяльності не відновила, і ніякої організованої і незалежницької роботи не вела. Здебільша існували тільки окремі колишні діячі партій, які мали дуже мало своїх прихильників на місцях свого перебування, а тим більше на рідних землях.

Отже, єдиною політичною організованою силою, що розпоряджала міцними, здисциплінованими кадрами і діяла як цілковито самостійна політична організація, не оглядаючись на те, чи чужа сила — в цьому випадку гітлерівська Німеччина — дає на це свою згоду, чи ні, була й поза Україною — Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери, як єдина в той час політична сила, що твердо й незмінно стояла на позиції: за самостійну, соборну українську державу в кожній ситуації і проти кожної сторонньої сили, яка заперечує право української нації на суверенність.

Українська еміграція також слідкувала за розвитком політичних подій у світі і в Україні, щоб у відповідний час як найбільше допомогти визвольній боротьбі українського народу. Українські націоналісти за кордоном найперше звернули увагу на необхідність координації українських політичних сил, щоб спрямувати їх на активну допомогу визвольній боротьбі українського народу. Вже навесні 1940 р. почались наради в справі консолідації, які згодом, завдяки наполегливій акції

ОУН під проводом Степана Бандери, завершилися повним успіхом. 14 червня 1941 року появилася відозва до всіх українців, підписана 116-ма визначними політичними, військовими і суспільними діячами з різних середовищ. В цій відозві, між іншими, читаємо:

„Для українського народу і української землі надходить знову велика історична хвилина. Серед небувалої світової бурі на наших очах валиться дотеперішня політична система світу, в якій ми були на самому дні в путах політичної і соціальної неволі. Перед нами відкриваються широкі можливості. Свідомі ваги цієї грядучої великої хвилини, що її можна б порівняти хіба до тієї в 1918 році, і свідомі нашої відповідальності перед історією, уважаємо нашим національним обов'язком стати негайно разом для спільної важкої праці над остаточним національно-політичним визволенням українського народу. Великий історичний час, у якому живемо, вимагає від нас залишити на боці всі непорозуміння і стати разом до служби тільки одній найбільшій справі — визволенню українського народу і відновленню Української Суверенної від нікого незалежної Соборної України”.

Вже у тій відозві українських політичних, військових і суспільних діячів з усіх земель України бачимо однастайну думку про наближення великої історичної хвилини для відновлення української державности, що й зреалізовано Актом 30-го червня 1941 року.

Українські націоналісти здавали собі справу з тягару відповідальности. Вони взяли за ще одну можливість: зорганізувати на швидку руку спеціальну репрезентацію всіх українських „середовищ”, тобто колишніх провідних кадрів існуючих будь-коли в минулому українських політичних партій і передати їй ініціативу проголошення декларації суверенних прав української нації на українській території. Саме тому, що ОУН не мала бажання монополізувати справу, на цю можливість звернула увагу, і результатом того було зорганізування з почину ОУН навесні 1941 року Українського Національного Комітету, до складу якого ввійшли представники всіх існуючих раніше українських партій і центрів, за виїмком організації полк. А. Мельника. Але, коли за кілька днів перед вибухом німецько-більшевицької війни стало відомим членам УНК, що самостійницька декларація зустрінеється з репресіями проти діями гітлерівської Німеччини, твердість деяких

членів УНК захиталася. Постала небезпека, що в обличчі грізних німецьких репресій УНК в такому складі свою декларацію здезаує. От тому то й виникла конечність, вимога хвилини, щоб з проголошенням історичної державницької декларації

**Ярослав Стецько — Голова Державного Правління
і голова проводу ОУН**

рації українського народу в такій критичний момент виступила Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери і щоб ця її ініціатива була виразно зазначена в тексті Акту — для стягнення на себе репресій гітлерівської Німеччини. Бо тільки ОУН була спроможною тоді твердо і гідно протиставитись німецьким ударам і за ніяких умов не скапітулювати між німецьким молотом і московським ко-

вадлом. Це вона й доказала незабаром у тій жорстокій дійсності. Вибух німецько-большевицької війни був тією вирішальною хвилиною, до якої готувалась ОУН на рідних землях. І хоч у плянах Гітлера не було місця для самостійної Української держави, але моменту вибуху війни між двома імперіалістичними хижаками — не можна було прогаїнувати. Предбачаючи негативне ставлення Гітлера до української державності і можливу окупацію українських земель німцями, ОУН у „Політичних вказівках” з травня 1941 р. з'ясувала своє ставище так:

„Наше завдання в такій ситуації: не допустити до того, щоб Україна була тільки тереном розигри чужих сил з нашим ворогом, а вслід за тим — об'єктом чужого володіння. Навпаки, власною боротьбою, будівництвом власної держави власними силами і з власної ініціативи здобути собі роллю підмета і партнера, учасника війни і співтворця нового ладу на руїнах московської імперії. Виключаємо роллю обсерватора та пасивно-вичікуюче ставлення до подій, що відбуваються на українській землі, а зокрема супроти війни інших держав проти Москви і їхнього порядкування”.

Тому аналізуючи політичні обставини, наставлення Гітлера до самостійності української держави, нашу внутрішню українську ситуацію; з ініціативи ОУН у Львові 30 червня 1941 року відбулися Національні Збори в будинку „Просвіти” у Львові, на яких врочисто проголошено відновлення української держави. 3-го липня створено Українську Національну Раду, почесним головою якої став митрополит Андрей Шептицький, а головно — відомий загальношанований сеньйор українських політиків д-р Кость Левицький. До складу Української Національної Ради ввійшли визначні українські політичні, військові та громадські діячі з усіх земель України, що в той час знаходилися на терені Львова і західноукраїнських областей. Це ще один доказ, що і створена з ініціативи ОУН Українська Національна Рада була загальнонаціональною, і таким чином Акт 30 червня був виявом волі всіх українських самостійницьких сил, які справи нації поставили вище своїх групових інтересів і амбіцій. Національні Збори доручили Організації Українських Націоналістів, як ініціаторові, зформуванню Українського Державного Правління, головою якого обрано провідного члена ОУН Ярослава Стецька. До складу Державного Правління ввійшли люди різних політич-

них переконань. Акт відновлення Української Держави з великим ентузіазмом прийняв весь український народ, а спонтанні вияви у масових маніфестаціях всіх західноукраїнських земель вповні підтримали покликане до життя Державне Правління і його голову Я. Стецька. Велике історичне значення має благословення Акту 30 червня нашими найвищими церковними достойниками — митрополитом Андреем Шептицьким і Пресвященним Полікарпом — єпископом луцьким.

Ось слова митрополита Андрея:

„...Український народ мусить у цій історичній хвилині показати, що має досить почуття авторитету й життєвої сили, щоб заслужити на таке положення серед народів Європи, в яким міг би розвинути усі Богом собі дані сили.

Карністю, солідарністю, совісним сповненням обов'язків докажем, що ми дозріли до державного життя. Установленій владі віддаємо належний послух. Узнаємо головою Державного Правління України пана Ярослава Стецька. Від Урядом покликаного до життя очікуємо мудрого, справедливого проводу та заряджень, які узгляднили б потреби і добро всіх замешкуючих наш край громадян, без огляду на те, до якого віровизнання, народності й суспільної верстви належать. Бог нехай благословить усі Твої праці, Українській Народу, і нехай дасть нашим Провідникам Святу Мудрість з Неба”.

Слова Пресвященного владика Полікарпа:

„...Оце на наших очах справедливість Божа сповнилася — один Бог, одна нація і спільна краща майбутність... Сповнилася наша відвічна мрія... проголошено Самостійну Українську Державу!... Нехай Господь Милосердний допомагає Тобі, народе мій, і Тобі, уряде наш, будувати Самостійну Українську Державу, а моя молитва за всіх Вас перед Престолом Всевишнього буде за Вами”.

Слова інших:

„...Як лявіна, що з малого каменя переминюється в нестримну стихію, так з енергійного почину одиниць прийшло впродовж одного дня до всенародного чину! Нарід будовав собі державу. З кожною годиною ця будівля росла і кріпшала. Відкривалися крамниці, очищувалися з румовищ вулиці, повільним рухом почала йти величезна адміністративна машина. А коли з ініціативи ОУН найчільніші представники української громадськості зібралися, щоб проголосити відновлення Української Держави, то їхнім завданням було ствер-

дити існуючий факт: надлюдським зусиллям народу зруб держави вже стояв". (Із споминів бл. п. ред. Льва Сенишина).

Один з визначних наддніпрянців (Є. А.-П) у своїх спогадах про значення Акту 30 червня для відродження українських самостійницьких ідей і виявів пише, між іншим, так:

„...Вся діяльність українського націоналістичного підпілля на Вінничині в 1941-43 роках проходила під знаком Акту 30 червня. Для нас він був натхненням у повсякденній громадсько-політичній праці та в революційних чинах... Акт 30 червня піддержував і українську державність, і боротьбу за неї як проти московсько-большевицької окупації, так і проти німецьких нацистів. У ньому були наші надії і прагнення, прихованні глибоко в серці під час 20-тирічної московсько-большевицької окупації.

І ми разом, пліч-о-пліч з націоналістами Галичини і Волині, зливались у єдиній революційній ОУН, виразникові й авангардові прагнень цілого українського народу. Ось такими були ми, українські націоналісти-наддніпрянці, на Рідних Землях у безпосередній боротьбі з ворогами за УССД. Акт 30 червня ми розглядали як послідовний історичний розвиток нашої визвольної боротьби...”

Ще уривок із спогадів проф. Віктора Андрієвського про те, як звітував голова Українського Центрального Комітету проф. В. Кубійович по поверненні зі Львова до Кракова в липні 1941 року:

„Тепер маємо свій уряд, — сказав він, — і яких би хто поглядив та якої партійної приналежності не тримався, всі ми мусимо скоритися вищим національним інтересам: визнати наш уряд як державний і виконувати його накази”. — Так закінчив свою доповідь проф. Кубійович. Вона була прийнята з ентузіазмом. Всі, як один, встали з місць і з уст зібраних залунало: „Ще не вмерла Україна”. В багатьох на очах були слези!”

Гітлерівські окупанти, зустрівшись з такою ентузіастично нечуваною поставою до Акту проголошення відновлення Української держави цілого українського народу і його провідників, були заскочені. Швидко виявилось, що в плянах гітлерівського походу на Схід Європи Україні було призначено стати колонією Німеччини, її „життєвим простором”.

Німці зажадали від Степана Бандери і Ярослава Стецька щоб вони негайно відкликали проголошення Акту 30 червня,

а коли зустріли рішучу відмову, — почали масові жорстокі репресії, знищуючи терором національно-державне відродження України. Степана Бандеру і Ярослава Стецька арештували й заслали в концтабори, де вони були майже аж до кінця війни. Арештували теж інших членів Державного Правління. Акту 30 червня не відкликано, значить, він і надалі є історичним фактом.

Проголошення відновлення української державности, крім внутрішнього аспекту українського, має ще зовнішньо-політичне значення, зокрема коли йдеться про Західні області України. Спонтанний народній плебісцит, що виявив себе у формі заяв повної солідарности з рішенням Національних Зборів і піддержки Державному Правлінню, ще раз підтвердив 1-ий листопада 1918 року, стверджуючи, що західно-українські землі — це невід'ємна частина цілоти. А революційні чини багатьох народів у боротьбі за державність, не конче розпочинаються у самій столиці країни — таких історія знає небагато — важливіше, щоб уже закріплення повної державности і самостійности проходило в національній столиці. Тому і аргумент, що не треба було поспішати, а почекати аж до звільнення столиці Києва і там проголошувати відновлення державности, не витримує критики, бо всі знаємо, як покотились далішні воєнні і політичні обставини. В Акті чітко підкреслено, що влада на ЗУЗ підпорядкується Українському Національному Урядові, що створиться в столиці Києві, що говорить виразно про тимчасовий характер уряду у Львові, який буде ліквідуватися з оформленням центрального правління.

Для оцінки Акту 30 червня широкими масами українського народу, що по довгих десятиліттях московсько-більшевицької неволі заявив своє священне право на самостійне державне життя. Це був яскравий доказ невмирущости української нації, що по героїчно закінчених Визвольних змаганнях у 1917-21 рр., незважаючи на безперервний окупаційський терор, ні на мент не зрезигнувала зі своєї державности і не перервала боротьби. І хоч ця боротьба принесла великі жертви українському народові, хоч сотні тисяч його кращих синів і дочок на далеких сибірських засланнях, то це ні трохи не послабило волі українського народу до самостійного життя. І коли на німецько-більшевицькому кордоні впали перші постріли, коли імперіялістична війна почала переноситися на землі України, тоді пролунав могутній голос, що давав доказ

невмирущости українського народу, та, що він встає знову до вільного незалежного державного життя.

Тому критичні зауваги відносно Акту 30 червня торкаються радше, і то головню, не тих гасел, що їх видвигала декларація, але передусім ініціатора ОУН, як теж окремих людей, зв'язаних з цим днем. Противники 30 червня 1941 р., як теж цілого революційного руху, часто-густо самі відірвані від народніх мас, представники малих політичних груп чи групок, а також і окремі одиниці, вічно чимось невдоволені, забувають, що заперечування Акту означало б повну пророжечу з останнього періоду нашої історії. Чим оправдав би себе 50-мільйоновий народ перед історією, коли б в час світового катаклізму, що лявіною прокочувався через наші українські землі, не було його голосу в червневім Акті? Історики надаремно шукали б слідів, чого прагнув народ, — чи бути надалі рабом, чи володарем-господарем на рідній землі. Справедливо належить визнати, що Акт 30 червня врятував наше обличчя перед прийдешніми поколіннями. Що цей великий чин у тих складних і тяжких часах змогла виконати ОУН під проводом Степана Бандери і гідно протиставитися німецьким ударам і за ніяких умов — беручи за це повну відповідальність — не скапітулювати; це не справа „монопольности“, чи справа „партії“ — це святий і єдиний її обов'язок — здобути Самостійну Соборну Українську Державу.

Історія України — понад триста років перед цими подіями — знає такий „монопольний“ виступ Запорізької Січі під проводом Богдана Хмельницького, який поставив перед усім народом вимогу боротися за самостійність України, і в усіх відозвах відмічувано, що це саме „Запорізька Січ піднімає повстання“. Були тоді яреми вишневецькі і киселі, але їхніх діл ніхто з українських істориків не пробував виправдувати питанням: „А чому саме Запорізька Січ під проводом Богдана Хмельницького „монопольно“ підняла повстання?“ Справа була в моральній поставі кожної української людини до важкої боротьби за національні інтереси у критичний момент історичного шансу. Точно так само мається справа з Актом 30 червня 1941 р., а далі у зв'язку з цим заініційованою збройною боротьбою українського народу під прапорами УПА, УГВР, АБН як його доповнення і продовження. Якщо і тут були новітні яреми вишневецькі і киселі в догоду окупанто-

ві, то жодним для них не може бути мудрування: „а чому саме ОУН під проводом Степана Бандери?”

Аналіза Акту з історичної 40-річної перспективи мусить бути повна, правдива, поважна й вільна від заздрости спізнених, нерішучих і втікаючих з поля бою політичних банкрутів, бо незалежно від штучно препарованих ними закидів АКТ 30 ЧЕРВНЯ 1941 височіє в історії України записаний золотими буквами, як сміливий державницький АКТ НАЦІЇ, яка за всіляких умов прагне до найвищої цілі — відновлення своєї державности.

Може хтось сказати: дивно, що у 40-річчя Акту, нам приходить згадувати не тільки світла, але також і тіні нашого політичного життя, тоді і тепер. Але на нашу думку це не трагедія, це тільки доказ внутрішнього дозрівання українського народу, з якого на наших очах твориться модерна, свідомо своєї історичної ролі нація. Україна в „,соборній” московсько-большевицькій неволі, а московський імперіялізм з непослабленою, а збільшеною силою, наступає далі, на цілковите її знищення. На землях нашої поневоленої, але не скореної Батьківщини йде непослаблена боротьба — різними способами і засобами — боротьба за „,бути, чи ні”! Український націоналістичний рух зростає в силу і вже жодні намагання московських окупантів неспроможні здушити волі і прагнення українського народу, що виявлені в наших історичних актах. Бо саме на ідеях Актів 22-го січня 1918-1919 років, Листопадового чину 1918, 15-го березня 1939 в Хусті та 30 червня 1941 у Львові, як єдинотривалих фундаментах українського державного відродження, боротьба продовжується по сьогодні. Цими Актами ми живемо і в ім'я їх діємо!

Акт 30 червня 1941 р. визнали свої і чужі, як великий і історичний чин нації яка живе, бореться і діє, аж до часу коли здійсниться він в Самостійній Соборній Українській Державі!

1981

УПА — НАША СЛАВА І ПРАПОР (У 40-річчя створення УПА)

У цьому році відзначаємо велику річницю 40-річчя від створення УПА, нашої слави, нашої гордості, прапора і дороговказу. Напевно відзначать цю велику річницю, всупереч всім ворожим затіям окупанта, наші брати і сестри у поневоленій Україні, хоч відмінним від нас способом. Може не величним і торжественним зовнішнім виявом, зате напевно щирим духовним підкресленням і пов'язанням з ідеєю, за яку боролася і перемогла УПА. Бо хоч багато злоби, брехні і наклепів на протязі цього часу ворог спрямував на український визвольний рух і його бойове рам'я УПА, щоб знеславити, притемнити увіську славу, однак без успіху. Не вдалося і ніколи не вдасться ворогові вирвати з душі українського народу пам'яті про її славні чини, і про тих героїв, які життя своє віддали за друзів — за народ!" Пошана для них є і завжди буде глибокою.

Відзначаючи славне 40-річчя УПА не тільки формальними і зовнішніми виявами, але також глибоким переосмисленням з перспективи цього часу, зробім належні висновки. Ствердивши, що дійсно УПА була і навіки залишиться славою України.

Партизанський спосіб боротьби відомий людству так довго, відколи існують війни. В найдавніші часи історії цей засіб примінявся в боротьбі з ворогом лише в примітивний спосіб. До певної презиції партизанку розвинули китайці, які в несамовитий спосіб, з власною їм посвятою і самовідреченістю нищили окупаційні війська дореволюційної Росії, після обсадження Маньчжурії в кінці минулого століття. В Першій світовій війні партизанка майже не мала застосування, а почала розвиватися лише в часи большевицької революції. Окупаційні армії Антанти та армії білої Росії, що були озброєні і технічно вивінені за останнім виявом військової техніки, виявилися безсильними супроти дрібних партизанських відділів, примітивно озброєних лише вогнепальною зброєю різноманітних калібрів.

Партизанських методів боротьби вживала й Українська Армія в часи визвольних змагань, а взірцем організованої партизанки широкого масштабу можуть служити обидва Зимові походи.

Дотепер, однак, партизанку вживали лише як допоміжний чинник боротьби в часі війни, в не дуже далекому заплілі противника, безпосередньо за прифронтовою полосою. Її метою було розпорошення уваги та сил противника, розрив шляхів комунікації та зв'язку. Як самостійний чинник партизанка до Другої світової війни та в часі самої війни ніколи не виступала. Однак, як допоміжний чинник, добре і вміло організована партизанка наносила дошкульні удари, які в результаті робили ворожу армію безсильною та нездійною не лише до наступальної, але й до оборонної акції.

Перший раз в історії війни партизанка виступила як самостійний чинник в боротьбі з ворогом у час і після Другої світової війни на теренах України. Українська Повстанська Армія, майже 10-літньою боротьбою, довела партизанський спосіб боротьби до прецизії, рівної якій досі ніхто не знає. Якщо УПА в часі війни провадила боротьбу на два фронти, з двома окупантами: московським і гітлерівським, то в цій небувало тяжкій боротьбі вона мала постійного союзника: фронт, який відтягав сили ворога. Після війни, коли у світі запанував релятивний мир, перед УПА стала проблема: або розпустити свої бойові сили або продовжувати свою боротьбу за суверенність української держави, перетворивши методу партизанки на самостійний чинник боротьби. В першому випадку УПА повинна була б частинно зійти у глибоке заплілля бездіяльності, частинно емігрувати, а в другому випадкові вона мусіла вирішити проблему постачання, головно боеприпасами, цього центрального середника боротьби. Другий варіант був по суті великим ризиком і накладав непомірної ваги відповідальність за дальший хід та розвиток визвольного змагання. Як відомо, УПА вибрала другий варіант.

Основи сили

У період свого творення УПА мала, здавалось би, безвиглядні перспективи. Дві окупації двох ворожих тоталітаризмів, озброєних до зубів, що правили страшним терором, відсутність будь-якої зовнішньої підтримки, при тотальному знищенню українських теренів війною. Все це були безвиглядні обставини, у яких організувалась і діяла УПА. Однак висока ідея: конкретна українська програма — „Українська соборна самостійна держава”, кадри ОУН, Акт 30 червня 1941 р. — проголошення відновлення української державності ОУН під проводом С. Бандери, з повною піддержкою українського на-

роду — це та рушійна сила, що переборола „непоборні труднощі“, „Свобода народам, свобода людині!“ — це альфа і омега всієї героїчної боротьби, від якої УПА на крок не відступила. Безоглядна безкомпромісовість по відношенні до окупанта — це головна, характерна риса ОУН-УПА-УГВР від початку боротьби по сьогодні. Повна толеранція прав та інтересів цивільного населення, оборона його перед сваволею окупанта — головна і основна поведінка УПА з населенням. Ця політична лінія ОУН-УПА визначала їм успіх в діях за залізною куртиною, завойовувала постійну симпатію та підтримку населення поневолених московсько-комуністичним імперіалізмом народів, а в першу чергу самої України.

Історія УПА не знає випадку порушення військової субординації та фактів свавілля, не дивлячись на те, що саме партизанський спосіб боротьби обумовлює свободу дій окремої частини чи бійця та не завжди дозволяє на контролю. Історія УПА також не знає випадку здачі в полон загонів і окремих бійців. Умови підпільної боротьби не дозволяють також брати в полон противника. Але УПА нищила лише очевидних агентів тайної політичної поліції (МГБ) провідних комуністів — окупантів і гестапівців.

Організаційна схема УПА

УПА вербувалась виключно з добровольців українського населення, членів ОУН, свідомих молодих українців та в деякій мірі з перебіжчиків з ворожої армії не лише українського походження, але інших поневолених націй, якщо вони сприймали програму боротьби та діючий статут армії. Тут треба підкреслити, що у рядах УПА, зокрема в складі медичного персоналу, було деяке число осіб жидівського походження, які зберегли своє життя, ховаючись від німецького гестапо.

Ціла армія ділилась на окремі загони, які діяли як окремі тактичні одиниці в різних районах України, переважно у лісистої та гірських (Карпати, Волинь, Полісся та Подніпров'я). Ці загони, на випадок потреби чи необхідності, рейдували на сотні кілометрів, будучи озброєні переважно легкою автоматичною зброєю. В часі війни УПА стосувала часто тактику з'єданого наступу на кількох відтинках одночасно. В повоєнний час, коли окупант, маючи відтяжені від фронтів сили, перекидав цілі з'єднання (полки, дивізії) на ліквідацію УПА, остання змінила тактику, розчленувавши свої загони за територіальним принципом на невеликі групи. В обох випадках

переміщення сил провадилося малоприсутніми шляхами, як також прямими шляхами від видом мирного населення.

Озброєння і амуніція здобувались та поповнювались з ворожих джерел. Зброя переважно легкого автоматичного типу, завжди з великим запасом, була найвідповіднішою при маневруючій боротьбі. Лише головні з'єднання мали найлегші зразки тяжкої зброї (артилерія, міномети), натомість вибуховий матеріал, головні міни та фугаси були неодмінною частиною озброєння майже кожного відділу.

Відділ Української Повстанської Армії

Марка зброї була різною в різні часи, залежно від того, хто стояв по той бік фронту. В часи гітлерівської окупації переважала німецька зброя і лише незначна частина советської. Після війни, коли залишився лише один ворог — російсько-більшевицький окупант, тип зброї змінився на советський. Вся зброя та амуніція здобувалась виключно у ворога.

Чисельність УПА, про яку „реальний світ” часто любить говорити, не відігравав у тому часі рішучої ролі. Хто розуміє і належно уявляє собі той фізичний і моральний терор, що існував і досі є за залізною заслоною, мусить розуміти, що продовжувати протягом довгих років по війні нерівну боротьбу, це явище безпрецедентне в сучасній історії людства. Велика числом повстанча армія була б легко розбита. В повоєнний час УПА змінила тактику боротьби, пристосувавши її до мирного і цивільного життя, залишивши лише в окремих догідних районах озброєні групи, які постійно перебували в погрітві, готові в кожний час до бойового наступу чи оборони.

В часі війни численність УПА перевищала 100 тисяч, а в окремих періодах, в часи розгорнутої акції, що охоплювала великі терени і в якій приймало участь буквально все населення цих теренів, чисельність діючої армії доходила до пів мільйона людей. Річ ясна, що в своєму положенні, при своїй тактиці, УПА ніколи не була зацікавлена у формальному чисельному збільшенні, бо це лише ускладнювало б її дії.

Однак з вибухом війни, яка мала б перспективи перетворитись на визвольну війну, УПА була в стані підняти поголовно все здібне до зброї населення, давши йому елементарне вишколення, потрібне для боротьби на східних теренах, в першу чергу на українських.

В часі війни, будвши під тиском двох окупантів, УПА була спроможна розбудувати фаховий вишкіл в глибокому запіллі ворога, використовуючи часом для цього установи ворога. Допоміжний персонал (медперсонал, зв'язкові і т. п.) вишколювався здебільша позірним легальним способом. Стає тоді очевидним до якої міри УПА розвинула свою організаційну діяльність, і якою великою утішалася піддержкою всього населення.

Досвід боротьби УПА

Досвід 10-літньої боротьби УПА, з двома ворожими силами, доказав, що маючи будь-яку піддержку із-зовні і ясні перспективи здійснення своїх ідей, можна було довести до цілком іншого укладу сьгоднішніх політичних сил, які тепер термоять політичною стабільністю не тільки вільного, але цілого світу. На жаль „сильні” тодішнього світу були короткозорими політиками, не добачали своїх правдивих союзників в УПА, не розуміли потреби самостійної Української держави.

За свою короткозорність платять вони тепер велику ціну, а справжні великі державні і військові мужі, які бачать наявну загрозу від московсько-большевицького імперіялізму, здають собі справу, що перспективи майбутньої війни на східних теренах дуже невігідні і непевні, якщо брати до уваги озброєність і досвідченість противника у партизанській війні, яку він вважає головним засобом оборони. Схід можна тотально знищити, але ніколи не можна його освоїти без участі місцевих народів, головно того народу, який і до сьгодні чинить героїчний опір окупантові. Лише тому, що український народ століттями ставить опір московській окупації, а востанніх десятиліттях кривавиться в боротьбі з червоним москов-

ським імперіялізмом, — тільки цей народ був у стані вилонити УПА. Український народ, що має величезну потенціальною силу, та інші поневолені Москвою народи є власне тією силою, що може забезпечити повну перемогу на Сході.

Жіночий відділ УПА на інспекції

Враховуючи досвід УПА і теперішні обставини, три незаперечні чинники потрібні у грядучих боях для армії, яка хоче перемогти московсько-більшевицький імперіялізм:

1) Глибока ідейність армії, яка мусить знати за що бореться, яка вступає в рішальний бій, що має лише дві перспективи: перемогти московсько-більшевицький імперіялізм.

2) Висока дисципліна, яка обумовлюється лише високою ідейністю та безоглядна безкомпромісовість в боротьбі з комунізмом, що є виявом московського імперіялістичного месіянства, з тією новітньою чумою світу.

3) Цілковита підтримка місцевого населення і то не лише моральна, але й матеріальна. В грядучих боях за долю світу про успіх рішатиме темп боротьби. В умовах Сходу найкраща матеріальна і технічна база може не дописувати темпові і тому тільки тотальна підтримка та посередня участь в боротьбі місцевого населення може заступити прогалини, що незаперечно витворяться в процесі боїв.

Всі ці три передумови мала УПА. Ми твердо переконані, що ці передумови і великий її досвід, будуть вповні враховані і використані у новій боротьбі за визволення поневолених Московою народів.

Загальнонародське значення і вартість УПА

УПА на сьогодні є незаперечним загально-національним, українського витвору капіталом, а своєю героїсько-нечуваною десятилітньою боротьбою з гітлерівським і комуністичним агресором здобула собі загальнонародське значення й признання.

УПА є власністю усієї української нації: вона всенациональна, понадпартійна. В ній боролися всі, кому дорогою була справа Самостійної Соборної Української Держави. Це не є посягання на монополію на УПА, як дехто тут інтерпретує ствердження того факту, що революційна ОУН в той час була єдиною організованою українською політичною силою, яка була здатна вичути настрої і дати організований почин і форми УПА, як загальноукраїнської сили. Головний командир УПА ген. Роман Шухевич — Тарас Чупринка у своїй відозві „В п'яти роковини УПА” в квітні 1948 р. писав: „З моментом, коли УПА визнав український народ і після до неї своїх кращих снів, УПА без сумніву стала збройним рам'ям цілого українського народу. УПА зростала дуже швидко. В її ряди вступали люди різних переконань, люди, які не належали до жодних партій, але які вірили, що шлях УПА правильний, люди, які хотіли активно боротися за визволення України”.

Боротьба УПА проходила серед неймовірних труднощів і обставин, маючи проти себе величезну перевагу ворога в людях і техніці, не користуючись жодною чужою допомогою, як це приписує їй московська ворожа брехлива пропаганда.

Що ж було джерелом сили УПА? Сила УПА була в тому, що вона — армія народу, яка вийшла з народу і боролася за його національне і соціальне визволення, за побудову української держави. Сила УПА була в тому, що її командири і бійці були виховані на великих і святих ідеалах ОУН, що її підтримував весь народ, який і боровся з нею різними способами і засобами. Сила УПА — в мужності, стійкості і героїзмі її бійців і командирів, в її вмільй партизанській тактиці. Все це давало силу УПА і дозволило їй вести нерівну боротьбу з ворогами на протязі довгих років і зумовляло її успіхи.

Визвольна боротьба незакінчена, боротьба свята і справедлива. Гідним відзначенням цих величних роковин хай буде зміцнення нашої праці на допоміжному фронті боротьби за визволення України. Схилім наші голови перед маєстатом геройської смерті сл. п. головного командира УПА ген. Романа Шухевича — Тараса Чупринки і всіх знаних і незнаних командирів і бійців УПА.

Твердо віримо, що гряде час перемоги Української Правди, бо народ, що бореться, народ, що видав із себе в останньому 40-річчю так геройську армію як УПА, здобуде свою Самостійну Соборну Українську Державу.

1982

СТЕПАН БАНДЕРА — СИМВОЛ ВИЗВОЛЬНОЇ БОРотьБИ (У 10-річчя геройської смерті)

„Здобудеш українську державу,
або згинеш у боротьбі за неї”!

На вершку грандіозної боротьби нації, як символ визвольної боротьби, стояв Степан Бандера, провідник революційної ОУН, незнищеної політичної сили, авангарду, що прагне здобути волю нації.

Ким був і є Степан Бандера для української нації в її історичному поході до волі, яку величезну втрату поніс український народ з передчасною його смертю — це враз відчувли всі українці, вся Україна на першу трагічну вістку про його загибель з рук московського вислужника 15 жовтня 1959 р. у Мюнхені.

Українська нація впродовж своєї історії зазнавала багато ворожих ударів, але ніколи не зрікалася своєї цілі — йти дорогою до своєї мети, щоб виявити себе, свій характер і зміст свого життя у власній державі.

По втраті своєї державности український народ не скаптулював, не зложив зброї. Петлюра, Коновалець, Бандера, Шухевич, УВО-ОУН-УПА-УГВР — це історичні етапи боротьби, яку за всяку ціну хотіли і хочуть знищити вороги української державности.

Багато разів простягала Москва свою злочинну руку на провідників України. Головний отаман Симон Петлюра впав від револьверних куль; начальний комендант УВО і засновник ОУН та перший голова Проводу ОУН полковник Євген Коно-

валець загинув від розриву бомби; головний командир УПА — генерал Роман Шухевич — Тарас Чупринка впав від куль наступаючих МВДівських відділів; Степан Бандера — від отрути. Всі вони згинули на стійці у боротьбі за державність з рук відвічного ворога Москви, яка — вбиваючи провідників — думала вбити ідею.

Але не „вбити душі живої, ні слова живого“! Бандера не живе фізично, але Бандера, як символ — живе і житиме так

Степан Бандера

довго, як довго живе український народ — вічно! У десяти роковини його геройської смерті стверджуємо, що його смерть не була даремною, його ідеї захоплювали і ще більше тепер захоплюють ширші кола народу, боротьба різними способами і засобами продовжується.

Сміло знову за словами Шевченка можна б сказати — „Будеш, батьку, панувати, поки живуть люди!“, бо цей вислів відноситься однаково до того, що на сторожі своєї нації поставив Слово, як і до Того, що після Слова і згідно зі словами творив Чин!

Степан Бандера став символом ще за свого життя, його прізвищем називалися його послідовники, чи так їх називали вороги. Його визнав український нарід провідником не лише ОУН, не лише духовним патхненником підпільно-визвольних формацій, але символом боротьби всього народу на всіх просторах України і поза її межами.

Однаково визнав його і ворог української самостійности та державности, що в особі Бандери пізнав ту саму непримирену Україну, що була в постаті гетьмана Мазепи, а потім в імені головного отамана Симона Петлюри. Вбивством Степана Бандери ворог хотів припечатати долю не лише наших сучасних поколінь, але і важку долю майбутніх нащадків української нації. Бо вбити Бандеру — це вбити українця, якого авторитет височів понад голови коронованих царів і вибраних президентів. Як Мазепа дав назву — мазепинці, Петлюра — петлюрівці, так само Бандера дав назву бандерівці для найбільш героїчних і завзятих борців за волю України, що боролися і проти гітлерівської Німеччини і проти сталінської Москви.

На москалів та зрадників України це слово наводить страх. У творі Івана Дзюби „Інтернаціоналізм чи русифікація?” наведений такий факт: „Коли в 1963 р. Клуб творчої молоді в Києві організував вшанування пам'яті Івана Франка і похід із смолоскипами до його пам'ятника, в натовпі на Хрещатику було чути вигукки (московською мовою: „Ти дивись, бандерівці! Як їх багато!”

Москва не даром уважала Степана Бандеру своїм ворогом число один. Слово „Бандера” показує поєднання найкращих історичних властивостей української нації. Це, між іншим, гордість спадковости боротьби за славу Володимирового Тризуба. Це той націоналізм, що будував державу українського народу від початків в антській добі, коли теж Київ виростав на духову й політичну столицю української нації. Символом „Бандера” відмічена суть ідеї Тараса Шевченка, духового батька українського модерного націоналізму.

Постать Степана Бандери була від перших років його появи в рядах творців революційно-націоналістичного руху мобілізуючою, а його чини пориваючі, його характер і постава між своїми і перед ворогом лицарські і героїчні. Він зосередив у своїй постаті сподівання і довір'я нації — як незламний, одержимий вірою в Україну, розум революції, її орга-

нізатор і пляновик, непересічний стратег і ідеолог української національно-визвольної революції.

Таким символом невгнutoї безкомпромісової боротьби був і назавжди залишиться Степан Бандера. Він став символом тієї боротьби ще за життя. Вбиваючи його — Москва намагалася відсунути історичну неминучість упадку московської імперії, неминучість розвалу месіянстично-імперіялістичних мрій московського народу володіти світом.

Ким був Степан Бандера і бандерівці? Підпільний публіцист Петро Полтава ще в 1950 р. в статті „Хто такі бандерівці та за що вони боряться?” писав: „В усій Україні, а можливо, і в усьому Советському Союзі сьогодні немає, мабуть, ні одної такої людини, яка нічого не чула б про бандерівців. Большевицькі вороги народу поширюють брехню про нас з метою закрити перед народними масами Советського Союзу справжній національно-соціальный і визвольний характер нашого руху ... Організація Українських Націоналістів, керована Степаном Бандерою, є на українському ґрунті єдиним послідовним реалізатором ідей революційної, безкомпромісової боротьби українського народу проти всіх окупантів за його національну волю і незалежність... Ми, бандерівці, ніколи не були, не є і не будемо нічєю агентурою... Ми не визнаємо ні полону, ні капітуляції перед ворогом. Ми, бандерівці, боремося і вмираємо з думкою про майбутню волю і щасливе життя українського народу, з думкою про майбутню волю і щасливе життя всіх поневолених Москвою народів!”

Згідно з такими напрямними Степана Бандери діяла ОУН, було проголошення відновлення української державности 30 червня 1941 р., творилась і вела героїчну боротьбу на два фронти славна УПА, були створені УГВР, АБН і вся діяльність великого Українського Визвольного Фронту, по сьогоднішній день. Прапороносець і символ упав у бою, але ворог перерахувався у своїх злочинних сподіваннях, бо прапор боротьби підхопила вся нація і несе його далі, вірна заповітам свого Великого Провідника, вірна тому, що він проповідував і освятив власною кров'ю.

Нам, українцям у вільному світі покійний провідник Бандера у своєму „Слові до українських націоналістів-революціонерів за кордоном” залишив також заповіт: „... Головне завдання — поширити серед усіх народів правдиві відомості про змагання України, про її ідейні позиції і ролю в обороні всього людства, його поступу і свободи перед большевизмом.

Поширити належне розуміння і правильну оцінку українських визвольних змагань так, щоб в усіх народів знайти симпатії до української справи і спонукати їх оцінювати її реальну важливість для міжнародного розвитку. У висліді — приєднати справжніх і активних союзників і політиків, які піддержують українські визвольні змагання різним способом — морально, політично — на міжнародному форумі — як і практично”.

Заповіт Бандери мусить стати дороговказом і законом у нашому житті, нашій праці і в нашій боротьбі. Наша ідея така велика і свята, що „раз умирати за неї — недостатньо” — так учать нас наші герої-борці. Якщо сьогодні деякі і підпадають духом та байдужністю до самозрозумілих обов’язків щодо України — то згадка упавшого провідника-символа визвольної боротьби хай зрушить їх душі і здригне серця та запалить їх до нового завзяття, охоти і сили до дальшої активності, праці, жертвності і любови до України.

Нехай ворог не тріюмфує, нехай бачить, що перерахувався у своїх злочинних намірах, бо змаг триває. Над нами далі гордо маїорить стяг, на якому ясніє легендарне ім’я — Бандера, з яким Україна бореться і переможе!

Вічна слава Степанові Бандері — Символові, Борцеві й Героеві України!

1969

ВЕЛЕТЕНЬ ДУХА І БОРТЬБИ

(У 30-річчя геройської смерти генерала Р. Шухевича-Чупринки)

Болюче повідомлення про смерть генерала Р. Шухевича-Чупринки, що 30 років тому дісталася до нас, зробило потрясаюче враження на українську спільноту, що знаходиться поза кордонами України. Нам прямо не хотілося вірити, що вже немає між живими того, що все своє життя присвятив духовній і фізичній боротьбі за державну самостійність українського народу.

Велику втрату понесли підпільний уряд — УГВР, Командування Української Повстанської Армії і Провід Українських Націоналістів, бо вони втратили голову Генерального Секретаріату УГВР, секретаря Військових Справ УГВР, головного командира УПА і голову Проводу Українських Націоналістів в Україні, а Україна втратила одного з найбільших постатей її визвольної боротьби останніх століть.

На полі бою з відвічним ворогом України — Москвою — згинув вже легендарний полководець, який очолив відроджену українську збройну силу, що оформилася у важких умовах німецької окупації. Генерал Р. Шухевич-Чупринка був ініціатором і співтворцем тієї збройної сили, що під назвою УПА записала досі одну з найславніших сторінок української історії.

Під проводом генерала Р. Шухевича-Чупринки УПА боролася проти німецького загарбника, охороняючи українську націю перед фізичними винищуваннями. Під його проводом УПА не тільки, що знищила партизанські большевицькі загони, що їх, по зуби озброївши, кинула Москва з метою роз-

Ген. Роман Шухевич — Тарас Чупринка

громити український самостійницький рух, але боротьба УПА продовжувалася цілий час проти двох загарбників брунатої Німеччини — Гітлера і червоної Москви — Сталіна, „спільників“, що оба спрямовували своє вістря і терор на знищення українського народу. Під його проводом УПА зуміла перебути важкий час переходу фронтів в 1944-45 роках, щоб

відтак з неменшою силою поставити опір московським окупаційним арміям у боротьбі та опір виселюванню українського населення з Лемківщини, Холмщини, Підляшшя. За його наказом відділи УПА влаштовували рейди по цілій українській території і на теренах сусідніх держав — в Румунії, Угорщині, Чехо-Словаччині, Польщі, вкриваючи невмирущою славою українську зброю і розбиваючи ворожній міт про всемогутність советської поліційної держави.

Генерал Р. Шухевич-Чупринка був не тільки вояком, він був теж непересічної міри політиком. Він власне був тим, що пов'язав український визвольний рух з широкими народними масами з одного боку, а з другого боку включив його в цілу міжнародну систему. Він, як головний командир УПА, був ініціатором 1-го З'їзду поневолених Москвою народів, він організував при УПА чужинецькі збройні відділи. За його ініціативою був створений всеукраїнський керівний політичний центр визвольної боротьби — Українська Головна Визвольна Рада.

Він діяв також, як голова Проводу Організації Українських Націоналістів на українських землях.

Вісім років займав генерал Р. Шухевич найвищі пости в формаціях українського визвольного руху — в УГВР, УПА, ОУН, а п'ять років керував цілим українським визвольним рухом в підсоветській дійсності, в тих умовах, щодо яких існує в багатьох — хто знає їх безпосередньо — переконання, що там ніяка політична боротьба є немислима.

Думав московсько-большевицький імперіаліст, що з днем 5-го березня 1950 р., коли не стало між живими генерала Р. Шухевича-Чупринки, закінчиться і визвольна боротьба за своє самостійне і державне життя! Однак так не сталося і ніколи не станеться, доки живе і діє український народ! Бо вже тоді в повідомленнях УГВР, УПА і ОУН писалося, що „... боротьба з окупантом продовжується”. Український народ без огляду на всі жертви не зложив і ніколи не складе зброї аж до того часу, поки українські землі не будуть звільнені з-під чужої окупації.

Ідею української незалежності і суверенності освятив своєю кров'ю найкращий син української землі, який не покинув її в найважчий час історичного буття — а тільки плече об плече з українським селянином, робітником, інтелігентом в рядах УПА, в рядах ОУН прямівав тернистим шляхом до кінцевої перемоги.

Генерал Р. Шухевич-Чупринка для нас на сьогодні, поряд із С. Петлюрою, Є. Коновальцем і С. Бандерою — незнищимий символ і дороговказ у дальшій боротьбі за визволення України.

У зверненні Проводу Організації Українських Націоналістів до українського народу по закінченні 2-ої світової війни дуже виразно підкреслювалося неминучість жертв... „Ми свідомі того, — читаємо там, — що наша визвольна боротьба входить у свій найважчий період. На великому священному шляху визвольної боротьби поневоленого народу бувають дні тріумфу і занепаду і не нам узалежнювати наші дії від майбутньої розв'язки. Ми, як діuche народне покоління, сповняємо свій почесний обов'язок, незалежно від того, чи нам дадуть за те терпючий, чи лавровий вінок. Ми віримо в силу і воскресіння України і знаємо, що своїми діями наближаємо день національного і соціального визволення”. Коли до цього Звернення додамо в кілька років пізніше „Звернення Воюючої України”, яке із свого бункру шле закордон всього півроку перед своєю героїською смертю генерал Р. Шухевич-Чупринка, в якому закликає українську еміграцію до ідейно-політичної й дійової та безкомпромісової боротьби за ідеали нації, то життя і дії в допоміжній боротьбі українського народу, нас, українську еміграцію вони зобов'язують.

Тому ці ідеали, зокрема, актуальними стають у цьому „Році Чупринки”. Не капітулянтство, лівизна, реалітети, едипонеділімство, опортунізм, а тверда і безкомпромісова боротьба з ворогом без огляду під якими кольорами, чи заходами він не скривався б. На жаль, багато із наших такн „братів, гречкосіїв незрячих” йде по похилій і крутій ворожій стежці. В Україні все, що українське, ворог визначає словом „бан-дерівець”, тут таки свої „рідні” йому вторують.

Але, ми віримо, що на крові тих, що впали на полі бою в обороні України без огляду на всі труди й жертви, виростає нове покоління — покоління новітніх борців-героїв!

ОУВФ вступають в „РІК ЧУПРИНКИ” з певними плянами нашої праці, яку — віримо — піддержать чисельні лави нашого членства і кола патріотичної української спільноти. Вже 5-го березня ц. р. у цілому вільному світі пройшли масові релігійні моління-маніфестації за спокій душі генерала в формі різних богослужб-панахид, академій, молодіжних апелів, жалобних сходин, доповідей, рефератів і т. п. В дальшому йде підготовка до масової акації за звільнення сина Юрія,

який продовжує героїчно зберігати вірність Україні свого великого батька та став символом єдності поколінь у боротьбі за волю й державність. Вершком нашої активності цього року буде Зустріч-Здвиг українців Канади і Америки 22 червня ц. р. на Виставовій Національній Площі („Ексибишен”) у Торонті, та б. інш. і побудова пам'ятника генералові.

Україна, може як ніколи, у тяжкій неволі московського імперіяліста. Однак вона, хоч поневолена, але не скорена! Україна — і, зокрема, її нове покоління — знає, що немає перемоги без жертви. З'єднаймося і ми тут у вільному світі в ці тяжкі дні нашого народу єдиною думкою з Україною і заприсяймо так довго не спочити, доки мета, за яку поклав голову генерал Р. Шухевич-Чупринка, не буде здійснена.

1980

ПАМ'ЯТІ ГЕРОЇВ ГРУДНЯ

Торжественні і величаві відзначування 50-річчя боротьби ОУН за Українську Соборну Самостійну Державу сколихнули великими масами української спільноти у вільному світі. Немає країни, ані найменшого місця чи закутка на земній кулі, де живе українська вільна людина, щоб ця велика історична дата в такій чи іншій формі не була відзначена.

І це правильно, бо народ, який не забуває своїх героїв і їх шанує — житиме вічно! Це часто, хоч і не завжди з правильним розумінням підкреслює чужа мідія (преса, радіо, телебачення). Є правда, на жаль, преса писана українською мовою, що зі свого загумінкового засліплення, або для догоди ворогові, оклеветує ОУН і її героїв, чим „вільно чи невільно” допомагає тільки нашим ворогам. Але ми твердо переконані, що мала групка ненависників закінчить свою „українську діяльність” так, як все закінчували „блудні” сини кожного народу.

У славному 50-річчю ОУН — надхненника і керівника визвольної боротьби українського народу по втраті своєї держави, треба згадати тих „перших”, що ми назвали їх „героями грудня” — Дмитра Данилишина і Василя Біласа, що згнули на польській шибениці смерть героїв 23 грудня 1932 р.

В час програної збройної боротьби українського народу в 1917-1921 рр. вони були малолітніми юнаками, що вже від зарання свого життя зустрічалися з глухом і наругою окупантів — польських загарбників і до них найкраще надаються

слова націоналістичного маршу — „плекав нас біль по втраті України, кормив нас гніт і гнів на ворогів”.

Дмитро Данилишин і Василь Білас — це ті перші молоді випусники, герої-борці націоналістично виховані створеною у січні 1929 р. ОУН, як масової політичної організації з завданням охопити якнайширші маси, перевиховати їх, політично усвідомити та повести до дальшої боротьби за повне визволення. Перші масові виступи проти польських окупантів у літі 1930 р., а zarazом відома жорстока пацифікація на ЗУЗ, відбилися широким відгомом у цілому світі і були сигналом, що почалася нова доба в історії українських визвольних змагань.

Василь Білас

Дмитро Данилишин

Українські широкі маси поволі включалися в цю боротьбу. Для прискішення і пробудження та переродження тих мас конечно потрібним було якогось великого потрясіння, якогось незвичайного чину. І саме цей благодатний поштовх дали два до того часу нікому незнані бойовики УВО, два українські юнаки з Трускавця біля Дрогобича. Волею долі вони за одну ніч виростили у велетнів, а їхні імена стали символами у дальшій боротьбі за визволення.

До часу виконання нападу на поштовий уряд у Городку для здобуття потрібних фондів для української революції, вони мали вже за собою кілька бойових подвигів. Виконавши своє завдання, вони, прямуючи з Городка на південь, у бік Трускав-

ця, на одній із станцій наткнулись на поліційну стежу і в перестрілці вбили одного поліцейя і важко поранили іншого. Вони наближались до Дністра. Поліція залярмувала довколишнє населення, що, мовляв, в околиці гасують бандити, які грабують людей і палять хати. Під селом Веринем над Дністром ватага збаламучених українських селян з дрючками, косами та вилами, заохочувана польською поліцією, наздігнала наших бойовиків, і тоді з уст Данилишина впали гострі слова до незрячих братів: „Стійте! Ми не бандити, які грабують людей і палять хати, ми члени УВО! Як далі будете так поступати, то довго прийдеться чекати на свою державу”.

Ці слова мов громом вдарили по людях. Вони зупинились, піднесені руки з дрючками опали, очі потупились в землю. Вони не знали, що мають робити далі. Цей момент використала польська поліція, що досі трималась здалека, і схопила їх у свої руки. Збитих, скатованих героїв відставлено до Львова, де на них ждав наглий суд з проголошенням на той час винятковим станом на ЗУЗ. Данилишин і Білас дуже мужньо тримались на слідстві, а на судовому процесі заїмпонували всім своєю гідною поставою.

— „Ми знаємо, що нас чеде смерть, але вона нам не страшна!” — „Я тільки одного жалію, що нічого вже більше не зможу зробити для України!” — оце заключні слова наших героїв на судовій розправі. В одній з численних пісень, що постали на честь наших героїв, співалося... — „Ляхам на свята захотілось крові!” І справді, поляки поспішились, щоб покінчити все ще перед латинськими святами Різдва. Чи не думали вони, як колись жидівські книжники і фарисеї, щоб позбутися Христа ще перед їхньою пасхою? Але розчарувались одні і другі. На певній крові Спасителя виросла могутня і вічна будова Його Церкви, а на крові українських мучеників-героїв Данилишина і Біласа виросла незнищима сила українського націоналізму, який зганяє і досі зганяє спокійний сон з очей наших ворогів.

У п'ятницю 23 грудня 1932 р. о год. 7-ій рано, на вузькому подвір'ї львівських Бригідок звершилась остання дія польського злочинного правосуддя. Був темний зимовий ранок. Вся в'язниця, всі українські політичні в'язні по всіх камерах, немов на поклик магічної палки, заспівали грімко прощальну пісню — „Ви жертвою в бою нерівнім лягли, з любови до свого народу”, в той час, як наших героїв вели на місце страти і як під їх

тілами скрипіла шибениця та лунали їх останні слова — „Хай живе вільна Україна!” По всіх церквах Львова задзвонили жалібно дзвони, прощаючи геройських бойовиків в останню до-рогу... Як гідно, велично й достойно відходили з цього світу Данилишин і Білас, не раз розказував про це їх передсмертний сповідник бл. п. о. д-р Б. Липський.

Доля обидвох бойовиків, їх постава у слідстві і на судовій розправі, а опісля на порозі смерти сколихнули найширшими масами українського народу на ЗУЗ. Малі діти і старі бабусі по найглухіших селах знали ці прізвиська. Створено чисельні пісні на їх честь, закривізувалась ще більше активність і національна свідомість широких мас. Затихли веселі співи, припинились забави — народ немов застиг у своєму безмірному болю. Розпочато справжній бойкот польського державного монополю, який у дуже скорому часі дався відчутти державній касі польського уряду.

У такій ситуації настала надзвичайно сприятлива пора, яку під керівництвом тодішнього Провідника ОУН на ЗУЗ Степана Бандери використано повністю. Як розгорнулися події і дії ОУН в дальшому, ми всі знаємо.

Згадані Данилишин і Білас, герої грудня, це минуле, але не закінчене розпочатого. Люди тієї самої крові і кості, того самого духа та ідеї, далі діють в Україні, в таких самих нелюдських умовах життя і боротьби вже з іншим окупантом, большевицько-московським. Мусимо собі це усвідомити, що боротьба буде продовжуватися до повної перемоги України, і з тієї позиції знайдім собі місце і ролі у допоміжній боротьбі України.

Хай же кожна згадка про наших героїв — Данилишина і Біласа і безлічі інших буде для нас спонукою до активної праці, тут в інших умовах. Зміцнім ряди наших ОУВФ, та приречім, що у славне 50-річчя ОУН, ми ще більш активно, віддано й жертовно пов'яжемо відчуття нашої єдності з воюючою Україною.

1979

ЛИСТОПАДОВІ РОКОВИНИ

Врочисте відзначування 1-го листопада 1918 року — однієї з переломових дат новітньої історії України — є вже глибоко вкоріненою в нашому народі традицією, що має велике морально-виховне й історично-політичне значення для сучасних і майбутніх поколінь.

Внаслідок історичних обставин — перебування українських

земель під російською і австро-угорською займанщинами — процес українського національного відродження і державного будівництва, хоч і відбувався в обидвох найманщинах, то все ж таки рівнобіжно, і був спрямований до однієї спільної мети: Української Самостійної Соборної Держави.

22-го січня 1918 р. у Києві і 1-го листопада 1918 р. у Львові, що були виявом відвічного прагнення українського народу до самостійного державного життя, знайшли своє завершення у величому Акті 22-го січня 1919 року у Києві, яким українська нація навіки заманіфестувала і задокументувала перед усім світом свою органічну й незнищиму єдність-соборність. 22 січня і 1 листопада 1918 року були етапами на шляху до всеукраїнської національно-державної самостійності і соборності, і в цьому є їхнє історично-переломове значення, припечатане й освячене кров'ю найкращих синів і дочок України.

Полковник Д. Вітовський
керівник Листопадового Зриву 1918 року.
Перший Командант військ ЗУНР і пер-
ший Державний Секретар Військових
справ ЗУНР.

Нар. 8 листопада 1887 р. згинув у ле-
тунській катастрофі 8 липня 1919 р.

Геройська епопея Армії УНР і УГА, їхній спільний похід на Київ і Одесу, обидва Зимові походи, збройні повстання, а відтак підпільно-революційна боротьба у впродовж десятиліть аж до сьогодні — УВО й ОУН, СВУ і СУМ, і врешті лицарська УПА, — все це є незбитим доказом незламної волі української нації бути свobodною і державно-незалежною.

Ця визвольна боротьба відродила і переродила наш нарід, а велику роль в цьому процесі українського морально-духово і національно-політичного відродження відіграла теж легенда Листопадового зриву і вона є і завжди буде одним із головних

чинників, що формують і формуватимуть душу сучасних і майбутніх поколінь.

Ідейно — Перший Листопад це вияв тих самих сил, що в 1917 році розхитували струпішілі мури московської імперії Романових, тієї стихії національного патосу, що вирушив у березні на вулиці Петербурга з портретами Шевченка, що наказав армії російської імперії відділити українських вояків в окремі частини, це вияв тієї самої розбудженої національної енергії, що на Військових З'їздах у столиці України вимагало творчого чину. Перший Листопад ідейно — це вияв тих самих сил, які себе усвідомлювали від Першого Універсалу 1917 року до Четвертого Універсалу 1918 року і які знайшли свою історичну консеквентну розв'язку 22 січня 1919 року, що став найсвітлішою катрою сучасної нашої історії, найкращим вислідом Четвертого Універсалу і Першого Листопада. Без Четвертого Універсалу і без Першого Листопада не було б гордості нашої історії — 22-го січня 1919 р., не було б його історичного продовження — героїки українського народу, його найновішої історії, не було б відновлення української державності в 1941 році, не з'явилась би в таких розмірах, в таких масштабах, в таких широких територіяльно і ідейно-політична сила ОУН і військово-збройна сила — УПА.

Щорічні Листопадові святкування, влаштовувані з таким пієтизмом і духовним піднесенням, свідчать про те, що ніхто і ніщо не всилі затерти в пам'яті українського народу світлого образу державного відродження України, ані теж не всилі знищити в ньому волі до боротьби за остаточне й тривке здобуття і завершення цього відродження в Українській Самостійній Соборній Державі. Українська нація за цю державу повсякчасно бореться і аж до остаточної своєї перемоги цієї боротьби не припинить, твердо вірючи в своє велике і світле Майбутнє.

1977

б) ПОЛІТИЧНО-СУСПІЛЬНІ:

ПРОБЛЕМА ЯКУ ТРЕБА РОЗВ'ЯЗУВАТИ

Дуже модно на сьогодні стала проблема молодого і старшого покоління. Кажу „на сьогодні” тільки тому, що проблема ця має специфічне підложжя сьогоднішніх обставин взагалі, а наших українських — зокрема. Однак проблема „молодь і старші” не є проблемою сьогоднішньою, а є вона такою довгою як є довге людське життя. Вправді в інших часах і обставинах,

вона інакше проявлялась. Тому кожна людська спільнота присвячує багато часу, уваги і праці проблемі молоді. Громадянство старається в першу чергу співпрацювати з своєю молоддю, падає їй напрям виховання та навіть тим вихованням кермує. В процесі цієї співпраці і взаємного пізнання витворюється тяглість і еволюція надбань багатьох поколінь. Рідко коли трапляється, що молодь намагається повести якийсь радикальний курс, хоч у наших часах на жаль часто, вже під впливом певних розкладових течій здебільш політичного характеру, такі випадки трапляються. Тут ми не говоримо (за виїмком) про нашу українську молодь, яка все ж таке на радість й щастя нам, можемо сміло сказати є доброю молоддю. Навіть там де молодь гостро виявляє свої погляди, вона не є відірвана від своїх батьків, від решти громадянства.

Словом, між молоддю і старшим громадянством завжди є більша або менша пов'язаність. Хоч ствердивши саму проблему і те, що як кажуть у нас ще „ненайгірше” все одно хочемо застановитись, як в дійсності ця проблема мається в нас, зробивши гейби позірну паралелю „старших і молодших” у нашій спільноті. В нас молодь і старші існують побіч себе наче два окремі світи. Молодь часто існує для себе, а старші для себе.

І хоч на перший погляд, як вже було сказано, між цими двома світами немає якихось суттєвих різниць, проте немає і більшого взаємного зацікавлення. Особливо здається немає цього зацікавлення з боку старшого громадянства. Не говоримо про окремі випадки, але про загал нашого громадянства, яке по суті своєю молоддю мало цікавитися, не знає, що вона робить, чим живе, як працює і т. п. Про якусь більшу тісну співпрацю, нема, що й говорити. Мало на ці теми в нас говориться, мало пишеться, старше громадянство мало старається пізнати й зрозуміти молодь, в наслідок чого помалу наростає відчуження, нехтє одних до других і жаль. Отже не пізнаємо себе, себе взаємно нерозуміємо та недоповнюємо у праці. Молодь залишена сама собі, не завжди вмє користуватися надбанням батьків а з часом і не хоче. Часто ми сходимо на зайву дискусію і взаємне обвинувачення, що у висліді залишає той самий стан, який був передтим. А тоді старше громадянство про себе, а молодь про себе ведуть таку чи іншу працю, зовсім не дбаючи про її координацію. Тому не дивно, що кожне покоління молодих починає розв'язувати всі проблеми народу від себе, ніби наново, за власним способом думання, не звертаючи уваги, що перед ними у кожній ділянці життя були якісь над-

бання старшого громадянства, між якими були і помилки. Однак не звертаючи уваги на надбання, не звертає уваги і на помилки, в наслідок чого повторюється те саме, включно з помилками.

Ціллю нашої короткої статті не є викликувати яку небудь безплідну дискусію на цю тему, хотілось би тільки зрушити справу з мертвої точки і спонукати загал нашої громади більше зацікавитись нею, бо це справа життєва, першорядної ваги, особливо під сучасну хвилину. Звертаючи увагу на цю проблему, вивчаючи її у багатьох місцях Канади чи навіть ЗСА, треба ствердити, що наше старше громадянство, поза тим, що працює з молоддю у молодіжних організаціях, мало думає про свою молодь у своїй хоч би навіть многогранній праці, та різних її ділянках. На кожному майже кроці і відтинку нашого життя впадають в очі екстремні розбіжності думок і дій в одних і тих самих справах. Взаємне недовіря, взаємні обвинувачення, нетолерантність, які з кожним днем загострюються. Все це вказує на відхил від суті справи, а нахил до дрібничкості, несуттєвості і другорядності.

Безперечно, що різні погляди і різний спосіб розв'язування тієї самої справи чи проблеми, часто може бути навіть кінцевим та не буде мати він значення, коли в гру входить принциповість основних заłoженъ моральних і етичних заходів, користі для нашої громади, чи спільноти. Однак часто це не береться до уваги. Часто діє засада... „або так як я кажу, або ніяк” ...безперечно, що у такій атмосфері не буде добре і належно вихована молодь, бо таке поступовання не дасть її ні доброго прикладу, ні спрямування.

Наша загально-громадська атмосфера часто для нашої молоді задушлива і неприємна. І це є одною з причин, що багато молодих людей знеохочуються і відходять від громадського а навіть національного життя. Їх просто не цікавлять партійні спори, міжособиці, партійні поррахунки старших, і вони втікають, бо, що має їх тримати, що заохочувати, чи запалювати? Все це може їх тільки відпихати! А ті, що залишаються, що включилися сьак так у громадське життя — якою дорогою вони підуть? Чи тієї яку показують їм старші але не тільки показують, але і втягають? Значить, що багато не можна сподіватися від цієї молоді, бо піде вона слідами старших і буде далі розкладати громаду старим партійним звичаєм. Тому варто дуже над цією проблемою застановитись.

Треба знайти спільну мову знайти золоту середину, бо збереження молоді та її правильне і високоідейне виховання для нашого національного існування, на нерідній землі, є надзвичайно важливе. Із свого боку можна б сміло ствердити, що молодь шукає зв'язків із старшими, хоче з ними повної співпраці, та хоче вповні включитись у наше суспільно-громадське, церковне і політичне життя. Однак, молодь як молодь, гона все буде мати свої вимоги, такі вимоги які має кожний син до свого батька, дочка до матері і т. п.

Не стараймося переконувати наших вже дорослих дітей, що вони ще не знають, що вони ще не навчилися і т. п. Стараймося власне чимскорше їх всього навчити! Початок року, по всіх наших організаціях, установах і товариствах відбуваються загальні збори. Стараймося не тільки втягати у члени нашу молодь, але стараймося підготовляти їх, та у відповідний час передавати керму у їх руки. Запевнити нашу молодь, про те, що ми її передамо, — не передаючи, це значить наставляти її насторожено. Ми однак, мимо всього переконані, що наша українська молодь, є доброю! Стараймося зробити її ще кращою.

1963

НАШІ ІДЕОЛОГІЧНІ ЗАЛОЖЕННЯ

Ідеологія — це погляд на цілість життя, його проблем і явищ. Кожний політичний рух має свою ідеологію, бо без неї він не був би політичним рухом. Ідеологія організацій УВФ — це ідеологія українського революційного націоналізму. Суспільство може мати різні ідеології, але український націоналізм має тільки одну, як рушійну силу його змагань, досягнень, цілей, живучости і перспектив.

Основою ідеології українського націоналіста є ідеалізм, пов'язаний з практичним життям, отже не абстрактний ідеалізм, а такий що наснажує і розв'язує кожночасну життєву проблематику по лінії першости духа. Матерія — це тільки засіб для реалізації вищих моральних завдань. Дух споріднює нас із вищим еством, із Богом. Звідси наша віра у вище поклонання і призначення людини, її гідність і спроможність діяти розумом, волею і духом.

Наш ідеалізм — це віра у вищі ідеали, які є унапрямуючою силою людини і народів. Це не тільки філософська, але і релігійна система, і тому наш світогляд — це християнський

світогляд із всіма його етичними імплікаціями. Це не механічна, штучна система, як матеріалізм і марксизм. Це не прагматизм, що вибирає лише те, що практичне й корисне у дану хвилину, це не якась інша штучна програмова теорія. Це теж не націоналістичне сектанство, як пробують вороги ідеалізму означити наш ідеалізм. Але це органічна і гармонійна цілість ідей, що протиставить духа матерії, віру нігілізмові, оптимізм розкладові і одчаєві волю безсиллю і розчаруванню.

З вірою пов'язані аналогічні питання початку і смерті, Боже провидіння, пошана людської гідності і свободи. І тому ОУН, а з нею і Організації Визвольного Фронту змагаються при допомозі своєї ідеології за вільну християнську Україну і гільну у ній людину.

Світогляд — це база людської духовости, без якого немає повноцінної людини. В сучасному модерному світі людина мусить мати свій світогляд і тому завжди шукає подібних до нього людей. За свій світогляд люди віддавали й віддають життя, як наприклад українські націоналісти, бо їхні ідеали дорожчі їм за життя, а основним нашим ідеалом є вільна демократична Україна. В політиці реалізуємо ідеалізм чином, волею й безмежною посвятою, наснажуючи ідеалізмом кожночасну розв'язку реалістичного життя.

Український націоналізм — це невід'ємна частина нашої 1000-літньої історії, це дух окремішности, самобутности, культури й побуту. Це жива народня сила, що стремить незборно до самовияву, до творчої державницької реалізації.

Тому є постійна потреба мобілізувати весь народ при кожній обставині для ідейно-політичного відродження і здобуття кращих позицій по дорозі до незалежности. В постановах Великих Зборів ОУН чітко й ясно говориться: „ОУН змагається за ідеалістичну християнську Україну, визнає і захищає християнський світогляд, який від тисячоліття формує українську духовість” і даліше:... „Вимога пошани свободи й гідности людини належить до основних засад українського націоналізму”... Отже Український Визвольний Фронт і його рух сперті на чинному ідеалізмі християнських ідеалів, за суспільний і державний лад на цій базі.

1971

НАШІ НАЙПЕРШІ ЗАВДАННЯ

Ліга Визволення України і інші організації Українського Визвольного Фронту, побіч своєї многогранної допомоги боротьбі українського народу на рідних землях, під сучасну пору ведуть дві великі світові акції; допомога і оборона українських політичних в'язнів та збіркова акція на Фонд оборони України.

Обидві ці великі акції спрямовані на підсилення визвольної боротьби України з московсько-большевицького ярма та за самостійну державу. У цій допомозі уміщуються все: національні, людські, політичні і демократичні права, українська культура, мова, релігія, звільнення політв'язнів, економічно-соціальні справи і т. п. В цьому році 50-річчя безперервної боротьби ОУН, ми ще більше мусимо піднести свій голос в обороні переслідуваних, ув'язнених і мучених українських патріотів, а зокрема в обороні Ю. Шухевича сина славного командира УПА, який від 14-ти років свого життя мучиться і карається за те, що не відрікається свого славного батька. А таких, як Юрко Шухевич, сьогодні в Україні тисячі. Вони за словами Т. Шевченка „мучаться, караються, але не каються”. Фонд оборони України має фінансово забезпечити діяльність, яка сприяє боротьбі українського народу. До цих великих акцій закликаємо усе членство ОУВФ!

Наші акції є всенациональними; ми виступаємо в обороні борців за національні і людські права усіх народів, що поневолені московсько-комуністичним імперіалізмом. Наше гасло „Свобода народам — Свобода людині!” є світлом у наших діях. Однак ми не маємо нічого спільного з акціями російських т. зв. дисидентів, які змагають тільки до зміни московсько-большевицького режиму, до т. зв. демократизації, лібералізації СРСР чи матеріяльних поліпшень. Українські борці, змагають за повний розвал тюрми народів, СРСР, і цілковите визволення українського і усіх поневолених народів. Правда, сьогодні дуже модерним стало гасло „людських прав”, але ми бачимо в практиці, як ці права виглядають у багатьох частинах світу, а зокрема в СРСР. Тому вони там, і ми тут, переконані, що дійсні людські права можуть бути забезпечені тільки у своїй самостійній національній і вільній державі. Бо наприклад, наколи б навіть большевики звільнили тисячі „дисидентів”, що з людського боку було б також добрим та вислали їх у різні вільні країни, то, хто з того скористає? Ніхто, за виїмком

хіба тих звільнених 50 мільйонів українців будуть далі у неволі, а їх прапрадідівську землю будуть колонізувати москалі, що за поетом „будуть з матері полатану свитину здіймати”. Наші акції ведуться в обороні усіх: переслідуваних, тероризованих, мучених, нищених, а не лише деяких.

Тому, зміцнюючи у цьому році наші змагання, дбаймо, щоб у цих загальних акціях брали участь щораз більші й ширші кола української спільноти і також не-український світ.

Український народ і його передові борці-одержимі, нескорені, культурні діячі, молодь, жіноцтво, селяни, робітники, ОУН-УПА, боролися і боряться з московським окупантом і його диким марксизмом та імперіялізмом. Боротьба йде на життя і смерть; не за щось уявне, не за поліпшення життєвих вигод, більший кусок хліба, краще помешкання, одяг. Народ бореться не за зміну якоїсь статті т. зв. советської лєнінської, сталінської чи брєжнєвської паперової конституції, але за відірвання від Московщини, як це стверджують українські Нескорені. Не за марксизм, новий чи старий, карається Л. Лук'яненко. „Зі зброєю в руках проти поневолювачів” — закликає Д. Квєцько, „Вічне минуле дає наснагу і паросток майбутнього” — пише Ігор Калинець з Якутії, „Хочу вирватись з найбільшої тюрми” заявляє Ю. Дзюба. О. Бердник „Ідею злиття націй” називає „великим злочином”, а у своїх філософських міркуваннях про націю і всесвіт він каже: „Свята Україна — від нині вічна реальність духосфери. Дерзайте, лицарі Духу. З Вами Дух Матері-України, над Вами — покров великої Матері Всесвіту”.

Таких борців-героїв має Україна. З виданої ЛВУ тепер книжки „Політичні в'язні в ССРСР”, яка появиться англійською мовою та у якій буде зібрано список біля 400 політичних в'язнів, кожний неупереджений довідається, що понад 90% цих в'язнів засуджені за приналежність до ОУН-УПА, за націоналізм, релігію, українську мову, культуру. Всі вони боряться за визволення України — національної, незалежної, християнської, щоб були „у своїй хаті своя правда і сила і воля!” Національний Визвольний Фронт в Україні стоїть твердо і непохитно: Україна є, живе і діє! Дихає і бореться! — написав один з теперішніх поетів в Україні.

Тим самим шляхом прямує ЛВУ і всі ОУВФ. Від нас усіх залежить його сила, дія, а в слід за цим і наша допомога визволенню України.

ПРОМОВА — ПРИВІТ

виголошена на бенкеті з нагоди відкриття і посвячення пам'ятника Тарасові Шевченкові в Енкарнаціон, Парагвай, 19 листопада 1976 року

Високопреосвященні Владики, Хвальний Комітете побудови Пам'ятника Т. Шевченкові, Пане Господарю, Всеч. Отці, представники уряду, представники українських організацій, товариств, установ, з усіх усюдів, українська молодь, Святкова Українська Громадо!

Дозвольте мені в імені організацій УВФ в Канаді і Америці, привітати вас з великим вашим і нашим, загальноукраїнським святом: відкриттям і посвяченням пам'ятника найбільшому нашому Пророкові-Кобзареві Тарасові Шевченкові в Енкарнаціон, Парагвай. За це велике і святе діло вам належить повне признання і щира подяка від цілого українського народу!

„Будеш Батьку панувати,
поки живуть люди
Поки сонце в небі сяє,
Тебе не забудем!”

Так колись звертався Т. Шевченко до І. Котляревського. Так, український народ, українська нація ніколи не забуде свого національного Пророка — Мойсея, який воскресив, підніс і зміцнив українську націю, поставивши закон, що — „У своїй хаті, своя правда і сила і воля”, —і за яку треба усім нам боротись! — „Борітесь, поборете, вам Бог помагає!”... — Так закликає нас наш поет Т. Шевченко.

У цій духовій боротьбі, великий Т. Шевченко нас запевняє, що

„На сторожі поставлю слово”.

Велич Т. Шевченка є така колосальна, що навіть відвічний наш ворог не відважується її нищити, хоч різними рафінованими способами і перекручуванням його писань, і думок хоче переконувати багатьох, що Т. Шевченко був таким революціонером-інтернаціоналістом, якого ворогові потрібно. Писання Т. Шевченка, які ворогові не підходять, ворог викидає із його творів, перекручує і по своєму інтерпретує, а студентів і інших, які збираються у роковини дня народження, чи смерті великого поета, ворог розганяє, арештує.

„Але не вбити душі живої і слова живого”... Т. Шевченко

вічний, незабутній, безсмертний. Він був, є і буде між українським народом. Він все є з тими, що у них б'ється українське серце. Він є між нами. Він любив Україну цілим серцем, цілою душею. Він бачив страшний упадок України у московську неволю і терпівши з болю, писав:

„Україно, Україно!
Серце мое, ненько!
Як згадаю твою долю,
Заплаче серденько!”

Т. Шевченко терпів, коли бачив Україну поневолену Москвою. Він бачив кріпаччину, — він же сам був кріпаком і зазнав багато кріпацького горя. Він терпів з поневоленим українським народом, він терпів зі всією Україною. Цей біль збудив у Т. Шевченка таку ненависть до ворогів, що він вогнем пекельним б'є ворога і його вислужників: „Грязь Москви, Варшавське сміття”.

та

„Схаменіться, будьте люди,
бо лихо вам буде!”...

А нам тут, розкиненим у цілому світі, Т. Шевченко каже:

„У чужому краю
Не шукайте, не питайте
Того, що немає
І на небі, а не тільки
На чужому полі!”

До тих земляків, які в чужині забувають про те, що вони українці, забувають за поневолену, але нескорену Україну, яка живе, бореться, страждає Шевченко з пнівом каже:

„Ох, коби те сталося,
щоб ви не вертались,
Щоб там і здихали,
де ви виростали!”

А в дальшому Пророк вже благально додає:

„Бо хто матір забуває,
того Бог карає”...

До тих, у яких ще б'ється українське серце і вони опинились розсіяні по цілому світі, часто з різних причин і в різних

обставинах боротьби України, і тут на волі нею живуть, Шевченко каже:

„Учіться брати мої,
думайте, читайте,
І чужому навчайтесь,
свого не цурайтесь!“...

Таких хоче бачити наш великий пророк Шевченко усіх, з такими він все і всюди хоче бути, і такі все і всюди хочуть бути з ним. Наші батьки, чи ми у різному часі і обставинах, залишаючи нашу рідну землю, брали зі собою мало, але багато із нас брали нашу національну Євангелію „Кобзаря” і з нею мандрували світами. Ті, які залишились там з гаслами Шевченка, боролись і до сьогодні боряться за „Свою рідну хату”, за українську вільну державу. На ідеях Шевченка виховувався весь нарід, дозрівав національно, культурно і державницько. Зі заповітом Шевченка український народ пережив довгі роки неволі, знищення й руйни. На Шевченкових заповідях виховувалися всі ті, які продовжували святу визвольну боротьбу. Це — Пеллора, Коновалець, Чупринка, Бандера і „ім же ність числа”, які віддали за них своє життя. Армія УНР, Січові Стрільці, Карпатська Січ, Дивізія і героїська УПА — духові діти великого пророка, які за його словами підняли меч, щоб жив і був вільним український нарід у своїй хаті, де „правда, і сила, і воля”.

Шевченко був великий і вічно ним буде, там в Україні і всюди, де тільки б'ється українське щире серце у цілому світі. Тому не дивно, що сьогодні далеко від рідної України, від рідного Дніпра, ми зібравшись тут відкрити пам'ятник Т. Шевченкові. Побіч такого в Канаді, Північ. Америці, Бразилії і Аргентині — від сьогодні і у вас тут, у Парагваю, буде місцем і прибіжищем для всіх, які терплять, а зокрема, буде місцем для своїх братів і сестер, які напевно все і часто будуть прихилити сюди, щоб віддати йому честь й поклін, а рівночасно набрати нової наснаги до дальшої праці для України. У вільному світі Шевченка вже знають, як передового борця за свободу. Справді, пошанування Шевченка і ставлення йому пам'ятників, ворогові не на руку. Тому він часто, навіть „дарує” його пам'ятники різним своїм ступайкам, як це було в Канаді, чи Франції, де пам'ятник його був Москвою доставлений, хоч, на жаль, досі такого немає у більших містах самої України.

Сьогодні настав час, який раніше чи пізніше, принесе все-

світню розправу з москалями. Там в Україні вже нема роздвоєння. Там є ще окремі зрадники-запроданці, яких не мине кара, а весь нарід бореться. Встають молоді, які у вічі ворогові кидають клич: — „Будемо битись”,

„Борітесь, поборете!” —

і

„Вставайте, кайдани порвіте,
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте!”...

З нами і нашими дітьми, які часто не знають України і не знають того жаху, що йде в парі з пануванням московсько-більшевицького терору і поневолення. Вони часто не є в силі зрозуміти цього у вільних обставинах. Даймо нашим дітям таку любов до України, як мав Т. Шевченко, даймо їм славу княжу, козацьку і упівську. Научім їх гордитись нею! З ними хай буде дух генія і пророка, Богом даного нам Тараса Шевченка, якого заповіту ніколи не забудуть:

„І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній новій,
Не забудьте пом'янути
Не злим, тихим словом!”

І напевно, прийде час, коли пророчі слова нашого генія сповняться і Україна стане вільною, незалежною і самостійною державою українського народу, з яким ми все будемо, бо ми — нерозривна цілість, бо ми — один нарід, де б ми не жили.

Тебе, батьку, не забудем „поки живуть люди”, поки живе і вічно житиме Україна, в якій не буде — „врага і супостата”, а буде син і буде мати, і будуть люди на землі.

Хай вічно живе Україна,
і дух великого Шевченка
в Парагваю!

1976

АБН В БОРОТБІ ЗА ВИЗВОЛЕННЯ

Нав'язуючи до давньої традиції спільної боротьби з московським імперіялізмом, що має за собою вже цілі століття, зокрема до свіжої традиції 1917 і наступних років, в днях 21-22

листопада 1943 р., за ініціативою головного командування УПА, відбулася в Україні 1-ша Конференція поневолених московським большевизмом народів. Конференція тривала повних два дні, заступлені були 12 національностей: українці, білорусини, грузини, азербайджанці, вірмени, татари, осетинці, кабардинці, черкеси, башкири, чуваші, туркестанці, узбеки і казахи. Конференція покликала до життя Національний Комітет Поневолених Народів для координування революційної боротьби народів. Створені при УПА національні відділи мали поширитись у самостійні національні повстанські армії і перейти на свої території для продовження боротьби.

На базі постанов Конференції Поневолених Народів і співпраці в бойових лавах УПА, відбувся 16 квітня 1946 р. в Німеччині 1-ий Конгрес Антибольшевицького Б'юро Народів, на якому створено АБН, який на своєму прапорі, як основну мету боротьби підносить гасло: „Воля народам — воля людині!”

Боротьба за здійснення цього гасла означає розвал російсько-большевицької тюрми народів — ССРСР на національні незалежні держави в етнографічних кордонах і ліквідацію комуністичних режимів у сателітах ССРСР.

Як знаємо, від перших початків праця АБН проходить на ідейних заложеннях ОУНР, УПА, УГВР. Очолює цю працю і боротьбу довголітній президент Центрального Комітету АБН Ярослав Стецько. Ідейно-програмові заложення і політ. концепція АБН лягли в основу діяльності ОУВФ. З'єднавшись біля цих ідей, наші організації творять велитенську силу Світового Українського Визвольного Фронту, продовжуючи боротьбу за визволення українського народу та всіх інших поневолених Москвою народів.

Кожного другого року звертається ЦК АБН до еміграції поневолених народів та до своїх прихильників серед різних народів із закликом розбудувати фінансову базу АБН. АБН — це єдина міжнародня національно-визвольна організація, яка діє виключно завдяки власним засобам, постійно, систематично й безкомпромісово бореться впродовж 35 років проти російських імперіялістів і всяких ворогів уярмлених народів — за свободу народів і людини.

АБН проповідує і здійснює орієнтацію на власні сили поневолених народів, а не на чужих „визволителів”. Поневолені нації — пригадує постійно АБН — це та „суперпотуга”, яка є ключем до розв'язки світової політичної кризи. Десятки уярмле-

них націй і сотні мільйонів гноблених тиранами людей — це непереможна сила в добі ідеологічній і термоядерній. Ідеї проривають залізні заслони! Вони сильніші за атомові бомби!

Девіза АБН: Хто помагає поневоленим націям, помагає сам собі! За залізною заслоною оцінюють працю АБН поневолені народи і їх одержимі борці з великим признанням та здійснюють його концепцію в боротьбі. Знову ж ворог із свого боку робить все, щоб якнайбільше знецінити працю АБН, вживаючи при тому найбільш рафінованих, притаманних большевиками заходів.

Зміцнення праці АБН у сьогоднішніх днях, коли велика тюрма народів ССРСР стала немов підмінована бочка з порохом, є прямо історичною необхідністю. Всі поневолені народи ССРСР прагнуть волі! Йде бій на життя і смерть між окупантом і поневоленими народами, — авангардом в цій боротьбі є український народ. Його борці гордо і відважно кажуть у вічі ворогові: „Будемо битись!” Бій йде не за зміну, чи лібералізацію режиму, але за розвал московсько-большевицької тюрми народів та створення на її руїнах вільних самостійних держав.

На жаль, західній світ ще й досі належно не вивчив і не пізнав характеру московсько-комуністичного імперіялізму, тому необхідно, разом з іншими поневоленими народами, розгорнути світову акцію в обороні політичних в'язнів уярмлених народів, в захист їх культурних діячів і переслідуваних. Необхідно публікувати про них документацію, скликати міжнародні конференції для їх оборони, розгортати масові акції, діяти перед урядами і парламентами вільних націй, мобілізувати публічну опінію світу проти російської тиранії, видавати систематично періодики різними мовами світу, чужомовні книжки для усвідомлення вільних народів і людей про визвольну боротьбу в ССРСР, її цілі, пропагувати світовий фронт проти тиранії і народовбивства большевицької Москви.

Для переведення цих усіх так конечних тепер справ, мусимо прийти з допомогою для АБН морально і матеріально. Нічого і ніхто нам не дасть і не зробить, коли не зробимо ми самі! АБН має бути незалежною силою, якій ніхто не подиктує і не накинє своєї волі. Бо АБН бореться за незалежність і суверенність поневолених Москвою народів.

Російська імперія мусить бути знищена!

Головна Управа ЛВУ і всі її відділи стоять і вповні піддержують всі заходи й змагання АБН. Щоб намічені пляни і дії

були реалізовані, потрібна наша моральна і матеріальна допомога. На днях будуть переслані до всіх наших відділів збіркові листи на Фонд АБН для боротьби проти російсько-більшевицьких загарбників-тиранів. Збірка буде проводитися на протязі двох місяців. Коли до Вас звернуться збірщики, пам'ятайте: впишіть і своє прізвище на листу спільних змагань, за перемогу великої і святої справи.

Гряде час, коли під ударами повсталих до бою народів впаде московська імперія, а на її руїні постануть вільні держави, постане також Самостійна Соборна Українська Держава. Праця і змагання АБН, з нашою допомогою, мають прискіпити цей великий і святий день!

1978

ВСІ НА ФРОНТ ДОПОМОГИ УКРАЇНИ

В останнім часі в нашій пресі і українських радіопрограмах були заклики із наголошенням до пожертв на Фонд оборони України. Правда, у створенні тому три роки Фонд — Організаціями Світового Визвольного Фронту, ентузіастично включилося велике число українських патріотів, складаючи відповідні до своєї спроможности пожертви. Фонд оборони України постійно збільшується, хоч, на жаль, не співмірно із нашими спроможностями і можливостями. Маючи це на увазі, звертаємося до тих, які ще з таких чи інших причин, або прямо з неуваги не включилися до його розбудови, із щирим закликом, зробити це негайно.

Кожен і кожна, кому свята і дорога справа визволення України, здається, не потребують окремих нагадувань, бо вони знають, що немає завеликої жертви, а навіть жертви життя, коли йде мова про визволення українського народу. Це роблять наші друзі й подруги в Україні, це мусимо робити ми тут. З тією метою був створений Фонд оборони України, який мають зложити щедрі українські люди для допомоги тим, що боряться за визволення українського народу із найжахливішого московсько-більшевицького поневолення.

Бо на сьогодні вже дуже мало є між нами таких, які не знали б справжнього положення в Україні. Навіть і ті збаламучені комуністичною пропагандою, коли самі поїхали там, на власні очі побачили „радісну й квітучу” Україну. Побачивши все в дійсності, переконалися, що це не видумка чи злоба

націоналістів, а реально-жахлива дійсність. Правдивої дійсності не хоче бачити ще тільки невеличка група запроданців, для яких вже здається немає вороття. Тому вони, як запроданець Христа — Юда, щоб заглушити викиди власної совісти, гиливають диявольську злобу на тих, що жили, живуть і будуть жити та працювати для України та його народу. Але марні їхні сподівання. І, хоч розперезаний московський імперіяліст-онкупант кидає всі свої брутальні сили й засоби на цілковите знищення української нації, український нарід не здається. До боротьби підіймаються нові когорти — нові покоління одержимих, які з гаслом-визовом „Будемо битись“!... протиставляться ворожим зазіханням. Диявольське так зване „злиття нації“ і створення одного „советського“, треба розуміти московського народу, з єдиною „мовою Леніна“ — московською мовою, це найбільш рафінований спосіб поневолення і русифікації, доповнюваних фізичним винищуванням провідної верстви. Арештування і тортури, в'язниці, вивози-заслання, психіатричні шпиталі — це жалогідний стан поневоленої, але нескореної України, у якій йде бій на життя і смерть. Бій тяжкий, нерівний, нищівний — але бій переможний! Бо, ... „не скує душі живої і слова живого“, кликав великий Кобзар, і за тим покликом йдуть і до кінця визволення будуть йти мільйони.

По „волі чи неволі“ і ми опинилися у вільному світі. У світі, який давніше, а ще й тепер так мало знає про Україну. Наші вороги добре подбали, щоб про нас знали якнайменше, або знали найгірше. Що ж робимо тут, щоб допомогти Україні?

Мусимо морально й матеріально збільшити і зміцнити наші сили. Боротись за Україну треба в Києві, Львові, Хусті, Чернівцях, в Одесі..., а боронити її треба часто в Оттаві, Вашингтоні, Лондоні, Парижі і навіть у Римі та в багатьох інших місцях. Боронити і вияснювати. Бо ворогові замало нищити Україну і все, що українське там на рідних землях. Він не хоче її бачити і навіть чути про неї у вільному світі. Бо він добре знає, що Україна є всюди, де її вірні сини і дочки, і її боїться. Московський окупант добре вміє обріхувати часто наївний вільний світ, показуючи йому, вивівши на гору, як диявол, золото і срібло цього світу, яке можна одержати, визнавши і поклонившись йому.

У недалекому від нас Монреалі літом зібралися майже всі народи світу на Олімпійські ігрища. Прийшли вони із своїми спортсменами, під своїми національними назвами і прапорами.

Між ними чисельні „народи”, про яких ще донедавна ми навіть не чули, і часто незнані нам їхні назви, бо щойно недавно появилися вони на карті світу. Це правильно, що хоч ці народи дуже часто нечисельні, виступають сміливо і гордо, а як треба, то не бояться стати у своїй обороні навіть перед сильними „цього світу”. І коли правильно, що були всі, і між ними найменші, то якже ж неправильно, коли між ними не було 50-мільйонного українського народу, не було найдорожчого кожному і з нас імені — України, не повівав її національний прапор, не було чути і гимну. Все, що робиться, йшло в „общий котлолок” для слави „старшого брата”, що брутальною силою зібрав ще і інші народи під зловіщими буквами — ССРСР. Чи не жаль і сором, а при тому ганьба 20-го сторіччя!

Чи ці наші брати і сестри спортсмени, не новітні запорожці, що своєю працею, кров'ю і кістками колись і тепер будують останню у світі московсько-большевицьку імперію? Це ми знаємо. Чи бачить і знає це вільний світ? Чи було треба боронити Україну в Монреалі? Треба, і її боронили і будуть боронити всі й всюди, ті, які не затратили своєї душі і українського серця. Нехай цей тільки один маркантний приклад стоїть перед нами сьогоднішнього стану в нашій Україні! Отже, чи не треба Фонду Оборони України? Чи не потрібно праці й зусиль? Тому не чекаймо, не відкладаймо, але ще й сьогодні зложім свою щедру пожертву. Віддаймо тільки нашу частину тим, які віддають все. Україна в неволі і потребує нашої допомоги. Будьмо з нею, ..., „бо хто матір забуває, того Бог карає”! Жертвуйте самі і викликайте, так званою „ланцюховою системою” своїх рідних, друзів, знайомих! Нехай між нами не буде ані одного, чи одної, які не включилися б у Фронт допомоги визвольній боротьбі українського народу за Самостійну Соборну Україну-1978

ТРИДЦЯТЬ РОКІВ НА СЛУЖБІ УКРАЇНСЬКІЙ ВИЗВОЛЬНІЙ СПРАВІ

У травні 1979 р. проміне тридцять років від часу, коли гурт ідейних борців за волю України, які, перебувши ворожі нереслідкування, концтабори, всі страхиття війни, активну участь і в ОУН-УПА та, в наслідок війни і большевицької навали на українські землі опинилися на скитанню, а опісля в Канаді, керуючись любов'ю до України й гарячим бажанням активно

і даліше допомагати визвольній боротьбі на рідних землях, яка ще в той час по-геройському проводилась у збройних лавах Української Повстанської Армії, вирішили створити на канадській землі організацію, яка своїми ідейними заложеннями могла б успішно проводити суспільно-політичну й допомогово-визвольну діяльність.

На громадській нараді 1 травня 1949 р. покликано до життя тимчасове Центральне Організаційне Бюро, завданням якого було провести підготовчу працю, потрібну для оснування нової організації, яка пізніше прийняла назву Ліги Визволення України. Головою Організаційного Бюра став інж. Яків Несторенко, членами: Св. Фроляк, С. Бігун, С. Лайкіш, Ольга Іванчук, М. Велигорський, мгр. Я. Спольський, Л. Гусин, М. Сосновський, д-р Р. Малащук, І. Бойко, інж. В. Лизанівський.

Після закінчення підготовчих праць, 25 грудня 1949 р. відбулася в Торонті перша Крайова Конференція ЛВУ, яка успішно провела свою працю та обрала першу Головну Управу Ліги Визволення України в такому складі: інж. Я. Несторенко — голова, д-р Р. Малащук — 1-ий заступник голови, інж. М. Кравців — 2-ий заст. голови, та інж. В. Безхлібник, П. Башук, проф. О. Кушнір, ред. М. Сосновський, Ірина Демидчук, С. Степа, І. Бойко — члени управи. Інж. Я. Несторенко зрезигнував із свого посту зараз після Конференції, а його функції перебрав перший заступник д-р Р. Малащук, який безперервно, віддано й вміло керував організацією через 25 років. ЛВУ під його керівництвом розгорнула многогранну працю, організаційно і ідейно розрослася і зміцніла. З признанням і вдячністю 13-та Ювілейна Конференція ЛВУ, враховуючи його працю і заслуги, наділила д-ра Р. Малащука почесним головством. На 13-ій Крайовій Конференції ЛВУ головою був обраний інж. В. Безхлібник, а на 14-ій (теперішня каденція) мгр. Т. Буйняк.

Довголітнім генеральним секретарем ГУ ЛВУ був ред. В. Макар, якому висловлено признання за його працю, яку приходить мені продовжувати.

У своїй початковій праці організатори ЛВУ, а опісля і управи мусіли поборювати значні труднощі, що часто впливали з упереджень до ідей і концепцій, що їх голосила і здійснювала ЛВУ, з браку належного знання й розуміння методів, форм і цілей, а теж фактів революційно-визвольної боротьби ОУН-УПА в Україні і, зокрема в наслідок провокаційних дій ворожої московсько-комуністичної агентури. Однак тверда по-

станова, правильне ідейно-політичне підложжя ЛВУ, посвята і жертвовність керівників і широкого круга членів і симпатиків — перемогли. ЛВУ на протязі тридцятьох років розрослась і зміцніла, стала великою і динамічною крайовою організацією з 48 чоловічими і 19 жіночими відділами майже в усіх більших скупченнях українського поселення в Канаді. Централією ОЖ ЛВУ довгі роки керувала теперішня почесна голова ГУ ОЖ ЛВУ п-і М. Солонинка. На 7-ій Крайовій Конференції ОЖ ЛВУ обрано головою ГУ ОЖ ЛВУ п-і О. Заверуху.

Тридцятирічна праця ЛВУ — це частина української історії, твореної поза межами України, але з думкою про Україну із завданнями в першу чергу дати максимальну допомогу визвольній боротьбі українського народу на Батьківщині.

Історію ЛВУ за пройдений час підготовляємо. Вона скоро буде видана окремою книжкою та передана в руки всього нашого членства і широкої української громади.

Пишучи про 30-річну працю ЛВУ, конче треба підкреслити, що покликання до життя ЛВУ попередив і підготовив громадський ґрунт, „Гомін України”, перше число якого появилося 15 грудня 1948 р.

ЛВУ, „Гомін України” і всі ОУВФ гідно й достойно працюють словом і чином на допоміжному фронті визвольної боротьби українського народу.

Ідейні заложення і завдання ЛВУ

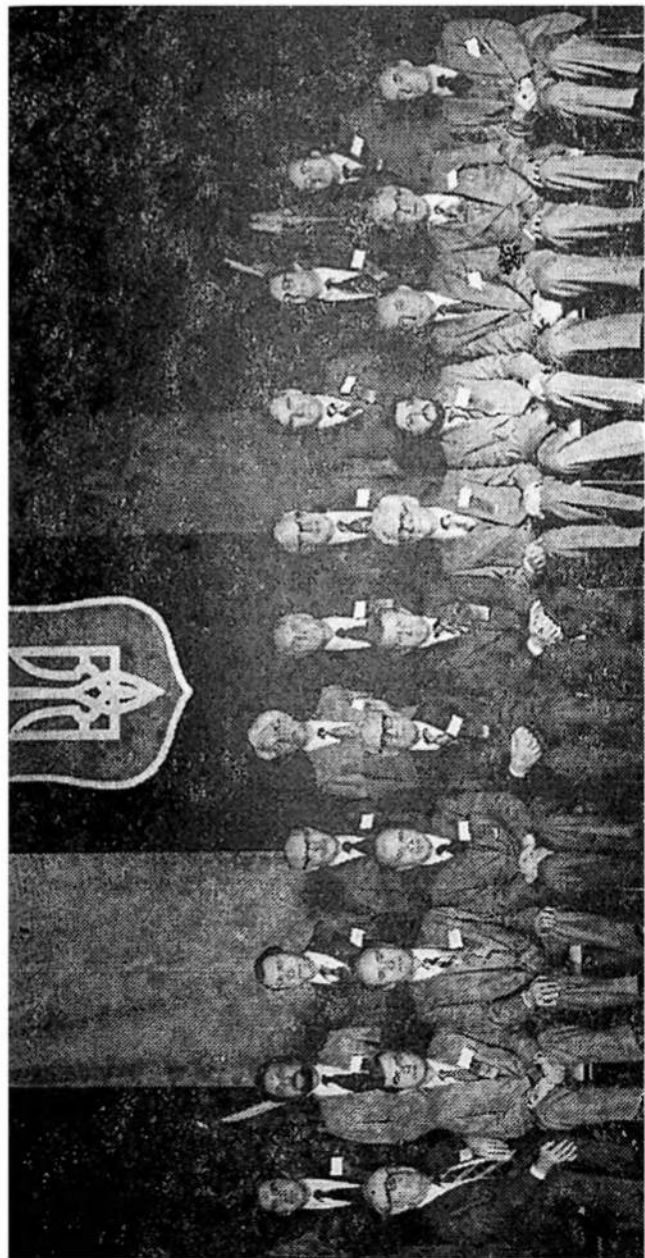
Фундаментально — ідейні заложення нашої організації, це ідеї Воюючої України, що й відзеркалено у Деклярації ЛВУ з 1 травня 1949 р., де сказано:

„...Загал українського громадянства Канади щораз гостріше відчуває, що нова доба, нові більш підступні методи ворога та високі вимоги визвольної боротьби на рідних землях вимагають від нас тут широких форм і нових, кращих методів та черш за все нового змісту в організуванні відсічі лютому ворогові України і людства — московській імперії”.

Тоді визначено наступні напрямні діяльності ЛВУ:

1. „Боротьба проти комунізму, як ідеології, та большевизму, як практичного вияву російського загарбництва, може закінчитися переможно лише тоді, якщо вона йтиме під прапором визволення всіх народів, поневолених Москвою”.

2. „Україна займає найпередовішу й ключову позицію. Звільнення її від большевицько-московського ярма і створення української незалежної держави принесе водночас і усунення

Головна Управа ЛВУ, 1978-1980 рр.

Сидять зліва: І. Бойко, д-р О. Романшин, П. Микчудяк, ред. В. Дідюк, д-р Р. Малащук — почесний голова, мгр. Т. Буйняк — голова, інж. М. Барабаш, ред. А. Бандера, дир. В. Окіпшук, д-р В. Гирак, ред. П. Башук.
стоять зліва: М. Шенетик, Л. Квасницья, Б. Гіриник, М. Баргків, П. Мищак, С. Безубко, інж. П. Бубела, М. Фіголь, д-р Я. Келебай, мгр. Б. Лещиний. Відсутні на фото: інж. В. Белхлібник, мгр. І. Іванчук, мгр. С. Кузь, ред. В. Солонника, мгр. І. Пришляк, мгр. В. Кардаш.

загрози большевизму для цілого вільного світу, а в тому числі і для Канади”.

„ЛВУ вбачає засяг свого діяння на відтинках:

□ ПОЛІТИЧНОМУ: Воюючи Україну, що змагається за найосновніші національні і людські права — волю народів і людини — треба поставити у центрі міжнародньої політичної уваги...

□ КУЛЬТУРНО-ДУХОВОМУ: ...Ліга Визволення України визнає християнські принципи за свої, як єдино успішну базу для належної відсічі большевицькому наступові”.

„ЛВУ вбачає своє призначення у скріплюванні першого визвольного фронту, яким є Україна, створюючи в Канаді один відтинок другої лінії визвольного фронту, що ним повинна бути ціла українська еміграція”.

Статут ЛВУ каже:

ЛВУ має за свою мету мобілізацію на терені Канади всіх тих сил, які, в ім'я знищення світової небезпеки — російського імперіялізму і інтернаціонального комунізму, готові з'єднатися в єдиному могутньому протиросійському, протикомуністичному і протиімперіялістичному фронті до спільної боротьби для визволення України від чужого, російського панування, за відновлення на всіх українських етнографічних землях української суверенної держави”.

Розділ статуту II, § 4 визначає завдання організації:

а) об'єднати українців, мешканців Канади, а також канадців іншого походження, довкруги боротьби за визволення України з російсько-комуністичного поневолення;

б) пропагувати і змагати за ідею політичної незалежності і суверенності України та інших поневолених Москвою народів, як ключ до замирення в світі і як єдиний шлях до знищення російського імперіялізму;

в) пропагувати і змагати до того, щоб побудова світу спиралася в теорії і практиці на принципі незалежних держав всіх народів з пошануванням людських прав, права свободного вислову своїх поглядів у ділянках особистої гідності, громадських, економічних та політичних переконань і аспірацій;

г) визнаючи принцип „Свобода народам і свобода людині”, поборювати всякий імперіялізм, поневолення та експлуатацію нації нацією, а зокрема комуністичну ідеологію, пропаганду і діяльність, як загрозу для Канади і всього світу;

г) спираючись на християнській етиці, виховною працею впливати на піднесення духового рівня своїх членів;

д) визнаючи принципи багатокультурності Канади, сприяти і змагати до розбудови українського культурного життя з Канаді на високому рівні та сприяти такому розвитку інших культур;

е) сприяти економічній розбудові української спільноти в Канаді та економічному ростові цілої Канади;

є) змагати, щоб українці, як громадяни Канади, брали участь в політичній та інших ділянках життя Канади, щоб боронили її незалежність та демократичний устрій перед всякими ворожими наступами, а в основі перед наступом російського імперіялізму та комуністичного тоталітаризму;

ж) змагатися за високий рівень освіти своїх членів;

з) співпрацювати з ідейно спорідненими організаціями, що мають подібні завдання.

Безперечно, всі ці наші загальні напрямні були розпрацьовувані й розроблювані в поодиноких референтурах і ділянках роботи ЛВУ, а потім поширювані в статтях, друкованих в „Гомоні України”, утривалювані в резолюціях Крайових Конференцій-З'їздів ЛВУ, наголошувані і реалізовані в усій нашій роботі, в наших виступах, акціях, маніфестаціях, меморіялах, радіопрограмах, публікаціях, у співпраці і взаєминах з іншими українськими національними організаціями, у взаєминах з іншими національними групами, згуртованими в АБН, та у взаєминах з канадським світом.

Консолідація всіх українських сил для потреб і допомоги українській визвольній справі на базі визвольної боротьби українського народу, — це напрям нашої дії на внутрішньо-українському відтинку.

Підкресливши тільки дещо з Деклярації ЛВУ з 1949 р., вказуємо на основні програмові заложення ЛВУ. Такими вони були на початку праці ЛВУ, такими залишилися і на сьогоднішній день. Сучасна визвольна боротьба в Україні, яка проводиться різними способами й засобами, це той реальний ґрунт і фактична база в нашій праці для України, для допомоги визвольній боротьбі українського народу.

Один фронт боротьби в Україні і другий допоміжний за кордоном є запорукою перемоги українського народу над ворогом, а в цьому теж перемоги всього свободолюбного світу над найбільшим катом усіх поневолених народів — Москвою.

Тридцять років існування і праці ЛВУ, це достатній проміжок часу, який дає змогу робити аналіз, оцінку і висновки, а рівночасно визначити місце ЛВУ у спільноті, як теж її місію у визвольній боротьбі. Об'єктивно треба ствердити, що немає сьогодні потреби перевіряти ідейні і політичні заложення ЛВУ, а навпаки треба підкреслити їх актуальність, що забезпечує ідейно-політичну стабільність організації. Ця ідейно-політична стабільність допомагає зберігати громадську її політичну рівновагу серед проявів зневіри й т. зв. „реалітетних” орієнтацій у громаді, що деколи зводять на манівці „братів незрячих гречкосіїв”!

Досягнення і праця ЛВУ у різних ділянках праці загально відомі всім. Це всбічна допомога політично-збройній боротьбі УПА, політична мобілізація громади, стимулювання розвитку правильної політичної думки, ініціатива в різних громадських і політичних діях, підсилювання і унапрямування культурних процесів, активна співдія у змаганнях за організаційно-структуральне завершення наших Церков, а зокрема за патріархат Української Католицької Церкви, наша праця у КУК, СКВУ, СУВФ, АБН, видавнича діяльність, ініціатива в акціях оборони українських політичних в'язнів в Україні, а теж оборона національних і людських прав українського народу, акції на міжнародних форумах — це далеко неповний реєстр многогранної праці ЛВУ.

Наголошуючи першочергові завдання допомоги українському народові у його визвольній боротьбі, ЛВУ вказує на потребу вдержування духового і ідейного зв'язку з рідним народом на Батьківщині. Боротьба власними силами за Українську Правду, що впливає з основних засад українського націоналізму, наснажує визвольні процеси сьогоднішнього національного стану в Україні, де носії національної ідеї — Одержимі боротьбою і живим прикладом засвідчують невмирущість українського духа, незнищимість віри в українську самостійну державу. Слідами Петлюри, Коновальця, Шухевича-Чупринки, Бандери і безіменних героїв ОУН-УПА йдуть сучасні борці Лук'яненко, Юрко Шухевич, Кандиба, Сверстюк, Ребрик, Марченко, Караванський, Калинець, Строката, Мешко і багато інших. Мертві і живі — стають символом національної ідеї у боротьбі за здійснення державно-національного ідеалу.

У дусі цих ідей і боротьби за прискорення остаточної пере-

моги була створена ЛВУ, що веде свою працю, орієнтуючись на власні сили народу, у співпраці з іншими поневоленими Московію народами.

Може не завжди і не в кожному відношенні ми повністю вив'язувались з наших завдань й обов'язків. Різні були в цьому причини. У своїй діяльності ми мали успіхи і досягнення, як теж і недоліки, а балянс діяльності ЛВУ, ОЖ ЛВУ та всіх ОУВФ без усякого сумніву імпонуючий. ЛВУ — це сьогодні велика організована сила на допоміжному відтинку визвольної боротьби українського народу. Наша ідейність, наша віра, наше завзяття, жертвність, праця і почуття обов'язку на протязі тридцятьох років — не захиталися, а заслуга в тому всіх — відділів, управ, тисячів членів і прихильників УВФронту, усіх, що віддавали свій труд, час, гріш для визвольної справи, для свого народу, для України.

На новому етапі до мети

Тридцятирічний етап нашої праці і змагань за нами! За цей час змінилися обставини, а з тим і спосіб та тактика нашої праці; але незмінною залишилася ідея. Місця старших ветеранів боротьби займають наші молодші друзі, які в праці ЛВУ підуть в дальшу путь, до мети! Може, як ніколи досі, у цю грізну добу стоїмо перед маєстатом нескореної України. Там — на Батьківщині українські патріоти живуть і діють у жорстоких умовах переслідувань, арештів, тортур, концентраційних таборів Сибіру; там Москва нищить наші церкви, культуру, мову, намагаючись вбити тіло й душу українського народу та перетворити його у советський (читай: російський!) народ; там носії національної ідеї жертвою свого життя засвідчують свою любов і вірність Батьківщині. На ЛВУ, що є складовою частиною ОУВФ, лежить відповідальність за здійснення її історичного призначення на шляху боротьби за суверенність української нації. Від кожного її члена залежить, чи виконаємо успішно наше завдання. Кожний з нас повинен постійно мати на увазі заповіт Великого Каменаря: „Кожний думай, що на тобі мільйонів стан стоїть”.

Тут живемо свобідно, своєю працею ми в багатьох випадках забезпечили себе матеріально і це повинно ще більше причинитися до пожвавлення праці і збільшення жертвности для потреб рідного народу. Боротьба ще не закінчена, вона

продовжується безперервно і буде продовжуватися, аж до часу визволення України.

З такими міркуваннями, з твердою вірою і надією вступаємо у новий період нашої праці. Тож „хто живий, в ряд ставай — боронити, визволяти рідний край“! Всі познаки на небі і землі вказують, що недовго вже безкарно гуляти ворогові на нашій рідній землі. Всі народи большевицької тюрми народів, та цілий світ вже добре пізнали імперіялістичну політику Москви. Хоч повільно, зате послідовно здобуває признання і приятелів наша українська Правда.

Тому з вірою в Бога і Українську Правду та світле майбутнє українського народу на своїй землі збільшим нашу працю і змагання, зміцнім наші ряди всіма, у кого б'ється українське серце, щоб праця наша була ще більше видатна і успішна для справи волі і державної незалежності України.

1979

РЕВОЛЮЦІЯ І ЕМІГРАЦІЯ

Від деякого часу у нас іде дискусія про завдання і ролю української еміграції у вільному світі. Така дискусія відбувається у пресі, а зокрема в приватних зустрічах, на ширших і вужчих форумах. Колись люди, що перебували у подібній ситуації, на таку тему не дискутували багато. Політичні емігранти різних часів і народів існували на те, щоб у сприятливих обставинах продовжувати визвольні змагання своїх народів, щоб ставити чоло окупантові без огляду на те, чи визволення їхніх країн було реальне і можливе, а чи може дрімало десь поза сімома горами, поза сімома ріками і поза сімома морями.

Видно, що часи змінилися. Прийшов час релятивізму. Все стало дискусійним. Найбільші вселюдські правди піддаються сумнівам і дискусії, яка, правда, небагато чого нового вносить, зате притемнює колись ясні й зрозумілі правди. Все має в собі зародок двох можливостей, як у тій приповідці: ти завжди маєш дві можливості — або будеш жити, або помреш, але навіть якщо й помреш, то в тебе ще залишаться дві можливості — підеш до раю або до пекла, але навіть коли і підеш до пекла, то ще в тебе залишаться дві можливості — або будеш мучитися на дні пекельного казана, або станеш кухарем при головному люциперові.

Українські емігранти від давніх часів знали тільки одне: **безкомпромісову боротьбу за здійснення відвічних ідеалів українського народу.** Правда, в наші часи для деякого відвічпні завіти українського народу стають незрозумілими, одначе це треба класти на карб загального в світі помішання умів, яке несе з собою відносність всіх основних засад і правд, мовляв: біле є тільки тому білим, бо ми в цьому себе переконали, а можливо, що чорне біліше від снігу.

Ми належимо до людей, які ні на хвилину не сумніваються, що учасники Українських Визвольних Змагань — чи то Українські Січові Стрільці, чи вояки армії Української Народньої Республіки, а чи революціонери УВО і ОУН, які гинули на шибеницях, „під стенкою“, на засланнях, чи в кінці бійці й командири Української Повстанської Армії, які боролися саме за здійснення тих заобрійних мрій української душі, що променіли і променіють у серцях кожного українського патріота в Україні і поза її межами. Очевидно, ті мрії не горіли ніколи в серцях тих, які пішли служити одному, другому, чи третьому окупантові.

Серед дискусантів на цю тему доволі голосною є група, яка твердить, що справа визволення і майбутнього нашого народу — це тільки справа українців в Україні суцких, а завдання еміграції „куценьке“, можливо допоміжне, але не рішальне, не далекосяжне. Еміграція не може зробити української революції, а тому всякі розмови про „революцію з еміграції“ — це дурисвітство і „визвольофронтовський блахман“.

Реалітети є двох родів: одні — це маленькі реалітети сьогоднішнього дня, реалітети миски сочевиці на сьогоднішній обід, і другі — реалітети майбутнього, які хоч і невловні, одначе є такими ж дійсно незаперечними, як два плюс два — чотирі.

Ми не сумніваємось, що реалітетом майбутнього не є УССР, жодна такого роду підмінка, а **традиційна, вільна і незаалежна УКРАЇНА.** Україна — добро і власність українського народу, яка свою долю формуватиме згідно з власною волею, згідно з волею більшости своїх громадян, які у вільних виборах висловлять свою думку про те, як їм жити на власній землі і як їм співжити з усіма ближчими й дальшими сусідами.

Українська ж еміграція, яку ми знаємо, не є ні гіршою, ані кращою від інших еміграцій, які відіграли свою вирішальну ролю у визволенні своїх народів, або цю ролю сповняють тепер. Ми навіть скажемо, що постійні цькування і постійна нагінка

Москви на українську еміграцію скоріше докаже, що Москва добре здає собі справу саме з цих реалітетів майбутнього, бо вона бачить, яку роллю українська еміграція може відіграти, і того боїться більше, ніж атомової бомби.

Вистачить простудіювати советську пресу за останнє десятиліття, щоб у цьому переконатися. Москву найбільше турбує український націоналізм, ОУН, УПА і „бандерівці”, хоч часто вона не гребує і найменшими проявами зорганізованого українського життя. Недавно Павличко висмівав у своїх погромницьких віршах „жовто-блакитників”, українську молодь, яка з Нью-Йорку, слухаючи своїх провідників, на руках яких кров українського народу, „вибираються піднести жовто-блакитний прапор на вершках Гімалаяів”.

Хоч такою у плянах, — принаймні, хоч покищо, — ніхто з українських емігрантів робити не збирається, то доцільно запитати „письменників-поетів” типу Павличка, що було б в тому злого, якби український прапор замаєв на вершку Гімалаяів, або навіть на Північному бігуні, або на місяці? Чи таке право має тільки „старший брат”-москаль? Чи всі культурні народи світу не радіють, коли їхні члени здобувають успіхи світового маштабу? Чи всі культурні народи не сумують, коли такий замір кінчиться невдачею? Москва це добре знає і боїться, що одного дня українська людина таки піднесе свій прапор свободи не так уже над Гімалаями чи Північним бігуном, як над Києвом і Львовом.

Спробуємо спертися у наших поглядах на історичні факти, або на думках людей, які ділом доказали, що їхні ідеї завтрашніх реалітетів були куди правильнішими від усіх інших. Тома Масарик, батько відродженої Чехо-Словаччини, був одним з таких людей. Правда, можна сперечатися, чи його розв'язка чеського і словацького (ну, й українського) питання була найправильнішою, однак не можна сперечатися про те, що словакам і чехам у державі під проводом Масарика жилося краще ніж тепер у „народньо-демократичній” ЧСР.

„Ми здобули нашу самостійність боєм і революцією проти Австро-Угорщини, вибороли нашу самостійність в Сибірі, у Франції, Італії”, — як то коротко сказав президент Пуанкаре. „Та це була особлива революція. Її збройно не переведено в краю, на нашій території, тільки закордоном, у чужих землях”¹⁾.

Українська еміграція й Україна — це не якісь дві зовсім

відмінні речі. Наша еміграція — це частина України, не гірша й не ліпша від іншої частини нашої прекрасної батьківщини. Наша еміграція, до того ж ще та частина, яка має багато більше, ніж будь хто інший, можливости продовжувати українську революцію. Наша еміграція чисельно більша від населення не одної з новопосталих держав, які користуються всіма правами суверенности!

Хоч ми й не сумніваємося в тому, що державно-суспільний устрій і форми майбутньої української політики будуть вирішуватися в Україні українським народом, але до часу її визволення еміграція має право й обов'язок національну революцію продовжувати, її вести і разом з народом — виграти.

Ми не наївні, щоб не знати, що в сучасній ситуації українці на рідних землях не можуть відновляти збройну боротьбу. Але ми певні, що в Україні існує і діє антимосковське й антибольшевицьке підпілля, можливо навіть у таких формах, про які ми не знаємо. Але ми чуємо про постійні судові процеси, постійне цькування „буржуазних націоналістів”, постійне залякування населення України і про постійні засуди українських патріотів. Ми не сподіваємося від членів Верховного Совету ССРСР бодай таких умов, чи акцій, які були можливі в Австро-Угорщині, чи навіть у передвоєнній Польщі.

Українська революція в Україні назріває. Ми не хочемо тут називати поодиноких прикладів просто тому, щоб не „зраджувати” українських патріотів там. Вони ведуть свою боротьбу такими засобами, які їм доступні, і це видно навіть з самої такої советської преси. Їхня боротьба відчувається, але це не значить, що українці у вільному світі мають спочити на лаврах і спокійно та задоволено чекати, поки Україна сама визволиться.

Ми ніколи не сумнівалися, що наша еміграційна преса недосконала, але ми знаємо, що пояснюється це дуже просто: нашої преси ніяка стороння сила не піддержує, вона спирається повністю на передплати своїх читачів, її редактори працюють у багато тяжчих обставинах, ніж редактори режимної преси в Україні. Але ми рівночасно певні, що, всупереч opinii таких „поетів”, як Павличко, Коротич і інші, коли б нашу пресу допущено в Україну, то всі наші друкарні не встигли б друкувати газет.

1) Тома Масарик: Світова Революція, видання „Червоної Калини”, стор. 390.

Недавно мали ми нагоду бачити не тільки советську столичну пресу але й газети зі Львова, Крем'янца, Ужгороду. Такої убогости годі собі уявити! Якщо в Україні читають газету, то тільки тому, що інших не можуть дістати. На безриб'ї і рак риба.

Наша еміграційна преса, яку тримають на своїх плечах українські робітники, селяни й інтелігенти в Канаді, Америці, Англії, Німеччині, Франції, Австралії і в багатьох інших, може з успіхом витримати конкуренцію з режимною пресою УССР. Советська преса у відвертому бою з еміграційною пресою срамотньо програла б.

Всесоюзна тюрма народів наклала на уста советських журналістів намордник. А як же можна вільно говорити з намордником на устах?

Ясно, що ми здаємо собі справу з наших спроможностей. Нас в Канаді понад 500,000, в ЗСА понад 1,000,000 і принаймні ще 1,000,000 в інших вільних країнах. Коли ми вживаємо вислову „вільні країни”, то це не значить, що в тих країнах панує справді повна свобода. Більшість із тих країн перебувають у полоні коекзистенційної дурійки і тому самі свою свободу обмежують.

Це також не значить, що ми, перебуваючи у сфері тих, як ми кажемо, „вільних країн”, повністю апробуємо або погоджуємося з їхніми політичними системами, або практиками. Але ми принаймні маємо право про це говорити і з цим сперечатися.

Такої свободи не мають люди, які живуть у сфері впливів Москви.

Дуже важливим завданням відповідальних політичних провідників і діячів є пильно дбати про те, щоб постійно втримувати рівновагу між цілями, які визначає для себе політичний провід народу, і тими засобами сил, якими даний народ розпоряджає.

Ми можемо жити в різних країнах і там прославляти або поширювати добре українське ім'я та намагатись знайти союзників для української визвольної справи. У так званих вільних країнах нині один уряд, а завтра другий. Там вільне слово за народами тих країн і саме серед народів тих країн ми намагаємося знайти зрозуміння для української визвольної справи. ССРСР шукає також союзників для своїх імперіялістичних замірів. Він намагається знайти собі союзників, наприклад, серед

африканських, азійських та арабських держав. Ми намагаємось знайти прихильників української визвольної справи серед таких народів, які можуть тепер чи в майбутньому мати якесь відношення до розподілу Росії і до створення нового ладу в світі. Той новий лад — це відвічна мрія людства, яка на наших очах, хоч і недосконало, все таки здійснюється. Та мрія — це розвал усіх колоніальних імперій і постання нових, національних, незалежних держав.

Те, що може зробити для справи визволення України українська еміграція, того зараз не можуть зробити українці в Україні.

Ми, як вільні люди, можемо розглядатися по широкому світі за можливими союзниками українського народу. Чи такі союзники є у ВАКЛ, в Америці, Європі, Африці, Азії, а чи деінде, то з точки зору остаточної перемоги української правди це справи не міняє. Боротьба в Україні ведеться такими засобами, які там можливі, а ми діємо в тому процесі боротьби згідно з нашими можливостями.

„Кожною шибеницею Відень і Будапешт копали собі могилу, бо показували, що наш народ є проти них в опозиції не на життя, а на смерть. Ми вказували закордоном на кожен випадок смертної кари і прилюдно обвинувачували Австро-Угорщину. Розуміється, ми обвинувачували їх за всі переслідування і жорстокості”²³).

Переслідування, тортури і смертні кари для українських патріотів в Україні — справа щоденна. Ось в Івано-Франківську засудили на кару смерти колишнього командира і кількох вояків УПА. Переслідують, судять, тортурують борців за волю, українських критиків і літераторів. Ми не хочемо наводити їх реєстру, який українцям аж надто добре відомий. Спротив українського народу триває. Очевидно, про всі переслідування і засуди ми не знаємо, але вони карбуються в пам'яті народу і в тій пам'яті залишаться.

Советська преса не пише про ці справи, бо, згідно з інструкцією партії, „в СССР усе благоденствує”.

Завдання еміграції є той визвольний рух, який не припиняється ані на хвилину на рідних землях, розголошувати у світі. Байдуже, що могутні цього світу, як нетлі до світла, летять на приману коекзистенції. В цьому нема нічого нового. Вони також летіли на примарне світло коекзистенції в часи гітлеризму, шукаючи якогось „модус вівенді” з нацизмом.

Масарик перебував у подібному положенні.

„...в усіх союзних та нейтральних державах панувало дуже сильне австрофільство. Перемога над ним не була скорою і легкою, бо ж ми самі майже всі так довго доказували конечність існування Австрії і боронили її перед світом. Проти нас була інтенсивна австрофільська пропаганда, що утруднювала нам наше завдання, та зате успішнішою була перемога нашої пропаганди. Союзники не знали Австро-Угорщини так, як ми, не знали складних національних, господарських і культурних відносин у Східній Європі взагалі”²⁾.

Фата Моргана коєкзистенції, що так розпаношилася у світі, явище не нове й не тривале. Ми знаємо, що московська імперія буде „співіснувати” з рештою світу доти, доки це буде їй на руку. Пробудження з того співіснувального сну буде ще прикрішим, як було воно в 1939 році.

Тоді щойно виявиться, за ким правда і хто мав рацію. А до того часу завданням української еміграції є продовжувати духову революцію за кордонами України, знаходити новіші й модерніші способи для її скріплення і посилення, знаходити нові шляхи для успішного просякання правдою голів малих і великих світу того, серед якого нам доводиться жити і діяти.

Наша еміграція ні на хвилину не сміє перестати пригадувати світові факти московських імперіялістичних загарбань, факти, які вказують на те, що імперіялістичні пляни Москви не кіпчаються ні Україною, ні Мадярщиною, Чехо-Словаччиною, ані навіть Афганістаном чи Польщею, а простягаються на всі кінці земної кулі. Пригадувати, очевидно, перш за все незаперечні факти поневолення України і її безперервну боротьбу за свободу.

Незаперечний факт, що УССР, як специфічна державна форма на українській території, не постала як легальний спадкоємець Української Народньої Республіки з волі українського народу, а була утворена і закріплена у протипагу Українській Народній Республіці і проти волі всього українського народу, спираючися виключно на збройній силі советської Росії, яка захопила контролю над Україною та насильно усунула справжній український національний уряд.

Ставши на таку позицію, ми можемо держатися саме тих завітних мрій українського народу, тих сподівань і тих історичних аспірацій, які йому правно належать.

2) Т. Масарик: там же, стор. 391.

3) Т. Масарик: там же, стор. 392.

Наша еміграція має працювати для здійснення тих аспірацій усього українського народу. Це може виглядати мало-важним і неістотним, але таким воно не є. Щорічне вивішування наших національних прапорів і проголошування Українських Днів в Америці, Канаді, Австралії і деінде — це не тільки формально чемностева справа, але це один із фронтів революції, яка здійснюється також силами і змаганнями української еміграції. Таке форсування визвольної справи всюди там, де живе вільна українська людина, це нагадування усьому світові про те, що понад 50 мільйонний народ під сучасну пору все ще перебуває у колоніальній залежності і героїчно бореться за своє визволення. Кожна розмова вільної української людини у світі про Україну — це наступ на ворога, який хотів би, щоб наша справа втопилася в загальноросійському кітлі. Кожна антибольшевицька демонстрація, проведена успішно і культурно — це удар по ворогові, і про це ворог добре знає. Тому він так люто нападає у своїх газетах і радіо на українську еміграцію, тому виставляє свої пайважчі гармати, щоб по тій еміграції бити. Ворог знає, що світ змінюється і змінюються засоби боротьби. Знає, що повсякденні реалітети проминають скоріше, ніж постають. Але історичні реалітети майбутності — незмінні, і вони віщують кінець московській імперії, а враз із тим остаточне звільнення українського народу.

Коли не увінчався успіхом терористичний наступ на українську еміграцію в 1945 році насильним вивозом „на родину” і полюванням за людьми, ворог застосував іншу зброю. Почався період т. зв. кульобміну. Справа тих „зустрічей” набрала у нас зовсім непотрібного розголосу і гостроти. Створилися два табори: один — за „зустрічами”, бо, мовляв, треба тримати зв’язок з рідними людьми, треба обмінюватися поглядами, думками, і другий проти „зустрічей”, бо вони, мовляв, ніякої користі українській визвольній справі не принесуть. Сам факт поділу думок на цю справу вже був досягненням для ворога. Ми твердимо, що української держави тепер немає, що УРСР — це тільки повітря форма московського традиційного імперіалізму.

УРСР не є легальним спадкоємцем справді незалежної української держави у формі Української Народньої Республіки, яка була насильно зліквідована в наслідок збройної агресії... Росія зліквідувала реальну самостійність і незалежність української держави, перетворивши її в початковому етапі у

свого сателіта, а потім, по створенні ССРСР, у складову частину нібито союзної федеративної держави. У „Зверненні Воюючої України до української еміграції” сказано, що завдання еміграції — „розірвати політичну ізоляцію, яку створила довкруги України Москва”.

Це накладає на нашу еміграцію виразні й зрозумілі обов'язки. Зброя в руках українського воїна в Україні тимчасово протихла, тому її мусить посилити українська людина у вільному світі. І таким чином українська революція триватиме далі, хоч в змінених фронтах і зі зміненою зброєю. Але мета її одна й та сама: **суверенна і самостійна держава!**

„Антибольшевицький Блок Народів змагає до створення світового Антиккомуністичного міжнародного центру боротьби за справжню незалежність і свободу проти російського колоніалізму і комунізму, з метою практичної підтримки революційно визвольної боротьби й мобілізації безкомпромісових національних протиросійських сил у світі”⁴.

Ми твердимо, що поки на світі існує пережиток у формі російської імперії, доти шкода говорити про тривалий мир. Імперіялісти люблять ловити рибку у каламутній воді, а знаменитим прикладом цього є конфлікт на Близькому Сході, де саме Росія пробує зловити в каламутній арабській водичці чималу рибу.

Комусь може видаватися, що таке становище українських емігрантів нагадує те, що говорив колись Сталін про Закарпатську Україну і ССРСР, мовляв, муха заміряється на слона. Але буває і таке, що колосальний слон здихає від укусу маленької мухи.

Можна різно розцінювати наші спроможності і нашу організовану силу, але з одним ми всі мусимо погодитися: поза кордонами України ми маємо всі передумови для того, щоб не тільки зберігати саму ідею української державної незалежності, але теж під кутом здійснення тієї ідеї плянувати й організувати успішну боротьбу.

В тій ситуації, в якій під сучасну пору перебуває Україна й український народ, така постава тієї частини української спільноти, яка є поза контролею Москви, може мати вирішальне значення для переможного закінчення нашого важкого змагу з російським імперіялізмом і може перерішити справу державного унезалежнення України.

Очевидно, передумовою саме такого діяння нашої еміграції

і передумовою виконання нею її великих завдань є насамперед координація дій усіх її частин і частинок. Треба в першій мірі відкинути все те, що нас різнить, і об'єднатися на базі того, що нас єднає. А тим, що нас єднає, є добро і щастя українського народу!

Для такої координації у нас є всі можливості, бракує тільки доброї волі. Треба тільки твердо триматися Франкової застави: „кожний думай, що на тобі мільйонів стан стоїть”, але це в задумі поета тільки тоді, коли той „кожен” стоїть в об'єднаній лаві. Інакше, коли все в розтічі, тоді ні на кому ніщо не стоїть і стояти не може.

Замість давати себе захоплювати фантазіями розхитаного індивідуалізму, фантазіями про те, що можливо саме „я” чи „ми” (хоч і яке б маленьке оте „ми” не було), треба повернутися на єдину дорогу, яка визначена тисячами українських патріотів, що були перед нами, що той свій патріотизм доказали не тільки працею й своїм власним життям, ставши безкомпромісово під прапор боротьби проти московського імперіалізму.

В час війни навіть у найбільш демократичних суспільствах діють закони інші, як у мирні часи. А ми у стані війни. Ворога не можна перехитрити дипломатією. Його треба таки розбити на полі бою.

„Коли ж ставиться питання, чи ми визволилися в більшій мірі акцією закордонною чи крайовою, відповідь: ...загальний голос народу, що виявився в прийнятті женевської делегації і під час мого повороту з першою частиною легіону, є доказом погляду, що рішальною була акція закордонна”⁴⁾.

Коли з пташиного лету поглянути на кипучу діяльність українських еміграційних станиць у всьому світі, доводиться ствердити, що та діяльність, не зважаючи на всі скреготи і внутрішні розходження, йде на користь визвольної справи. Занадто багато місця забрало б, щоб перерахувати всі факти тієї діяльності в діаспорі. Деякі речі — речі буденні, інші — поважніші, далекосяглі, але всі вони насичені жагучою любов'ю до України й українського народу, могутнім бажанням причинитися до визволення того чудового народу.

4) Я. Стецько: „Засади української визвольної політики”, „Вісник”, ч. 6, липень-серпень 1964.

5) Т. Масарик: там же, стор. 434.

Кожна українська книжка надрукована на еміграції — це постріл у ворога.

Кожна українська вільна газета — це сурма, що закликає до наступу.

Вони всі є доказом, що українська людина живе і змагається. І таки — перемагає.

„Розуміється, тут говорю з нашого становища, яке нам диктує наше положення в серці Європи. Скомплікованість відносин, що виникають з того нашого положення, змушує нас оглядатися на всі сторони, дійсно на цілий світ, і тому, повторю те, що я говорив ще задовго до війни, що ми мусимо вести світову політику”⁶⁾.

Українська зовнішня політика мусить мати проекцію якнайширшої політичної, економічної, культурної і наукової співпраці між народами світу, а рівночасно вона мусить вийти з реальним й ефективним пляном дії, з допомогою якої можна було б перебороти сучасну кризу у світі, яка грозить вибухом нової світової війни з застосуванням термоядерної зброї.

І нам час від часу треба переформувати наші позиції. Як ми вже казали, світ змінюється, змінюються і форми боротьби. Незмінюються тільки основні положення. Вільна і незалежна Україна, як ідея, не може замінитися нічим іншим на світі, бо це було б зрадою предківських заповітів і зрадою тих, які проляли свою кров за здійснення українського ідеалу. Але засоби боротьби і їхні способи можуть змінюватися. І мусимо й ми їх змінювати. Нині ні шаблями, ні луками, ні самопалами не воюють. Від світу, в якому перебуває наша спільнота поза межами України, багато дечого можна навчитися. І треба навчитися. В тому світі може бути багато недосконалого, такого, що варто було б направити. Ми, українці, завжди були прихильниками такого устрою, який називається демократичним устроєм. Усі положення української революції й українського визвольного руху базуються на основному залеженні — „свобода для людини і народів”. Демократичність такої засади не підлягає сумніву. Це справжня демократичність не базована і не зумовлена сталінською чи брежнєвською конституцією.

Правда, наші противники люблять називати нас екстремістами, але це тільки вислід злоби або нерозуміння наших позицій, нашого духа і наших інтенцій. Ляватор, швейцарський теолог

6) Т. Масарик: там же, стор. 443.

XVIII стол., знав, що „не треба довіряти людині, яка вважає все добрим, також такій, яка вважає все злим, а вже найбільше не треба довіряти такій людині, яка є байдужою до всього”.

Дорога до незалежності і до оформлення свого національного „я” — тяжка і довга. Очевидно і в нас, як в кожного іншого народу на світі, на шлях до самостійності і волі були і є різні перешкоди, перепони, удари різних пропозицій і плянів. Це — цілком зрозумілі речі. І доки в таких ударах основним є ідейна настанова, а не партикулярні, особисті анімозії, доти вони не шкідливі, а може навіть і корисні. В українській історії, особливо в її новітній стадії, ніколи не було такого напрямку, який хотів би знищити свободу української людини. Завжди, навіть у найекстреміших українських поглядах, крилася виразна любов до рідного народу і бажання добра та щастя для кожної людини в Україні суцільно.

І тому ми можемо пробувати вказувати світові шлях для досягнення справжнього миру, спертого на справедливості та добробуті кожного народу. Ми ніколи чужого не прагнули і нас ніхто не може обвинувачувати в імперіялістичних мареннях.

Можливо, що ще до сьогодні ми не зуміли повністю уточнити наших проєктів перебудови світу, але ми їх уточнюємо щодня в зустрічах з нашими співмешканцями і сусідами, бо стоїмо на засаді висловленій так знаменито ще в 1942 році Конференцією Поневолених Народів Європи й Азії: свобода народам — свобода людині!

Організація такого типу вихідних позицій у боротьбі з російською імперією мислима тільки тоді, коли ми зможемо здобутися на максимальне використання наших людських і матеріальних ресурсів, які ми маємо поза засягом впливів Москви, і коли ми перейдемо до повного і послідовного здійснювання окремих постулатів політично-визвольної програми у загальному пляні розбудови таких власних силових позицій, з яких можна вже буде відповідним чином використати вигідні об'єктивні умови для успішного проведення і завершення національно-визвольної революції.

„Проблема лежить у тому, щоб великі народи, які досі загрожують малим і один одному, погодилися з принципом, що всі народи, великі й малі, є рівноправними державними й культурними індивідуальностями”⁷⁾.

7) Т. Масарик: там же, стор. 438.

Українська еміграція саме й пробує зробити це основне: переконати могутніх світу цього, що основні позиції Хартії Об'єднаних Націй — це не тільки аркуш паперу, придуманий для того, щоб морально оправдати свою перемогу над силами нацизму, але одна з дальших спроб знайти „модус вівенді” між народами світу. Існування супердержав — це явище тимчасове. Супердержави були і в минулому, і ми знаємо, як закінчилося їхнє існування. Конфлікт між ними неминучий, хочуть вони того чи ні. Бальтазар Граціян у Моралезі, єспанський єзуїт і письменник XVII століття, писав, що „комплекс вищости завжди буває ненавиджений”. І слушно. Світ починає нарешті розуміти, що всі люди та всі нації однакові і перехід гегемонії від одного народу до другого — це ніяка користь для тих народів і для всього людства. Всі гегемонії кінчалися розпадом і знищенням гегемонів.

Ми, українці, свято переконані, що остаточно переможуть ідеї свободолюбної і вільної людини. Переможе ідея людської і національної незалежності.

Ми це бачили наприкладі шестиденної війни на Близькому Сході. Проти 100 мільйонів арабського світу стояло 2,5 мільйона ізраїльців, але в обличчі загрози ізраїльці об'єдналися в таку могутність, що 100 мільйонів програли війну ще заки вона розгорілась. Об'єднання — велика сила. Спільне зусилля, спільне намагання, спільна творчість — це сила, якої жодними математичними формулами не визначити. Її визначає історія власними формулами.

Немає сумніву, що єдине, чого потребує наша еміграція — це об'єднання. „Боже, нам єдність подай” — співаємо кожної неділі в кожній церкві, а єдності тієї як не було, так і немає. А чейже всі ми мусимо здійснити українську національну революцію, і немає жодної причини для того, щоб не здійснювати її разом.

„Державно-правні труднощі з визнанням нашої держави полягають у тому, що самостійна держава постає звичайно на окремій території, заселеній народом, який саме творить на даній території державу. Та в нашому випадку визнано наш закордонний уряд, нашу співвоюючу армію, яка теж перебувала поза територією, про яку саме йшлося, а тим самим визнано державу, власне державну самостійність. Звідси дилема пана Темперлея та інших правників і державознавців. Дійсність не керувалась дотеперішньою теорією із звичаями”⁸⁾.

8) Т. Масарик: там же, стор. 404.

В інтересі визвольної боротьби поневолених Росією народів є послідовна протидія всім намаганням стабілізувати існуючий у світі політичний статус кво, бо з тим безпосередньо в'яжеється дальше існування колоніальної російської імперії.

„У закордонній пропаганді та діяльності ми були фінансово зовсім незалежні від союзників. Я відкидав усякі і найбільш приятельські пропозиції”⁹⁾.

Українська національна революція вимагає повного об'єднання всіх українців та їхньої повної незалежності від усяких сторонніх чинників. Одне зумовлює друге. Якби ми були об'єднані, нам не треба ніякої сторонньої допомоги, бо ми сильні самі собою. Українська політична еміграція найжертівніша. Ми видаємо більше газет і книжок, ніж будь-яка інша еміграція. Ми збудували більше церков і народніх домів, ніж будь-яка інша еміграція. Нам треба тільки нашу жертівність і нашу енергію зцентралізувати. Бо тільки тоді вона буде максимально ефективною.

Якщо російський народ через свої політичні партії й організації висловиться за таку політичну концепцію перебудови східноєвропейського простору і погодиться на унезалежнення підкорених Москвою народів, то ніщо не стоятиме на перешкоді, щоб установити добросусідські українсько-російські взаємини та міждержавну співпрацю між Україною й Росією на базі гошанування прав обидвох країн і їх державної суверенності.

1977

9) Т. Масарик: там же, стор. 393.

НАПЕРЕДОДНІ 2-ГО СКВУ

Вже недовгий час ділить нас від 2-го Світового Конгресу Вільних Українців, що відбудеться від 1 до 4 листопада ц. р. в Торонті. Не тільки вся українська спільнота в діаспорі прагне, щоб цей 2-ий Конгрес СКВУ був найбільшою подією в нашому житті, але український народ на батьківщині вимагає, щоб Конгрес СКВУ був могутнім голосом в обороні переслідуваної, катованої і русифікованої Москвою України. Говорять нам про це тривожні вістки з України. Приходять вони між рядками у листах, приносять їх відвідувачі. Народовбивчий похід імперського центру з Москви посилюється новими шиканами, засу-

дів і терору. Однак народ живе, бореться і не здається. Останній лист із далекого Сибіру звертається до нас у вільному світі, не з проханням матеріальної допомоги, хоч живуть вони там у постійній нужді, але з проханням бути у вільному світі голосом нашої переслідуваної Церкви, нашого катованого народу і нищеної ворогом нашої культури. Це голос катованих борців за волю України з концтаборів. Це голос напередодні Конгресу СКВУ. Не має, здається, у нікого із нас сумнівів, що приймемо цей братній голос як нашу мету, як нашу святу девізу.

Своїми нарадами і впорядкуванням як всіх наших суспільно-громадських, так і церковних справ, мусимо doprowadити до послідовної дії новообраного Секретаріату, забезпечивши його нашими щирими і конечно потрібними матеріальними засобами. Загальна і всенаціональна маніфестація має перемінитися у зовнішній вияв нашої єдності й сили та доказати нашим приятелям і ворогам, що ми — велика, сильна і з'єднана спільнота, яка не побоїться жодних труднощів і не зійде зі шляху допомоги визволення українського народу, хоч політична кон'юнктура сьогодні нам несприятлива, а сильні цього світу закипають „мирне співіснування”. Нам прикро бачити портрети прем'єра Канади, та президента Америки, які, усміхаючись, стискають руку тиранів під звуки забріханого советського гімну та гарматних салів, обдурюючи себе наївними обіцянками про світовий „мир”. Ми не сумніваємося, що дійсно такого миру всі ми тут бажаємо, але кожний з нас добре знає, що ані миру, ані добра не може бути, поки у великій частині світу існує неволя та нехтування найбільш елементарних людських прав. Очевидно, ми всі свідомі того, що в політиці немає сентиментів, що державні інтереси не мусять йти в парі з почуваннями, але ми також свідомі того, що у цієї сам час, коли провідники Америки чи Канади та інших західніх держав щиро і чесно думають про мир у світі, то про ніщо інше як тільки „угроблення” вільного світу має на думці російсько-большевицька кліка в Кремлі.

Але, хоч живемо у „врем'я люте”, хоч багато вітрів дме нам в очі, ми не сміємо заламитись у допомозі нашому народові на рідних землях. Мусимо протестувати, і ще раз протестувати! Мусимо маніфестувати, хоч ми і свідомі того, що не все вони знаходять зрозуміння нашого оточення. На жаль, наше оточення часто дуже гостро вміє реагувати в обороні

гіппісів, кримінальних злочинців, наркоманів, сексуальних збоченців та різних лібералів, авантюристів і ворохобників, але якось тяжко йому сказати хочби кілька слів в обороні правди України. Велика і добре та культурно влаштована маніфестація у річницю 40-річчя голоду в Україні не удостоїлась хоч би короткої згадки в газетах Торонта, радіо, за внімком одного, і телебачення. Однак, здається, правильною нашою відповіддю на ці виклики і загрози буде наша єдність і наша організованість та максимальна розбудова нашого стану посідання в усіх ділянках нашого життя. Релігійна єдність і організаційне завершення патріархатом нашої Української Католицької Церкви, єдність Православної Церкви, скріплення наукових інституцій, впорядкування українського шкільництва, зріст української кооперації і братсько-запомогових союзів, плекання і дальший розвиток нашої культури, мови, скріплення видань наших книжок у чужих мовах та преси, розгорнення можливості творчості наших науковців, мистців, артистів, розбудова наших парафій, установ, організацій і товариств — все це на чолі з нашими крайовими надбудовами, як: КУК, УККА і інші — це, здається, буде найбільша і найуспішніша маніфестація нашого життя і найболючіший удар для нашого ворога. Бо нічого так він не боїться, як нашої єдності і сили. Тільки наша організованість, наша єдність, наша жертовність та наша творчість можуть бути реальною відповіддю на нові виклики і труднощі у наших тяжких часах.

Ми знаємо, що всюди рахуються лише зі силою. Маємо нагоду не тільки закріпити, але і показати нашу силу під час 2го СКВУ. Нашу силу, як вже було згадувано, повинні почути і наші вороги і приятелі. Хай почує її Москва, але хай почують також і Вашингтон і Оттава та всі інші, кому чути це потрібно. Напевно нашу єдність і силу, та наш голос почує і Київ, почують борці за волю України в Сибіру, почує цілий поневолений, але нескорений український народ. Тому не заведім його у сподіваннях. Доложімо всіх зусиль і старань, щоб наш світовий парламент — СКВУ став гідним репрезентантом нашої спільноти у вільному світі та вільним голосом поневоленої України.

ПО СЛОВАХ І РЕЗОЛЮЦІЯХ — ДІЛА

Другий Світовий Конгрес Вільних Українців за нами. Його перебіг, дискусія, резолюції і постанови можна вважати вірним образом нашого стану і наших вартостей, світел і тіней. За нами шостирічний досвід і перед нами праця новообраного Секретаріату СКВУ.

Сьогодні ми не можемо, ні не сміємо відкладати жодного дня, щоб не приступити відразу до виконання наших завдань, взятих на себе. Пригадати це слід тому, бо коли у 1967 р. відбувся Перший Світовий Конгрес Вільних Українців, то майже попад один рік треба було ждати, щоб покликаний тоді Секретаріат почав діяти. Безперечно, що втрата одного року негативно позначилась на праці, а рівночасно унеможливила використати ентузіазм серед широких кругів нашої спільноти. Звертаємо на це увагу тепер, після закінчення 2-го СКВУ, який мимо тих чи інших труднощів і недотягнень, прийшов з повним успіхом, а у ряді постанов і резолюцій накреслив напрямні праці на найближчу каденцію. Було б зле, коли б новообраний Секретаріат з будь-яких міркувань, чи причин повторив помилку з 1967 р. і відразу не приступив до практичного здійснювання конкретних плянів праці. На нашу скромну думку повинна вона починатись від репрезентативного приміщення і влаштування. Не можна теж уявити собі канцелярії СКВУ без енергійного і організаційного здібного її директора, з допомогою відповідних технічних і ділових співпрацівників. Бо найкращі рішення Секретаріату, члени якого розкинені територіально навіть у Канаді, не будуть виконані без виконного тіла, яким мусить бути добре поставлена канцелярія.

Безперечно, що в нашій такій великій і многогранній, часто специфічній праці навіть найздібніший директор не дасть собі ради, тому Секретаріат повинен покликати до життя фахові комісії, завданням яких буде опрацьовувати пляни праці СКВУ у певних ділянках. Думаємо, що Торонто, як „столиця” СКВУ, напевно під кожним оглядом зможе ці проблеми розв'язати позитивно. Варто б теж реалізувати плян, про який говорив новообраний президент Секретаріату о. д-р Василь Кушнір. Це відвідини всіх українських поселень. Встановлення безпосередніх зв'язків Секретаріату СКВУ з нашими поселеннями і їхніми організаціями на місцях належить до першочергових завдань, що тісно в'яжуться з проблемою ефективного координування зорганізованого життя у діаспорі. У сьогоднішніх

обставинах тільки персональні зв'язки і зустрічі мають успіх.

Зовнішній і, можливо, найосновніший під цю пору характер праці — це активізація, на основі рішень Конгресу, двох засадничих комісій: національних і людських прав і пресово-інформаційної. Подані на Конгресі конкретні проекти ділянок цієї праці повинні бути якнайскоріше реалізовані. Наша спільнота бачить у Секретаріаті СКВУ, а ще більше хоче бачити — Світову амбасаду України. Ми свідомі, що всі ці завдання не легкі і вимагають чимало зусиль, праці, але люди, які погодились бути членами Секретаріату і були обрані, мусять бути свідомі тих обов'язків й завдань. Нарід очікуватиме вісток про те, як схвалені резолюції й завдання будуть виконувані, як новообраний Секретаріат здійснюватиме волю народу. Очевидно, що і громада має свої зобов'язання, зокрема обов'язок забезпечити Секретаріат відповідними фондами, без яких годі було б собі уявити будь-яку активність.

Це взаємні зобов'язання Секретаріату СКВУ і української спільноти у вільному світі. Тому можемо напевно ствердити, що у ставленні праці новообраного Секретаріату і його президії не повинно бути ніяких перерв. Треба приступати до праці, а українське громадянство в усіх країнах вільного світу допоможе морально і матеріально. Наша громада завжди була жертвовною, такою напевно буде у дальшому, якщо дійсно побачить, що дух єдності і спільних зусиль росте, розвивається та приносить успіхи у боротьбі за нашу ідентичність у країнах нашого поселення, та допомогу нашому поневоленому народові, який у тяжких і невідрадних обставинах тотальної неволі змагається за свої права і визволення. Ми віримо, що про важливість праці Секретаріату СКВУ не треба буде нам пригадувати. Про це сказали нам „культурники”, які відвідували Канаду для „дружніх взаємин” на чолі з товаришкою Шевченко (О, Господи, хто спотворює велике ім'я!) та почали сердитись на мейора м. Торонта за те, що він проголосив з приводу 2-го СКВУ „Український тиждень”. Чи навчила „товаришку” Шевченко бодай дечого відповідь мейора, — тяжко сказати, однак думаю, вона нас навчила дуже багато. Багато навчили нас і ті „прогресисти”, які заплатили гроші за оголошення в англійській газеті „Глоб енд Мейл”, мовляв, не всі українці піддержують СКВУ, на якому будуть виступати проти „щасливого і радісного” життя у ССРСР. Так наші вороги сказали, що їх болять та чому нам варто і конечно піддержувати Секретаріат СКВУ.

1974

РЕЗОЛЮЦІЯ ПРО ВИКОНАННЯ

З кінцем і на початку кожного року відбуваємо чисельні з'їзди, конгреси, а зокрема річні загальні збори. Їх успіх залежить в першу чергу від доброї і належної підготовки. Всебічно підготовані і добре розрекламовані такі імпрези притягають людей — членів-делегатів, які — побіч формальних справ — вислуховують добре підготовані звіти уступаючих керівних органів, беруть активну участь у дискусії, уділяють їм абсолюторію, обирають нові керівні органи та, часто, в формі резолюцій і постанов визначають пляни праці. Однак, на жаль, — і то в більшості випадків — так самі управи, чи покликаними ними підготовчі комісії не завдають собі великого труду, щоб провести належну підготовку, мовляв, що там підготовляти? Прийдуть люди на збори, і нехай собі роблять, як хочуть! Це ж демократія! Часто буває так, що до того часу, коли ще йдуть звіти, а опісля дискусія, то все ще якимось проходить не зле, а коли вже зближається точка вибору нових керівних органів, — починаються відмови, прохання, переконування з частими нервуннями. „Обсідають” такого кандидата, зокрема голову аж доки він — „змучений” — не піддається, мовляв, „хай діється Божа воля — якимось воно буде”...

Чи не варто було б над тими справами задуматися — перед тим їх підготувати, устійнити і прийти з готовими внесками? На нашу думку, це далеко краща демократія! Справді немає де правди діти, кожного року щораз більше зауважується брак зацікавлення серед членства працею їхньої організації, до якої і добровільно вписалися, і напевно вона відповідає їм ідеологічно і організаційно. Чому ж тоді вони не цікавляться тим, що вибрали? Може бути, що котрогось разу до управи увійшли люди, які не змогли, чи їм не вдалося належно розгорнути праці, але ж на те й є загальні збори, щоб прийти на них, поцікавитися працею, сказати свою думку і обрати нових членів управи. Однак „обрати нових” — ніяк не вистачає! Обрати нову управу — легше чи трудніше, але все якимось вдається. Сама управа, якою геніяльною вона не була б, без активної піддержки членства жодних „чудес” не зробить. Конечним в організаційній праці є поєднання співпраці проводу з членством. Генерал без війська — є тільки генералом!

Роздумуючи часто над недоліками нашої організаційної активності й праці, насувається на думку, чи не забагато у нас різних недоліків у її побудові і виконванні? Сьогодні я хотів

би порушити тільки одну із таких організаційних „традицій”.

Кажуть, що немає, мабуть, ні однієї етнічної групи в Канаді, яка так любувалась би у резолюціях, — довгих-довжелезних, — так, як любуємося ми, українці. Але нам також здається, що ледве чи є друга така група, яка так легковажила б і так нехтувала б схвалювані нею такі резолюції, як це робимо ми. Якщо б сталося таке чудо, що схвалювані нами резолюції здійснювались би самі від себе, то сьогоднішній світ виглядав би цілком іншим. Очевидно, на першому пляні була б Україна... Усі наші „вороженки” вже давно до останнього погинули б, як „роса на сонці”..., бо у цих справах резолюції всіх наших організацій майже однозгідні. Щодо інших, то вже всіляко бувало б, бо вже не одному влаоному сусідові давно „жорова здохла б”!

В загальному світ був би ліпший і ми щасливіші. Таке твердження легко можна б перевірити власне на підставі схвалених резолюцій будь-якої з наших центральних, крайових чи місцевих установ-організацій. Часто трапляється, що над однією чи другою резолюцією відбуваються довгі дебати, не тільки щодо принципу, чи змісту, але навіть їх оформлення, але оправдано можна твердити, що у більшості ухвалюємо їх для престижу, ніж до виконання. Може і в цьому є одна з головних причин того, що наше життя і наш організаційний розвиток далеко не відбувається в такому темпі і напрямку, в якому могли б і повинні б.

Часто народ з’їжджається, радить, схвалює резолюції і рекомендації, вибирає провід і — на тому, звичайно, „воля народу” кінчається, бо палко дискутовані і приголошені резолюції ми прийняли і поволі забули. Безперечно, тим не хочь сказати, що ухвала резолюцій — непотрібна річ. Ні! Резолюції потрібні і конечні. Треба тільки ухвалювати такі, які можуть — і повинні — бути на першому пляні виконання. Тому, чи не варто тепер у „сезоні зборів” приглянутися ближче цим справам, над ними подумати і застановитися.

Тільки громада може змінити такий невідрадний стан, коли на чергових зборах, конгресах, з’їздах, буде вимагати від обраних нею керівних органів точних звітів під кутом схвалених резолюцій. Якщо і це не допомогло б, то хіба єдиною розв’язкою буде схвалювати, по схвалених вже резолюціях, ще одну — додаткову резолюцію про те, що всі попередньо схвалені резолюції мусять бути виконані. Напевно в наше

суспільно-громадське, церковне і політичне життя вкорінилося ще багато інших недоліків. Багато з них можна викоренити, деякі можна різними причинами і обставинами оправдати, а дещо таки треба змінити. Подумаймо!

Певним є одне: наша суспільно-громадська, церковна і політична праця мусить продовжуватися та значно-значно зміцніти. Наші „вороженки“, а між ними і „свої добрі люди“ з різних боків наступають. Наша їм відсіч є в інтересі нас самих, наших громад і цілого українського народу.

1975

ДЕЩО ПРО ВІДЗНАЧУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ СВЯТ

Наша історія і національно-організаційне життя українського народу створили цілий ряд національних свят. У народі, який живе, а тим більше, який є в дальшій боротьбі за свою самобутність і державну незалежність — відзначування таких національних свят має велике виховне значення для спільноти, а зокрема для нашої молоді. Тому належне їх відзначування є не тільки побажаним, але і, обов'язково потрібним, коли мова про наші українські громади у різних країнах нашого поселення. У цьому випадку нарікати не можемо, бо переважно іляни нашої організаційної праці, усіх наших організацій, парафій, установ і товариств заповнені цією діяльністю, а дехто твердить, що їх навіть забагато. Ми хочемо звернути увагу не на численність, але на якість відзначуваних таких чи інших роковин. Часто з різних причин, а в першу чергу з браку серйозного підходу і не продуманого до кінця значення і змісту такого свята, воно приносить протилежний ефект. Нерідко те чи те свято відзначаємо лише тому, що так уже заведено, така вже „традиція“. Ні змістові, ні форми святкувань ми часто не надаємо особливого значення, тому робимо це блідо, одноманітно, сухо. Складаючи програму такого свята, не застановляючись на її переведенні і належному ефекті, робимо вже за старою „традицією“ — „нехай і недобре, щоб багато“. Довгі-предовгі програми наших святкувань стали вже загальною проблемою — нашим лихом! Бо замість того, щоб така імпреза навчила дечого нашу молодь, пригадала їй геройські подвиги з нашої історії, показала героїв, розкрила причини успіхів і поразок, зміцнила віру в можливість досягнення мети, заохотила до дальшої праці, вона розчаровує молодих людей безконечно

довгими виступами, різними вступами, подяками і коментарями по кожному окремому виступі, та безконечно довгим і непотрібним продовжуванням програми.

Замість уваги і напруженого зацікавлення, приходять знеохота, а з нею і втома, нудьга, незацікавлення, а з тим і цілковито негативне наставлення. Програмами, які нерідко продовжуються від 4 до 5 годин і більше, дуже тяжко зацікавити учасників, не тільки молодих, але навіть й старших. Часто втрату належного значення таких святкувань — треба приписати невдалому підборі осіб комітету для їх відмічення, запрошуючи до таких комітетів людей не за їх здібностями, а з „чемности”. Приготування до святкувань здебільшого починаються пізно. Святкову програму в поспіху складається шабльоново, що є під рукою. Мистецька частина програми, окремими точками цілком не пов'язана з темою дня. Наприклад: на Свято Героїв в програму включені народні і побутові пісні, а на Свято Матері — стрілецькі, повстанські і т. п. До того, майже усі національні імпрези тісно пов'язані з нашими церковними обрядами, які доповняємо панахидами і молитвами за спокій душ героїв і визначних постатей. Це дуже похвально і виховно, але це ніяк не значить, що кожна наша національно-історична річниця має проходити під „похоронно-жалібним” гаслом!

Помолитися і спом'янути тих, що життя своє віддали для народу — для України, не означає, що Свято державности 22 січня 1918 р., Листопадовий чин, проголошення Карпатської України, 30 червня 1941 р., хоч у рамках їх відзначувань можуть бути молитви і панахиди — але вони не є жалібні святкування. Це ж великі і світлі моменти нашої історії, тому їхня програма має бути бадьорою, взнеслою і радісною. Виступи хорів, сольоспів, деклямації-рецитації, молодіжні апелі і т. п. Знов ж Свято Героїв, чи окремих визначних постатей української історії, повинні вже складатися з двох частин: церковної (панахиди, молитви, Служби Божі) і світської; а в програму повинні бути включені точки з жалібною і геройською тематики. Ясно, що у такому випадку вже не треба вводити в програму таких точок, як виступи — хоча б і найкращих танцювальних гуртів, бо це вже не відповідає настроєві хвилини, або влаштувати гучні бенкети.

Пригадую випадок, що з приводу голоду в Україні в 1933 р. в одному місті було влаштовано гучний бенкет, а його організатори опісля були дуже вдоволені „успіхом”, підкреслюючи,

які смачні були страви і скільки продано різних напінтків. Був я свідком, коли під великою танцювальною сценою було розвішено цілий ряд портретів запроторених Москвою політв'язнів, а на сцені у безконечно довгому часі виводились на всі лади танки, а учасники нагороджували їх рясними оплесками. Яюсь „танцювальна радість” не гармонізувала з портретами ув'язненнях, як також не мало пов'язання: бенкет з голодом! Зате деколи можна зауважити, що на Святі Державности люди похитують сумно головами, і найкращу частину програми не оплескують, думаючи, що це сумне свято, як хтось сказав: „...”, не маємо держави, чого плескати, немає чим радіти!” Такі і їм подібні випадки мають місце тоді, коли організатори таких чи інших імпрез-святкувань, не вглибившись у суть відзначування, склали шаблонну програму або часто таку, що властиво не знати, що саме відзначається або відзначається кільком іншим, але разом.

Іншою проблемою сьогоднішніх днів є також довгі промови, реферати, велика кількість деклямацій-рєситацій, як вже згадувано, невдало підібрані пісні, недостатньо, або і цілком не вдєкорована сцена і зала — все це вади. До того, ще додати, довгі монотонно читані промови-реферати, не все на мистецькому рівні виконані точки програми, та різні технічні недотягнення, наприклад бігання і говорення до несправно діючого мікрофону, який щохвилини пищить або гуде, то це дуже впливає на неефективність вечора, а наслідки — очевидні. До негативів також треба зарахувати влаштування таких імпрез, не у властивому часі або часто з великим запізненням. Як вже було згадано, що чисельністю наших національних святкувань ми не грішимо, а коли додамо, що в наших умовах до них дійшли вже навіть дуже чисельні, різні т. зв. побутові „свята” — іменини, ювілеї, річниці і т. п., що не оминає навіть провідних людей нашого зорганізованого життя, то ясно, що часу бракує. Через те дуже часто треба „відкладати” національні свята, бо і залі і люди зайняті такими „побутовими імпрезами”.

Дуже важливим у виконуванні і керуванні програми є її „господар” чи „конферансьє”. Буває також, що такий керівник програми, своїми різними жартами „джовками”, часто неотепними — без огляду на зміст святкувань, — коментуванням кожного окремого виступу, а при тому „похвальним кадилом”, для „чемності”, непотрібно продовжує час програми і псує її цілість. Поволі входить вже у „традицію” непошанування своєї

мови, і коли на імпрезі з'явиться хоча б один наш чужий приятель, ми починаємо дискутувати, сваритися, чи вже може не половину програми перевести на „офіційній мові”, щоб мовляв, задовольнити „нашого гостя”. Пошанування і толеранція до гостей немає нічого спільного з почуттям меншевартості! Буває, і таке, що такі наші дійсні приятелі вітають нас хоча кількома словами української мови, чим підказують нам її пошанування, для наших чужоземних приятелів треба знайти іншу форму. Коротке резюме, надруковане у програмці, або навіть у кількахвилинному виступі, і на тому кінець нехтування рідної мови!

Конечно також мусимо звернути увагу, що, на жаль, і нам на сором — не всі правильно вміють співати наш національний гімн. Організації молоді, а також організації старшого громадянства повинні знайти час і спосіб навчити своїх членів правильно співати національний гімн та найбільш відомі патріотичні пісні. Зрештою, тут варто згадати і таке, що під час однієї імпрези Свята Державности 22 січня якое „забуто” відспівати взагалі український національний гімн, замінивши його колядою. Хоча ми й свідомі того, що влаштування національних свят є зумовлені обставинами і можливостями даних громад, та часто мимо доброї волі і бажанню ініціаторів, не все є можливість поставити їх на належному рівні. Однак, враховуючи це, треба знайти далеко більше способів та можливостей влаштування добрих імпрез. Потрібна лише ініціатива й енергія організаторів. Часто навіть скромна, зате вміло підібрана програма, робить більше й корисніше враження, як велика і шумна без форми і змісту. Безперечно, що на цю тему можна б писати і говорити дуже багато, вона все і всюди буде актуальною та буде потребувати постійного обговорення і удосконалювання. Згадавши про деякі маркантні недоліки у влаштуванні наших національних свят, ми хотіли б в дуже сконкретизованій формі подати думку, як і що треба брати до уваги — у загальних рамках — при готуванні і складанні програм таких святкувань.

Найбільше вражає також неточність і спізнення з програмою. Нерідко буває і так, що під час вшанувань пам'яті поляглих героїв у залю з грюкотом дверей вриваються люди. Хибу неточности й спізновань мусимо викорінити у наших національних і громадських імпрезах.

Організатори святкувань та імпрез повинні покликати до

життя діловий комітет, який не конечно мусить бути чисельний, зате повинен складатися з осіб, яких покликано не з „чемности”, а осіб, що знають проблематику і мають у цій ділянці організаційний досвід. Цей комітет, заплянувавши свято, повинен завчасно приступити до його готування з врахуванням усіх можливостей якнайкращого його проведення. Повинен приступити до розголошення про його відбуття формою газетних, радієвих, а в мірі можливостей навіть телевізійних оголошень про цю імпрезу. Добре, коли парохі і священники наших церков, не тільки, що проголосять про такі „свята” своїм парафіянам, але також заохотять їх до участі в них, пояснюючи при тому значення і заслуги цих дат й річниць і окремих постатей. В міру потреби дуже у розголошенні допомагають короткі надруковані т. зв. „летючки”, роздані у багатолюдних місцях. Складаючи програму, треба конечно її передумати, устійнити докладно час на окремі її точки, узгіднивши їх з виконавцями. Правда, є часом і таке, що виконавець і обіцяє додержатись часу, але розговорившись забув за обіцянку. Ціла програма яка, в залежності від теми святкування — повинна б складатися з таких рамових точок: Національний державний гимн. Дуже коротке, але змістовне відкриття. Буває і таке, що відкриваючий у своєму слові, скаже цілу промову, так що доповідач з головною темою, часто в останній хвилині, журиться, що сказати? Побажаним, для ефекту, знов у залежності від змісту імпрези є т. зв. молодіжні апелі з численними прапорами, сурмачем, маршовою музикою. Опісля в програму повинні входити вже окремі мистецькі точки, як: пісні, сольоспіви, дуєти, деклямації-рецитації, інсценізації, танцювальні точки, оркестри знов у залежності від теми святкування. Все це не може бути накопичуване, банальне і довге. Бо добре виконана і ядерна точка все виходить більше ефективно, як цілий їх банальний ряд. В міру потреби треба також врахувати евентуальне коротке резюме у державній мові країни. Дуже побажано, щоб головна промова була не читана, але виголошена в короткому, зате ядерному і експресійному тоні. Закінчення програми свята мусить кінчатися українським національним гимном, який спонтанно повинні співати всі учасники. Варто, якщо для цього є можливості й потреби мати надруковану програмку свята, у якій може бути побіч короткого матеріалу про зміст свята, також коротке резюме в державній мові, з чого власне можуть скористати наші чужомовні гості.

На кінець, яка програма свята була б, і якій важливій річниці, чи історично-геройській постаті не була б присвячена, не повинна тривати довше, ніж 2-2:30 год.

Не забуваймо, що короткі, зате ядерно виконані — без зайвих додатків точки програми, діють дуже позитивно і виховно на учасників, і ними захоплюється наша молодь. Затє довгими, нудними, аматорсько-виконаними точками програми, ми зценіюємо вартість імпрези-свята. Де є можливості у зв'язку з відзначеннями, зокрема важливіших національних свят, варто організувати зовнішні маніфестаційно-протестаційні масові виступи, пресконференції, перевести хоча б коротку голодівку, спільні молитви, писання петицій до урядових кіл; все це в обороні України і її переслідуваних і ув'язнених політ'язнів. В петиціях домагатися свободи для України і прав українського народу. До участі запрошувати наших приятелів з чужонаціонального нашого оточення, з АБН, та інших, які сприяють боротьбі українського народу за свою вільну державу. Старатися зацікавити цими справами пресу, радіо, телебачення. Пам'ятаймо, що всі наші національні і релігійні свята виконують також виховну роботу і скріплюють глибоке почуття пошани і пошанування минулого і сучасного.

1974

У СТОРІЧЧЯ ГАНЕБНОГО ДОКУМЕНТУ

Тому сто років, 30 травня 1876 р. московський цар-імператор Александер II, перебуваючи тоді на лікуванні у німецькому місті Емсі, підписав один з найганебніших документів в історії цивілізованого людства, відомий під назвою „Емський указ”. Його текст говорить сам за себе і в сторіччя його підпису зачитуємо його за проф. С. Єфремовим в українському перекладі:

„1876 р. Государ Імператор у день 30 травня височайше повеліти зволив: 1) не допускати ввозу у межі Імперії без особливого на те дозволу Головного Управління у справах друку будь-яких книг і брошур видаваних за кордоном малоросійським нарiччям; 2) Друкування і видання в Імперії оригінальних творів і перекладів на тiм же нарiччi заборонити за вийнятком лише: а) творів красного письменства, але з тим, щоб при друкуванні історичних пам'яток безумовно затримувався правопис первотворів; у творах красного письменства не було допущено

жодних відхилень від загальноприйнятого російського правопису і щоб дозвіл на друкування творів красного письменства давався не інакше, як після розгляду рукопису у Головному Управлінні в справах друку; 3) Заборонити також різні сценічні вистави і читання на малоросійському нарідччі, а також і друкування на ньому ж текстів до музичних нот”.

Цей ганебний „указ” був доповненням не менш ганебного „Валуєвського циркуляра” з 1863 року про те, що української мови „не було, не ма і бути не може”.

І дуже дивно, що у „Суверенній Українській Державі — УССР” у якій так часто згадується різні „історичні дати” включно з колгоспними, ані словом не згадано у друкованих ще „на українськом язике” публікаціях про цей ганебний документ. Не згадано, бо вони хоч у новітній формі, старі своїм народобивчим змістом. Вони продовжують нові укази етноциду українського народу, новими московсько-комуністичними імператорами, які й сьогодні уважають російську мову, „мовою конечности і всесоюзною мовою загального порозуміння”. Навіть в „Українській Радянській Енциклопедії” з 1961 р. про „Емський указ” згадано заледве на 18 півсторінкових рядків, закінчуючи таким заключенням, що цей „акт”, мовляв,...” як і всі інші реакційні заходи царського уряду, був остаточно ліквідований перемогою Великої Жовтневої соціалістичної революції.

Так, цей „акт” справді „був ліквідований” куди жорстокішою і всохоплюючою насильною русифікацією для „злиття націй” у видуману послідовниками царів і валуєвих „нову історичну спільність людей — один советський народ”.

Проте, ..., „не скує душі живої, ні слова живото”! Даремні були „укази” і „циркуляри”, царів і його міністрів, даремні були, є і будуть всі інші народобивчі затії колись білих, а тепер червоних російських імперіялістів. При першій нагоді під час і після Першої світової війни український народ своєю болею і силою перекреслив усі ці драконські заходи білих поневолювачів та проголосив свою вільну, ні від кого незалежну і соборну народоправну Українську Державу, ідею якої не потрапила в нічому навіть надщербити нова окупація та нові досі ніким в історії неперевершені масові розстріли, заслання, голод, „ежовщина” та сталінська „спалена земля” під час Другої світової війни. Також тоді український народ під проводом своєї бойової сили ОУН С. Бандери проголосив від-

новлення української державности в 1941 р. яку опісля легендарними діями обороняла УПА. В найгірших часах і обставинах українських народ знову заманіфестував словом і ділом, та підтвердив, що жодна сила в світі, жодні „укази” і „циркуляри” білих і червоних царів не знищать його і не зламають його волі та рішучости бути господарем своєї землі.

Сьогодні над нашим поневоленим, але нескореним народом зависла нова смертельна загроза, він знову стоїть перед новим: „бути, чи не бути”. Однак ми знаємо, відповідь українського народу. Її вже дають сотні й тисячі одержимих. Ми, українці на волі, у цю соту річницю народобивчого Емського указу, повинні приректи самим собі і нашим братам та сестрам на рідній землі, що ми з ними. Емський „указ” — це не тільки історичний спогад і наші вражіння зв’язані з ним, а жорстока дійсність, яка виросла на базі злочинної політики Москви, і яка продовжується до сьогодні. Нашим завданням і священним обов’язком є звернути увагу вільного й культурного світу не тільки на сторіччя ганебного московського „указу”, але й також вказати на те, що діється сьогодні на українській землі.

Але, так як і тоді, так і тепер Україна — хоч як її заперечували і нищили наші вороги,„Ще не вмерла і не вмере ніколи”.

Ми віримо, що недовгий вже час коли вона воскресне у своїй величі й славі, коли:

Нічим отверзуться уста,
Прорветься слово, як вода,
І дебрь-пустиня неполита,
Цілющою водою вмита, —
Прокинеться!.....

Оживуть степи, озера,
І не верстовії,
А вольнії, широкії
Скрізь шляхи святії
Простелиться, слава!
І воскресне Україна!

1976

ХТО ФАЛЬШУЄ АКТ 30 ЧЕРВНЯ 1941 Р.?

Довга стаття надрукована чи може передрукована у двох числах „Українського голосу” з 17 і 24 травня ц. р. під заголовком „Акт 30 червня 1941 р. — зфальшованс” є авторства не тільки собі звичайного „Івана М. Чинченка”, але таки „о. проф. д-р”. Дивно, що у частих своїх писаннях до різної преси та з різною тематикою, включно з недавно поміщеною статтею у „Нашій меті” — „Часник — рослина здоров’я”. І. Чинченко все додавав свої, часто усі, або лише деякі титули. Однак, на превелике диво, свою довгу і політичну статтю підписав дуже скромно, бо тільки Іван М. Чинченко. Але не про титули тут мова.

Нам було б дуже цікаво знати, хто й що спонукало автора зайнятися цією темою якраз тепер? Із статті виходить, що сам він був учасником цієї історичної події — значить, не міг бути проти неї. Нараз по 37 роках пригадав собі „зфальшування” і хоче стати в позу оборонця „правди”. Ми не сумніваємося у злій інтенції автора — духовної особи. Однак ніяк не можемо погодитися з логікою о. д-р проф. „ловіть злодія”. Про Акт 30 червня 1941 р. вже так багато написано, передискутовано з різних боків і середовищ — приятелів і ворогів — і остаточно прийнято і визнано його як історичний акт того часу. Говорити про якесь зфальшування, це те саме, що, наприклад, питати, чи п. Чинченко далі є священником?

Правда, про цей великий історичний акт цілком інакше пишуть і говорять большевики і їхні вислужники. Ми не перечимо, що шановний автор має право оцінювати той час й обставини, як йому вигідно, чи як він переконаний. Дивно тільки, чому робить він це так пізно (хіба ж не випадало духовній особі, так довго держати у своїй душі неправду!). Автор твердить, що не відповідає правді, що Національні Збори встановили Я. Стецька головою Державного Правління, бо, на його думку, це не були Національні Збори у правному та історичному розумінні. Може були певні недотягнення — це ж бо воєнний час і революційний акт. Зрештою, Я. Стецько цілком ясно і недвозначно згадує про те у книзі „30 червня 1941”. Як розуміти „історичність”, то це мабуть знає тільки сам автор, бо що значить для народу, який змагається за волю і державність — „історичність”? Чи історично нам українцям не належить держави?

Далі автор твердить, що це був випадковий збір людей і то переважно львівської інтелігенції. Він признається, що був там присутній, але не думає, що був він „делегатом” на Національні Збори. Яка шкода, що о. д-р проф., будиши там присутнім, не подав розумної думки, як у тому жахливому воєнному часі, коли горіла земля, розривались бомби, а з чекістських тюрем текла ще свіжа українська кров тисяч закатованих більшовиками людей, можна було провести „вибори” та обрати „делегатів” — не тільки з інтелігенції, але також з селян і робітників! Цікавими є замітки автора, як то він ранком 30 червня пробудився, але в гуртожитку вже не було „живої душі”, бо всі пішли зустрічати німців. Виходить, що автор у бурхливому часі міг сильно спати, коли пізно пробудився! Пробудившись, він крізь вікно побачив старшу жінку, яка з китицею троянд поспішала назустріч німцям. Пішла назустріч німцям і його власна дружина, а Ю. Стефаник, прибігши до нього, почав цілувати його в „намилине лице”, мовляв: „Ми вже вільні. Большевиків немає. Далі автор згадує, як то він оголившись „ганявся” по всьому місті, щоб зустрітися з Романом Шухевичем (?), а вся площа перед Св. Юром була заповнена українцями. Вправді Ю. Стефаник вписав його до поліційної групи станиці на Личаківській вулиці, але він по якійсь „протекції” на стійку не ходив. Шкода, що автор, замість „нудитися”, не побачив і не застановився над дійсністю. Навіщо все це було? Чому старші жінки вітали нового наїзника? Чого хотіли Ю. Стефаник, його дружина і заповнена українцями площа перед Св. Юром? Якщо І. Чинченко був би над тим подумав, то не писав би про „правні і історичні” розуміння, а написав би спомин про жертвність і відвагу тих, яких тепер зневажає.

Про самі Національні Збори Чинченко пише так: „Ми прийшли до залі матірної „Просвіти” у Львові, де було зібрано приблизно 200 осіб, таких депутатів як і я. Збори відкрив і ними керував проф. Ю. Пеленський, що був головою управи м. Львова. Були присутні два німецькі військовики. Я. Стецько зачитав Акт проголошення відновлення Української Самостійної Держави. Правда, авторові не дуже подобалося убрання Я. Стецька. Аж дивно, що старший вже о. д-р проф. Чинченко був присутнім і чув на власні уха, що Я. Стецько зачитав „Акт проголошення відновлення Української Держави”, а чіпляється журналістичної інформації у „Жовківських вістях” про перебіг Національних Зборів, у якій вона закінчувалася, що „усі про-

мови пройшли серед бурі оплесків і проявів найбільшого ентузіазму” і знов твердить, що мовляв, ОУН під проводом С. Бандери проголосила створення (!) Української Держави, не відновлення. Отже, о. Чинченко, як було насправді? Чи тоді як читав Я. Стецько, чи тоді як Ви читали в „Ж. В.”?

Автор каже: „жодного голосування, жодного обговорення, ані Акту 30 червня, ані призначення голови Правління для Західних областей України не було”. Не подобається йому і те, що голову Правління — Я. Стецька — „призначив” С. Бандера. Хто, де й коли у революційних обставинах вибирає „делегатів”? Якого треба було більшого голосування, як те, про яке сказав уже автор? До того варто додати спонтанність великих маніфестацій підтримки і визнання Акту і уряду по цілому краю, включно з центрально-східними українськими землями. Видно старший віком уже автор все це позабував, а пригадавши собі дещо, виписує різні нісенітниці. Під кожним оглядом було б для нього краще піти слідами свого великого опікуна митрополита Андрея! Було б Шановному авторові, духовній і світсько-науковій особі написати хоча б те, що в імені великого митрополита на Національних Зборах сказав теперішній страдник за віру і нарід Блаженніший патріарх Йосиф: „митрополит вітає цілим серцем і душею великий історичний почин відновлення української державности та взиває вірних стати до праці для цього великого діла. Митрополит у своєму посланні писав: Установленій владі віддаємо належний послух. Уважаємо головою Державного Правління України пана Ярослава Стецька”. А може для о. Чинченка буде більше промовляти слово православного владики Полікарпа, який також писав: „Сповнилась наша віковічна мрія. У городі князя Льва з радіювисьільні несеться радісна вістка”... Нехай Господь Милосердний допомагає Тобі, народе мій, і Тобі, Уряде наш, будувати Самостійну Українську Державу”...

Пишучи про учасників Національних Зборів автор згадує тільки „львівську інтелігенцію” хоч йому як учасникові повинно бути відомим, що були на цих Зборах представники із центрально-східних та інших частин українських земель. Писати, що Національні Збори проводились у чисто диктаторській спосіб і твердить, що ними керував проф. Ю. Пеленський, а не Я. Стецько, бо він тільки прочитав Акт, зазначаючи, що справа оформлення відновлення Української Держави мусить бути закінчена у золотому Києві, то де ж тут диктатура?

Правда, нелогічність виводів автора йде ще далі, бо він пише: ..., „Завданням першої похідної групи, членом якої, каже він, сам був, було проголосити відновлення Української Держави та оформити уряд на центрально-східніх землях. Припадковий збір української інтелігенції м. Львова не міг вирішувати справи Києва, Харкова, Полтави і... усієї України”. Виділю, що автор не зачисляє Львова, до ...всієї України! Далі він каже, що ж у листопаді-грудні того ж року в Києві було організовано Всеукраїнську Національну Раду з урядом, а в січні 1942 р. подібне було в Харкові. Однак не каже автор, хто був цим „організатором”, які були „депутати”, хто їх обирав, та хто назначував, чи обирав уряди? Не каже також чи ці акти були „правні і історичні”.

Така логіка автора. Мовляв не важливо як, але хто? Пише с. д-р проф. Чинченко, що на еміграції „бандерівці” подають Акт 30 червня з іншим змістом, нібито „зфальшований”. Чому ж він як „учасник”, а не „депутат” з журналістичними здібностями і титулами людина не подасть „правдивого” тексту Акту? Мабуть, забувшись, він каже... „советська пропаганда пришиває Стецькові співпрацю з німцями. Про арешт і перебування Я. Стецька в концтаборі советська пропаганда ніколи не згадує? Це правда, і дуже похвально з боку автора, що написав правду, але, на жаль, досі ми принаймні не знаємо випадку спростовання автором цієї московської брехливої пропаганди. П. Чинченко каже, що міністрами в уряді Стецька не були ані д-р Є. Храпливий, ані д-р М. Панчишин, згадує щось про „розбиття” ОУН про синьо-жовті і жовто-сині прапори, про „славного” о. Г. Костельника тощо. Але найпікантнішим місцем всієї „правди” є такі культурно-духовні і професорські „цитати” ..., „В літку 1948 р. в місті Мюнхені я випадково зустрів проф. Лук'яновича, імени якого не пригадую (!). Правник, колишній професор права при Українському таємному університеті у Львові. Під час нашої розмови на політичні (?!) теми проф. Лук'янович з пригніченням висловився: ..., „Отче професоре, перша світова війна принесла нам велику матеріальну руйну” (яка війна того не приносить?). „Бандеріяда” це гангрена на нашому національному тілі”. Бачите, як гарно! Далі він, перефразовуючи якийсь відомий вислів д-р С. Барана, каже... „Коли б бандерівці доп'ялись до влади в Україні, то це було б НКВД у вишитій сорочці”. Чи оба згадані, тепер вже не живі люди, так говорили,

тяжко було б перевірити. Але чому і для кого так говорить, ще жиючий о. Чинченко, здається не тяжко додуматись.

Такого Лук'яновича ніхто не знає як кол. професора права УТУ у Львові.

Чи гірше можуть написати про бандерівців і їхню боротьбу за визволення українського народу і його вільної держави большевики, залишаємо вже осудові наших читачів.

Кінчаючи, дораджуємо о. Іванові, як духовній особі ніколи не говорити, а тим більше писати, неправди. Якщо пам'ять його притупилась, радимо перечитати книжку 30 червня 1941 р. написану учасником і реалізатором цього Акту Я. Стецьком Ворожо-злобні фальшування нікому, окрім ворога не приносять ніякої користи.

Пригадуємо авторові, що, на щастя, ще не тільки він живе, як учасник Національних Зборів але і багато інших, які добре пам'ятають, та можуть допомогти пригадати і йому точний їх перебіг, як також обставини у яких цей Великий Історичний Акт творився.

Хто ще і тут допомагає ворогові „з матері полатану свитину здіймати” — заслуговує хіба на співчуття.

1974

НАЙВИЩА ПОРА ПОКІНЧИТИ З ОБМАНОМ

Здавалося б, що з перспективи часу, зрівноваженої і об'єктивної аналізи Акт 30 червня 1941 р. є безпирним і майже загально всіма визнаний державним актом в історії України, в періоді останніх її визвольних змагань. Всім, які були свідками його творення, є ясним і зрозумілим, що він був не тільки самим Актом для акту, як цього дехто хотів би, але заманіфестуванням революційного чину українського народу під проводом ОУН С. Бандери за свою державність, яку у найтяжчих умовах на два фронти обороняла, також вже безспірна і загально визнана всенародня героїчна — Українська Повстанська Армія.

Пишу „майже”, тому, що так само, як всі інші наші великі історичні акти визвольних змагань від Мазепи через Петлюру, Коновальця, Шухевича-Чупринку, Бандеру і інш. — наш відвічний ворог Москва заперечує, фальшує, висміває і по-своєму інтерпретує. Але можна зрозуміти ворога, бо на те ж він і ворог — але, як зрозуміти наших таки рідних „братів незрячих”,

які дуже часто самі себе називають „самостійниками”, „націоналістами”, „політичними мужами”, „міністрами” і т. п.? Часто, взявши до рук їхнє „писання”, прямо тяжко повірити, що писане все це українською рукою. Подібного можна б сподіватися тільки від ворога або запродавців, які йому служать. Акт 30 червня визнали всі наші найвищі політичні, церковні і громадські кола, включно з СКВУ і УНРадою. Рік 1975-ий у 25-річчя геройської смерті Головного Командира УПА — активного співтворця Акту 30 червня — ген. Р. Шухевича-Чупринки всі наші центральні проголосили його роком.

Є у нас, на жаль, люди, які — почувши тільки хоч би слово про Акт 30 червня чи про УПА, не говорячи вже про „ненависних бандерівців”, по „волі чи неволі” попадають в безконтрольний нервовий стан та пишуть, або відфотографовують всякі на них написані з ворожих газет, зневажаючи весь визвольний рух та його провідників.

Подібну реакцію викликала і моя стаття напередодні 30 червня ц. р., яка була надрукована 28 червня ц. р. в „Гомоні України” п. з. „Державний Акт 30 червня”. І сталося як колись: нас говорили: „Вдар об стіл — ножиці відізвуться”. І почали „відзиватися”, як кажуть, зі всіх боків.

Першим високо-теноровим голосом і тоном повчаючого політичного „Соломона” заговорила газета „Український голос” з дня 9 липня ц. р., яка виходить у Вінніпегу та є „голосом” православно-середовища — Союзу Українських Самостійників. Передрукувавши довільно частину моєї статті, редактор у своєму коментарі дійшов до таких висновків, що єдиною з ним „дискусією” може бути ствердження, що коментар цілістю міг би зовсім добре появитися в якійсь комуністичній газеті, наприклад у „Вістях з України”, з якою наша „дискусія” може бути тільки в боротьбі. Не шкода мені редактора, шкода мені однак читачів газети, що такими, пробачте, „інформаціями” вона їх годувє!

За „самостійним” „Українським голосом” підскочило всім знане в Торонті „Вільне слово”. А знане воно з різних боків: витинає і відфотографовує різні статті з інших, навіть советських газет, побіч фотографії свого редактора ставить советських „гуристів”, вельмож, палаци піонерів, „найвищі” готелі, а навіть „розсмішує” своїх читачів витинками із советського „Перця”. Знімок Гнатюка побіч В. Мороза — це нормальна річ для редактора „Вільного слова”! Не хочу при тому згадувати, що ця

газета зокрема спеціалізується у різних „вольних чи невольних” протибандерівських виступах. І от ця „славна” газета в числі з 30 серпня і 6 вересня ц. р. частину відфотографувала (не тяжко догадатися з якого часопису), а частину додала вже своїм шрифтом і помістила як редакційну статтю п. з. „Консолідація і марнована енергія на забавку в прем’ера”. Мета комбінованої „редакційної” — це вульгарними висловами і насмішками знеславити Акт 3 червня і Ярослава Стецька. Не хочемо робити слави цій газеті будь-якою з нею дискусією, за виїмком одного підкреслення, яке може дати читачам бодай деякий погляд, в якому сенсі була „спрепарована” ціла „редакційна”: „...Сам Я Стецько і його прибічники бавляться у забаву „прем’ера”, та, що „Акт 30 червня був несмілим і неостаточним розривом з гітлерівською Німеччиною”. Подібних „родзинків” в статті багато. Щодо подібних титулів, не вільний від них і сам редактор „Вільного слова”, який залюбки називає себе самого „головою сейму”, „міністром”, а п. Ревая ніколи інакше, як прем’ером Карпатської України. Що ж до розриву чи не-розриву з гітлерівською Німеччиною, вистачить сказати: „чия говорила б, а чия мовчала б!” Не бракує доказів на те, що не бандерівці, а ті, які видумують чи за нашими ворогами повторяють нісенітниці, були куди ближче до тієї Німеччини. Але це ще не кінець.

Видно, що „Вільному слову”, чи може комусь іншому, було замало у проведенні „ударної кампанії” знеславлювання визвольних змагань українського народу і його провідників, тому на додаткову допомогу запрошено, вже також всім відомого ненависника українського націоналізму, а зокрема бандерівців, шановного мого близького земляка, тепер доброго сусіда, старшого вже колишнього адвоката і посла до польського сейму п. Олексу Яворського. Замовлення було виконане написаною ним статтею п. з. „Покінчити з політичним обманом”, яка була надрукована у цій же газеті „Вільне слово” з 13. 9. ц. р. Тому, що знову моя стаття послужила темою, яку також автор довільно „розбирає”, стверджуючи, що не торкається всього, тільки „...деяких неточностей статті та моральної сторінки акту. Чуєте, шановні читачі?... „моральної сторінки акту”!

Хоч як не хотів я входити в дискусію з шанованим мною джентлменом, однак мушу таки дещо йому пригадати. Виходить, що служити чужим, хоч би навіть послом обраним українськими голосами, це морально, а боротися і проголосити світові, що український нарід живе і бореться і за всяких умов —

подобається це комусь чи ні — буде змагатися за свою вільну Самостійну Державу, це вже є „актом неморальним"! До такого заклочення можна дійти хіба тільки або ворожо-злбною або дитячою логікою. Шан. автор статті твердить, що ОУН під проводом С. Бандери ошукала створений в Кракові УНК тим, що, не чекаючи на його рішення, сама проголосила політично шкідливий акт! Шкода, що п. О. Яворський не потрудився познайомитись ближче з ситуацією в тому часі в УНК, хоч правда закликає її учасників Миколу Лівичького і Спиридопа Довгаля, щоб вони „вияснили деякі справи"! Отже справи і досі не вияснені, а він пише про „бандерівське ошуканство"! А що, коли б створений УНК не був готовий — чи власне тому, що не хотів зривати з гітлерівською Німеччиною — та на такий акт не годився? Чи на думку автора єдина тоді організована сила — ОУН під проводом С. Бандери, піддержувана всім українським народом, не тільки на зах.-українських, але і центральних землях України — мала чекати коли „збереться", буде „дискутувати", починаючи, може, новими „першими універсалами" УНК, тоді, коли треба було рахуватися з кожною хвилиною часу — проголошувати відновлення української держави? Де ж були тоді всі інші, включно з автором? Де були старші і досвідчені політики, послі і сенатори? А може вони вірила, що не варта починати, бо може Гітлер таки визволить і дасть їм Україну. Це могло вказувати ще і тому, що і інші, пропоновані до Тимчасового уряду відкликались до „нез'ясованого становища Німеччини". Шановний меценас хіба знає, що на голову уряду був пропонований д-р М. Панчишин. Ярослав Стецько став головою Тимчасового Державного Правління тому, що в тому часі і обставинах, не для амбіціонерства, — як каже шан. автор, — а для України мусів це робити! ОУН під проводом С. Бандери розчисляла на власні сили і хіба тільки хворі ненависники можуть говорити про якесь „коляборанство".

Ніхто інший, а С. Бандера і Ярослав Стецько заявили німцям, що Акт 30 червня не відкликають, хоч добре знали, що їм грозить. Де ж знов у тому часі були всі комітетники? Каже п. адвокат, що деякі місця з Акту треба було виправляти, бо, мовляв, там було: „...Новостворена Українська Держава буде тісно співпрацювати з націонал-соціалістичною Німеччиною". Тяжко знати, що має на думці автор такого писання. Однак, щоб не пов'язував він Акту з окремими відозвами, закликами,

чи прямо летючками, яких у таких революційних часах буває багато, щиро раджу таки сісти і добре перечитати видану збірку матеріалів, документально підтверджених, п. з. „30 червня 1941” і не бавитися аргументами типу „баба бабі сказала”! Це одна справа. А друга — шан. опонент, як політик, — про що сам пише, — дуже спрощено підходить до цієї проблеми, що саме Акт 30 червня тзорився у розбурханих війною початкових днях революції у звільненому і змасакрованому большевиками Львові — був Актом революційним і, як такий, міг мати легалістичні чи стилістичні недомогання. Але чи перфектними були всі чотири універсали 1917-1918 рр., хоч вони творилися у дещо легших і відмінних та, при тому, значно довших обставинах? Чи перфектними були Листопадовий акт, чи Акт створення Карпатської України, хоч збирався там сейм і бодай у перших початках був спокійніший час? Але, можемо залишити і наші українські Акти і взяти деякі інші з чужих революцій.

Революція — це не кабінетна праця! Вона має творити, а всіма іншими справами мають займатися покликані вже нею фахівці. Чи це таке незрозуміле? Так було у нас, так було, і є до сьогодні в інших народів, і ніхто з розумних людей не робить з цього трагедії. Більше того, перфектними не є всі інші акти навіть впорядкованих держав. Візьмім за приклад американську конституцію. Кажуть, що вона є найбільш досконалою та демократично-легалістичною, складеною найкращими мозками. Але ніхто не дивується, — і це є нормальним явищем, — що бодай час-від-часу до неї вносять зміни-доповнення. Чи не подібне було також у польській державі?

Але видно, що для ненависників української держави є ражливішим Акт, як сама держава! Коли так, то яка мета дискусії? Обвинувачувати, що, мовляв, робила це тільки одна група, це правда. А коли і де роблять революцію цілі народи? Коли пам'ять не милить по 34 роках, то подивімся на революційні змагання сьогодні у різних країнах і континентах. Коли ж так, то хто ж мав робити революцію і проголошувати відновлення української державности, як не ОУН С. Бандери, яка в той час була єдиною життєвою силою українського народу. Мертві революції не роблять і держави не потребують! Тому говорити про „компромітуючі” місця Акту може говорити тільки ворог.

Написано також, що „...українські маси були введені в блуд”. Не знаю чому і ким? Знаю одне і можу сміло твердити,

як учасник тих днів (насправді не знаю, де в тих часах перебував опонент) твердити, що навряд чи будь-коли в історії України, — хіба, може, за часів визвольної боротьби Богдана Хмельницького, — був такий підйом і така однозгідність українського народу до відновленої української держави і її проводу, як у цих червневих і липневих місяцях 1941 р.

Твердити, мовляв: зібралася горстка людей, ніким не уповноважених і проголосила Українську Державу, це — звичайнісінька злоба. Може й сам Акт не мав дуже врочистих церемоній, не було тисячів присутніх, але він був Актом всенародним, бо по його проголошенні він був спонтанно піддержаний цілим народом. Не можна було в той час думати над церемоніями, бо над Львовом гриміли гармати. Але чи не подібним був Акт 1-го листопада? А хіба ще заперечать опоненти, що вже від першого дня по його проголошенні, де тільки було можливо і на кожному клаптику звільненої західноукраїнської, а опісля з похідними групами і на центральних землях, відбувалися многолюдні маніфестації з благодарственними молебнями і програмами, які спонтанно піддержували відновлену Державу і її правління. Тисячі добровільно голосилися до військової служби, а тисячі творили адміністрацію, яка в короткому часі була так поставлена, що часто німці самі не вірили, що це є можливим, враховуючи час і обставини. Спонтанно творилося суспільно-громадське, церковне і політичне життя. Тисячі могил виспано борцям за волю України, а національні прапори пригадували новому окупантові і цілому світові, що „не скує душі живої!”, що український нарід не хоче і не буде в неволі та сам може творити власне життя.

Чи таку поставу всього українського народу будь-хто може назвати „групою без уповноваження”? Чи не був це загальний і всенародний плебісцит? Так, п. Яворський! Акт 30 червня — це таки всенародний акт, такий, якою пізніше була і УПА, що з ідеї і в обороні цього Акту була створена. ОУН С. Бандери не була партією, яка змагалася за посольські місця чи амбіціонерство. Це був і є всенародний рух, ідеєю якого була і є — Самостійна Соборна Українська Держава, за яку треба було терпіти, проливати кров і навіть віддавати життя. Можливо, що це й було причиною, що Акт творили, як пише автор — „молодики”, бо, видно, старші і досвідчені політики цього боялися!

Дальше написано, що „обдурено і скомпромітовано митрополита А. Шептицького”. Коли б шановний меценас хоч трішки

шанував великого митрополита, вже хоч би як святця по його смерті, не відважився б його зневажити. Чи може насправді п. О. Яворський вірити (що було б вже дуже зле), що великий духовний і національний провідник такого масштабу, яким був слуга Божий Андрей, був таким наївним і мало обізнаним із справами цього порядку, що його можна було так легко обдурити? Навіть вороги пишуть про нього цілком щось іншого! Ні, так не було і ніхто не потребував цього тимбільше, що учасником Національних Зборів був сьогоднішній патріарх Йосиф І, який також добре орієнтувався у всіх наших тодішніх справах. Він благословив Акт і напевно вірно передав звіт про митрополитові Андрееві. Цікаво, що автор не згадує нічого за архієпископа Полікарпа? Чи його також обдурено? В дальшому автор стверджує, що „такі провідники, які ради власного амбіціонерства та мегаломанії послуговуються брехнею”, та, „що Актів, які нарушують засади релігійної і громадської моралі, не можна величати державними”! І тут знову не дуже в порядку з логікою. Амбіціонерство тодішніх часів було менше поплатним, як амбіціонерство часів посольської недоторкальності. Амбіціонерство часів Акту коштувало найменше німецький концентраційний табір або і смерть, тому люди типу п. О. Яворського не дуже спішилися на таке „амбіціонерство”.

Яку релігійну і громадську мораль нарушив Акт 30 червня — це хіба також відоме п. Яворському! Каже він: „Коли б не було Акту 30 червня, то нічого не сталося би, бо ми маємо кращі і розумніші державно-творчі Акти, як: самостійності УНР, Листопадовий і Акт злуки”. Аж дивно і прикро. Хто ж і коли заперечував ці Акти? Та ж на них виховувалися цілі когорти власне і тих, що і Акт 30 червня творили! Ми навіть не думаємо сперечатися, котрі Акти були „кращі”. Для нас всі вони були найкращими, бо вони були актами воюючої за волю і свободу рідної України! Поставлене мною питання: що було б на місце Акту 30 червня, коли б він не був проголошений? Відповідаю: не було б нічого і цей період часу у нашій визвольній історії був би записаний часом нашого опортунізму, або нездарності. Тому я писав і повторюю: — „Ми горді і вдячні Провидінню, що дало нам у тому грізному часі провідників, які не завели нас”. Бо ж ані Акти 22 січня, ні Листопадовий, ні Акт злуки не існували в такій формі, у якій і для чого вони були створені. Коротко по їх створенні перестала існувати

Самостійна Українська Держава. Тому Акт 30 червня не був їх перекресленням, але відновою і зміцненням? За всі Акти, ще далеко перед Актом 30 червня боролися Петлюри, Коновальці, Головінські, Біласи, Данилишини, Бандери, Чупринки і „ім же ність числа” в ОУН-УПА. Говорити, що „бандерівці” були німецькими „коляборантами”, це те саме, що й „коляборантами” був УЦК на чолі з д-ром Кубійовичем, була дивізія „Галичина”, а пізніше НК під проводом ген. П. Шандрука і Українська Національна Армія, в яку влилася 1-ша дивізія „Галичина”. Коли автор уважає всіх їх „коляборантами”, — бо ми — ні, — то це все найменше відноситься до „бандерівців”, бо їх у згаданих формаціях було найменше, вони включилися у лави УПА до боротьби з ворогом на два фронти. Безперечно, що можна б ще далеко більше писати і відповідати та вияснювати п. Яворському, але я думаю, що цього досить, хоч таки широ дораджую опонентові прочитати книжку „30 червня 1941”, написану головою Державного правління Я. Стецьком і багатьма співтворцями Акту.

На кінець хочу ще пригадати дуже часто вживане автором статті слово „єдність”. Знаю, що колись він дуже обороняв „єдність” у рамках УНР. Що сталося тепер? Що скоріше мають нахил роз’єднуватися „молодики” — це зрозуміло, але чому роблять це вже старші, та ще й тоді, коли ціла „партія” складається з кількох одиниць? Опоненти кол. адвоката і депутата до Варшавського сейму твердять, що це якраз він розбив невеличке УНДО. Якщо це дійсно правда, то це знову не було б добрим прикладом до наслідування — навіть і для „бандерівців”!

Щодо Акту 30 червня — я свідомий що не переконаю шан. опонента, для мене — і для багатьох інших — це не суттєве. Суттєвим є те, чому п. О. Яворський, володіючи добре пером, замість писати ненависницькі статті та давати ворогові „атут”, мовляв, дивіться, вони самі про себе пишуть — не пише своїх споминів, наприклад, з років своєї політичної кар’єри на теми нормалізації, пацифікації, угодовства, виборів до польського сейму, працю Парламентарного посольського клубу, зв’язок з нашою громадськістю і виборцями Підгаєччини-Бережанщини? Це насправді були б цікаві спомини! Однак, без огляду на розбіжність наших думок і підходів, ми — як справді демократи — залишимося добрими приятелями — під маленькою умовою,

що у майбутньому всі журналісти будуть не тільки писати, але й писати правду — і тільки правду, бо „правда визволить нас"! Акт 30 червня і його численні творці все одно будуть записані золотими буквами в історії України і немає сили, щоб будь-хто зумів його витерти, незважаючи на те, що як свої, так і вороги можуть його ще багато разів знеславлювати. Ми за єдність, але не фарисейську, не за „єдність" вподобань і кон'юктур, а за єдність української душі, серця і людини у дальшій безкомпромісній боротьбі за всі великі Акти українського народу та Соборну і Самостійну Українську Державу. Нам не важно, як писав колись Д. Донцов, що прогресивне українство з „демократів", радикалів, соціялістів і „розкаяних націоналістів" задивлених у брежневсько-малоросійські „реалітети" — без своєї ідеї, без патосу боротьби, ця прогресивна інтелігенція обернулася політично в „лнну колоду" або „людських шашелів", в політичних капітулянтів і банкрутів, в колоду на шляху до визволення України. Середовище, в якому зродилася УПА і з якого вийшов Акт 30 червня, з такими шашелями не має спільного шляху. Тому, не для спекуляції, а для добра і єдності у визвольних змаганнях українського народу — найвища пора покінчити з КОЖНИМ обманом.

1975

ЗА ЧІТКІСТЬ НАШИХ ПОЗИЦІЙ

Скільки то слів говорених і писаних, скільки переконувань, аргументів, спорів і прямих суперечок вносять у наше щоденне суспільно-громадське і політичне життя такі поняття як дисиденти, Гельсінкські домовлення, права людини, ново-маркшизм, демократичний соціалізм, комунізм з людським обличчям і ін.

Зупиняючись на тепер „модному" дисидентському русі, будемо розглядати його тільки з точки української рації, реальності й доцільності. Як нам відомо, з нього найбільше скористали москалі, які поділились на дві групи: одна сидить у Москві під покровом академіка Сахарова й спокійно „дисидентує", а друга — в Нью-Йорку, яка рятує „єдину неділімую". Частинно скористали з нього і жида, яким більше дозволяють на виїзд до Ізраїлю, але вони, опинившись у вільному світі, вже самі вибирають собі місце свого поселення. Де ж тоді український дисидентизм, про який часто говорять модерні радяно-

філи і „ліваки”? Відповідь проста і ясна. В Україні немає ніякого дисидентизму, а є там визвольний рух, а в ньому борці за волю, за самостійність, за державу! Багато з них сьогодні сидять по тюрмах, психушках і таборах примусової праці в Советському Союзі, так як і дотепер сидять і мучаться полонені в боях борці ОУН-УПА. Всі вони — одержимі і нескорені не боряться за якісь окремі права чи привілеї, за такий чи інший марксизм-комунізм; всі вони боряться за Самостійну Українську Державу. Юрія Шухевича ув'язнили і держать досі у каторзі тільки за „провину”, що він є сином Головного Командира УПА та не відрікся свого батька.

Правда Москва випустила досі Л. Плюща і П. Григоренка. Але за короткий час Леонід Плющ встиг розповісти нам, що він є переконаним марксистом, і то тоді, коли марксизм на Заході уважається за збанкрутовану ідеологію. На додаток він потішає нас ще і тим, що він також атеїст, тоді коли український нарід і тут і там переживає новий зріст релігійного духа. Плющ в ряди-годи, залежно від обставин, ніби за самостійну українську державу, але для кращого розвитку соціалізму і якогось „демократичного” комунізму.

Чи ж не стає ясним, що між українським визвольним рухом і московським дисидентизмом є капітальна різниця і що цієї назви ніяк не можна пристосувати до українців? ССРСР — це імперська держава москалів; УССР без ніякого сумніву не є державою українців. Київський „уряд” не є українським урядом, а гавляйтерським наставником і виконавцем волі Москви. Україна сьогодні — це найбільш поневолена нація 20-го століття. Коли проти цього повстає народ і його передові бійці за волю, то це ніякий дисидентизм, це боротьба проти брутальної московської окупації. І ніякого ж тут порівняння не може бути ані з московськими, ані жидівськими дисидентами. Ті, які сьогодні боряться в Україні за волю, такі ж самі, як члени ОУН-УПА. Але чи хтось колись називав їх дисидентами?

Плутанина цих понять створює в світі думку, що ми в Україні маємо такі самі права, як москалі, і що логічно — УССР є дійсно державою українців, тільки в союзі з Москвою, в межах т. зв. ССРСР. Таке ставлення справи вводить також заколот між нами тут на еміграції.

Часто новітні „радянфіли”, „нова лівниця” та советська пропаганда говорять про „суверенну державу”, бо, мовляв, належить вона навіть до Організації Об'єднаних Націй і по-

трібно їй тільки замінити теперішній московсько-большевицький режим на режим з „людським обличчям” — і все буде гаразд! Всі ці нові „пророки” баламутять наші народні маси тут і в Україні фікціями про якийсь шлях легальних успіхів у розмовах з москалями, без боротьби, бо москалі супроти нас мають тільки один плян: знищити нас до щенту й стерти Україну з лица землі. У цій ситуації тільки ідеологія українського націоналізму, як і всіх інших націоналізмів, які допомагають звільнитися з колоніяльної неволі часто навіть дуже відсталим, малим і нерозвиненим народам Африки, Азії і інш. континентів, є найбільшою цінністю. Бо знаємо з власної історії та з історії інших народів, що тільки рідне національне, а не інтернаціональне — чуже здатне дати народові те, що він собі бажає. Тому і ніяка інша політична філософія не приведе нас до визволення України. Це знає добре наш відвічний ворог — Москва, і тому у неї навіть вживання рідної мови вже називається націоналізмом і, обов’язково, „буржуазним”. Правда, це не відноситься до московського шовінізму, який у своїй засліпленості дійшов до скрайностей, бо поставив собі мету знищити і звівечити український і інші народи своєї тюрми і перетопити їх шляхом „злиття націй” у „советський народ”.

За свою попередню легкодушність деякі провідники України, повіривши облудним гаслам, заплатили найвищу ціну свого життя, а з ними Україна пролляла море крові і встелилась горами трупів. Української політики, в якій український націоналізм грає сьогодні основну й домінуючу роль, не вільно запродувати за якісь уроювані успіхи капітулянтської політики, як це нам дораджують наші модерні іскри і кочубеї. Бо не за це караються у ворожій тюрмі Ю. Шухевич, В. Мороз, Світличний, Чорновіл, Караванський, Плахотнюк та „ім же ність числа”. Не на цьому шляху лежить наше визволення. Так нас навчила наша історія й тільки цією наукою керуються сьогодні всі ті, що в тяжких обставинах відважилися мужньо стати на життя і смерть проти московських окупантів. І тому нашим першим і святим обов’язком є їх підтримати.

Так ми робимо і робити мусимо, хоч то не значить, що ми не співчуваємо і не подаємо руку співпраці всім тим політичним в’язням, які боряться за шляхетні національні і людські цілі чи ідеї. Однак найвищими і першими цілями і ідеями є наші, українські. З іншими ми повинні співпрацювати, їх розуміти і їм навіть допомагати. Тому виглядає дивно, що сьогодні неве-

тика групка людей звертається до української громади із закликом збірки на „радянських” політв’язнів із усього ССРСР, бо відразу постає питання: чи в силі ми охопити нашими збірками і допомогти всім з цілого „Радянського Союзу”? Відповідь буде певна — ні! То чому тоді інші народи, або їхні еміграції не переводять у себе таких „міжнародних” збірок, з яких користали б також українські національні в’язні. Принаймні досі ми не чули, щоб якимось іншою національною групою проведена хоч мала збірка на наших українських політв’язнів, або стала в їх обороні, винаймаючи адвоката, чи допомагаючи їм якимись іншими засобами? Може б так комітет оборони „радянських” політв’язнів і „Смолоскип” нам остаточно це вияснили! Досі також не відомий нам ані один такий іншо національний комітет з подібними завданнями, крім нашого „українського”. Говорючи про цей комітет оборони „радянських” політичних в’язнів, нам здається, що цей комітет свідомо чи несвідомо відсуває на другий плян проблему боротьби нашого народу за відновлення української державності. Україна, як така, не є в осередку його зацікавлення. Вона є тільки малою частиною в „широкому” пляні антирежимників у рамках існуючої російської імперії. Наприклад, Леонід Плющ від імені того комітету говорить і в справі Чиле, Південної Африки, Америки і інш. А хто ж у заміну говорить за визволення України?

Ми не збираємося квестіонувати існування такого комітету, чи його потреби, бо „вольному воля”, ми тільки уважаємо, що і сама справа мусить бути ясною, а українська громада мусить знати, кому вона дає свій гріш і на яку ціль? Коли однак це справа групки, то вона повинна бути ясно і чітко відмежована від цілоти української спільноти. Наша історія, старша і нова, знає вже дуже багато подібних „комітетів”. Ніколи вони нічого доброго Україні не принесли, і тому ледве чи будь-кому вдасться вже сьогодні скомпромітувати українські визвольні змагання.

Не за ідеї марксизму, з людським чи без людського обличчя, бореться наш поневолений український народ і його одержими! Всі вони гідно, чітко й одверто заявляють, і заявляли це в роках найгіршого ворожого терору: за „відлучення України від Московії”, „за самостійну державу”, „за свободу”. Вони зрікаються ненависного їм советського громадянства і інш.

І тут знову непорозуміння. Часто чомусь робимо велику справу з Гельсінкських домовлень, гейби Бог зна, які це були досягнення, забуваючи, що „Гельсінкський акт” — це найгір-

ший документ сьогоднішнього часу, на який спромоглися короткозорі політики Заходу. Гельсінкськими домовленнями зони визнали „статус кво”, яким признали московські загарбання й панування над багатьма народами, і словом не згадуючи України. Тоді ж за які „домовлення” боремось? Правда, в ці домовлення були включені і „права людини”. І знов же „сильні цього світу” не мали на увазі прав людини в Україні, бо Україна, як така, не була там заступлена. Чи можемо повірити, що представники держав, зокрема західнього світу, не знали, що ніякі „домовлення”, ніякі „права людини” не існують і існувати не можуть у тоталітарно-поліційній державі, якою є ССРСР? Чи не була то ціна кісінджерів за інші „поступки” та „недражнення” Москви? Тому не може бути в таких обставинах „прав людини”, коли не має прав нація-народ. Права людини — це важлива справа, але право народу — свята справа! Бо коли будуть здійснені права народу, відразу будуть здійснені права людини! Москалі можуть звільнити і тисячу дисидентів, однак сорок дев’ять чи п’ятдесят мільйонів українців будуть і далі в неволі. Це не значить, що ми не доцінюємо чи не змагаємося за права кожної одиниці. Однак мусить бути якась черговість вартостей, а в нас вони є чіткими і ясними: „Свобода народам!” — „Свобода людині!”

Подібні порівняння можна робити і з т. зв. ідеями „новомарксизму”, „комунізму з людським обличчям”, „демократичного соціалізму” і багато інші. Все це замаскування старого, загнилого і зненавидженого комунізму, без огляду, в якій формі і в яких шатах він не проявлявся б і хто та як його не проголошував би. Конечним є прочистити задушливу атмосферу нашого суспільно-громадського і політичного життя, занечищену ворожими заходами. Потрібне чітке розмежування між добром і злом, між борцями за волю України і лжепророками.

Це допоможе нам пізнати правду, „яка визволить нас”! Вняснивши це, ми зміцнимо фронт нашої національної солідарности, фронт боротьби українського народу за його Самостійну Соборну Українську Державу.

1977

ЩО БОЛИТЬ МОСКОВСЬКИХ ВИСЛУЖНИКІВ

У газеті „Літературна Україна” з 18 лютого ц. р. появилася статейка Вікторії Антонович під заголовком „Ганьба їм”! Цю „Літературну перлину” передрукувала експозитурна газетка КГБ „Вісті з України” з 3 березня ц. р. Щоб бодай дещо познайомити наших читачів з цією писаниною, наводимо вступ: „В одному з номерів бандерівської націоналістичної газети „Гомін України” (Торонто — Канада) за минулий рік була вміщена статейка під бундючною назвою „Словом і мечем”. У першому рядку сказано: „У цьому році припадають річниці двох великих постатей української історії”... І далі зазначається на першому місці, що минає 50 років з дня смерти Симона Петлюри, а вже потім — 120 років з дня народження та 60 років з дня смерти Івана Яковича Франка.

А до чого ж та назва статейки? Читаємо вкінці — це, мовляв гасло якоїсь „націоналістичної маніфестації”. Так світле ім'я генія українського народу автор націоналістичного листка пов'язав із брудними справами націоналістів. Чи не тому він заховався під криптонімом „В. Д.”? До речі, таке блюзнірство націоналістична зарубіжна преса робила й раніше, реклямуючи немічне писання колишнього петлюрівця, а потім агента гітлерівського гестапо В. Дорошенка, також під назвою „Симон Петлюра і Іван Франко”. Зрозуміло бандерівці умовчують, а іноді й хваляться, що Петлюра мечем скажено винищував революційно настроєні маси українського народу. Але при чому ж тут великий гуманіст, революційний демократ Іван Франко (вже без Якович — В. Д.)? Авторка ствердивши, що „ніколи і ніде не пропагував він (Іван Франко) криваву різанину (?), яку чинили потім петлюрівці, а в роки Великої Вітчизняної війни (обов'язково з великих букв — В. Д.) — бандерівські головорізи на залитих кров'ю і сльозами західньоукраїнських землях”. Кінчить свою писанину так: „Тільки люті вороги наслідуються ставити поряд з ім'ям великого Каменяря українського народу зловісні прізвища канібалів”. Можна б навіть не звертати уваги на таку „культурну репліку” Вікторії Антонович, бо ми свідомі того, що робить вона це на замовлення або під примусом московського наставника над „Літературною Україною”.

Однак, знаючи, відносини, у яких живуть в УРСР наші люди пера, варто авторці порадити, щоб бодай добре прочитала і перевірила з фактами те, про що пише, щоб воно мало позірну правду. Так, під гаслом „Словом і мечем” проходила

27-ма Зустріч — Здвиг українців Канади і Америки в липні 1976 р. Під цим гаслом чітко й виразно було подано: у 120-річчя народження і 60-річчя смерті великого письменника Івана Франка, у 50-річчя смерті голови Української Держави і Головного Отамана українських збройних сил С. Петлюри і 35-річчя проголошення відновлення Української Держави, 30 червня 1941 р. Там, чітко й ясно сказано йдеться про чергову маніфестацію — зустріч українців Канади і Америки, на яких збираються тисячі українців з обох країн, які сміло й гордо маніфестують в обороні свого поневоленого, але нескореного українського народу. Що ж до криптоніму „В. Д.“, то мені здається, що авторка думає, що під ними ще і далше „заховався” В. Дорошенко, який до речі вже давно помер. Він ніколи не був „великим” петлюрівцем бо політичне його кредо було консервативно-гетьманське. Говорити, що на старості років свого життя він був „агентом гітлерівського гестапо”, то це точно те саме, що казати про авторку статті, як наприклад агента Японії! Дивно, що авторка говорить про „бандерівських головорізів” на західноукраїнських землях, то мабуть побоялася хоч би згадати, що на зустрічі відмічено теж 35-річчя проголошення відновлення Української Державности, за яку довгі роки опісля геройсько на два фронти боролася УПА. Погоджуємося, що на західноукраїнських землях були кров і сльози. Вони й досі є в цілій Україні, в Україні терор московсько-большевицьких опричників. Правдою є, що І. Франко може й ніколи в своїх руках меча не держав, але він був революціонером. Франко полум'яним словом закликав до боротьби з ворогами. Він писав: „Не пора, не пора москалеві, ляхові служити”! А Великий Шевченко закликав: „Борітеся, поборете”!

Видно цього боїться КГБ і доручає на всі боки своїм співпрацівникам, як тільки можна знеславлювати працю українців у вільному світі, які служать і працюють для великої справи волі України.

Щиро радимо Вікторії Антонович писати правду і тільки правду, бо її ніколи і нікому не закрити! Найгірші очорнювання своїх братів і сестер, та всього, що рідне, українське, не знімуть ганьби з вашого рабського вислужництва, а ворог Вам напевно „відвдячиться”, так, як все і всюди відвдячуються зрадникам свого народу.

1977

ПРО „ПЕЧЕНУ КУРКУ” І ЩЕ ДЕЩО

Єсть собі така газета в нашій Канаді, яка хоч і чорним друком друкована, то все таки червона фарба з неї вилазить, ніби шило з мішка. Газета, як газета, груба досить, ще й ілюстрована, і взагалі газета: чого той папір не витримає? Останнє її число, ювілейне навіть, на першій сторінці то таки справедливою червоною фарбою підфарбоване, гейби в святочний мундир убране. Пишуть у ній різні речі, а найцікавіше то таки вступав п. Тересько, який навіть на Україні був, тай рідну Медику оглядав без каравула. Україну то з'їздив вздовж і впоперек, навіть у Києві побував. Ви думаете Київ, то таке зацофане місто, як Винніпег, чи інше Торонто? Підете в Винніпегу на маркети, то, правда, купите якусь там курку, але що ж? Вона, або ще зовсім, мимо 30 ступнів белов, жива, або обскубана вправді, але сира ще й замерзла. А в Києві не те! Ще й би! Там заки селянин донесе курку з колгоспу до міста, то сонце сталінської конституції так пригріє, що до міста доходить вже вона культурно спечена. Пише п. Тересько: „По дорозі до Києва на станціях я бачив як селяни продавали масло, хліб та печені кури”. Певно, ще й добрим самогоном поливають, як хтось її купить. Наприклад, ми в Канаді бачили, як відносини кращали, що рік ставало краще. Але в СРСР інакше. Там „народ що день живе краще” — стверджує п. Тересько. Ніби так: в понеділок такий собі громадянин їсть курку. В вівторок стало краще з'їв індика. А в середу ще краще, відомо — рай: той самий громадянин собі цілого підсвинка вперіщив. Коли подивитися на пікчер п. Тереся, який в тому числі газети поміщений, то в це останнє можна б повірити навіть, тільки щось нам виглядає, що та свиня була таки нашого, канадійського, хову.

Дальше дивується він, що один скиталець в Тиммінс твердив про звірства більшовиків супроти духовенства — про мордування священників при допомозі страшних тортур, як розрізування животів і т. п. П. Тересько їздив і бачив „багато священників на Україні і всі вони ходили з цілими животами”. Це зовсім можливе: Ті священники, яких показали п. Тереськові, ходили, з цілими животами, але що сталось з тисячами українських греко-католицьких священників, які не покорилися сталінській диктатурі і не перейшли на сталінське 'православ'є'? Що сталось з Митрополитом і всіма єпископами? Чи їх також

бачив п. Тересьо? Або дивується він же „скільки то людей на Сибір ті скитальські пани нагнали”. А чи міг би він відповісти на маленьке питання: де подівся лідер українських соціалістів **Карло Боберський**? Де подівся селянин і народній діяч **Андрій Гривнак**? Оба вони були саме соціалісти, а чейже ССРСР „країна соціалізму”! А як то було в Винниці? Чи тих 10,000 трупів це також вигадка? А чи масакра в'язнів на початку війни у тюрмах Львова, Луцька і інших міст теж „казка”? Чому ж ССРСР саме так спротивляється всякій **міжнародній комісії** в таких випадках? Чому саме в ССРСР не можна чужинецьким кореспондентам свobodно порушати, як в нас у Канаді, наприклад? Чому їм не вільно поїхати в кожне місце, говорити з кожною людиною, з якою їм захочеться говорити? Чому тільки п. Тересьо і ще такі інші мають можливість їздити свobodно по ССРСР? Чому наприклад, саме ССРСР не захотіли випустити жінок англійських вояків, які там під час війни поженилися. А чому даліше саме ССРСР не хоче пустити ні одної дитини, ні одної жінки від себе до чоловіка, до батька в Канаді? Чи міг би п. Тересьо назвати нам **одного** канадійського горожанина, якому вдалося після війни спровадити свою рідню з України до Канади?

Чому **все**, що є в Канаді, чи інших країнах демократії для п. Тересьа і його газети є недобрим і на все він нарікає, а все, що є в ССРСР є добре й похвальне?

Народня мудрість каже, що птиця, яка своє рідне гніздо каляє — це недобра птиця.

Довго не вірили люди в звірства, які діялися в гітлерівській Німеччині. Щойно, коли Гітлерова занавіса впала, очам людей представився весь жах цієї тюрми. Так само буде з ССРСР. Ми певні, що коли світ нарешті довідається правду про сталінську тюрму народів, про страшні тайни каторг і тюрем, тоді щойно зуміє оцінити всю облуду теревень пп. Тересів і його „френдів”. Тоді щойно і збаламучені наші брати побачать справдішню ту „печену курку” брехні, що її їм привозили „борителі” в стилі п. Тересьа з їх нещасної, поневоленої, але нескореної України.

1949

„В СІМ'І ЄДИНИЙ, БРАТЕРСЬКІЙ”

Під таким заголовком подає кагебівська рептилька „Вісті з України” з датою 12 травня ц. р. „вістку” про те, як то „сільський сход” (чуєте, сход!) Сидорівки „зійшовся” у просторому і світлому будинку культури, щоб „спільно” всім „сільським сходом” дати відповідь землякові за океаном Данилові Пронюку, який живе в Едмонтоні — Канада. Послухаймо для чого був потрібний „сільський сход” та що відповідав він землякові!

З чого почалось? У своєму листі до брата в Сидорівку Данило Пронюк, знаючи від багатьох людей, які їдуть в Україну, що там „рідна радянська влада” не допускає людей до рідного села, а може навіть про це сказали йому в советській амбасаді в Канаді, написав: — „Дуже хотілось би на старості літ побувати у рідному селі, побачитися з усіма вами. Але боюсь вирушати в путь, бо тут в Канаді дехто говорить, що у вас багато труднощів. Ось і я думаю: у Львів приїду, а до Сидорівки не доберуся? П'ятдесят років тому, коли був молодий, то міг і пішки йти до Стрия. А як тепер?”

Ось і все, що було причиною для того, щоб зганяти „сход” та „відповідати” землякові півсторінковою пропагандивно-брехливою статтею у „Вістях з України”. Отже, замість чіткої й ясної відповіді Данилові Пронюкові: чому „радянська влада” боїться допускати людей до рідного села, не дозволяє навіть відвідати могили рідних, то кагебісти, зігнавши людей на „сход”, пробують промивати мозок Данилові Пронюкові, розписавши про радісне і щасливе життя під прапорами великого жовтня, про фабрики і заводи, рільництво й тваринництво. Вони потішають Данила Пронюка, що коли він приїде в Україну, то вже тепер не мусить йти пішки до Стрия, бо туди ходять автобуси. Бачите, яке досягнення! Тільки зі Львова через Сидорівку проходять аж два (!) автобуси, а коло будинку його брата Дмитра Пронюка є навіть автобусна зупинка. Брат Дмитро також не абихто, його дружина Ганна Миколаївна і він — колгоспники. Він доглядає коней, вона працює в ланці, яка вирощує коренеплоди і льон, та разом заробляють непогано, бо аж понад двісті карбованців щомісяця. Чуєте, „бідні”, капіталістами визискувані канадські робітники? Двісті доларів місячно, заробляють дві особи! Якщо навіть і повірити, що вони заробляють тих двісті карбованців, то що можна купити за них у ССРС?

Виходить, що дуже поганеньких пропагандистів мають і „Вісті з України” і їх хлібодавець — КГБ. Ми дуже сумніваємося, чи такими „аргументами” і відповідями, хоч би навіть „сходом” цілих сіл і міст, можна буде переконати будь-кого тут у Канаді про радіоне й щасливе життя і „сім’ю єдину, братерську!” Правда, кагебісти думають, що вони можуть на брехню і даліше ловити наївних, і тому до одної брехні додають другу, а за такий стан, шукають винних деінде. Винними, як то дуже часто у большевиків буває, є ніхто ніший, а „українські буржуазні націоналісти”, про яких у зв’язку із відповіддю „сходу”, пишуть таке: „Там, за океаном, слуги імперіялізму — українські буржуазні націоналісти базикають про „русифікацію”, „національні обмеження”. Ці вигадки потрібні їм для того, щоб применшити наші успіхи. Всі ми говоримо українською мовою (також „успіх”!). (Якою ж мовою мають говорити?). Співаємо українських пісень і пісень інших народів ССРСР, рідною мовою читаємо книжки і навчаємо своїх дітей у школах. Рядки вашого листа, де ви непокоїтесь, як дістатися до Львова (він запитував за Сидорівку!) скажемо відверто, викликають у нас посмішку”.

Зробивши таке „в’яснення”, „сход” ще і даліше втовкмачує в голову землякові, що „працюємо ми спільно в колективному господарстві, яке носить ім’я Жданова”. Чуєте, яке чудове українське ім’я у Сидорівці біля Стрия! Даліше: тільки за останні роки в такому невеликому селі, як Сидорівка відсвяткували майже 30 новосіль. І знов — велике советське досягнення! Тільки і подумати — „відсвяткували” новосілля, гейби ніде люди не одружувались, не родились і не працювали, тільки в ССРСР? Ще „сход” говорить і про хати, цеглу, бляху, електрику та іншу рідну „тљохніку”, словом — говорять про все, тільки не кажуть: чому рідна советська влада не допускає туристів до рідних сіл? Винні: „буржуазні націоналісти”!

„Сільський сход села Сидорівки” — закінчує свою відповідь землякові, так, що ніяких додаткових коментарів непотрібно! „Про таке життя під час панування поміщиків і капіталістів ми не могли навіть мріяти. Нам важко розповісти в листі про всі значні соціально-економічні перетворення, які сталися в Сидорівці. Вони відображують наш спільний поступ уперед, до вершин людського щастя, до комунізму. Шлях цей не легкий (це єдина свята правда в листі!). Безумовно, є в нас і певні труднощі (через „буржуазних націоналістів!”), але спільними зусиллями їх подолаємо”.

Щиро запрошуємо Вас, Данило Васильовичу, в Сидорівку (але чи пустите?). Приїжджайте, покажемо Вам усе, нічого не приховаємо. То також правда, що нічого не приховаєте, бо Данило Васильович ніколи у рідному селі не буде, хіба, що належить до відважних і відвідає його крадькома, а там не буде мати багато часу на оглядини, хоч можливо зможе бодай одним оком поглянути і переконатися, до якого радісного і щасливого життя довела советська влада наш український народ.

У нас колись казали: „брешти, та міру знай”. Большевицька діалектика вчить, що „брешти, поки не повірять”. Ми однак твердо, що московським імперіялістам і їх вислужникам вже не довго брехати.

1977

КОМУ ДОПОМАГАЄМО?

Кагебівська газетка „Вісті з України” в числі з 16 березня ц. р. за підписом якоїсь „товаришки” Гатини Котляренко, в статті „Чужі всім і собі”, з підзаголовком „Проблема батьків і дітей в КУК”, зайнялася проблемою „батьків і дітей” в „країні кленового листка” — в Канаді.

КГБ, як звичайно, покликається на якусь „буржуазно-націоналістичну” пресу, мабуть маючи на думці т. зв. „демократичну”, яка часто — закриваючись цим „магічним словом” — виписує нестворені речі на немилих собі осіб чи середовища. Таку писанину часто використовують большевики, щоб розправлятися з усіма їм немилими. Хоч першість таких большевицьких нападів мають таки „бандерівці”, то все таки час від часу попадає і ще декому. В даному випадку йдеться про Комітет Українців Канади. І тут „Вісті з України” твердять, що „буржуазно-націоналістична” преса б’є на сполох у зв’язку із катастрофічним занепадом КУК, покликаючись на молодіжне видання „Студент”. (Цікаво, що всю українську пресу у вільному світі большевики не називають інакше як рептильники, газетки, журальчики, буржуазна макулятура і т. п.). Цим разом „молодіжне видання” пише, що КУК представляє нібито менше десяти відсотків українців цієї країни, а не так, як твердять „куківські верховоди”, що ніби вони об’єднують 95 відсотків українського населення Канади.

Далі, „Вісті” за причину такого стану подають, що „КУК” не присвячує нічого проблемам українського населення в Канаді, а „визвольному” політуванню, виступами проти миру, намаганням сіяти ворожнечу і недовір’я до Советського Союзу, і в цьому головна причина його непопулярності серед еміграції.

Говорячи про „занепад” КУК, кегебівська рептилька чомусь зв’язує з КУК і кол. прем’єра Канади Дж. Діфенбейкера та не може ніяк забути його мужнього виступу на форумі Об’єднаних Націй в обороні України і інших поневолених Московою народів. Згадавши його і „злим, не тихим словом”, знайшла ще нового „буржуазного політика” — теперішнього міністра багатокультурності Н. Кафіка, який — як пишуть „Вісті”, — виступаючи на Конгресі КУК, свою промову побудував на грубих (!) випадках проти Советського Союзу (читай: московського імперіялізму), та що „звичайно такі жести Кафіка не викликали оплесків серед молодих українців Канади”. Так пише „товаришка” Галина десь з далекої Москви — тоді, коли всі ми знаємо, як ентузіастично була прийнята промова міністра!

Також журиться авторка і тим, що в КУК міжпартійні незгоди і безперервні чвари між католиками і православними, гетьманцями і петлюрівцями, а зокрема „бандерівцями” з ЛВУ, які за будь-яку ціну намагаються захопити в КУК провідні місця і нав’язати свій диктат.

Що в Сов. Союзі „нет партией і разговоров”, а „только єдина умная партия Леніна-Сталіна- Брежнева всьому галава”. Це ми знаємо!

Ствердивши всі ці незгоди і чвари, не орієнтуючись в умовах вільного демократичного світу, а в ньому і української спільноти, авторка каже: „тримає купу цю, різношерстну компанію, єдине-спільне — ненависть до передових ідей, прогресивного руху, Советського Союзу”. Так, це правда, що у вільному і демократичному світі, між українськими партіями і світоглядами проходять дискусії, в деяких справах є непогоджування, обмін думок і аргументів, але у справі допомоги визволенню України є вони одностайні.

Це саме відноситься до молоді, вже навіть з четвертого-п’ятого покоління, народженої в Канаді. Марні „уболівання” московських найманців, бо ані українська спільнота, ані загал молоді, ані КУК не занепадають. Навпаки, вони ростуть і розвиваються. Це добре знає КГБ і тому доручає збирати такі

інформації і, покликаючись на „джерела” з деяких „демократичних писань, хоче обдурювати наївних. На жаль, маємо кілька наших газет, які часто — не перебираючи в засобах — пописуються „інформаціями”, якими допомагають тільки ворогові. Тому ворог „симпатизує” із всякими „молодіжними видавництвами”, „українськими словами” і „голосами” і тому пише: „Страх перед розповсюдженням серед зарубіжних українців правди про сучасне українського народу — ось що штовхає керівництво КУК у ці ворожі й українському народові і канадським українцям дії. Для того вони силкуються зірвати культурні контакти між канадськими українцями, чим куківська „еліта” фактично викриває себе як ворога і канадського і радянського (!) народів. Тож немає нічого дивного, що таке політикування „батьків еміграції” викликає різну критику з боку молодого покоління українців, які були присутні на XII Конгресі КУК, різко критикували президію КУК за безпредметне базикання (чуєте, як гарно!), яке вона називає „національною політикою”. Вони також засуджували недемократичні принципи комітету, за якими окремі складові організації мають монопольні права (?). Так твердить згадувана вже газета „Студент”, з чого була виявлена апатія і розчарування з того як КУК розвивається чи, доцільніше сказати, занепадає, а без молоді, каже „Студент”, КУК засуджений на „сміття історії”.

З довгої „інформації” авторки варто згадати ще її „сльозу” про запрошення КУК-ом Л. Плюща: „ЛВУ використавши це як нагоду для того, щоб дати бій іншим партіям і представникам канадської молоді українського походження, які входять до комітету і закріпити своє монопольне становище, а коли переконалися, що це їм не вдасться, вони грюкнули дверима і залишили конгрес”.

Думаємо, що цього вистачає, щоб показати усім, яку велику шкоду роблять ті, що виписують на сторінках газет нісенітницю, тільки щоб допекти іншим, не здаючи собі справи, як спритно і вміло використовує це ворог.

Це справа, яка має загальнонаціональне значення. Чи не варто б пригадати скільки вже кривди зробили такі невідповідальні писання нашої історії і народові?

Скільки бруду і очорнень виллято, наприклад, на ОУН-УПА та окремих провідників визвольних змагань українського народу? Скільки разів на ці матеріали покликаються наші вороги? Але ми не пригадуємо випадку, щоб ці самі „демокра-

тичні" чи „молодіжні видання” реагували на ворожі випадки.

Повинен на цю справу звернути увагу КУК, до складу якого входить і та організація, яка видає такі „молодіжні видання”, та може зверне увагу, щоб у своїх писаннях „молоді” керувалися правдою, інтересами української спільноти в Канаді і всього українського народу. Конечним є дорадити їм, щоб всю свою молоду енергію вони спрямовували проти ворога, а не проти своїх.

Ми хочемо вірити, що над цією справою застановляться і наші „старші видання” та зроблять належний висновок на майбутнє.

1978

ШОВІНІСТИЧНО-НАРОДОВБИВЧА ПОЛІТИКА МОСКВИ

„Радянська Україна” є органом російської окупаційної влади в Україні. Не дивно, що в ній появляються такі матеріали, що мають на меті деградувати національну самобутність українців, виховувати рабську покору до панівного російського народу з його історичними досягненнями. Прикладом такої пропагандивно-освітньої політики є репортаж в „Р.У.” з 19 листопада 1977 р. про книжку комуністки Анни Загерс „Грушівські селяни”, поміщений на 1-ій сторінці.

Розповідається про якогось селянина, який за австро-угорських часів захоплювався подіями в Росії, захоплювався Леніном, захоплювався „революційною Росією”. Він „прокошував собі шлях до Росії, куди кінець кінцем і дійшов”. Цей селянин, який не вмів сказати ні слова по-російському, чомусь вів сердечну розмову з Леніном у Москві, у висліді чого набрав великої охоти змагати до „встановлення радянської влади” в Україні.

Таке розумування зовсім нелогічне, бо чому ж український селянин мав би захоплюватися встановленням в Україні чужої, не-української влади народу, який не лише говорить іншою мовою, але й живе своїм власним життям? Чому ж цього селянина не тягнуло поїхати в Київ і в столиці України шукати собі кращої долі? Чому ж його не цікавила діяльність Союзу Визволення України, руху Січових Стрільців, що викликав величезний ентузіазм по всій Україні? Чому ж він не захоплювався подіями в Україні, де творилася українська держава і її

уряд? Чому в нього не постала люта злість на Леніна, якого бандитські червоні загони знищили український студентський курінь під Крутами? Він жив недалеко Галичини, де творилася Західня УНР. Він мусів знати про Листопадовий чин, розголос якого досягнув найдалших закутків всіх західньо-українських земель. Він мусів знати про заходи закарпатських українців приєднатися до УНР. Він мусів чути про Акт об'єднання всіх українських земель 22 січня 1919 року. І ці всі величні українські чини не мали ніякого значення для нього? Напевно якісь його приятелі служили в УГА, а його не потягнуло до українського війська, що єдине намагалося відбити наступ на українські землі різних сусідніх агресорів. Але цей селянин „через Росію, Україну, охоплену полум'ям громадянської війни, через засніжені Карпати проніс своїм землякам правду про революцію, про Леніна”.

Ось явна антинаціональна пропаганда, голошена зі сторінок т. зв. української советської преси, яка єдино служить російським окупантам. Це потверджує, далі, окрема рубрика, що поміщена зразу під повище коментованим репортажем під наголовком „СССР — наша Батьківщина”. Не Україна, не Європа, навіть не вся земля, а єдино чомусь батьківщиною українців мусить уважатися російська імперія. Та ж війська СССР нищили український нарід під Крутами, під Базаром, і чомусь ця колоніальна імперія Москви мусить уважатися для всіх українців рідною батьківщиною. Українцеві не вільно ставати на захист рідної України, але він мусить ставати на захист РСФСР, яка становить більше як дві третини всієї території СССР.

Лише шовіністично-народовбивча політика може вимагати від чужого народу, щоб він трактував іншу націю за свою батьківщину. Коли б, наприклад, англієць змушував француза ставати на захист нападеної якимсь ворогом північної Англії на основі вимоги, що французи мають вважати Англію своєю батьківщиною, то кожний француз з самозрозумілим нечуваним обуренням виступив би проти такого домагання. Але росіяни заставляють українців визнавати теж і Архангельськ, чи якийсь там Хабаровськ або Ленінград своєю батьківщиною, а тим самим і ставати на захист Росії, як начебто своєї батьківщини.

Таку народовбивчу імперську політику треба виявляти на кожному кроці, зокрема перед чужинцями, яких дуже багато,

що з повною наївною щирістю трактують ССРСР як батьківщину всіх там проживаючих народів, хоч вони неймовірно обурилися б, коли б канадця змушували вважати Бразілію, американця Японію за свою батьківщину.

1978

ХАЙ ЖИВУТЬ ЮВІЛЕЇ І БЕНКЕТИ!

Опинившись на нових місцях нашого поселення, ми по волі-чи-неволі у багатьох випадках дуже легко піддаємось обставинам. Це стосується нас особисто — це входить також у нашу суспільно-громадську працю.

Колись на рідних землях деякі скептики підсміхалися, мовляв, тільки „засідаєте” і „святкуєте”. Правда так воно й було, але в тих „засіданнях” і „святкуваннях” — були таки зміст й сенс. На засіданнях ми не тільки плянували і обдумували конкретні заходи й акції, але й вводили їх в життя. Хто із нас не пам’ятає просвітянських, кооперативних, рідношкільних, молодіжних свят й здвигів? Всі вони мали глибокий зміст, витворювали патріотично-мобілізуючі почування, національну свідомість, а в кінцевому результаті і політичні наслідки. Небувалий — хоч і у польській неволі — розквіт нашої кооперації, просвітянського, рідношкільного і сільсько-господарського рухів — були виявами мобілізації всіх здорових сил народу до тяжких днів боротьби з окупантами.

Багато із цих добрих форм нашої суспільно-громадської граці ми взяли із собою. Однак, як сказано вище, опинившись в цілком інших умовах, знайшовши повну свободу рухів, дещо розбагатівши, деяких вже не вдоволяють наші „свята”, ні промови, ні реферати. Вже і не дуже вони захоплюються виступами наших навіть найкращих мистецьких сил. Словом, все, що колись так підносило наші національні почування й патріотизм, стало відбиватись тільки звуком у великих залах. Вже найважливіші наші національно-історичні річниці почали декому ставати утяжливими. Свою відсутність почали „оправдувати” різним. Разом з цим почали бути „ощадними” в час, коли матеріально ми збагачувались. Бо коли ми були ще бідними, то ці справи виглядали інакше. Наша жертвовність тоді була велика, ми жили й боліли всіма проблемами нашого народу, нашої громади, нашої церкви. Збайдужнівши, ми однак не

могли стати, як кажуть, „бездіяльними”, тому треба було шукати за чимось новим, щоб і на оправдання і збуття часу (а дехто називає це громадською працею) знайти щось нове, щось, що нас захопило б.

І напевно, не з великими труднощами, хтось спритніший (за взором інших) винайшов геніяльну розв'язку. Ювілей й бенкет!

Ми ані не маємо нічого проти ювілеїв, ані бенкетів. В американському стилі життя вони є популярними і цей стиль може бути навіть для них відповідний. Тут є державні і півдержавні установи, що розв'язують важливі питання громадського і політичного життя. Але чи для нас така розв'язка корисна, чи ми можемо собі на таку дозволити? Нам потрібний поважніший стиль наших суспільних контактів, чим форма бенкетів. Ми розбагатілись і видати \$50 чи \$100 на участь і строї декому не важко. Є нагода „показатись”. Але, як важко у цей сам час заплатити \$13 за газету, купити книжку, чи зложити на будь-яку важливу народню чи всенародню ціль? Коли додати, що такі ювілеї здебільша (щоб себе показати!) відбуваються в чужих залах, хоча ми маємо вже репрезентаційні українські зали, збудовані за гроші й працею самих українців. Часто такі ювілейні бенкети відбуваються в чужій, гіршій залі, бо своя, українська, хоч краща, ніби „не притягає людей”. Це почуття меншовартости. Чомусь хочеться бути кимось іншим, а не собою. Безперечно, що коли бенкет у чужій залі, то й квитки вступу мусять бути дорожчими.

Подібна ситуація є із програмою таких ювілеїв. Щоб притягнути більше людей, на головних промовців запрошується когось із видніших осіб, байдуже, чи вони мають будь-яке відношення до ювілею. Ювілейні промови таких промовців дуже часто розбігаються із змістом й значенням самого ювілею. Не краще мається на таких ювілейних бенкетах і справа української мови. Був такий випадок, що на ювілею української інституції, завданням якої зберігати українську мову, майже вся програма проводилась англійською мовою. Дуже часто, присутня одна-дві особи іншої національності на бенкеті заслуговують на більше уваги, чим сотні інших, для яких програму ведеться англійською мовою. Учасники, які прибули здалека, та ще й привезли із собою своїх дітей, щоб побути в рідному оточенні, мусіли почуватись не як між своїми, а опісля ще і дітям „вияснювати”, чому господарі бенкету розмовляли англій-

ською мовою. Їм могло здаватися, що аранжери насміхалися над ними на радість чужинцям. Для кого ж тоді влаштовується ювілей? Бувають ще ювілейні бенкети, на яких програма цілковито виконується чужими силами. Там грає навіть чужа оркестра. Там говорять по-чужому, там співають по-чужому.

Що більше, часто по таких „ювілеях” наші редакції одержують довгі-довжелезні дописи, у яких яскраво підкреслюють „як то вгиналися столи від смачних страв і напیتків, які були строї присутніх пань, які патріотичні виголошували промови і як вихваляли ювілятів” і т. п., звичайно при тому пересилають знімок, часто навіть два і дописують... „дуже просимо помістити допис із знімками, бо це такі визначні наші люди” і т. д. На жаль, такі „патріотичні” господарі бенкетів-ювілеїв часто забувають долучити до цього хоча б скромну суму грошей на кліше, не говорячи вже про якийсь пресфонд для газети, якої редакторові треба посидіти, допис зредагувати, опісля післати його до друкарні, зложити і надрукувати, заплатити кошти друку, папір, пошту, податки і т. д. Того моменту не враховують. Мовляв, що нам там... бенкет і ювілей були успішні... бо понад 500 осіб були учасниками.

Ще раз підкреслюємо, що не маємо нічого проти заслужених ювілеїв чи відзначень. Такі імпрези можуть бути корисними, виховними і будуючими. Наприклад, ювілей заслуженої установи, організації, визначного чи довголітнього заслуженого громадського діяча, а коди до того враховано всі елементи, як: українська зала, програма, а опісля матеріальна допомога тим, які її потребують — це абсолютно може бути навіть добра і похвальна річ. Поняття ювілеїв колись у нас рахувалося певними часовими цифрами. Срібний ювілей — 25 років, золотий — 50, а діамантовий — 75. Які ж ювілеї, із яких нагод часто відбуваються в нас? Дуже часто „ювілеї”, а з ними пов’язані різні „нагоди” відбуваються без рахунку. Це може бути рік-два, чотири, вісім, одинадцять і т. п. На жаль, доходить до того, що кожна нагода може бути доброю для „ювілейних забав”.

Правда, що люди, які стоять осторонь громадської праці, — а, на жаль, є їх чимраз більше — можуть уважати і цей рід „розваги” чи „нагоди” зустріти знайомих. Там вони часто у доброму гуморі — мають нагоду наговоритись, подискутувати, а зокрема — покритикувати! Колись у нас було дійшло вже до того, що треба було творити окремі організації до боротьби із всенароднім лихом. Таке товариство як „Відродження” зро-

било колись велику роботу у вихованні, чи — вірніше — переви-
хованні нашого громадянства. Воно врятувало тисячі людей
від матеріальних і моральних катастроф.

Хто знає чи часто, здавалося б, „невинні“ ювілей-бенкети
із „вгинаними“ від їжі і напиктів столами, з чужим духом і в
чужих залах, не виглядають скорше на поминки, як на ювілей,
які мали б стати поштовхом до дальшого творчого життя.

Наша українська громада є сильною і свідомою одиницею,
мусить звернути увагу, щоб наші українські свята і ювілей
були дійсно нашими, а їхньою метою не змагання за „більший
успіх столів“, а поштовх до дальшого творчого життя і праці.
Можуть одиниці заломлюватися, але українська громада не
може йти їхніми слідами, бо вона має свої специфічні завдання
й мету. Ми не можемо дозволити собі на те, на що можуть
інші етнічні групи. Вони не мають проблем, подібних нам, бо
їхні народи вільні, державні й незалежні. Вони не дуже бояться,
коли дещо затратиться тут з їхньої мови, звичаїв, обичаїв.
Вони знають, що все це задержиться у них на їхній землі. Ми,
українці, є у специфічному положенні, і кожна найменша наша
національна втрата може бути для нас, як цілоти, катастро-
фічною. Там ворог нищить все: людське і Боже. Там він не
дозволяє на ніщо. Тут ми самі дозволяємо допомагати, хоч
може несвідомо, нашому ворогові. Бо коли там „навіть моли-
тись ворог не дасть“, нищить все, що національне, а щоб
заспокоїти, насильно людей розпичує, то тут ми робимо це
добровільно, навіть не подумавши про наслідки. Тому най-
вищий час впорядкувати наші „ювілей і бенкети“. Впорядкувати
так, щоб вони „жили“ між нами не як ціль, а як засоби до
активізації праці, признанням за працю, а матеріальна з них
користь була для нас самих, нашої громадськості і українсь-
кого народу.

1976

ТАК КАЖУТЬ...

У нас, в нашому суспільному житті, ми часто, користує-
мося трьома головними факторами, які заважають на форму-
ванні нашого суспільного життя, якими є: факти, опінія, фан-
тазія. Факти звичайно говорять, „самі за себе“, але їх треба
знати, їх перевірити, ними цікавитися і приймати до відома.
Преважливою є також опінія, але вона мусить бути базована
на фактах, доказаних, перевірених і всебічно обміркованих,
при чому власну опінію треба конфронтувати з іншими, бо

тільки так можна дійти до певних висновків. Усе, що не базується на таких фактах і такій opinii, це чиста фантазія, яку можна вбирати у всілякі крилаті фрази, навіть покликаючись на мудрих людей, і цитувати їх, то проте фантазія залишається фантазією, можливо часом приємною для людини чи людей, або безвартісною в існуючій дійсності. Ці три чинники нерозривно діють, зле чи добре, зокрема впливають вони на формування суспільного життя та його розвитку, нашого „суспільства в суспільстві”, як наша етнічна група.

У наших обставинах, ми, на превеликий жаль, мабуть частіше користуємося власне фантазією, ніж твердим фактами та виробленою на їх підставі opinією. Те, що наші фантазії майже завжди подиктовані добрими інтенціями і справді „побожними бажаннями”, справи в нічому не змінює. Вистачить побувати на наших зборах чи нарадах та об’єктивно і безпристрасно їм прислухатись. Очевидно, що це не тільки в нас, але і в інших суспільствах є люди принципово „проти”, яких ні коли й ніщо не задовольє. Є і ступайки, що їх все задовольє. Але такого типу люди не рахуються. Життя формують, і ним керують ті, що в потребі вміють сказати так, або ні, і своє становище обстояти. Головне в тому, щоб вони знали факти, могли і вміли з цих фактів робити відповідні висновки.

Але тут знов, на жаль, приходиться ствердити, що серед нас немає багато охочих знайомитись з фактами та з обставинами, у яких вони постали. Бо коли б ми дійсно з таким підходом до цього приступали, то скільки ми змогли б заощадити непорозумінь, а часто фантастичні видуми обернути в реальну дійсність, та прийняти її такою, якою вона є! Скільки знов заощадили б ми клопотів, несправедливих ударів, та терпінь, навіть особистих, коли б ми схотіли послухати і приглянутись фактам, а не фантазії. Варто б колись перевести опитування, скільки є між нами таких, що на правду стараються пізнати правду, милу чи не милу, скільки таких, що крім своєї професійної і заріркової праці, готові пожертвувати часом і, в потребі навіть грішми, щоб на правду довідатись і знати, що „в траві лищить”? Чим більше матимемо таких людей, чим більше знатимемо і будемо рахуватись з фактами, тим більші будемо мати вигляди на успіх, як і в громадському і політичному житті.

Тому стараймося замінити факти, свою opinію і фантазії — знанням реальності, знанням правди, чим зробимо велике діло в нашому суспільному житті.

1972

ТЕРОР ШАЛІЄ

Не добре діється у московській імперії, коли „потуга світу” мусить вдаватися до посиленого терору, арештувань, і судів серед українських інтелектуалів в Україні. Згідно з останніми повідомленнями з України — у Львові і в Івано-Франківську відбулися знову масові арешти серед патріотичної української студентської молоді, яка стає в обороні репресованих, висилаючи петиції до уряду й партії.

Чому ж терор розгортається? За що карають? Карають ні за що інше, як тільки за оборону гарантованих самою ж советською конституцією прав на вільний розвиток національної мови й культури. Правда, перебуваючи у Москві і Києві, президент Ніксон, не зауважив нічого надзвичайного, а щиро вітав „советський народ” і співчував, що ...„Київ був знищений під час советської війни”. Ні словом ніде, ні маленької згадки про терор, переслідування, ув'язнення й заслання! Шкода було всіх петицій і паперу. Правда тільки за сильними! А тимчасом, можливо навіть під час візиту Ніксона, керований Москвою режим підготовляє показовий процес над заарештованими: Іваном Світличним, Вячеславом Чорноволом, Євгеном Сверстюком та багатьма іншими, обвинувачуючи їх у державній зраді та співпраці з закордонними „буржуазними націоналістами”. Для цього використовується всі випробовані уже сталінськими опричниками, засоби морального й фізичного терору, провокації і шантажів. Наслідки посиленого кагебівського терору, арештів, репресій, цькувань уже наявні й очевидні.

Відвідувачі, що побували в Україні в березні і квітні цього року свідчать про атмосферу страху, тривоги і непевності. Як колись у сталінські часи, українці не знають, що може чекати їх завтра, бояться говорити рідною мовою, на своїй рідній землі. Не тільки у Києві — столиці „суверенної” України, але вже навіть у Львові та інших містах Західної України, сьогодні рідко можна почути українську мову. Кажуть, що часто скоріше можна почути її на вулицях Москви, Ленінграду чи інших міст Московщини. Терор вигнав українську мову не тільки з вулиць Києва та інших міст, але майже з усіх громадських і публічних установ, а то навіть і з крамниць, де на запит українською мовою відповідають грубою московською лайкою. Це так сьогодні в Україні — „на нашій не своїй землі”.

І в той же час всякі гнучкошиєнки, „дядьки отечества чу-

жого” — і в Україні і серед пристосованців і прогресистських недобитків за кордоном намагаються переконувати своїх же земляків, що Україна... вільна й незалежна, що маємо її визнавати як реалітет, сьогоднішнього часу і т. п.

Прикро і дивно, та було б смішно, коли б не трагічно слухати різних еміграційних реалітетників, за засадою... „не тратьте куме надії...” І тому, тільки і одиноко хвиля протестів, що повстала й поширюється серед українців у вільному світі не тільки арештувань і терору, але протесту проти всієї диявольської системи поневолення, в якій опинилася наша Батьківщина Україна. Хоч ще може і не чують належно нашого голосу „сильні цього світу”, віримо, що тільки з’єднаною поставою і могутнім протестом зможемо бодай дещо допомагати нашій поневоленій, але нескореній Батьківщині.

1974

ЗА ЧИМ ШУКАЮТЬ?

Не тільки в нашій українській еміграційній пресі, але також і в чужій були кількарізкові повідомлення про нові факти нищення українських історичних пам’яток, в тому числі й стрілецьких могил на львівських кладовищах, та на численні протести діячів української культури в Україні та еміграції поза нею, однак советський режим не тільки, що не припинив своїх руйнівних намагань, але ще з більшою енергією вандала нищить ці пам’ятки і могили. Як говорять нові вістки, репрезентовані ославленим КГБ советські адміністраційні чинники у Львові продовжують нищення українських могил з часу першої світової війни і українських визвольних змагань. Чого і за чим, шукають новітні вандали? До цієї ганебної роботи не змогли вони заставити львівських робітників, тому послугуються тепер кримінальними злочинцями-в’язнями, яких за добре виконання відповідно винагороджують. У висліді цього зрівняно з землею багато рядів стрілецьких могил на Янівському цвинтарі у Львові, могил, що в них поховані сини багатьох українців Галицької землі, могил, що їх відвідували щороку батьки і рідні. Могил, на яких колись на перекір і заборону польської окупаційної влади, щорічно на Зелені Свята збирались великі маси народу. Мета злочинних намагань московських кагебістів в Україні ясна. Разом з могилами вони

хочуть знищити і зв'язані з цими місцями людської пам'яті й пошани національні традиції, вбити духа національної свободи й резистансу, щоб на їх місцях закріпити чужий Україні режим. І тому не обмежуються ці злочинні дії стрілецькими могилами: жертвами їх падають і численні історичні пам'ятки-хрести, дзвіниці, церкви, іконостаси, твори церковного й образотворчого мистецтва, навіть такі унікальні, як хрест у пам'ять кошового Запорізької Січі — Івана Сірка. Нівечиться, руйнується, а то й палиться все, що може пригадувати українцям, „хто вони, чіх батьків діти, ким, за що закуті”. Що більше репресується й тих, що відважуються ставати в обороні могил і пам'яток, протестуючи проти їх нищення.

Одержуючи повідомлення про нищення могил, пригадуються слова Т. Шевченка з його „Розритої могили”, „Нехай риють, розкопують”... а потім його пророче ствердження, що і „неси-тий не виоре на дні моря поля, не скує душі живої”... бо доки живе і в боротьбі змагається український нарід, то марні заходи ворога. З розритих могил, з понищених храмів Божих, із спалених бібліотек, з-за ґратів з концтаборів, піде поклик — вставай Україно! За цим покликом підуть мільйони, і навіть по зуби озброєний ворог „Не скує душі живої і слова живого”.

Україна живе, бореться і переможе!

1973

ПРОТЕСТУВАТИ, ПРОТЕСТУВАТИ... І ПРОТЕСТУВАТИ!

Такими словами закінчував свою промову кол. прем'єр Канади Дост. Дж. Діфенбейкер, виступаючи на великій національній Маніфестації в Торонті Зустрічі-Здвизі українців Канади і Америки, що відбулася, 25 червня ц. р., на Національній Виставовій площі, та проходила під гаслом „В обороні нескорених у 30-річчя УПА”.

Визначний державний канадський політичний муж Дост. Дж. Діфенбейкер, аналізуючи політичні обставини в світі та ситуацію безглузого терору в Україні, немов підказував нам, що і як та чому треба нам протестувати. Останні події в Україні, арешти в Києві, у Львові та інших містах, викликали широку стихійну хвилю обурення, протестаційних зібрань і демонстрацій. І тоді, коли ще дехто із старших почав „мудрувати”, потрібно це чи ні, у перші протестаційні лави головним чином

включилась туди наша молодь. Членство молодіжних організацій: СУМ, Пласт, ТУСМ, ОДУМ, студентство та інші, показали, що українська молодь в діаспорі засвідчує свою пов'язаність, солідарність з тими, що в тяжких умовах поневолення України Москвою відважуються виступати на оборону людських і національних прав.

Як було у недавно минулому, так і сьогодні протестаційні акції не тільки своєчасні, але потрібні та корисні. Тільки протести і демонстрації можуть у сьогодишніх обставинах привернути увагу вільного світу до української проблеми та змагань, тільки вони ознайомлюють західно публічну опінію, чим також допомагають і тим, що, станувши в лави самооборони українського народу зазнають репресій, ув'язнень і судів за свої переконання і за ведену ними у рамках конституції боротьбу проти її порушення зокрема партійно-кагебівськими режимниками і ніщо інше, як демонстрації й протести на об'єкті арештованих і репресованих примушують московський режим рахуватися з публічною опінією світу. Нічого так не бояться московські режимники, як вільного слова. Вони ж, „найдемократичніша” країна! У них же ж найкраща у світі конституція! А тут хтось у вільному світі, визначні особистості, преса, радіо і телебачення подають про протести, у яких ясно їй отверто говорять, чому і для чого це роблять. Тому світова опінію для „найдемократичнішої” може мати такий вплив, що інколи можуть навіть бути припинені адміністративно-судові репресії, а то й звільнення арештованих. Про корисність і доцільність протестаційних демонстрацій усвідомлюють нас також самі жертви московських репресій. У своїх „захаявних писаннях”, часто передаваних з-поза концтаборових дротів, чи тюремних ґратів, політичні в'язні — українці і люди інших національностей — закликають до масової демонстрацій-протестів у вільнім світі, виразно стверджуючи, що вони в великій мірі допомагають влегшувати долю арештованих та суджених і примушують режим відступати від надмірного терору і жорстоких судових вироків. Знаючи це, головним і найактуальнішим гаслом нашого часу мусить бути одне: демонструвати, вимагаючи людських прав для переслідуваних і волі для цілого українського народу. Наша українська молодь вибрала правильний шлях.

1972

БІЛЬШЕ УВАГИ ДЛЯ ЗАГАЛЬНИХ СПРАВ

Ми дуже часто нарікаємо, що діється нам кривда, коли у чужомовній пресі, радіо і телебаченні мало про нас згадують в позитивному сенсі, або прямо промовчують. Якщо вже і деколи згадують, то часто невірною, перекрученою і навіть кривдяче. Найменший негатив, який можна будь-як нам пришити, буде стократно підкреслюваний і повторюваний; але позитив українця легко приписується вже якомусь там: „рашен“, „поліш“, „гангеріен“ чи ще кому. Найновіший приклад з горезвісним фільмом „Голокост“. Скільки разів, на всі лади підкреслювалось слово „українець“, „українці“.

Хоч здавалось би і маємо слухну причину до нарікання, то кінцевим є таки застановитись у чому ж тоді справа? Чи дійсно усі біля нас це тільки наші недруги? Чи може не все і всюди ми належно реагуємо, вивчаємо і як треба навіть протестуємо, щоб вивістити те, чого часто навіть наші приятелі можуть не знати?

Не забуваймо, що історію і опінію про нас, наш народ і його змагання писали і пишуть наші вороги-загарбники. Вони, як переможці і сильні, пишуть й творять так, як їм найбільше вигідно і потрібно та тим матеріалом заповнюють світові бібліотеки, університети, видавництва, наукові інститути, пресу, радіо, телебачення. На такій їхній „науці“ виховуються студенти, професори, радієві і телевізійні коментатори, журналісти, політики, дипломати і велике число чужої спільноти.

У зв'язку з таким загально-некорисним для нас станом, помимо доброї волі, навіть не усі наші приятелі знають правдиву дійсність. Ба, що більше, скільки знаємо випадків, як багато і наших професорів і студентів, шукаючи правди — на підставі таких матеріалів — доходять до неправди.

Тому замало є тільки нарікати на „воріженьків“, але на кожному місці, у кожному часі та обставинах, треба неточності справляти, на них реагувати і їх вивчати. На думку насучається найновіший випадок у зв'язку із смертю Гольди Маір, кол. прем'єра Ізраїлю. Як відомо Гольда Маір уродженка Києва. Скільки радіо-телевізійних станцій, газет і журналів подавали: „Кієф — Раша“, „Кієф — Совет Юньон“, а в дуже малих випадках правильно „Київ — Україна!“ Тому правильною була реакція нашої однієї читачки, коли вона слухаючи радіо, у якому диктор повідомляв, що померла „Гольда Маір — уродженка

Киева — Раша”, потелефонувала до цієї радіостанції і чемно вияснила редакторові, що Київ не є в „Раша”, але в Україні і є її столицею. Ця наша читачка телефонуючи про це й нам, казала:... „редактор не дуже був вдоволений моєю увагою, однак чемно подякував і обіцяв, що у будучому буде уважніший до справ, які на його думку були „несуттєвими”, бо цілий Советський Союз, він уважав за Раша!” Добре зробила, ця наша читачка. Але було б напевно куди краще, якщо б таких телефонів, а може і листів до редакції було далеко більше.

Чи не пригадуємо собі реакції на образливо-берхливий наклеп московських „Новостей” на оголошення української громади Торонта в „Глоуб енд Мейл” у зв’язку з драконським засудом Левка Лук’яненка? Писання чисельних листів до редакції відбилось позитивним відгуком і напевно виконало своє завдання. І тому кожного дня, будучи в обставинах вільного світу, ми маємо досить нагод і можливостей для спростовання чи вияснення багатьох справ, яких наші співгромадяни не зі злої волі, можуть не знати.

Ще один приклад: В Торонті є дуже популярна радіо-авдіція Скарборо 1400 т. зв. Джан Гелберт Шов, яка кожного дня від 9-11 перед пол. подає цікаві і актуальні теми, які обговорюються і коментуються слухачами телефонічно. Десь два-три дні перед латинськими різдвяними святами на цій радіопрограмі була тема „Різдвяні звичаї і традиції у різних народів”. Безперечно, що до розповіді про різдвяні традиції і звичаї зголосилося дуже багато представників окремих народів і країн, переважно жінки. Виступали англійки, шкотляндки, ірландці, італійці, поляки (до речі, дуже гарно і докладно про польські різдвяні звичаї і обичаї, розказала 6-річна дівчинка, закінчуючи їх „Веселих Свйонт”), португальці, словаки, хорвати, індійці і інші.

Радіо програма цікава і багата у різноманітність. З нетерпливістю слухаю. Невже ж ніхто із наших чисельних організацій, чи хочби окремих жінок, не слухає, чи не цікавиться цією справою? Та ж розказати про чудові традиції і звичаї нашого Свят-Вечора і Різдва є що! Нарешті десь вже при кінці програми зголошується і українка, яку диктор представляє як „Кетерін”, що розкаже про різдвяні традиції і звичаї в Україні. Якось легше стало на душі, що не так зле, бо є ще хтось хто цікавиться цими справами.

Хоч Катерина заявила на вступі, що вона багато не знає

про гарні українські різдвяні звичаї, однак розказала все, про що довідалася від своєї бабусі. Розказала вона дуже поверховно про дванадцять страв, про дідуха, калачі, а коли Джан Гелберт приспішуючи вже кінчати просив її побажати по-українському „Веселих Свят” вона зняковіло відповіла, що такого привіту не знає, а тільки великодній і закінчила по-англійському „Мері Крісмус”. Всіх, що виступали було 26 від народів і країн, але подібного випадку не трапилось.

Приємо було почути, що українка є вже з третього покоління, у якій таки відізвалося почуття української душі, однак було прикро, що воно не вийшло так, „як у людей”. І тут питання, чи дійсно вже у нас немає таких людей, які докладно змогли б розказати не тільки про наші чудові звичаї та традиції, але також підкреслити, що ці чудові традиції є тепер переслідвані, нищені й заборонені в Україні московсько-більшевицьким окупантом, і виявляти їх можна тільки в укриттю. Хочу підкреслити, що всіх тих справ не узагальною, бо можуть бути і виймки, та нікого персонально не обвинувачую. Заподанням цих кількох прикладів, хочу звернути увагу на те, що часто трапляються такі чи інші нагоди не тільки для самого вияснення, але також і для доброї інформації, і уваги, на ці, здавалось би, дрібні справи, не забуваючи, що з малих складаються і великі.

Цих справ за нас ніхто робити не буде, мусимо робити їх самі і робити їх розумно та підготовано, якщо хочемо, щоб інформації про нас були солідні і правильні.

1979

ЗА ПРАВИЛЬНЕ РОЗУМІННЯ ЄДНОСТИ

Скільки уваги, дискусій, нарікань і бідкань між нами з приводу недосягнутої у нас єдності!... „Боже, нам єдність подай”... постійно і побожно співаємо в наших церквах, пишемо в нашій пресі, безконечно говоримо і сперечаємося при кожній нагоді, нарікаючи один на одного, що єдності в нас таки немає!

Ох, коли б так у нас єдність була, коли б ми всі однаково думали, щоб у нас менше організацій і партій та одна Церква (і так безконечно), то ми вже давно мали б свою державу — у нас був би мир! Скільки часу ми витрачаємо на дискусію про нашу „консолідацію”, спільні акції у наших визвольних зма-

ганнях, про — хто винуватий і т. д., однак як мало у нас застави і реального підходу до питання, що це таке — ота наша вимріяна єдність?

Нам здається, що всі ми добре розуміємо, що таке єдність, хоча в дійсності ми, не застановляючись над цією насправді дуже важливою справою, трактуємо її дуже поверховно і більше чуттєво.

Бідкаючись над браком нашої єдності, ми ніколи не думаємо шукати вини в себе, але шукаємо винуватців десь поза собою, у когось іншого нам здається, що коли б усі робили так, як ми, то вже була б взірцева єдність, а досягнувши її, вона б уже сама магічно привела до сповнення наших мрій-зітхань. Наше поступовання нагадує нам двох сварливих приятелів, що конечно хотіли жити в згоді, а дорікаючи один одному, казали: „чого ж будемо сваритися. Роби так, як я кажу, і все буде в найкращому порядку!”

Це сьогодні так дуже впадає нам в очі, зокрема у праці в наших суспільно-громадських, політичних і церковних справах. Різницю думок, підходу, принципу і саму дію, якщо це не по-нашому, називаємо розбиттям, сваркою, різними інсинуаціями, обмовами й образою провідних людей, ідеологій, середовищ. Безперечно, коли б ми розпочинали „таку дію” від себе, від нашої церкви, організації чи установи, ми побачили б у першу чергу себе, а опісля свого сусіда. З думкою про єдність ми забуваємо, що кожна людина має свої погляди на всі справи, що кожна організація, церква, партія, установа мають свої цілі і завдання. Не всі однаково думають, не всі хочуть належати до однієї і тієї самої організації, політичної партії та визнавати ту саму ідеологію; не всі навіть хочуть належати до однієї Церкви! Це здається і людське, і зрозуміле, заледве чи можна в цьому випадку щось зробити. Однак єдність потрібна, а як її досягнути?

Кожний національно і культурно дозрілий нарід мусить мати різні організації, установи, товариства, політичні партії, церкви чи церкву і т. д. і т. д. Всі вони мають свої окремі завдання, що не мають нічого спільного з уявною єдністю, бо власне вона її і творить, і є конечним, нормальним явищем дії цілої спільноти-народу. Уявім собі, що ради якоїсь абстрактної „єдності” у нас була б тільки одна організація, чи одна політична партія! Напевно ще багато з нас добре пам’ятаємо, як ми втікали від такої „єдності”, від такої організації і партії?

Немає, отже, нічого злого в тому, що нарід ділиться на різні організації, політичні партії і Церкви. Це виходить із самої людської природи. Наше розуміння єдності — це в першу чергу добре відношення людини до людини, українця до українця, не дивлячись на його політичні, релігійні, організаційні погляди, за винятком тих, що йдуть у розріз з нашими національними інтересами, а в цьому випадку виступають проти змагань нашого українського народу за визволення і державність. З тими, хто стає свідомо чи не свідомо по боці нашого ворога, ніяка „єдність” неможлива і непотрібна. Щоб створити нашу національну єдність, ми в ім'я її мусимо роз'єднатися з ворогом, бо єднання з ним автоматично послаблює нашу національну єдність. Прикладів цього в нашій історії не бракує.

Немає також сумніву, що важливим чинником нашої єдності є належна структуральна побудова нашого організаційного життя, яка має зберігати і вдержувати різні ділянки й аспекти всього громадського, політичного, церковного і державного життя. Певно, що така структура мусить бути побудована за пляном, так, щоб кожна її частина мала якусь потребу і виконувала свою функцію, а не була завадою. Цілість організованого життя повинна бути справною, як добра машина, у якій кожний найменший гвинтик виконує своє завдання. Натворити всіляких непотрібних, подвійних, потрібних установ, організацій, а навіть церков, не спромігшися скоординувати їхню дію так, щоб вони становили цілість і сповняли потрібні завдання, послаблює цілість і сприяє непотрібним непорозумінням, а через них стає перешкодою у нашій єдності. Кожний нарід, а в тому і наш український проявляє свою національну свідомість не тільки тим, що він знає, хто він. Це елементарна свідомість. Тому біда не в багатьох організаціях, партіях, церквах, установах, що є прикметою кожного народу, кожної спільноти, а біда в тому, що ми не вміємо, або не хочемо респектувати один одного, нам тяжко приймати критичні зауваги, а в потребі і в ім'я правди стати в обороні один одного, коли це потрібне.

Живучи тут, у вільному світі, ми часто є не тільки спостерігачами, але й беремо участь у державному житті країни нашого поселення, тому повинні, приглядаючись, вчитися від наших співгромадян державної єдності. Бо ані палкі дискусії, ані нарікання, ані навіть наші розпачливі прохання „Боже, нам єдність подай” не допоможуть. Добрим прикладом для нас

можуть бути недавні канадські вибори, коли за владу змагалися Клярк і Трудо та Бродбент. Кожний з них переконував, що має кращу рецепту, як розв'язати всі пекучі проблеми і запевнити краще майбутнє країни. При тому вони оскаржували себе і дорікали собі взаємно за неуспіхи. Передвиборча боротьба була, як нам часто здавалося, чистим абсурдом.

Але, як би там не було, переможений з таких чи інших причин, прийняв вислід зі спокоем і гідністю, гратулював суперників з побажанням успіхів у заходах для добра країни. Більшість, що є основою демократії, стала законом!

А як є у нас? У нас є так: коли більшість перерішить, меншість в опозицію „покривджених”, ображених, поденервованих, що разом створює напруження. У рух ідуть різні плітки, обмови, не гребуючи в засобах, включно до особистих образ провідних людей, які часто, як кажуть, „Богу духа винні”, мовляв дивіться, хочуть все „опанувати”, це „диктатура” і т. п. Як далеко тут від духа єдності, чи толеранції! Звичайно, в таких випадках найбільше попадає до нічого непричетним і невинним людям, а коли брати з ідеологічного боку, то попадає „бандерівцям”, як то недавно було з резолюцією УККА. І коли в таких обставинах повернемося до проблеми вимріяної єдності, то робиться моторошно. Там, в Україні, найменший прояв національного українського життя і виступу таврується „бандерівщиною”, а тут, у вільному світі, також різні-прерізні „демократи”, опортуністи, єдинонеділимці, ліваки і т. п. роблять те саме. Мовляв, якби не ті „бандерівці”, було б добре на світі жити! Можна б спокійно насолоджуватися життям, можна б і кілька разів в Україну зароблені гроші большевикам завезти, можна б і на всі концерти, що їх тут влаштовують „кагебісти” ходити, зовсім добре можна б з москалями „погуляти”. Це ж вони так само, як і ми страждають, ми з ними могли б добитися „людських прав”, знищити комунізм, а далі буде видно.

Сьогодні вже не треба чекати на рептильку КГБ „Вісті з України”, щоб прочитати лайку, клевети і брехню на „бандерівців”, Визвольний фронт і провідних людей. Це все можна без труднощів знайти, взявши газету українською мовою з Вінніпегу, Торонта, Чикаго чи Парижу. Їм часто вторують навіть асекураційні газети, які у своїх рядах мають тисячі членів, яких через свою політичну односторонність ображають, чим самі собі шкодять, бо їхнє членство зменшується.

„Бандерівці” мають таке „щастя”: коли активно працюють,

жертвують, піддержують, то не добре, бо хочуть „опанувати”, коли ж знову з принципових чи тактичних міркувань, зокрема, коли йдеться про визвольну політику, не активізуються, то знову вчиняється шум, мовляв, творять „блискуче відокремлення”, це „розбивачі” і т. д. і т. д. Часто, роздумуючи над цим, тяжко прийти до якогось заключення, в чому справа? Бо не хотілося б вірити, що в опонентів брак національної свідомости, патріотизму, чи доброї волі дати належну допомогу боротьбі України за визволення! То, що ж тоді?

Відповідь може бути тільки одна: Чисельність, зорганізованість, принциповість, жертвовність і до краю відданість ідеї визволення України „бандерівців” перемінюється в заздрість і комплекс меншвартости їх опонентів. І знову дивно: коли десятки різних організацій і „партій” замкнені в собі як „сам собі пан”, то ніхто і словом не писне про якість „блискуче” чи інше „відокремлення”. Коли одна політична група посилає свого представника на голову СКВУ, суспільно-громадської установи, а потім робить його ще й своїм „вождем”, то хто опановує установи? В УККА статутним порядком є щорічна ротаційним порядком зміна заступника президента від братських союзів. Все було досі добре, гарно і демократично, коли такі зміни приходили від УНС, УБС, Провидіння, але коли у цьому році прийшла черга на В. Мазура — голову УНП, вчинився шум і баталія. Дивіться — „бандерівці” опановують УККА!

На цю тему, тему єдності та її розуміння зокрема у т. зв. „демократів”, можна б писати великі томи. Але й цього досить, щоб у кого на серці лежить на правду щира, українська єдність, а не облуда, застановився добре над цією проблемою. Здорова критика, суперництво і боротьба суспільно-громадських і політичних угруповань не є суспільно шкідливим явищем, коли в конкуренції і суперництві, в змаганні за впливи і вагу у збірному житті найвищим серед них є — національне добро.

На жаль, у нас цього моменту, зокрема у теперішніх грізних часах, якось не багато. Нашу т. зв. „критику”, що перемінюється в лайку, клевети, очорнювання, щоб докучити своєму братові, який думає інакше, або не належить до моєї організації, партії чи церкви, треба відкинути як нездорове явище, як прямо національний злочин. Таку нашу „критику” часто використовує наш ворог, який у своїй пропаганді дуже вміло й зручно на це покликається, як вже деякі наші газети, журнали удостоїлися цього.

1980

НАШЕ „АЙДОНТКЕРСТВО” (З наших буднів)

Подобається нам, чи ні, з прикрістю мусимо ствердити, що — на жаль — наше українське „айдонткерство” тут — в „розсіянні” щораз то більше набирає нищівних і шкідливих форм нашого життя, так одиниць, громад, як і всієї української спільноти. Колись здавалося, що українська людина, яка перейшла тверду „школу життя”, так особистого як і національного, коли стане на твердий ґрунт, напевно ніколи не заламається і не забуде, хто вона і яке її завдання. Здавалось, що важкі національні, релігійні і матеріальні обставини не тільки фізично, але й духово зробили її найкращою. Одначе дійсність показується далєко не такою!

Воно й правда, що на світі все забувається, а час і добробут ще скоріше все затирають. Народня мудрість каже „коли тривога, тоді до Бога, по тривозі забув про Бога”! Як дуже підходить цей вислів до багатьох із нас! Коли були у нас труднощі, непевність і тривога, переслідування і матеріальні недостатки, тоді якось ми себе розуміли, допомагали один-одному, організувалися, давали належну відсіч всім ворожим затіям і зазіханням, а часто творили навіть великі діла. Але в нових, кращих обставинах пройшов час... Все пройшло і ми гейби стали „собою”, краще влаштувалися. І замість використати наші нові обставини для ще більшого і кращого життя, наш ентузіязм щораз більше пригасає, ми відстаємо, байдужніємо.

Щоби заглушити часто може навіть і підсвідомі викиди своєї совісти, шукаємо різних „оправдувань”. Мовляв, ми не в дома, живемо у цілком іншому світі і обставинах, тому мусимо до них пристосуватися! Якось забувається, що ми zorganizувались та морально й матеріально себе скріпивши, можемо зробити дуже багато для наших громад, організацій, церков, для нашої спільноти поза Україною, а через неї прийти з жертовною допомогою нашому геройському поневоленому, але нескореному народові в його перівній боротьбі за визволення. Чи не всі ми, коли залишали свою рідну землю — без огляду коли і у яких обставинах — присягли боротьбу проти нашого ворога, обіцяючи працювати в кожному часі і в кожних обставинах для свого народу? Коли ж поглянемо на дійсність, з тривогою запитуємо, що сталося?

Безперечно, може бути багато причин, оправданих чи ні, однак ми переконані, що ніщо інше, як добробут є тим нищівним чинником, який відібрав нам охоту до громадської праці, через що зменшується наша активність в кожній длянці нашого життя, а її місце заступає „айдонткерство"! Скільки тих, що доробились (за що їм треба навіть погратулювати!), придбавши гарну хату й, прикрасивши її килимами, модерними меблями, барою, кольоровим телевізором і всіма іншими „благами" і вигодами, купили гарне і дороге авто і дачу, тепер кажуть: „моя хата скраю, про ніщо не дбаю"! Таких до громадської активності вже не тягне. Вони думають, що досягнули все. Для свого заспокоєння та оправдання перед іншими вишукують різні-прерізні „ексклюзи": На ніщо не маю часу. Працюю, приходжу втомлений додому, потребую відпочити і подивитись на телевізор, ну та й в хаті треба децю зробити!

Щоправда й таке буває, що люди, доробившись, не думають належно з того користати. В такій родині, як правило, працюють чоловік, жінка й діти. Часто буває так, що чоловік приходить з праці, а жінка йде до праці на нічну зміну. Під кінець тижня, під „вікенд", виїжджають до свого „котеджу", там можна і відпочити й ловити рибку. Там можна знайти й товариство: забавитись. Почуєте від них: „ми не є проти церкви, чи організації але що вони? Тут не „старий край". Пожертв на жодні цілі не даю, бо їх тут загато, а до того й так нікому не вірю, хаї кожний працює так, як я. До церкви і організації не належу через брак часу! Якщо навіть під кінець тижня не їду на мій „котедж", то все трапляється якась оказія: піти на весілля, ювілей чи забаву. Там можна побавитись, зустріти людей, випити і навіть „політикувати". Правда, я не політик, ані не дуже побожний, але на весілля чи ювілею люблю подискутувати і про нашу політику, про патріархат, ну й про наші партії! Прийдеш до дому по такій оказії, то ніяк не хочеться дебудь вже йти! Зрештою, наші організації і церкви, як щось роблять, то завжди тоді, коли в мене немає часу, або я вже маю йти деінде! До того на всіх наших імпрезах, як і в церквах, все тягнеться дуже довго. Я вже не маю на це нервів! Волю посидіти над рікою, біля телевізора або навіть в кіні, але не в церкві чи якісь там залі. До того дуже часто там не можна обігнатися від продавця з книжками. Пр'ямо лізуть до очей. Купуй і купуй

книжку! Хто в Канаді потребує читати українську книжку? Що там у ній доброго написано? Тут все можна побачити на телевізорі, а до того щоденно переглядаю англійську газету. Як часом до рук попаде наша українська газета, то в ній і так немає що читати! Там все політика — про патріярхат, москалів, комуністів, а до того ще її заклик — давай та давай!

Якби то в нас ще було хоч так, як у чужих, то ще варто би бодай дещо підтримувати, але в нас все навпаки! Зрештою, я не дбаю, мені поводитьсь добре. Нехай кожний працює так, як я, то і йому буде добре! Тут в Канаді треба вміти жити та робити гроші!

Такі і подібні вислови і „оправдування” можете почути і не від одного, що доробившись, став „невільником доляра”, затратив голос свого українського серця і душі. Не перебираючи часто у засобах, такі люди запускаються ще дальше. Корчми були колись найгіршим нещастям для нашого народу. Колись ми „боролись” з ними через „Відродження”, сьогодні вже, мабуть, мало є хат без бар. Там в Україні ворог розпиває наших людей підневільно-рабськими обставинами, а тут гейби „левинно”, під видом різних „ювілеїв” і відзначувань та прийнять самі туди тягнемо, самих себе і нашу молодь розпиваємо. Бо де ж краще навчитись пити і курити, як не у рідній хаті? Скільки пропивають сьогодні наші люди, точної статистики немає, всі ми певно знаємо, що дуже-дуже багато! Ми напевно самі не здаємо собі ще з того справи, як легко, без надуми допомагаємо нашому ворогові? Бо нашої байдужості, неактивності, „айдонткерства” йому дуже потрібно, про що часто прямо він і заявляє: Нехай емігранти обростуть салом, то ніякої нам шкоди від них не буде! Вони вже тоді на демонстрацію під наш консулят чи амбасаду не підуть! А чи тисячі різних-прерізних інтриг, видумок, обмовлень, анонімів на провідних церковних і політичних діячів — не спрепаровує ворог, часто навіть „незрячими” нашими українськими руками, а ми допомагаємо йому у їхньому поширенні.

Не заспокоюймо себе потіхою, як євангельський багач, що казав: — „Мені добре зародило, збудую великі стодоли, звезу і зложу все своє майно і скажу: „їж і пий, душе, та веселися”!

А Господь сказав йому: „О, безумний, ще цієї ночі заберу твою душу, кому ж залишиш надбане”?

Чи не варто над цим застановитись?

Найбільшим надбанням людини — є її праця для свого народу, а добрі діла залишаться назавжди в пам'яті народу.

Ми навели тільки дещо з великого арсеналу нашого „айдонткерства”. Хочу підкреслити, що у ніякому випадку ми не узагальнюємо сказаного, бо є і позитивні виїмки. Однак є справи, які щораз більше набирають негативних проявів, тому треба про них говорити. Може ще час змінити ці настанови, байдужість і „айдонткерство” на активність і живе заінтересування громадськими, церковними і політичними справами, не шкодуючи для них ні часу, ні пожертв. Ми частина народу, і наше місце бути з ним, а зокрема у теперішній і тяжкій його боротьбі за своє існування.

1977

в) ЦЕРКОВНО-РЕЛІГІЙНІ:

У СВЯТ — ВЕЧІР

Перша зоря загоряється на шовковому небозводі. Ще один Свят Вечір і Різдво святкуємо у нашому житті, хоч далеко від рідної хати. В урочистому, хоч часто у якомусь іншому, як колись різдвяному настрої засідаємо з родиною за свят-вечірній стіл. Бажаємо одне одному всього найкращого і, як колись у минулих давніх роках, входимо у різдвяний настрій; у наші традиційні святкування з ялинкою, кутею, колядками-щедрівками. Родяться нові мрії і відроджуються старі. Немов на фільмовій стрічці нашого життя переходять чудові і ніколи незабуті хвили наших дитячих й молодих літ, коли ми там у рідній хаті — в нашій Україні нетерпеливо вичікували приходу Свят-Вечора. Тоді крізь замерзлі шибки вікон виглядали ми першої зірки-вістуна, що освітивши пухким снігом засипану землю, звіщали нам: „Бог Предвічний народився”... І тоді збиралася вся родина за заставленим з дванадцятьма стравами українським традиційним столом. Засвічувались воскові свічки,

нісся запах ладану й сіна, бриніла спільна молитва, а після батьківського благословення і обміном свяченою просфорою — ширі взаємні побажання і коляди.

За столом були залишені місця і для тих, що відійшли у вічність. Вони мали „прийти” у Свят-Вечір на спільну кутю. А особливо почесні місця з перев'язаною блакитно-жовтою стьождкою свічкою залишалися для тих, що життя віддали за друзів своїх, за Україну. Були віншування для хлопців і дівчат, а в соломі на долівці ми шукали ласощів, цукерків, горіхів, помаранч. До стелі летів мак, щоб роїлись бджоли, дівчата тарахкали ложками, надслухуючи, з котрого боку надійде жених, а батько кропив свяченою водою господарство, худібку, а понад усім домінував, виблискуючи своїм золотистим колоссям в куті хати, дідух.

О, Предвічний Боже! Скільки ж в тому було чару, краси, радості й любови! Скільки мрій й бажань! Хто в цілому світі, який інший народ має кращі Свят-Вечірні традиції, як ми українці? Зрештою, хто має таку чудову „медом і молоком” країну”, мову, культуру, надземні і підземні багатства і т. д. І напевно це одна з причин, чому так ще й тепер, як і в день народження Спасителя, бісився і скаженів Ірод, так бісяться і скаженіють Іроди — вороги нашого народу, на саму згадку про щорічне народження Святої Української Правди. Тому, як і тоді, переслідування, муки, страждання, втечі у світлі далекі...

У Свят-Вечір, якимось мимоволі насувається думка: скільки то чудових українських Свят-Вечорів знівечено у нашому житті? Скільки з них провели ми у тюрмах, у підпіллі, на засланнях, далеко від рідної землі?

В Свят-Вечірніх роздумах, запитуємо самі себе, чи вже тепер ми, живемо на волі, у матеріяльних достатках, бодай дещо наблизилась до нашої Святої Української Правди? Чи може воля, добробут, що створюють байдужність і інертність, не віддалили нас від неї?

Тому у ці величні дні Різдва Христового застановімось — подумаймо над цим!

Не забудьмо згадати своїх найближчих — наших рідних, стареньку матір, батька, сестер, братів, приятелів-друзів. Згадаймо наш рідний чудовий край, нашу може і неіснуючу вже рідну хату, церкву, засипані до неї снігом стежки і наші рідні дзвони. Згадаймо колядників, що, як і ми колись напевно

виглядатимуть першої зірки але — в страху і неволі. Напевно при заслонених вікнах будуть сідати за скромний святковий стіл. Напевно не підуть вони з колядою, не дзвонитимуть дзвони, як колись у святкові дні дзвонили, не буде новорічних „Маланок” і Йорданських водосвятів на наших річках, не буде вирізаного з льоду і прикрашеного хреста, а старші люди із слъозами на очах будуть згадувати про чудове минуле.

Не буде цього, що було, бо на рідних землях лютує ще ворог, який хоче знищити Бога і Його святу Правду, який хоче знищити все, що гарне і цінне, що є в традиціях й культурі нашого народу. Ба, щобільше, він хоче знищити українську націю.

Але марні його зусилля, як і марними були зусилля Ірода, вбиваючи тисячі невинних дітей, шукаючи за новонародженим Христом. Ганебно закінчив Ірод, якого посіпаки ганялись за новонародженою Правдою, ганебно закінчать всі новітні Іроди і їхні запродавці, які гноблять і переслідують Українську Правду. Бо Україна живе, бореться і переможе!

Додержуючись давнього звичаю, побажаймо всім людям доброї волі, щастя і многих літ. А щастя — це передусім здоров'я, це праця для свого народу, для Церкви. Щастя — це добрі діти, добрі вчинки, добрий гумор. Щастя — це вміння любити все, що своє, що рідне, це почуття виконуваного обов'язку. Інакше людина ніколи не буде щасливою й багатою, навіть з мільйонами у банках.

Тому цьогорічний Свят-Вечір, Різдво, Новий Рік і Йордан нехай не будуть ще одним більше святкуванням. Хай вони внесуть в наші наступні будні новий струмінь життя, засвітять у нашому захмареному національному, церковному, громад-

ському і особистому житті ясною зіркою, щоб у її сяйві можна було побачити шлях, яким мусимо йти далі — не зважаючи на все — мандрувати.

Віriamo, що зближається час, коли знову український народ поновить великі Акти своєї волі і державности, а в свободній Соборній і Самостійній Державі, наша Церква і кожна українська людина зможе свободно, згідно з чудовими нашими традиціями й звичаями, прославляти Новонароджене Дитя Боже — Царя Миру! А для цього крім побажань повинні ми жити й працювати так, щоб зберегти себе як повновартісних громадян з своєю ясною українською ідентичністю, бути добрими оборонцями свого народу у його поході до повного національного визволення. У нашій праці і молитві просім Новонароджене Дитя Боже, щоб післав святу і тиху ніч на нашу землю, на Україну.

1972

СЛАВА ВО ВИШНІХ БОГУ

Таку радісну вістку приносить нам кожнорічна ангельська пісня-коляда, пригадуючи світові про велику подію-народження Божого Сина, Спасителя Світу. Бо Народився довгожданний Месія Христос, а з ним і нова ера життя, яка мала ущасливити людство зовсім новими принципами, що мали стати запорукою миру і братерського співжиття людей. Христос, як Месія прийшов на землю заснувати Царство Боже, що його так довго очікував світ, який сподівався, що Він прийде на землю у цілій своїй величі й славі, як земський цар. Зматеріялізований світ не міг інакше уявити собі приходу Месії і тому був розчарований, коли виявилось, що Христос не був земським царем, але-як Син Божий — прийшов на землю виконати місію спасіння всього людства, в чому власне і полягало месіянське значення приходу Христа на землю. Христос прийшов на землю заснувати царство Боже, яке є єдністю людей у Христі, бо тільки у любові, мудрості, правді, святості, красі і мирі люди можуть єднатися з Богом. І коли слава Богів належить на небесах, то основа єднання є мир, мир між людьми доброї волі, мир, про який саме згадується у євангельській пісні, нашій чудовій колядці в день народження Христа. Мир у християнському розумінні — це мир душі, мир серця, мир у всіх людсь-

ких взаємовідносинах і навіть у думках, і тому цей мир може бути тільки у людей доброї волі.

Тільки люди доброї волі — послідовники Христа, а не диявола, можуть здійснювати у своєму житті і співжитті мир, що його приніс Христос.

До нас знов зближаються величні дні Різдва Христового, які примушують нас призадуматись і ще раз усвідомити славу Божу і Його мир на землі!

Христос у покорі, мирі й любові народився у бідній Вифлемській стаєнці, щоб на власному прикладі любови до людства показати і навчити його дійсної любови й миру. Як же ж прийняв Його тодішній і далі приймає сьогоднішній світ? У мирі й покорі Христос жив, проповідував, робив добрі діла, оздоровляв хворих, лікував прокажених, воскрешав умерлих. Але, як тоді, так і досі... „прийшов до своїх, а вони не прийняли його!” ...Як тоді, так і тепер зматеріялізований і облудний, далекий від правдивого миру і правди світ не шукає, а то і прямо відкидає правдивий Христовий мир. Так тодішній, а зокрема теперішній світ шукає за миром згідно із своїм уподобанням, шукає за миром брехні, насильства, розбою, поневолення, тортур і смерті, шукає свого власного „миру”, навіть не перебираючи в засобах.

Сьогодні ми є свідками, що найбільші розбійники, поневолювачі та самотні ще сьогодні імперіялісти горляють на цілий світ про мир.

Скільки від дня народження Христа часу пройшло в дійсному й правдивому мирі? Здається дійсного Христового миру не було ніколи, аж по сьогоднішній день. Всі ці великі заклики, мирові конференції, світові об'єднання, жадливі війни, поневолення і переслідування цілком є облудними та не мають нічого спільного з правдивим миром, що його приніс Христос. Все це тільки димовий заслон, щоб якнайбільше поняти цього миру надуживати. І тут насувається питання... „людей доброї волі” — бо насправді ніколи і нікому не буде потрібний насильницький мир”, бо правдивий можуть творити тільки люди доброї волі, які йдуть за Христом, а не ті, які Його переслідують. Від часу народження Христа, здавалося, що світ зробив великий поступ в науці, досягнення якої повинні стати на службі людства, на службі миру. Наприклад: велика нищівна сила атому може стати добродійством для людства, якщо воно остаточно стане на християнський шлях життя, бо

без цього вона сьогодні чи завтра, стане нищівною його загладою. Роздумуючи цю важливу проблему з нагоди великого празника Різдва Христового, питаємо; хто ж у цьому зматеріялізованому світі має стати прикладом життя та миру?

Чи є в силі зробити це „найсильніші” цього світу, що з дияволом пактують тільки тому, щоб не втратити з ним „бізнесу?” Христос не пактував з дияволом! Чому ж тоді сильні держави і їх провідники, хоч і християнами себе називають, поступають інакше? Хіба ж вони не знають, що не ставши на правдивий християнський шлях, нічого не можуть вони досягнути, а зокрема не досягнуть вони правдивого миру! Доказом цього є теперішній „мир” у цілому світі! Чи не час пригадати собі, що Христос, умираючи на хресті, прощав своїм ворогам... „бо не знають, що чинять” а сьогодні „святці” в особах кровожадних „хомейнів” хочуть ще більше і більше людської крові, прикриваючи це „справедливістю” і „миром” та вірою в Бога. Не такий мир приніс Христос, і не за такий мир повинно змагатись людство, якщо воно, часто на всі лади навіть відзначає — дні Різдва Христового.

— „Без мене нічого не зможете зробити”, промовляє до нас Той, Хто керує нашим життям. Тільки Він, Господь, може дати нам правдивий мир, бо поза Ним немає життя, немає правди, любови, втіхи й радості, немає теплої батьківської опіки і материнської любови — а тільки холодні розрахунки людського самознищення, як духовного так і фізичного.

Наш український нарід, який у цілій своїй історії завжди змагався за правдивий Христовий мир, за мир у своїй державі, за мир в родині, за мир із своїми сусідами — завжди розчаровувався, бо, на жаль, Христовий мир замало знаходив людей доброї волі. По сьогоднішній день наш нарід і його Христова Церква переслідуювані новітніми іродами, які не бачать і не хочуть взагалі чути добрих слів ангельської пісні та не приносять слави Богові, а тим більше не бажають Його миру, бо будують свій „мир” на брехні, насильстві, розбоєві й поневоленні. На жаль, в обороні справедливості нашого народу і його Церкви, бояться сказати слово навіть ті „сильні цього світу”, які повинні це робити.

Але не знищити сили волі й духа українського народу, бо він прийняв правду Христової науки за свою основу, а день народження Христа-Спасителя став найбільшим і найвеличавішим святом українського народу.

Сьогодні немає справедливого миру в цілому світі. Запальні місця у багатьох частинах земної кулі можуть спалахнути кожночасно замість миру принести ненависть і жахливу війну, або поневолення, як це є сьогодні на нашій рідній українській землі. Але прийнявши тверду віру Христової справедливості і миру; твердо і переконано віримо, що вже скоро прийде час, що й там народиться наша Свята Українська Правда. Бо хіба не може бути, щоб за великі страждання й терпіння не прийшла нагорода! Христос народився в скромності, терпів і був переслідуваний, але Своім воскресінням залишив нам заповіт вічного життя одиниці й народів. У колі вільних народів прийде відродження українського народу святих традицій та законів, тоді коли вільний світ зрозуміє і прийме правдивий мир для всіх людей доброї волі.

Тому святкуючи ще одне Різдво тут у вільному світі, на жаль, ще й у цьому році не зможемо радіти спільно з нашим народом на рідній землі відзначуванням Великого Свята Різдва Христового. Хіба тільки словами поета Б. Лепкого скажемо:

— „Далекий світ, великий час, пливуть літа рікою; гей, що чувати там у Вас? Чи йдете з колядою? Чи і нині мерехтять зірки над хатою старою? Гей краю мій, не знаєш Ти, як тужу за тобою!“...

Пам'ятаймо, сідаючи у Свят-Вечір Різдва Христового за святковий стіл за наших рідних, за Україну, що там під рідними зорями у неволі страждають. Будьмо з ними, з переконаннями, що марні зусилля ворога! Народжений Христос, що приніс на землю для людей мир, запевнив нас, що правди Божі живуть і перемагають бо вони незнищимі і вічні. 1975

З НОВИМ РОКОМ, З НОВИМИ СИЛАМИ

Сійся-родися, жито, пшениця,

Сійся-На щастя, на здоров'я, на цей Новий рік,

Щоб краще зародило, як в той рік.

(Народне віншування)

Закінчивши 1976 рік, зробім хоч би малий підсумок того, що ми зробили на протязі року. Що виконали, а чого ні? Чи належно ми сіяли і належно зібрали? А коли ствердимо, що минулий рік, як і багато попередніх, не був для нас найкращим роком, бо він ще не приніс нашому народові сповнення наших надій, то зробім нову і тверду постанову, що з Новим роком, з новими силами і надіями будемо продовжу-

вати працю і боротьбу за нашу велику і святую справу. Тому вітаємо себе за нашим старим звичаєм, бажаючи тут, поза межами нашої Батьківщини-України, успіхів у праці для визвольної справи.

Скільки величних спогадів з нашого дитинства, нашої боротьби збудять вони — наші вітання у час Різдвяних свят і Нового року? Буде здаватися нам, що немов ще вчора ходили ми з колядою по рідному селі чи місті, а потім з нетерпеливістю очікували Нового року, щоб раннім-ранком з достатньою кількістю пшениці і всякої „пашниці” розсівати їх у домах родин, сусідів, знайомих. Засівати господаря в ліжку — це дійсно, побіч нашої радості, було і окремим щастям для господаря. І дійсно сіялось і родилось! Було щастя й здоров'я, а поміж добрими і щасливими роками проходили роки тяжкого особистого і національного горя, поневолення та нашого розсіяння по всьому світі. Тому, коли стоїмо на порозі цього нового 1977 р., не можемо протиставитися тискові наших думок, що під враженням Свят-Вечора, Різдва і Йордану зокрема насуваються на нашу душу та у ній глибоко нуртують. Що ж принесе нам цей Новий рік? Чи може буде ві записаний в історії нашого народу, як рік визволення і свободи? Чи повернемось ми, щоб знову сіяти-засівати рідну пшеницю? Що принесе він нашим родинам, громадам, Церквам та всій нашій спільноті? Чи запаує вже Христова радість і мир на землі, „для людей доброї волі”, чи будуть продовжуватися неспокої, переслідування, в'язниці й тортури, війни, заворушення й моральний занепад?

Ми, що віримо в Бога і Його святую справедливість, твердо переконані в тому, що наближаються дні перемоги Правди над злом. Не довго вже панувати новітнім Іродам, бо наближається час перемоги і тріумфу. Втікав колись св. Йосиф з Марією і дитятком Ісусом у далекий Єгипет, але закінчилося їхнє скитання. Не допомогло нічого Іродові винищення тисяч дітей невинних, за якими тяжко плакала-ридала Рахиль. Ми віримо, що й наша свята українська правда переможе. Коли ще в цьому році там не буде вільного „сійся-родися”, але воно прийде меодмінно, бо такі закони Божі, такі закони життя. Новорічні міркування заставляють нас докладно призадуматись тільки, що там далеко наш рідний край, Україна сьогодні поневолена й у ярмі, знищена, зруйнована. Там наші рідні брати і сестри мучаться і караються за святі ідеали нашої Церкви і народу. А що ми тут?

Ми у вільному світі живемо в добробуті й достатках, ніби належимо до щасливіших, бо могли вирватись з дому „тьми і неволі“. Але, чи це так? Чи в Новому році ми не повинні б глибоко застановитись і передумати наші позиції? Добробут і сваволя, що часто називаємо „демократичною свободою“, розкладають громаду, розділюють і нищать. Нових народніх і церковних „кочубеїв“ не бракує, які завжди готові повинуватися „сильним цього світу“, які готові пристосуватися до того, що „пан скаже“; вони часто відрікаються від усього, що своє, що рідне. Вони готові із „матері полатану свитину здіймати“.

Здається, що немає кращої нагоди для думок і рефлексій про вічні закони життя, як Новий рік! Якими ж ці закони нашого життя і національних аспірацій повинні бути для нас тут у Канаді? Чи побіч тільки формальних побажань і сентименту маємо прямувати старим, втертим шляхом рабської філософії „якось то буде“, або „моя хата скраю“, чи остаточно зробити тверду Новорічну постанову? Ми мусимо жити і працювати так, щоб зберегти себе як спільноту свідому своїх великих завдань щодо народу, з якого ми вийшли, і спрямувати всю нашу працю й змагання у допоміжній боротьбі за його визволення. Тому нехай твердою буде цьогорічна наша постанова, яку будуть ціхувати наші пляни й праця. Станьмо носіями, оборонцями, а навіть творцями того, що нищить і ліквідує ворог в Україні, з твердим переконанням, що прийде на нашу рідну землю свята і тиха ніч, а з нею Правда переможе!

Для цього з Новим роком з новими силами і надіями зміцнім ще більше нашу працю і збільшім наші організаційні успіхи, які мали ми у минулому році. Нехай у цьому році не буде між нами ані одного, що не включився б у цю організаційну працю. Старші і молодші, активно включаймося в працю ЛВУ, входім до управ, щоб широко розгорнути працю на допоміжному фронті визвольної боротьби.

Вітаючи всі наші Організації Українського Визвольного Фронту та їх світову надбудову СУВФ і її провід з Новим роком, вітаємо також всіх наших членів-друзів ЛВУ і їх управи та:

Бажаємо здоров'я,
І в спокої щасливому
Другого діждати!
Діждати свободи,

При своїй родині,
Хвалу заспівати
У вільній Україні!

1977

ВЕЛИКЕ СВЯТО РАДОСТИ І НАДІЇ

По холодній зимі — знову тепла весна, а з нею і Великдень, велике свято радості і надії. Оживає з зимового сну вся природа, радіє людина та з весною приготується до великого дня, до дня воскресіння Сина Божого, яке так тісно й велично пов'язане з побутом, культурою і традицією українського народу. Споконвіку рік-річно, з невідхильною прецизністю повторяється встановлена Божим законом таємниця оживання за-вмерлого на зиму життя на землі. Як вчора ще мороз із снігом сковували землю своїми холодними кліщами, то вже сьогодні, під життєдайним промінням сонця „земленька зі сну збудилась” і все на ній встає до нового життя.

Природа української землі, її чудовий клімат та добродушність українського народу тісно пов'язані з нашою вірою, у якій вже майже одне тисячоліття торжественно і з набожністю відзначаємо містерію терпіння, смерті і світлого воскресіння Ісуса Христа. Для відкуплення і рятунку з великого морального занепаду людства Бог післав свого єдинородного Сина.

Христос прийшов на землю, щоб спасти „люд свій” — прийшов до своїх, а вони не прийняли Його! За любов, чудеса, оздоровлення хворих, воскресіння умерлих, навертання грішників і голошення любови ближнього — вони зневажили Його, катували і розп'яли.

За кого ж тоді розпинався Христос, Син Божий, коли тоді і тепер — вся історія людського роду свідчить недвозначно, що злоба, клевета, богохульство і брутальне насильство мають перевагу над добром і справедливістю? Погляньмо тільки на історію українського народу! Від довгих століть — історія України — це історія хресного ходу на Голгофу, а державність її все була привалювана тяжкими каменюками гробу, злочинного винищування її народу і всіх спроб та можливостей дійти до свого національно-державного воскресіння.

Але, прийде час! Не раз чужі книжники і фарисеї, часто із своїми таки „рідними юдами”, з радості зтирали руки, що назавжди поховано українську правду. Однак, згідно з волею Божою, законами природи і нашим призначенням — не „вбити душі живої і слова живого”, бо доля українського народу є в руках і плянах Божих, та у власних руках народу. Боже Провидіння обдарувало нас багато щедріше, як не одного з наших ближчих чи дальших сусідів, а обдаровуючи, призна-

чило нам певну історичну місію, яку вже у найближчому часі наш народ має здійснити. Так, ще вчора була Велика П'ятниця, ще вчора вороги знущались і мучили Божого Сина та, насміхаючись, товпою ревіли „розпни”, а довершивши це, поставили озброєну варту біля Його гробу, впевнені, що вже спокійно можуть радіти, бо закінчили з тим „бунтівником”, який Сином Божим і царем себе називав.

Однак перерахувались вони, як і часто перераховуються наші „добрі сусіди”, бо — згідно з писанням — у третій день Христос воскрес у своїй силі і славі, „смерть смертю переміг і тим, що у гробах, життя дарував”! Тяжко було „переможцям” в це повірити, тому почали вони застосовувати найжорсто-

кіші засоби поборювання і нищення віри в Христа. Однак Христос, залишаючи землю, залишив людству свою святу Церкву і заповіт, що „ворота пекельні не переможуть її”.

Подібний національний заповіт залишив нам великий Тарас Шевченко: „Борітеся — поборете, вам Бог помагає!”, та „В своїй хаті — своя правда, і сила, і воля”.

В Україні, ще й сьогодні велика страсна п'ятниця. Ще московські опричники на все горло кричать: арештуй, вбивай, тортуруй, засилай на Сибір до концтаборів та психіатричних тюрем, русифікуй і руйнуй!...

Так, Україна ще двигає тяжкий хрест своєї Голгофи, а її вірні сини і дочки в безкомпромісовій боротьбі! Вони безстрашно підносять свій голос спротиву окупантові, а на московське „знищуй” відповідають: Ніколи! Будемо битись! Вони

боряться, як 25 років тому славна Українська Повстанська Армія, обороняючи волю українського народу та відновлену Актом 30 червня 1941 р. Українську Державу, по-геройському, на два фронти — з брунатним гітлеризмом і червоним московським імперіялізмом — боролася за волю України.

Хоч „встоятись небуло сили”, а сьогоднішня Україна — це „одна суцільна рана”, то все одно найбільш небезпечним для московської імперії і шовінізму є український націоналізм, цей правдивий дух України!

Як не встоятись холодіві проти сонця, так не вбити ворогам української правди! Не допоможуть московським імперіялістам сильні сторожі, тюрми заслання і „голгофи”. Українська правда воскресне, вона — свята і велика прийде на знищену українську землю та проголосить світові, що „від нині до віку” воскресла Україна буде жити і розвиватися „в народів вольних колі”.

Заграють святково дзвони св. Софії і св. Юра, здригнеться дужий Дніпро, заблестить у своїй славі наш золотоверхий Київ та сповниться віковична мрія українського народу; він стане господарем у своїй вільній соборній самостійній державі, за яку свої буйні голови зложили його найкращі сини і дочки багатьох поколінь.

Відзначаючи це велике свято радості і надії, застановімся, друзі упівці, як своєю працею, активністю і жертовністю якнайскоріше приспішити великий день Воскресіння, за яке так багато наших друзів віддали своє геройське життя! Мета наша ясна і близька! Місія українського народу сповняється для добра нашого і всіх інших Москвою поневоленних народів. Як воскрес Христос і „розбіглися вороги його”, так воскресне Україна!

1967

БОГ ДАВ РАДІСТЬ З НЕБЕС

Співаємо у великодній пісні: „Бог дав радість нам з небес — Христос Воскрес, Христос Воскрес!” Знову весна і знов Великдень. Оживає вся природа з зимового сну, радіє людина і славить Воскреслого Христа. Тому радуймося і веселімся, бо „празників великий це празник”, це день радості й надії!

Свято Христового Воскресіння, що збігається з весною вже від давніх-давен було найбільш великим і радісним святом

українського народу. Чудові великодні традиції і звичаї, пов'язані з днями весни та Христовим Воскресінням; церковні Богослуження, пісні, святкові обходи, гаївки, писанки, світло, надія, простір і велична краса весняної природи зокрема, як це було в Україні, є основними елементами чуттєвого й мистецького порядку. Однак елемент надії на воскресіння і відродження є могутнішим моментом нашої віри, традиції, молитви і боротьби. Бо подібно, як була страшна трагедія Єрусалимської Голгофи, так і сьогодні йде ще затяжна і тяжка хресна дорога нашого поневоленого народу. Ще окупант і свої таки новітні запроданці „Юди Іскаріотські” продають її за „30 срібняків”. Для своїх панів вони роблять все, щоб її святу нашу Україну розп'яти і знищити.

Теперішній жорстоко посилений наступ Москви на національну, релігійну, історичну і культурну окремішність України з метою русифікації та т. зв. „злиття націй”, спрямований на знищення віри й любови до Бога і свого рідного, виховування яничарів, обміну новітніх Варавів за героїв, — це 20-го століття хресна дорога українського народу і рівночасно ганьба цивілізованого світу, який так дуже, щораз то більше попадає в обійми брехні, насильства і розбою; ніяк не може зрозуміти нашої боротьби і правди!

Але не вбити її святу, праведну і велику!... Бо хоч „скільки народу впало за свободу”, хоч скільки борців віддали життя „за друзів своїх”, то Україна відважно двигает свій хрест, змагається і напевно перемаже, так, як переміг Христос! „Ми за вільну Самостійну Українську Державу” — це відгомін голосів з тюрем, заслань наших поневолених, але нескорених братів і сестер; це голос великої української нації. Правда, ворог перерахувався, вбиваючи і винищуючи наших великих провідників і героїв. Їхня ідея і дух залишилися безсмертними, вони живуть і діють та ще більше дратують ворога.

Ми твердо віримо, що нарід, який так велично і з любов'ю зустрічає великий празник Христового Воскресіння, не вмере, не загине! Зокрема пам'ятаймо про це, ми тут, у вільному світі. Святкуючи ще одне — яке вже з черги — свято Христового Воскресіння, далеко від рідного краю, вдумаймося у його велич і значення! Йдімо слідами Христової і Української правди! Пізнаймо її, а вона визволить нас! Не забуваймо, чиї ми діти, ким, за що закуті"! Пам'ятаймо, що на нас лежить велике і відповідальне зобов'язання перед нашим народом. Зокрема у

цьому році — „Році Чупринки” — одного з великих героїв історії, який 30 років тому загинув геройською смертю на стійці в обороні України. Тому звернімо нашу увагу на допоміжню працю для визволення України.

Відв'яжімся бодай частинно від „благ цього світу”, мовляв, я вже маю всього досить, нічого більше мене не обходить, моя хата скраю! Те, що я придбав, мені і моїм дітям вистачить! Що мене обходить Україна, — я в Канаді і т. п. Якраз свято Христового Воскресіння повинно улегшити нам наші передумування. Не будьмо тим євангельським багатцем, що — наповнивши свої стодоли — хотів радуватися, мовляв: ...,„їж і веселися душе моя, всього маєш подостатком”, а Господь сказав йому: ...,„безумний, ще цієї ночі відберу душу твою... кому залишиш все надбане?”

Тому вміймо користати з надбаного, не забуваючи віддати „Боже — Богові, а народне — народові”! Якщо у святкових роздумах і наших поступованнях підемо цим шляхом, то напевно і ми дещо допоможемо прискіпити день, коли здригнуться українські гори, зашумить із радости і заклекотить Дніпро широкий та дужий, заграють сині води Чорного моря, а гомін волі понесеться горами, долинами, лісами, ярами і полями України, та і нам за далекими океанами сповістить, що закінчилась українська Голгофа. „Мир і радість вам приношу, радуйтеся і веселіться, бо Правда перемогла! Вона воскресла і вилічить віковічні рани-терпіння многотрадального народу”.

У цьогорічних святкуваннях збудуймо мир і радість, яку приніс нам Христос своїм воскресінням і запевнив нам життя вічне, бо смертю смерть переміг! Обнімім друг друга і збудуймо мир і любов у наших серцях, наших громадах, організаціях, а через них і в цілому українському народі. Скільки можна б оминути різних клопітливих проблем, неспокою, ворожнечі, сліз і жалів, наколи б у нашому серці, нашій душі був мир і любов! З такими почуваннями душевної радости і надії від широкого серця лине до всіх: Христос Воскрес — Воскресне Україна!

1980

ВЕЛЕТЕНЬ ДУХА

Втрата, яку поніс український нарід через смерть Великого Митрополита, просто не має своєї міри. Велика вона не тільки тому, що зійшов зі світа саме такий визначний муж, але й тому, що зійшов Він в такий саме час, коли нарід наш такий убогий на цьому роду велетнів духа.

Віримо, що ця болюча річниця була напевно відмічена нашим народом і нашою Церквою в катакомбах.

Про велетня духа і апостола правди й науки, про велич Його авторитету, як історичної постаті, щедрого мецената української науки і культури, фундатора культурно-освітніх і громадсько-національних установ, про Його оборону українського народу перед всіма загарбниками і Української Церкви, любов до молоді — знають усі. Кому пощастило бачити і бодай трохи пізнати величню постать цієї незвичайної Людини, той в першу чергу мусів відчутти могутню духову силу, що промінювала з Його особи. Два-три слова з Його уст, лагідний, але водночас пронизливий погляд Його, як небеса голубих очей та добрячий усміх прегарного обличчя, вистарчало на те, щоб на кожного поділати особливим чаром та назавжди залишити незатерте враження. І мабуть мало людей є на світі, які мали б таку ідеальну гармонію між розумом і серцем, як це було в незабутнього Митрополита.

У моєму житті я мав щастя бачити Його кілька разів, з чого залишилось незатерте враження по сьогодні, а з останньої зустрічі-бачення з Митрополитом, воно найсильніше.

Було це 1943 р., у день св. Андрея. Зібрались представники нашого організованого життя, духовні і світські, зібрались студенти, молодь, старші і молодші, вчені і невчені, військові і цивільні, зі всіх майже українських земель, щоб в день Іменин зложити щирі побажання і синівський поклін, а рівночасно почути, що скаже Митрополит. Палату Митрополита обляг народ. Всі немов передчували те, що станеться, всі немов прийшли попрощати Дорогого Пастиря, перед своїм скитанням. Всі просили, щоб і Він хоронив своє життя перед грядучою небезпекою, але „Добрий Пастир ніколи не залишить стада свого”. Так і зробив Великий Митрополит. Він уділивши всім благословення, дав заповіт тим, що залишили рідну землю, і пішли

у світ на скитання, і тим, які залишилися там у рідній Батьківщині. „Ідіть у світ, але не забувайте за свої обов'язки перед Богом і Україною, а я залишусь тут, щоб і далі бути тим, чим досі був для Тебе, мій народі”.

Тяжко прощали ми Дорогого Пастиря. Але як ще гірше тяжко було, коли рік пізніше у 1944 р. окружними дорогами, ми довідалися, що навіки перестало битись серце Великого Сина України.

В десяти роковини смерті Великого Митрополита служимо Йому поминальну Службу — молитву і не знаємо, як казав хтось, чи нам за Нього молитись, чи радше молитися до Нього, нині вже нашого заступника перед престолом Всевишнього. То ж нехай ясніє печать Його духа, що з нею наш нарід має йти у мандрівку століть.

Золоті зерна Правди, ним так щедро розсіяні, не пропадуть, а буйно зійдуть у вільній Україні.

1954

СЛУГА БОЖИЙ МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ

Минуло 28 років, коли на Святоюрській горі у Львові, під час повної московсько-большевицької окупації Західних Українських Земель, в історичний для українського народу день 1 листопада 1944 року загадковою смертю помер великий митрополит Андрей Шептицький.

Боже Провидіння забрало українському народові батька, провідника і князя Церкви в найтрагічнішу для нього хвилину, саме тоді, коли поневолений розбитий та розкинений по всіх континентах нарід так дуже потребував його батьківської опіки, авторитету й провідництва. Відійшов від нас незаступимий авторитет, одна з найвизначніших постатей нашої доби, з якою в'язалося державне відродження української нації як на церковному, так і політичному полі.

В історії людства рідко трапляються такі особи, які втішалися б таким великим авторитетом серед усіх кругів суспільности, яким втішався наш митрополит Андрей. Це була постать, що переросла всіх сучасників, людина, котра в своїй півстолітній діяльності охоплювала всі ділянки церковного і національного життя народу.

Хоч сьогодні для нас ще недоступні всі джерела про

многогранну діяльність нашого новозавітного Мойсея, то все ж з перспективи 28-літнього протягу часу від дня його смерті, можемо твердити, що це була небуденна особистість, яка з'являється тільки раз на століття.

Втрата цього великого борця і мученика за правду Божу і права народу відчуваємо чи не найбільше в сьогоднішній час. Це відчувається як на рідних землях, та і в еміграційній дійсності.

Слуга Божий Митрополит Андрей

Як же хотілось би бачити голос потіхи зі Святоюрської гори для обездоленого народу, як дуже хотілось би почути його авторитетне послання для нас емігрантів, щоб усі єдино, усунули свої амбіції, залишили на боці дрібні справи, щоб взнеслися понад злободенні звичайні клопоти і спільною лавою прилучилися до великої мети — самостійності української держави.

В сьогоднішню добу велетенського змагання двох сві-

тів — Сходу і Заходу, боротьби двох доктрин — християнської і поганської, в часі великої зневіри і занепаду духа, а одночасно напередодні нових велетенських потрясень і катаклізмів — треба нам поставити перед очі світлі моменти нашої історії, показати дороговказ на шляху до великої мети. Саме таким дороговказом являється митрополит Андрій Шептицький.

Його життя — це дороговказ, це приклад як жити, працювати, терпіти і боротися за краще майбутнє народу. Все своє життя він посвятив для обездоленого народу, своєю многогранною діяльністю охоплював усі ділянки церковного, суспільного, громадського і політичного життя. Піклувався, дбав і обороняв усіх українців по всіх закутинах світу. Тому теж і не дивно, що він став незаперечним і найбільшим авторитетом серед своїх і чужих. Він був усім — добрим пастором, батьком, меценатом, оборонцем і амбасадором свого народу.

Митрополит Андрей ніс моральну і матеріальну допомогу своєму народові. Будував церкви, закладав монастирі, виводив школи, помагав бідним, дбав про високий рівень священства, опікувався молоддю, виступав в обороні покривджених. Як добрий пастир, радів з народом у хвилинах радості, терпів у часах неволі, не покидаючи його ніколи, аж до своєї смерті.

Як великий патріот-українець в одному із послань писав: „В кожній праці і в кожному слові я шукаю лише добра народу, зглядом котрого почуваюся до важких і святих для мене обов'язків. Ті обов'язки накладає на мене не лише моє становище митрополита, але й торжественна присяга, зложена в день вступлення в монастир, що буду для добра української спільноти по силам працювати, а найбільше власне передсвідчення, котре мене ставляє в ряді горожан патріотів, з яких я хотів би бути найліпший”.

І тій присязі залишився він вірний все своє життя. Де тільки йшлося про добро нашого народу, там у перші ряди робітників ставав митрополит. Свою працю виконував митрополит не для слави і розголосу, бо він був ворогом дешевого на словах патріотизму. Як патріот-українець довів до того, що українські священники йшли разом з народом і працювали в усіх галузях народного життя. Він був, при відсутності української влади, найвищим представником і авторитетом українського народу, який сміливо виступав

зі словом протесту перед окупаційною владою в обороні свого народу, однаково — в австрійській, польській, російській, німецькій, чи московсько-більшевицькій займанщинах

Як амбасадор української справи, гідно й мужньо репрезентував перед світом змагання українського народу, з яким ішов завжди разом. Його могутній голос протесту підносився тоді, коли світ не визнав прав українського народу в часі пацифікації, чи ловлення душ.

Не раз особисто інтервеновав в окупаційних властей, а коли хворобою був прикований до ліжка, писав листи. Це був відданий амбасадор свого бездержавного народу в часі між двома світовими війнами.

Як людина рідких дарувань і шляхетного серця, вносився понад малі справи, не пам'ятав обид, прощав кривди, пригортав до себе всіх — без різниці політичних поглядів і віровизнань. У своїй палаті радо бітав всіх і всім українцям ніс потіху і поміч. Він був у повному розумінні цього слова українським соборником. Все і всюди піклувався не тільки українцями греко-католицького обряду, але ніс теж матеріальну і моральну допомогу нашим православним братам у часі польської окупації, а ще більше в часі масової еміграції в 1943-44 рр., коли навіть православним єпископам давав приют у своїй палаті.

Тому ім'я митрополита Андрея Шептицького не є власністю лише українців-католиків. Воно є власністю всіх українців. Митрополит не знав ніяких кордонів, про всіх українців дбав однаково. Провідною ідеєю його життя і діяльності була ідея соборності української нації як у релігійній, так і в світській площинах.

Ніхто з його попередників не розгорнув такої широкої і корисної діяльності на всіх ділянках нашого життя. Особа митрополита стояла завжди далеко поза всім особистим чи груповим, оповита серпанком благородної скромности, без запобігання про пошану й славу. Проте праця, якої митрополит доконав, велетенська, а наслідки її могутні і довготривалі.

Такими могутніми вони залишаться по всі віки, як і по всі віки залишаться в пам'яті українського народу світла постать новозавітного Майсся, що провадив до кращого завтра свій народ.

По всі часи вітатиме його світлий дух над нами, бо Він — за словами Івана Франка —

„Все, що мав у житті, він віддав
Для одної ідеї,
І горів, і яснів, і страждав,
І трудився для неї”.

1972

У ПОКЛОНІ ПАТРІАРХОВІ УКРАЇНИ

„Господь любя своїх людей,
Післав на землю їм пророка
Свою любов благословить,
Святу правду возвістить!”

В тяжких і невідрадних часах нашої української історії, послав Господь на землю нам Пророка. День 17-го лютого, що є днем народження Патріярха Йосифа, можна хіба звеличати словами воскресного стиха: „Цей день, що створив Ти, Господи, хай буде радісний і великий!” Українська нація і Церква — горді на такі великі постаті нашої церковно-національної історії — як митрополит Іларіон, Петро Могила, Василь Липківський, Андрей Шептицький і теперішній патріярх Йосиф. В історії України наша Церква все була тісно і нерозривно пов'язана з народом. Крайовий автор і тепер пише про те, що не раз націю рятувала Церква, а про український католицизм, як твердиню проти польонізації і русифікації західніх українських земель, та нерозривну частину національного патріотизму цієї вітки української нації. УАПЦ митрополита Липківського була остоею проти російськості, наголошуючи суверенітет нашої Православної Церкви. Постаті, які символізують єдність українського патріотизму і українського християнства, стають всенаціональними, без огляду на їхнє віровизнання. Українське героїчне християнство є єдине, унікальне у своєму мучеництві, стражданні його священослужителів і вірних. Українські владики обох віровизнань УАПЦ і УКЦ не угнулися, згинули як правдиві апостоли Христа мученицькою смертю з рук московських воюючих безбожників і стали прапором усіх українців, всієї нації, стали всеукраїнськими святими.

Такою ж прапорною постаттю всієї України є і наш патріярх, Блаженніший Йосиф, якому 17-го лютого ц. року спов-

ниться 89 літ трудолюбивого життя, 43 роки хіротонії, та із цього 18 років тяжкої неволі у московсько-більшевицьких в'язницях і концтаборах та інших закладах жорстокого переслідування. Тяжкою була ця неволя, але Господь в чудесний

Патріарх Йосиф I

спосіб, не тільки що зберіг нам післаного Пророка, але і визволив його з „дому неволі” і дев'ятого лютого 1963 року він несподівано приїхав до Риму, а 10-го лютого був сердечно привітаний папою Іваном XXIII, і від того часу став символом праці, труду, молитви, батьком і оборонцем прав нашої Церкви

і її розбудови в Римі, як і в цілому світі, та завершення її патріархатом.

Наш патріарх з'явився з волі Божої у вільному світі в час найбільшого дефетизму духово-ідейного і морального, у час релігійної та моральної кризи людства, та став символом — перших віків християнства, мужнім захисником прав Христа, прав переслідуваних, мучених, прав України і її синів і дочок.

Правда, поставлена справедлива і законна вимога патріархату, на жаль ще й досі не знайшла повного розуміння і визнання офіційних чинників. Сам папа Іван Павло II уважає, що тільки в єдності — ріст й майбутність нашої страждаючої і переслідуваної Церкви. Неприязні Україні і її Церкві сили минаються, але Україна і її віра в Бога не минається і не мінеться ніколи, бо вже і тепер ми є свідками, що послідовна праця і боротьба за правдиві і святі ідеали, хоч не є легкою — зрештою великі справи ніколи легко не приходили — поволі приносять певні успіхи і дальші ознаки що Правда таки переможе! Минулий 1980 рік, хоч не приніс нашій Церкві цілковитого завершення її патріархатом, то все ж таки стараннями нашого патріарха залишив солідні підвалини для цього. Здається, що вже скоро прийде час, коли свої маловіри і малі душі зрозуміють великі, унікального значення задуми патріарха Йосифа, що правдиве християнство апостолів Петра і Павла і Андрея переможе. Апостоли Христові не пактували з Неронами і Діоклеціанами, не пактував митрополит Липківський зі Сталіном, не пактував і наш великий ісповідник віри „сибірський каторжник” Блаж. патріарх Йосиф з безбожними атеїстами Кремля, які як диявол Христа, провокували його обіцянками „благ цього світу”. Апостоли Христові не шукали злагоди з тими, хто слав в Колізей християн на муки. Чому так поступають тепер ті, які в першу чергу повинні б про це знати і пам'ятати? Відповідь може бути різна, коли йдеться про чужих, часто нам ворожих, або неналежно поінформованих. Але чому поступають так наші рідні, тяжко відповісти. Можливо, що у між часі вони дещо таки навчаться від теперішнього папи Римського Івана Павла II, коли йдеться про любов до свого народу і своєї рідної Церкви! А тим часом, хай у ці великі ювілейні дні народження великого страдника і борця за Церкву і нарід, Блаженнішого патріарха Йосифа, прислухаються до голосу власної совісти.

Блаженніший патріарх Йосиф вже належить до історії,

хоч і даліше безперервно її творить. Творить її не для себе, як то часто закидають йому свої і чужі, але для своєї Церкви і народу. Він чудом зберігся і як живий свідок залишився із 11-ти замучених у московській неволі ієрархів УКЦ, прибувши на Захід — не тільки символізує важке становище української Церкви і народу, але як пастир і первоєрарх УКЦ, яку перебрав після смерти великого митрополита й світоча християнства, Слуги Божого митрополита Андрея, намітив і вже багато з наміченого виконав для збереження і розбудови УКЦ в Україні і діаспорі. У патріярха однакова пошана до обох наших Церков, мученицьких і героїчних, і дуже помилково закидати йому бажання накидати католицизм українським не-католикам. Його щире прагнення — повернути єдність нашої Церкви з часів св. рівноапостольського князя Володимира Великого. Можливо, що патріярх глянув своїм далеким зором поза обрії сучасности, тобто поза розуміння його задуму сучасниками. Але він вказав шлях правдивого українського екуменізму. Він не приніс нам роз'єднання, але найвищу перспективу — єдність духової величі, єдність духових аристократів, а не малої людини. Екуменізм патріярха Йосифа — це екуменізм катакомбних Церков — УКЦ і УАПЦ і їм подібних, а не фальшивий екуменізм з режимною „церквою” московського Пімена.

Для України Блаженніший патріярх Йосиф став символом воюючої української християнської Церкви, її прапорноносцем і символом патріотизму й любови до Батьківщини, мучеником за Христа і Україну. Він як скеля, на якій будується героїчна Церква універсального характеру, голова нашої Помісної Церкви — це наш символ вірности, жертвенности, витривалости і відваги, це пастир-пророк, зісланий нам самим Богом, як колись вогняний стовп в пустині, щоб показати нам правдивий шлях, щоб ми не заблудили. Як північну зорю мандрівникам, так Блаженнішого патріярха зіслав нам всемогутній Бог, щоб показати нам шлях до держави духа української Церкви і народу. Минуть віки, а він світитиме як приклад поєднання Божого з людським, релігійного з національним, минаючого з вічним. Хрест, тризуб, Церква і нарід, Бог і Україна, та все, що під тими словами розуміємо, характеризує життєвий шлях нашого найдостойнішого сина народу, від його народження аж до сьогодні, бо на довгій і не легкій історії нашої Церкви і народу, на перехресті історії сходу і заходу —

такої людини не було. Його життя, 18-річне страждання, прямо чудесне визволення, дали йому окреме місце не тільки у нашому поневоленому народі, але і в цілому світі. Священик, ректор Богословської Академії, архиєрей, науковець і знавець багатьох мов, виховник молоді, громадський діяч, патріот, а на кінець мученик і ісповідник віри. Блаженніший патріарх уособлює все, що найцінніше і найкраще має український народ. Не змінили його обіцяні почесні, матеріальні „блага цього світу”, не зломали його ні моральний тиск, ні фізичні торттури, бо люди його покорою незламні і вірні своїм ідеям до смерті. Його посвяту і любов можна порівняти хіба тільки до любови і посвяти біблійного Мойсея, який за словами І. Франка, говорив до свого народу:

„Ти люд мій, ти дитина моя
Ти вся честь моя і слава,
В тобі дух мій, будуче моє
І краса і держава!”

Папа Павло VI, коли назначував нашого патріарха Кардиналом Вселенської Церкви, четвертим з ряду у нашій майже 1000-літній історії Церкви, сказав: „Вивищенням до кардинальської гідности українського митрополита ми бажали засвідчити перед всією Церквою і перед всім світом, його терпіння, його непохитність у визнанні Христової віри, героїзм, що є неоціненим скарбом цілої вселенської Церкви!”

Але незavidна доля провідників, а зокрема у нашому народі. Як колись Христа, що „прийшов до своїх, а вони не прийняли його”, так на жаль, є ще і між нами у відношенні до нашого патріарха. Декому з нас краще послухати чужого сотника, як свого генерала, забуваючи, що генерал такий добрий, як добре його військо; що Церква така сильна, як сильні її владики, духовенство і вірні. Наш патріарх нічого-сінько від нас для себе не вимагає, крім батьківського: ..., „Будьте в згоді й любові, а в єдності переможемо!” Я буду таким патріархом, яким будете ви, якою буде наша Церква!”

Хоч у його працю і змагання вдаряють сильні морські хвилі, перепони, труднощі і гіркі досвіди, він стоїть, як скеля, і непохитний супроти тих, які не сприяють розвиткові його рідної Церкви й народу, без огляду чи сидять вони тут, чи там. Він великий і незламний! Відзначаючи цей великий і радісний день його народження, шлім наш найщиріший привіт

і доземний синівський поклін нашому Блаженнішому патріярхові, великому синові України, ісповідникові віри, духовному і національному провідникові та заносім найщиріші молитви перед престіл Всевишнього з проханням наділити його ще довгим і міцним здоров'ям у дальшому веденні українського народу і його Церкви аж до часу виходу із „дому неволі” та всенародного воскресіння.

1981

ВГОРУ ПІДНЕСІМ СЕРЦЯ

„Сей день Ти створив,
Господи, щоб ми радува-
лися і веселилися з нім”.
Воскресний стих

— „Дасть Бог, ми дійдемо до патріярхату, бо то Божа справа”, — так звертався до нас духовний батько — ісповідник віри Блаженніший Верховний архієпископ кардинал Йосиф. І ніхто, здавалось би, з нас не сумнівався у цьому, хоч біля великої і святої справи патріярхату УКЦеркви зчинився немов пекельний шум. Здається, порушено небо і землю, заворушилися всі ворожі сили довкруги. Наші менші і більші „приятелі” та їхні помічники почали зі всх сторін наступати. Почали робитись щілини і в наших рядах, а нервовий стан у багатьох випадках доходив до найвищого напруження.

Захитався люд Божий, бо не знайшов піддержки своєї слухної, так важливої Божої справи навіть у тих, що першими у цій справі бути повинні. Гори трупів і ріки пролятої крові мучеників за Христа і його Святу Церкву не знайшли зрозуміння. Хвилювання, нервовий стан, напруження й розчарування, а з ним різні-прерізні висновки доводили вірних до розпачі. Чому і чому — настирливо на уста тиснулися питання? Чи вже ж за нашу вірність, прив'язаність, жертви, ми заслужили на таку неувагу? Чи опустив нас Бог, а на землі немає нікого, щоб став в обороні переслідуваної Української Церкви? І, як звичайно у таких розпачливих моментах, приходили різні

думки, а з ними часто неоправдані нарікання, навіть оскарження. Були вже і такі, що на все готові. Прикро і дивно часом було дивитись і слухати тих, що слухно і віддано обороняли цю справу і за неї змагались, як вони забувши, що це „Божа справа”, — тратили надію й переставили вірити навіть і тому, що тяжких 18 років перейшов новітню Голгофу і не здався.

Змагаючись за наші слухні права як церковного, так і національного порядку, ми завжди піддержували наш провід до того часу, коли все йшло так, як ми хотіли, і так, як нам здавалось, було б найкраще. Дуже часто на середині докінчення справи ми розчаровувалися-розділювалися, бо не так, як ми хочемо. А коли навіть і додержали до кінця і поставили когось на найвищій шабель, то тоді вже починали зтягати поволі на діл, розпочинаючи „традиційним” киданням болота на голову. Цю нашу хибу добре знають наші „приятелі”, і дуже на цьому їм залежало у цій справі. Однак незаперечним залишається факт, що, як ніколи, навіть у тій великій метушні, ми добре цей раз здали іспит.

Як один муж, стала вся наша спільнота за справу патріярхату на чолі з великим нашим страдником-ісповідником віри Кир Йосифом. Безперечно, що у такій важливій і тяжкій справі могли бути і заломання, але, як кажуть, „у біді чоловік і на Бога нарікає”. А він, наш великий муж Провидіння мовчав, молився і терпів, хоч свою велику працю підготовляв і продовжував. Та — сповнилось! Немов друге чудо. Перше було тоді, коли ми довідались, що по довгих 18-и роках страждання він опинився у вільному світі. Друге: його виступ на Синоді єпископів Католицької Церкви у Римі. Не було кращого форуму, не було кращої нагоди заговорити на порядку дня Синоду — про справедливість, про переслідування української Церкви і народу.

Там увесь світ почув і довідався про нашу Церкву і нарід, про переслідування, поневолення, про те, що ватиканська дипломатія не дбає про Церкву-страдницю, бо веде діалог із безбожницькою Москвою. І напрошується питання: чи не варто було терпіти таку довгу мовчанку? Чи не були це Божі пляни? Коли зараз по цьому виступі у Римі зібралися всі наші, ще вчора роз'єднані владики, щоб посвятити відновлений історичний

храм Божий Жүравицької Матері Божої, та торжественно на концерті відзначили роковини Берестейської й Ужгородської уній, з присутністю тих, які не мали відваги боронити їх перед московськими „владниками”, то чи це не чудо?

І заговорив світ. Задзвеніли дроти світової інформації, а кореспонденти цілого світу з Риму подавали вістку про українську Церкву, нарід, про Блаженнішого. Подавали різно. Одні правдиво, інші шукали сенсації, але подавали всі. Наш Синод, наша Церква і нарід стали осередком світової уваги. А з'єднані владники, зібравшись під проводом Верховного архієпископа кардинала Йосифа, проголосили, що вони відбувають 5-ий Архієпископський синод. Всі, як один. Не застрашили їх листи, телеграми чи перестороги. Не застрашили, бо не мали чим. В ім'я Христа і слүшних прав нашої Церкви в пошані і відданості до Св. Отця, наші отці Собору провели свої наради. Що здавалось ще вчора неможливим, сьогодні стало дійсністю.

Добро Церкви і народу перемогло. Вирівнялись всі розбіжності. Ієрархія УКЦеркви проголосила помісність і встановила Постійний Синод. Права Верховного архієпископа рівняються правам патріярха з досмертним головством Синоду — це „де факто” наш перший Києво-Галицький патріярхат, який можливо вже у короткому часі стане ним і „де юре”. Дякуймо Богові за те, що сталося. Радіючи, пам'ятаймо, що створення патріярхату вимагає від нас не тільки самої радості, але постійної, систематичної твердої праці, жертв і труду. Ніхто за нас не зробить, коли не зробимо самі. Пам'ятаймо, що будуть ще і труднощі, серед яких, маючи попередній досвід, не сміємо повторяти помилок. Здавалось би, все на добрій, як кажуть, дорозі, ми піднесені на дүсі повинні б забути все і приступити разом із нашою ієрархією до розбудови помісности нашої Церкви. Але знову, як не дивно, зустрічаємо ще багато „невірних Томів”, парікайлів. Вони невдоволені! На жаль, трапляються і священники, що якимось не можуть ясно і відважно сказати, що наша Церква досягла успіху, що відбувся Синод, що встановлено Постійний Синод і що наша Церква у лоні Вселенської Церкви стала Помісною Церквою. Інші невдоволені складом Постійного Синоду. Деякі сумніваються, чи варто всім вірити,

а може вони „зрадять”, і чому Верховний до того допустив і т. д. Дуже шкода, що Блаженніший їх не послухав! Деякі нарікають, що їх, як мирян, не допущено на Синод. Бо аж тоді був би там порядок! І знову замішання. Одні радіють, інші засуджують, треті віча скликають, компромітуючі летючки розповсюднують, „татарські вістки” пускають.

Чи дійсно ми єдності хочемо, чи дійсно нам на Божіє справі залежить, чи тільки ми непоправні фарисеї? Найвищий час, щоб здоровий щирий християнський розсудок переміг. Бо коли ми дійсно стоїмо за нашим Верховним архієпископом — головою нашої Помісної Української Католицької Церкви, і коли добра бажаємо йому і нашій Церкві — то зачнімо йому вірити. Якщо ми дійсно йдемо за нашим Блаженнішим, то будьмо спокійні. Грішники покаювшись, ставали святими. Забудьмо в ім'я Христа і Церкви про всі дотеперішні промахи і недотягнення, прощаймо, щоб ще і далі єдність наступила. Ми ж маємо ще тисячі наших братів й сестер т. зв. „карпаторусинів”. Чи ж не маємо думати над тим, як їх до нашої святої Церкви і громади прийняти? Це ж наші. І багато-багато було б ще до думання, багато маємо ще до зроблення. Тому не варто сьогодні створювати непотрібного мервового стану довкруги церковних справ.

Дякуймо Богові за його ласки, просімо, щоб ще довго у міцному здоров'ї держав нашого голову Помісної Церкви Блаженнішого Верховного архієпископа Йосифа, щоб він разом із нашими владиками „довго й мудро правив” нашою Церквою на розбурханому морі, а кожний по своїй змозі, хоч би навіть скромною „вдовиною лептою” причинився до розбудови УК-Церкви. Це буде дійсна, щира й найкраща любов і пошана та підтримка для нашої Церкви з переконанням, що Божа благодать спочиває над нею і нашим многострадальним українським народом.

1972

**ДЛЯ БОГА І УКРАЇНИ
(В ПОКЛОНІ ВЛАДИЦІ)**

В днях 6, 7 і 8 жовтня відбувся в Кінг Едвард готелі в Торонті восьмий з черги Конгрес Українців Католиків Торонтської єпархії, в рамках якого відбули свої зїзди: Централя БУК і ЛУКЖ. Побіч звітів, дискусії, панелів, головну допо-

Високопреосвященний Владика Кир Ісидор

відь на тему „Минуле і майбутнє Української Католицької Церкви” виголосив 7 жовтня на спільній сесії проф. д-р Б. Казимира з Ріджайни, Саск.

Зїзди обрали нові керівні органи окремих організацій, які очолили: д-р Ю. Пелсх — Централю Українців Католиків Торонтської єпархії, інж. Р. Романчукевич — єпархіяльну управу БУК і А. Чайко — єпархіяльну управу ЛУКЖ.

Конгрес був чисельним і пройшов з успіхом у духовному піднесенню. Організації окремо і спільно винесли цілий ряд постанов і рішень щодо посилення праці у багатьох ділянках суспільно-громадського, а зокрема церковного життя єпархії. Цілий час збиралися підписи на петиціях до канадського уряду в обороні Л. Лук'яненка.

На закінчення конгресу в тому ж готелі відбувся бенкет на пошану владика Кир Ісидора з приводу його подвійного ювілею: 40-річчя священства і 30-річчя на владичому престолі.

Понад 400 осіб, численні представники багатьох суспільно-громадських, політичних і церковних організацій прийшли, щоби привітати дорогого і усіма улюбленого владика та зложити йому поклін і подяку за його велику і жертовну працю для Бога і добра українського народу, зокрема, коли йдеться про завершення УКЦ патріархатом.

По молитві і благословенню владикою ювілятом, голова Централі Українців Католиків Торонтської єпархії д-р Ю. Пелех привітав присутніх та відкрив бенкет спеціальною присвятою для дорогого ювілята, а діти з УКЮ вручили владичі китицю квітів із щирими дитячими привітаннями. Спеціально для ювілята написаний вірш продеклямував студент курсів українознавства церкви Св. Миколая Андріян Івахів, а присутні спонтанно відспівали „Многая літа”. Господар бенкету д-р М. Кушпета привітав присутніх, а зокрема митрополита Максима, сенатора П. Юзика з дружиною, проф. д-р Б. Казимиру та представників організацій, товариств, яких опісля по вечері представив. Він також прочитав письмовий привіт для ювілята від Їх Святости патріярха Йосифа, який присутні прийняли ентузіастичними оплесками. Окремо представлено найближчу родину достойного ювілята. Із словом привіту виступив митрополит Максим, вказуючи на заслуги ювілята, як священника-піонера і владика-пастиря та його успіхи у розбудові великої єпархії в Канаді.

Дальші привіти зложили: сенатор П. Юзик, С. Савчук — СФУЖО і СКВУ, д-р Р. Малащук — СУВФ, Л. Філь — ІСНО та голова торонтського відділу КУК д-р О. Сокольський.

Головну промову про життя і діяльність ювілята відчитав проф. д-р Б. Казимира. Чисельні письмові привіти, що наспіли на конгрес і ювілейний бенкет відчитав д-р М. Кушпета.

В мистецькій частині програми виступала знана піаністка Зеня Кушпета, яка з мистецькою прецизією і грацією

знаменито виконала твори Шопена і Ревуцького. Квартет „Верховина” під мистецьким керівництвом О. Глібович виконав „Під Твою милість”, „Вечірний час” у супроводі рецитації О. Глібович, „Співаймо” і наддоток „Карпати”. Надзвичайно чудово випали „Під Твою милість” і „Вечірний час”

На кінець бенкету виступив Високопреосвященний владика-ювілят, який краснорічево з погідним гумором, щиро дякував усім і за все. Закликом до дальшої праці, коли йдеться про справу нашої Церкви і народу, які тепер переносять новітню Голготу, поневолювані і переслідуювані, ювілят вказав на працю й старання нашого патріярха для Церкви і народу.

Світовий Український Визвольний Фронт репрезентував його голова д-р Р. Малащук, ГУ ЛВУ В. Дідюк, ГУ ОЖ ЛВУ М. Одноріг, КУ СУМ Я. Млинарський. Бенкет закрили д-р Ю. Пелех і д-р М. Кушпета.

Молитвою „Достойно есть” закінчено цей направду величний бенкет, який став виявом любови й пошани та прив’язання своєму владиці, з вдячності за його велику і відповідальну працю для слави Бога і добра українського народу. До усіх щирих і відданих побажань, як і все долучається ОУВФ і редакція „Гомону України” та із щирого серця бажають Дорогому Владиці-Ювілятові, багато Божих благодатей, а зокрема багато сил та довгого і міцного здоров’я продовжувати працю для Бога і України.

На многі літа, Владико!

1978

ЗА УКРАЇНСЬКУ МОВУ В НАШИХ ЦЕРКВАХ (Обряд, чи мова?)

У повені розмов, частих навіть палких дискусіях на тему наших Церков, їх та нашого національного збереження, я хочу висловити кілька своїх думок у справі обряду і мови. Було б важливим і побажаним перевести таку дискусію на сторінках нашої преси для вияснення нашого становища. Думки у нас поділені: одні твердять, що нашу Церкву може цілком добре зберегти наш відмінний від інших обряд, інші — до яких зачисляю й себе — обстоюють думку, що не виключаючи ролі важливости обряду, збереження наших Церков лежить у першу чергу у збереженню в ній української мови.

Розкинутих по цілому світі у різних країнах нас буде в’язати українська мова; нашу Церкву і культуру збереже наша рідна мова.

Тому часте твердження, а до того і людей священничого стану, що мовляв наші Церкви збереже наш обряд бо він буде „візантійський”, а мову мусимо впроваджувати таку, якою розмовляє і розуміє більшість. Їх твердження: належу до Церкви, вірю в Бога і для спасіння моєї душі потрібна мені мова зрозуміла, а не мова українська, якої я вже не розумію (?). Аргумент, що в Церкві ми не можемо займатися національними справами, а мусимо йти з духом часу і в ім'я християнізму, універсальности, а навіть місіїности нашої Церкви — не витримує критики. Словом, такі люди хотіли б навертати весь світ, але якось тяжко їм служити Богові у своєму рідному народі, з якого вони вийшли. Чому? Відповідь проста. Вони затрачують національну ідентичність, затрачують мову! Тепер не знають, хто вони, і чому чогось шукать! У своєму часто засліплені, чи неспокої їхньої української звихненої душі, доходять до таких жалюгідних висновків, мовляв: у Церкву уводять націоналізм, будують Україну, хотять патріярха, якого не потрібно, коли маємо папу, шовіністи і т. п.

Слухаючи це, з жалю і болю корчиться серце, бо чуєте це від своїх! Чи дійсно в ім'я великих ідеалів хотіли б вони змін у нашій Церкві? Чи може несвідомо хотять її знищення? Що сказав би їм Христос? Він же ж навчав: „не відберу хліб дітям і кину собакам”. Він же ж плакав над знищеним Єрусалимом! Бо любов до свого рідного, любов до свого народу — це одна з перших і основних заповідей Божих, одна з підстав нашої віри.

„Люби батька і матір, люби ближнього свого” — хто ж тоді той ближній? Чи батько твій українець, брат, сестра, українська спільнота, нарід, а чи хтось інший? Наше намагання зберегти себе і свою Церкву національними, ми не забуваємо так, як не забуваємо спасіння своєї душі. Збереження національної ідентичности, нашої віри, обряду-традицій і мови не є гріхом. Навпаки, це є виразною волею Бога. Тим більше, коли наш нарід, наша Церква сьогодні переслідівані і розп'яті на новітній Голгофі. А ми знаємо, і повинні знати ті, які про це говорять, що по Голгофі приходить величне воскресіння! Чи, може, наші опоненти в це не вірять? Якщо так, то „марна їх віра”. „Бо хто матір забуває, того Бог карає”. Чи може і в це вони не вірять?

Хто ж тоді є цією рідною матір'ю? Нею є наша рідна мати-українка, наша рідна українська Церква, наш обряд,

наша мова! Тому задержуючи її, Церква збереже нашу ідентичність, а в ній і наш гарний обряд, та нас як національну спільноту. Сам знов же обряд, якби він навіть докладно зберігався, нас не врятує. Бо хто пішов по похилій дорозі перший раз, піде ще легше і другий. Для прикладу можна навести хоч би сьогоднішню епархію. Мунгальську —

Церква Св. Покрови в Торонті

Закарпатсько-руську Митрополію в Америці, словацьку і інш. Це ж наша Церква, це ж наші вірні. Втратили ми їх через уведення чужих мов. Ті, що відкинули українську мову з нашої Церкви, духово перейшли в інший і часто ворожий нам табір. Вони ворожо наставлені до всього, що українське, візьмім, наприклад, газети „візантійські” наших братів, карпаторусинів, в Америці. Вони будуть писати про всіх, але спробуйте знайти у них щось позитивне про нас, про нашу і їх Церкву?

У них можете знайти щось тільки негативне. Як ставились і ставляться до українських проблем — наші „мадяри”, наші „словаки”.

І знову тут аж напрошується питання: що з того, що вони називають себе „візантійськими” та так, чи інакше, зберігають наш обряд? Тому ясно і недвозначно із всього сказаного, логічно випливає, що у нашій Церкві мусить залишитися і бути панівною українська мова, бо тільки так ми збережемо себе і всі надбання нашої Церкви і народу. В Канаді всі етнічні групи творять співжиття на базі взаємності, самопошани і респекту. Французи, індіани, ескімоси та багато інших говорять про свою рідну мову, і ніхто їм не закидає якогось „гетто”. Тепер уряд Канади через свою політику багатокультурності у багатьох випадках не тільки заохочує, а матеріально допомагає у вивченні рідної мови. Рідні школи, курси, інститути і університетські студії різних етнічних груп у Канаді користуються допомогою уряду.

Красу нашого обряду і української культури відчули багато визначних людей іншого роду. Скільки ж чужинців приймають наш обряд, вивчають мову і йдуть служити нашій Церкві і народові. Чому роблять це чужинці? Чому не хочуть того робити, а то і відрікаються часто вже готового, наші рідні діти? Аж хочеться за словами великого Шевченка сказати — „Схаменіться, будьте люди!”...

Вже найвищий час позбутися комплексу меншевартості і рабства. Збудім і розвиваймо риси нашої духової самобутності, мови, культури — а все це збереже нас. Додатковим „аргументом” мішаних подруж ще переконають нас наші опоненти. Вони твердять: є певне число чужинців і чоловіків у нашій Церкві і для них треба вводити зрозумілу їм мову. І знов тут виходить дивно! Наприклад: жениться наш із чужинкою, робить для неї все — йде за нею. Виходить наша дівчина за чужинця, і знову те саме. Каже, він же ж мій чоловік, мушу йти за ним, і йде! Дивно однак — принаймні досі я ніде не бачив, не чув — ані в Канаді, як також в Америці, щоб хоч в одній десь чужій Церкві, куди пішли наші хлопці чи дівчата, для них завели хоч би одну коротеньку молитву в українській мові. Цього не було, і напевно ніколи не буде. Чому? Чому не поцікавляться цими справами ті наші отці духовні, або і світські, які так дуже обстоюють впровадження англійської мови в наших Церквах, оправдуючи мішаними подружжями?

Чому таке поступовання чужих не називають вони також шовінізмом, націоналізмом і т. п.? Як же ж тоді справа спасіння душ? Чи воно приходить тільки в чужій мові? Я сказав би, що затрата спасіння душі приходить із затратою свого „я”.

Тому найвищий час, щоб добре і докладно ми обміркували справи, які є так на часі! В першу чергу, коли йдеться про справи церковні. Ними повинна займатися наша ієрархія. Бо не вистачить часто переконувати, зокрема молодих людей, що у нашій Церкві може бути все, що хто хоче і кому як вигідно. Ми не були, не є і ніколи не будемо безбатченками. Наша Церква тисячолітня — так як взагалі кожна інша Церква — є в першу чергу Церквою нашого народу. Церквою українською, що у ніякому випадку не відбирає її універсальності.

Ті, які втратили духовий зв'язок з поколіннями своїх предків, які розуміють і відчують, що в них „кість і кров українська” (а таких у нас дуже багато) — нехай розпочинають поворот до рідної української мови, культури і обряду — традиції. Задержання української мови у нашій Церкві є першою передумовою, коли хочемо, щоб залишилася вона українською та колись у відповідний час виконала свою велику і святу місію у визволеній Україні, а тут в „розсіянні” сущім берегла нас як національну спільноту із задержанням своєї мови, традиції-обряду, культури та ідентичності. Як хтось думає інакше, напевно мало, або цілком не залежить йому на сказаному.

1977

ПОСИЛИТИ ХРЕСТОНОСНИЙ ПОХІД

З кінцем серпня ц. р. патріарх Української Католицької Церкви, Блаженніший Йосиф, розіслав звернення в справі положення української католицької Церкви в Україні. Його переслано всім кардиналам і визначним церковним достойникам, як також акредитованим при Апостольській столиці державним представникам. У ньому підкреслено тяжкий стан нашої Церкви.

Доводити правду про незавидне положення нашої Церкви в Україні є конечним, бо Москва у своїй пропаганді безцеремонно обдурює вільний світ, а в ньому навіть Ватикан, про

свободу релігії, покликаючись на нову „брежневську конституцію”, яка ніби „гарантує” „свободу совісти”, тобто право ісповідувати будь-яку релігію, або не ісповідувати ніякої, відправляти релігійні культи, або вести атеїстичну пропаганду. Розпалювання ворожнечі і ненависти у зв'язку з релігійними віруваннями забороняється. Церква в Советському Союзі відокремлена від держави і школи — від Церкви”... (Глава 6, стаття 50 конституції УРСР).

Найкращі слова і звороти советської конституції не мають жодного значення. Усі вони на експорт і обдурювання світу. Життя громадян залежне не від конституції, але від „законів” комуністичної партії і КГБ та їхньої пропаганди.

У советських газетах, журналах і виданнях для молоді друкується багато матеріалу з ділянки „релігійних свобод” в СРСР. Окремі автори з доручення верховодів, відповідальних за справи релігії намагаються доказати, що советське законодавство, мовляв, дає рівні права усім — атеїстам і віруючим і, у випадку віруючих, навіть охороняє їх окремими законами. На сторінках преси часто виступає голова „совета” для справ культури при Раді міністрів СРСР, Б. Куроедов, який навіть не згадує, що його писання призначені для „непоінформованих у справах релігії в СРСР” закордонних „реакційних” кіл, які, мовляв, „користуються видумками і поширюють злобну дезінформацію”, що в СРСР ведеться систематична урядова кампанія проти церков і релігії. Ба, що більше, большевики часто добріхуються до того, що вказують навіть на мібніто „розквіт” церковно-релігійного життя, на видання церковної літератури, церковних організацій і братств тощо.

Звичайнісінька советська брехня і цинізм. Тисячі церков замкнено, не видаються молитовники чи катехізми, ніякої преси, за виїмком хіба видань урядової Російської Православної Церкви, у яких не почитується Бога, але комуністичну партію, советський уряд, Брежнева і його „мирну політику”. Ті, що відвідують СРСР свідчать, що перевезти туди малий молитовник, образець, ікону чи хрестик, — прямо неможливо і дуже ризиковно, бо згідно із „гуманними” советськими законами за такий „злочин” можна наптитись біди.

Це тільки малий епізод з трагічної дійсності у переслідванні Церкви і релігії в СРСР, а в Україні зокрема. Але як большевики не закривали б правдивої дійсності, то на сьогодні шораз менше наївних, які вірять брехливій пропаганді, бо

знають, що однією з головних „ідейних” основ комуністичного режиму в СРСР є, як відомо, атеїзм. Релігія в оцінці більшовиків — це „опіум народу” і кампанія проти Церкви і релігії становить одне з головних завдань советської внутрішньої політики й пропаганди, наставленої на впоєння громадянам уже від дитинства, що віра в Бога і релігія — це злочин проти советського правопорядку. Церкви перемінені на клуби, партійні домівки, на музеї, призначені для антирелігійної пропаганди. Експонатами у таких музеях є молитовники й біблії, які „доказують”, що духовники переховували у них револьвери, знаряддя тортур з часів інквізиції і т. п. Тому не слід мати будь-що спільного з релігією і вірою в Бога, що є тільки „пересудом” капіталістичних контрреволюціонерів.

Коли за царських часів православна Церква була підпорядкована цивільному „прокуророві святішого синоду”, то тепер „самостійність” православної Церкви в СРСР стала глумом над її незалежністю. Звичайно, говорячи про таку „незалежність і свободу Церкви”, советські пропагандисти не згадують про матеріали релігійного переслідування, що їх видала Міжнародна Амнестія та різні організації церковного і громадського характеру, які турбуються релігійними переслідуваннями і пов’язані з цим суди і засуди та ув’язнення і заслання до концтаборів, напр. Г. Вінса, о. Д. Дутки, о. В. Романюка і багато інших. Закриття церков советські пропагандисти пояснюють тим, що це, мовляв, загальний спад релігійності в народі, який ніби є „природним процесом” сучасного життя не тільки в СРСР, але також у західних країнах.

Дещо світла на ці проблеми і т. зв. „рівність” усіх релігій кидає советський атеїстичний журнал „Наука і релігія”, який у числі за лютий надрукував статтю В. Кочерги, в якій автор дає не тільки широкий огляд атеїстичної літератури, виданої советськими видавництвами в 1971-1975 роках, але також поє’язує боротьбу з Церквами і релігією з національним питанням, а священників з українськими та іншими „буржуазними націоналістами”, які, мовляв, спільно „намагаються розгортати акції проти Советського Союзу. Так большевики своєю атеїстичною доктриною хочать знищити кожну релігію і вирвати у своїх підневільних громадян віру в Бога, хоч „гуманна” стаття конституції „гарантує” советським громадянам „свободу віри і релігії”. Читати і розповсюджувати журнал атеїзму — це обов’язок советського громадянства, але відкрити хоч би малий

молитовник — це зрада! Боротьба проти Церкви й релігії в СРСР дійшла до такого абсурду, що советські громадяни, які виїжджають на короткі відвідини в будь-яку західну країну, отримують „науку” суворої заборони йти у даній „капіталістичній” країні до церкви! Протирелігійна дурійка в СРСР нечувана ніде досі у світі. Ані советська конституція, ані підписання Гельсінкської угоди для большевиків не існують бо це, мовляв, наші „внутрішні справи” і ніхто до них не має права вмішуватися.

Очевидно, кожна акція породжує реакцію. Вбити в людині прагнення до чогось вищого, до чогось розумом несхопленого, вбити у людині віру у Творця неба і землі, річ цілком неможлива. Режим, опертий на такому матеріалізмі, який виключає Бога та який намагається викоринювати з сердець і умів своїх громадян віру в Бога і відданість Церкві — мусить зникнути.

Наша постійна увага для цих справ, а при тому відповідна активність в обороні Церкви і віри в Україні мають відкрити очі на правдиву істину „совісти і релігії”. Тому доброю була внесена колись, за старанням президента УККА проф. д-ра Л. Добрянського, резолюція до Конгресу ЗСА в справі знищення українських православної і католицької Церков. Тепер звернення патріярха Йосифа є дуже важливою акцією, до якої повинні долучитись в першу чергу усі наші ієрархи, усі політичні і суспільно-громадські центральні та СКВУ на своєму найближчому Конгресі. Долучімся до голосу патріярха Йосифа, та усі станьмо в обороні нашої Церкви і народу. Пам’ятаймо також, що ворог хоче не тільки знищити нашу Церкву в Україні. Він посягає по її знищенню також у вільному світі. Доведімо світові, що брехлива пропаганда про якусь „свободу совісти і релігії” в СРСР — це брехня.

1978

ПРЕСВЯТАЯ БОГОРОДИЦЕ, СПАСИ УКРАЇНУ!

Культ і почитання Богоматері в Україні все був і є по сьогодні, хоч у тяжких обставинах поневолення, дуже великим. Матір Божа — Цариця України „күлі завертала, турків убивала”. — Під її святим покровом боротьбу за свободу і за нарід вели наші славні запорожці. Залишаючи зруйновану Січ, „вони нічого, окрім образу Богоматері, із собою не взяли”. Вони там

далеко на сході каплицю збудували і її ікону примістили та мольби за Україну до неї заносили. Їхніми слідами пішли і під покров Богоматері себе віддали Січові Стрільці і Українська Повстанська Армія.

А всі ті численні чудотворні місця і будовані у її честь Божі храми, куди спішив наш побожний народ у днях свого горя і радості, піддаючи себе в опіку Богоматері, чітко визначають, що Свято Покрови — це свято релігійне і національне.

Тому не дивно, що постановою Української Головної Визвольної Ради і Головного Командування УПА з 30 травня 1947 р. визначається день 14 жовтня 1942 р. днем повстання УПА та встановленням цього дня її святом, що збігається з історичним козацьким святом Покрови. І під Її святим покровом довгих і тяжких дванадцять років стояв українських народів у невпинній і героїській війні проти двох імперіялістичних загарбників його землі. Українська Повстанська Армія зродилась „із крові народу” у боротьбі Організації Українських Націоналістів, що в обороні Державного Акту 30 червня 1941 р. вписала кров'ю невмирущі сторінки нової сучасної історії, історії безприкладного героїзму і посвяти в боротьбі за українську самостійну соборну державу.

Відзначаючи свято УПА — згадуємо всіх тих, що у нерівній важкій боротьбі „життя своє віддали за друзів”!

Мабуть так хотіло Боже Провидіння, що у цьому героїському Пантеоні з нагоди Свята УПА — Свята героїв долучено славне ім'я Степана Бандери — найбільшого прапорonoсця визвольної боротьби нашої доби, який згинув з ворожої підступної руки, 15 жовтня 1959 р., в день по Святі Покрови. Бо ніхто інший, тільки очолована ним ОУН могла зробити те, що було зроблено у часі найбільшого лихоліття українського народу, коли на його землі зударились два імперіялістичні хижакі, затоплюючи її в огні й крові. Державний Акт 30 червня, відділи самооборони, похідні групи ОУН, УПА, УГВР і всі їхні чини державного значення були актами його розуму і незламної волі. Героїський головний командир УПА сл. п. ген. Р. Шухевич-Чупринка повів у бій когорти, які з гаслом „Здобудеш Українську Державу, або згинеш у боротьбі за неї”, йшли до бою, який був продовженням Акту 30 червня 1941 р., довершеного під проводом незламного голови Державного Правління Я. Стецька. С. Бандера підняв прапор, під яким пішли мільйони, і йдуть вони до сьогодні на українській землі,

йдуть на всіх місцях українського поселення і в цілому світі. Він був легендарним провідником України, і тому найбільшим ворогом Москви. Саме його ім'я не давало спокою Москві і його посіпакам, тому Москва дала наказ його вбити, думаючи, що цим буде знищений український рух опору.

Однак ворог перерахувався! Прапорonoсець впав, але ідея, за яку він боровся і згинув, живе і діє; і діяти буде так довго, аж прийде перемога!

Святкуючи празник Покрови — Свято УПА, ми — розкинені по цілому світі, з великою покорою звертаємося до Тебе, о Пресвята Покрово, Царице і Мати наша, покрій своїм омофором весь український нарід та нових незламних борців його, бо вони змагаються у нерівній тяжкій боротьбі з найбільшим ворогом Бога й людства за слухні й справедливі права українського народу, а в тому і за рятунок цілого вільного світу від червоної московської навали.

Хоч відзначаємо цей святий день на чужині, далеко від рідного краю, розпорошені по всьому світі, часто віддані на ласку і неласку чужих обставин, без рідного ґрунту під ногами, але святкуємо бадьоро, з вірою у Божу поміч, з вірою у власні сили українського народу. Непохитну віру у перемогу дає нам віра, віра в Бога, в нашу Покровительку і Опікунку, віра в українську націю, і її правду.

Тому, нехай цьогорічне відзначування Свята УПА — Свята Покрови не буде тільки звичайною рутиною. Пам'ятаймо, що наш нарід у неволі. Ворог брутально, під різними масками, нищить його. Русифікація, переслідування, тортури, вивози, — все це пов'язане із дикунським гаслом „злиття націй”. Церкви і святі місця, де колись під покров Богородиці прибігали її вірні сини і дочки, — знищені, збезчещені, зруйновані.

З цієї нагоди піднесім голос нашого протесту перед культурним світом, вказуючи йому на нечувані варварства модерного 20-го віку, а рівночасно із цим подумаймо, як і що робимо ми тут, щоб допомогти нашому народові у його визвольних змаганнях? Прислухаймось добре у ці святкові дні до голосу, який пливе до нас з Мюнхенської могили:

„На Батьківщині український нарід живе у страшних умовах ворожого терору і злиднів, велика частина твоїх найближчих на засланні, твої друзі ведуть революційну боротьбу в найважчих умовах, аж до повного вичерпання, до загину. А ти,

як живеш, що ти робиш, що віддаєш, чим жертвуєш, щоб їм допомогти?" — Послухаймо і подумаймо!

Живемо ідеями Степана Бандери і УПА та будьмо готові, щоб разом з нашим героїським поневоленням, але нескореним українським народом піти у переможний бій!

1969

БОЯТЬСЯ ХРЕСТИКІВ І МЕДАЛИКІВ

Що советська влада боїться віри в Бога і його Церкви більше ніж „гнилого капіталістичного Заходу”, якому цілий час приписує „велику гонку зброєнь імперіялізм, агресію і т. п.”, свідчить атеїстичний пропагандист Н. Дзюбенко в київській газеті „Молода Україна” в рубриці атеїстичного семінара п. з. „Отруйна прикраса”. Він журиться тим, що ніяк не можна „прищепити” атеїзму українському народові.

Атеїстичного писака турбує „непокірний Львів — місто на західно-українських землях, возз'єднаних в єдину Радянську Україну”. Він пише, що останньо мешканці Львова „затривожилися” (?) тим, що молодь цього міста починає носити хрестики і медалики. І коли поспитати навіщо вони носять ці „отруйні прикраси”, то одною з багатьох різних і негативних відповідей є, що „це для моди”... Дзюбенка зокрема нервують такі відповіді: ...„ношу, і це моя особиста справа”... „ношу, бо так мені хочеться”, „ношу, бо так гарно” і інш. Ніяк атеїстові Дзюбенкові не може вміститися в голові, щоб такий „злочин” міг бути особистою справою! „Маленький хрестик — він каже, — окрім всього — це ж і символ ворожої нам ідеології, і людина, яка його одягає, вже незалежно від того, віруюча вона чи ні, які є її суб'єктивні поняття про релігію, мораль, об'єктивно стає популяризатором і пропагандистом релігії”.

Атеїст Дзюбенко старається всіма способами доказати, що хрестики носять і на видних місцях — „на показ” — найгірші люди, усілякі хулігани, пияки, злодії і аморальники, а поміж ними й молоді футболісти, які збираються біля Високого Замку. Тут не тяжко зрозуміти, на кого вказує пальцем, „представник советської влади”, „молодих футболістів”. Він також твердить, що ці золоті і незолоті та дерев'яні хрестики продають у ...„темних провулках” спекулянти, які переважно одержують їх із-за кордону від т. зв. „туристів”, які ці хрестики і медалики пере-

пачковуюють у консервах помідорового соку, запечених булках, у тайних сховах автомобілів.

У висліді своїх спостережень Дзюбенко пише: „загострення сучасної боротьби неминуче приводить до того, що наші вороги вишукують нові підступні методи впливу на молодь. Хрестик і медалик — це не мода, це вивістка, під якою маскуються чергові спроби ідеологічної диверсії. Розрахунок буржуазних ідеологів простий: змусити зробити перший крок у цьому напрямку, щоб пізніше легше штовхати людину на похилу безпринциповість”. Перестерігати перед відродженням релігійності, автор статті каже, „що існує бездумна легковажність, яка не може не викликати тривоги у громадськості і комітетів комсомолу”.

Советська преса, радіо і телебачення переповнені всякою брехливою інформацією про „ідеологічних ворогів радянського народу” — „буржуазних націоналістів-бандерівців”, „релігійних покидьків” і „чорносутаників” та гостро п’ятує найменший прояв релігійності. Ворожа влада в Україні на протязі вже понад 60 років свого жорстокого московсько-большевицького імперського володіння докладає усіх зусиль, способів і засобів, щоб знищити релігійні вірування українського народу. Боротьбі з релігією і її „пережитками” Москва присвячує велику увагу. По цій лінії своєї диктаторської роботи відряджує своїх партійних атеїстів, довірних комсомольців і партійні кадри і то високих ранг кагебістів. На жаль, до неї запрягла і православну московську Церкву.

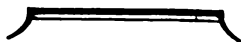
Атеїстичні агітатори з допомогою цілої державної машини пустили в рух антирелігійну пропаганду, вдаючись до різних способів й засобів. Чисельні і великим накладом видавані книжки, журнали, памфлети, фільми оплюгавлюють релігійні почування, роблять брехливі напади на духовних провідників, зокрема в останньому часі на голову Української Помісної Церкви патріарха Йосифа. Влаштовують мітинги у створених советською владою атеїстичних клубах, музеях, т. зв. церковних заповідниках, у які перетворили церкви, де пропагандивна машина апелює до брехливих перекручувань, відбувається прополоскування мозків, застрашування, намови і обіцянки. За цим далі вже йдуть „конкретні” дії: нищать цінної вартості церковні книжки, забороняють молитву і церковні свята, витісняють з домів ікони, карають за навчання батьками релігії, висмівають, а то і фізично перешкоджують у відправах,

зокрема в час Різдвяних і Великодніх свят. На місце вікових релігійно-національних традицій й обрядів уводять свої — „соціалістичні” обряди — похоронні, весільні, уродинові, новосілля, та різні державні „свята”, які відзначаються з великим шумом і пропагандою. Заставляють „святкувати” різних „героїв труда” доярок, свинярок, телятниць і інш. Між „святами” можна знайти такі: „свято вулиць”, „весни”, день жінки, день армії, день колгоспника, день тракториста, день чекіста і навіть, не подивуйтесь — „свято” прикарпатської зими (шкода, що не сибірської).

Хоч ціла імперська машина спрямувала свої сили на знищення релігійного духа українського народу, то успіху не видно, коли один, напевно з передових і довірених пропагандистів мусів вдарити на сполох! Це ясно вказує на банкрутство совєтської атеїстичної пропаганди, бож хрестик чи медалик, що його носить молодь — це маніфестування вірності Христові. Українська молодь гуртується біля Високого Замку у Львові, або тисячними масами бере участь у похоронах замордованого КГБ В. Івасюка, співає його пісні, складає в його честь вірші, і носить свіжі живі квіти на його могилу. Московським окупантам не вдається створити однотипову імперську людину, позбавивши її будь-яких індивідуальних і національних питоменностей. Відповіді молоді і її поступовання говорять самі за себе.

Прочитавши і передрукувавши все те, що написав атеїстичний писака Н. Дзюбенко треба зробити висновок і ствердити велику силу, духову і національну зрілість нашого народу. Перевезений із закордону хрестик чи медалик створює великий страх і паніку у рядах московсько-большевицької кліки і їх продажних слуг. Ми твердо віримо, що національні традиції українського народу непереможні. Бо сказав Христос: „і ворота пекельні не переможуть її”. Це стосується української Церкви, збудованої на сильній національній скелі, на „скелі української душі і серця, тобто любови БОГА і УКРАЇНИ!

1980

г) ШКІЛЬНІ І ВИХОВНІ:

ДЕ НАШЕ МАЙБУТНЄ?

Щоправда в нашій пресі заторкувано вже справу українських шкіл у Канаді і є поголоски, що ту справу дискутується „вгорі”. Теж усі ясно усвідомляємо собі, що в еміграційних умовах маємо зберегти нашу молодь і забезпечити чергову нашу „зміну” тільки через українську рідну школу. Для цього є догідні умовини в демократичній Канаді більш як деінде. Питання тільки, як наділі поставлено тут цю справу?

Кажуть, що колись у Канаді було значне число наших рідних шкіл, була учительська організація, референтурні шкільництва при деяких наших центрах. Чи багато з того залишилося до сьогодні? Є й сьогодні тут рідні школи, але скільки їх, де вони, хто їх веде, скільки дітей до них ходить — важко розвідати. Там, де вони є, бачимо, що ведуться так, як на це стати громаду чи організацію, а передусім учителя: різними способами, з різними підручниками, фаховими й нефаховими учителями. Зрозуміло, що з такої праці не все бувають бажані наслідки і тільки завдяки сильній волі фахового учителя можна їх осягнути.

Сьогодні без перебільшення можемо ствердити, що більша частина нашої молоді в Канаді для нас майже втрачена. А ми будемо величаві церковні будівлі, народні домівки, ведемо „політику”. А хто буде зберігати наші культурні надбання, хто заповнить наші церкви і домівки, хто, врешті, перейме прапор української ідеї?

Найвища пора, щоб без зайвих дискусій поставити на належному організаційному, фаховому й національному рівні нашу рідну школу. Як активний учитель хочу подати мої спостереження в таких основних висновках:

1. Стан, в якому знаходиться українське шкільництво в Канаді, без конче потрібної координаційної централі, при незадовільному матеріальному забезпеченні учителів, спричинив збайдужіння учителів і цілого суспільства до справи школи. Доривоче і примітивне ведення наших шкіл виробило теж і в

дітей поняття про меншевартість нашої школи у порівнянні з державними.

2. Брак учительської фахової та шкільної організації, яка давала б напрям праці, програми, методик, підручники і мала б нагляд над цілою працею шкіл.

3. Учителі, які не мають матеріальних засобів до життя, працюють в день, а науку ведуть вечорами. Навчання ведеться в випадкових приміщеннях, в домівках, при церквах, організаціях. Постійних приміщень з відповідним устаткуванням як правило немає.

Діти з Рідної Школи ім. М. Шашкевича із своїм учителем в Давфнін — 1949 р. Перше св. причастя.

4. Досить часта підривна робота своїх, що не розуміють важливості тієї справи, та чужих, що всякими хитрими способами намагаються спинювати розвиток нашого шкільництва. Одною з причин цього є брак роз'яснювальної роботи серед нашого суспільства про потребу рідної школи та її завдання й значення. В першій мірі самі батьки, далі управи товариств і організацій повинні порушити цю справу в пресі, на зборах, в приватних гутірках. Рідно-шкільні учителі повинні зорганізуватися в одну фахову домінуючу організацію і вони перші мусять бути тими пробойовиками, що своєю невтомною працею мають здобути належні права і признання для рідної школи. Воно, українське учительство, повинно зрушити з місця цей камінь байдужости, піднести в очах суспільства престиж

українського учителя. Передумовою для цього є усунути перш за все недомагання серед самого учительства, щоб у наших школах працювали фахові учителі, а не випадкові люди, щоб працю ведено послідовно і за пляном, а не доривочно. Знаю випадки, що не фаховий учитель працює в школі, а в тій же місцевості — в фабриці, на дорозі, чи в лісі — працює фаховий педагог. Який народ може дозволити собі на такий „люксус”? Такі випадки наглять, щоб бити у великий дзвін на тривогу.

Її збільшує факт, що тепер у Канаду прибули і прибувають діти, свіжовирвані з рідних земель. Вони будуть вростати в тутешній ґрунт і... пропадати для української пації. Є тут теж велике число учителів — давніх і новоприбулих, котрі можуть, хочуть і мусять бути втягненими для цієї праці.

Вірю, що раз прийшовши на порядок дня, рідношкільна справа у Канаді повинна найти відгук у громадянстві та позитивну розв'язку і підтримку в громадських і культурно-освітніх організаціях. Бо в рідній школі наше майбутнє.

ПРИМ. РЕД.: Стаття п. В. Дідюка, учителя з Кіркленд Лейку, в якій він порушує справу розбудови української рідної школи в Канаді, це один з перших голосів, що заторкують практичну сторінку. Звертаємо при тому увагу на статтю д-а І. Велигорського в „Українському Робітнику” від 5. 8. ц. р., написану тим досвідченим педагогом під тим самим аспектом. Віримо, що зорганізоване в Торонті Учительське Об'єднання займеться справою організації української школи.

1950

ІСТОРІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ

В кожній українській Рідній Школі тут у Канаді повинно зайняти багато часу на навчання історії України. Для того, щоб одержати бажаний успіх, враховуючи тутешні обставини, на мою думку було б бажаним всім учителям задуматись над наступним: Мета історії, як і інших предметів, є виховання; морально-релігійне і патріотичне (етичне і психологічне підложжя) отже, в цьому вихованні ідеальна і реальна мета. Навчання історії повинно побудити любов до свого рідного народу і навчити розуміти минуле батьківщини (старого краю). На чинах і подвигах батьків викликати і скріпити волю до праці для свого народу. В перших клясах (від 2 до 4) пізнає учень історію своєї держави і народу, а в найстарших клясах (6 і 7-8) пізнає деякі факти із всесвітньої історії для порівняння, що було

у нас, а що в інших народів. Всесвітньої історії не потребує вивчати учень початкових перших клас, йому треба пізнати минуле і сучасне свого народу, бо фази розвою народів подібні; учень пізнає тільки деякі дії загального, всесвітнього значення, від яких залежить і доля його народу (як відкриття Америки, французька революція, перша і друга світові війни тощо). Треба зазначити такі ступні:

1. Українські землі в глибокій давнині (старо і новокамінна доба, трипільська культура); грецькі колонії над чорним морем.

2. Київ і творення київської держави.

3. Християнство в Україні.

4. Консолідація українських племен; державний організм; а) княжа доба; б) козацька доба; в) УНР і найновіший час.

5. Україна як забороло європейської культури і християнства перед а) кочовиками, б) турками і татарами.

6. Вплив української культури на сусідні народи і держави.

7. Причини упадку української держави; провідна верства.

Це фази розвою українського народу, їх треба взяти до уваги в навчанні історії. Дії, що в цих фазах відбуваються, зв'язані з історичними особами; треба подавати їх не як суто історичні факти, а як прояв і вислід змагань народу.

Як підготовку до систематичного навчання історії, в якій обов'язуватиме хронологія, в старших класах, треба вже в 2 класі в зв'язку з навчанням української мови навчити дітей деяких переказів, як: заснування Києва, Тризуб — герб України тощо, а в 3-4 класах відтворюється на сучасному житті до вкола життя в минулому, на пам'ятках сучасного і минулого зображується дії, що творилися на наших землях. В старших класах (від 5 почавши) навчання історії проводиться за хронологією систематично, але не як сухі факти, з яких випроваджується висновки, щоб їх учень тільки запам'ятав. Учитель змальовує дію, передусім викличе уяву учня і чуття, щоб він (учень) міг це рівночасно пережити. Це психічне підложжя мусить бути в кожній лекції історії, бо воно рівночасно викликає суттєве сприймання і пережиття та побуджує до рефлексій. Розказ учителя, який виступить майже на кожній лекції, повинен бути майстерно поданий, щоб викликав зацікавлення. В розказі буде: а) з'ясована головна особа, якої думки, мову і чини учитель тільки переказує, унагляднюючи це відповідними малюнками; б) будуть подані місце і час дії. В навчанні історії

треба підкреслити передусім велич історичної дії, великі прикмети історичних осіб і добрі прикмети їх оточення (осіб), але й не забувати від'ємних явищ в національному (збірному) житті, які треба виказувати як „мементо” сучасного життя. Як джерело, учитель використовує місцеві і всеукраїнські перекази, легенди, казки, пісні побутового й історичного змісту, думи, записки, архівальну спадщину, знахідки і музейні збірки, має подавати місця археологічних знахідок і вказати на значення їх зберігання. Джерелом є також літературні твори, яких зміст учитель повинен добре пізнати, щоб міг відповідно переказати учням, а передусім учитель мусить підійти як найкраще використати і який літературний твір в лекції історії. А використання є різнорідне:

1. Літературний твір — історична повість — змальовує життя народу якогось часу. В творі відбувається дія на вузькому чи ширшому просторі. Дія відбувається в часі. В дії виступають особи, що проводять збірноту до якоїсь мети. Учитель вказує учням:

а) на повісті, що саме характеризують її вартість;

б) на зміст цілої повісті як картину історичного буття народу.

2. Велике значення мають пісні, які мусять мати поетичну вартість. Діти люблять вірші. Пісні ліричні і патріотичні викликають чуття, як настрої сприймання того, що учитель подаватиме в розповіді. Думи і поеми викликають настрої, їх зміст, який засвоюють учні, це історія, а учитель доповнює цей зміст в своїй розповіді. Отже, вони поглиблюють історичне знання.

В навчанні історії необхідні малюнки-картини. На історичній картині (фрагмент, історичні дії) зображений простір, дійові особи й історичний факт, як кульмінаційний пункт дії. Учні мусять приглянутись добре до малюнка, щоб охопити його як цілість. Після цього треба послідовно й докладно розглянути картину, тобто місце, головні особи тощо. Кожну особу розглянути окремо, її одяг, поставу, вираз обличчя тощо. Потрібні теж історичні карти (в старших класах), якщо їх немає, використати фізичні. В міру змоги треба організувати прогулянки (екскурсії) туди, де є пам'ятки в докiллi, місця минулих та сучасних історичних дій; добре відвідувати музеї та місця археологічних розкопок. Всі ці заходи можуть багато улегшити та поглибити знання історії нашого народу для нашого майбутнього покоління.

1952

ЗА ЯКУ РОЗВ'ЯЗКУ СПРАВИ РІДНОЇ ШКОЛИ? (Кілька думок з нагоди науково-методичної конференції українських педагогів в Торонті)

Це правда, що немає в нас ані одного з'їзду, зборів, сходин, щоб на них не говорилось про справи Рідної Школи, час-від-часу пише про це наша преса, появляється такий чи інший комунікат чи заклик, а минулого року була покликана КУК Шкільна Рада, до якої входили представники і педагоги від окремих організацій. Але, що змінилось від цього всього в нашій Рідній Школі? Справа не кращає, а Рідна Школа і далше не стоїть на висоті свого завдання? Перед науково-методичною конференцією українських педагогів, що має відбутися 1-2 вересня ц. р. в Торонті, мені насуваються деякі думки, з якими хотів би поділитись з ширшим загалом.

Не знаю, наскільки конференція зможе зайнятись справою, яка вимагає зосередження уваги і сил цілого нашого суспільства для правильної її розв'язки. Ця розв'язка мусить прийти тому, що вже всі ми достатньо усвідомили собі, що та переважлива ділянка життя нашої спільноти потребує конечної і скорої перебудови в інтересі не осіб, організацій, груп, але в інтересі нашої української спільноти в Канаді.

Справа нашого рідного шкільництва, не є новою. Вона така стара, як старе наше поселення в Канаді. Вже перші наші поселенці-піонери старались розв'язувати цю справу по можливості своїх сил і знання. І хоч ми стверджуємо, що наша рідна школа не стоїть на висоті свого завдання, то ми рівночасно повністю доцінюємо те, що було в цій ділянці зроблено нашими парафіями, організаціями і окремими людьми. Кажуть, що колись у Канаді було значне число наших рідних шкіл, була учительська організація, референтури шкільництва при деяких наших організаціях. Багато з того в такому чи зміненому виді є і сьогодні. Є й сьогодні тут рідні школи, але скільки їх, де вони, хто їх веде, з чого вчать і як вчать, скільки дітей до них ходить — важко розвідати. Там, де вони є, бачимо, що ведуться так, як на це стати громаду чи організацію, а передусім учителя; різними способами, з різними підручниками, фаховими і не фаховими учителями. Зрозуміло, що з такої праці не всбувають бажані наслідки.

Живемо у складних еміграційних обставинах. Діти наші наражені на повну асиміляцію і відчуження. Сьогодні без перебільшення можемо твердити, що велика частина нашої молоді

в Канаді (тут народженої і новоприбулої) для нас майже втрачена. На що ж тоді наші змагання, будова величавих церков, народних домів, репрезентативних заль, нащо ж тоді наша велика „політика”? Хто ж буде зберігати наші культурні надбання, хто заповнить наші церкви і залі, хто врешті перейме прапор української ідеї? Тому, не знецінюючи того, що було, уважаємо, що найвища пора, щоб без зайвих дискусій поставити на належному організаційному, фаховому, національно-релігійному рівні нашу Рідну Школу.

Нелсгка справа виховання в Рідних Школах, вимагає вона праці і грошей. І справа це не осіб, не організацій, не груп, а справа загальноукраїнська, це справа нашої чести і престижу. Коли наше незможне селянство у рідному краю зуміло піддержати матеріально Рідну Школу, то наскільки більше повинно піддержати її українське громадянство в Канаді. Повести поступову, але постійну роз'яснювальну акцію про значення належного релігійного і національного виховання, — це завдання наших церков, преси, учителів та всіх, кому лежить на серці добро нашої справи. Наше учительство із свого боку напевно зробить усе, щоб справу рушити з місця.

Заплянована конференція Об'єднанням українських педагогів найкраще про це говорить, що наше учительство боліє над цією справою та хоче доложити всіх своїх сил і знання для покращення справи. Сподіваюсь, що конференція присвятить велику увагу правильній розв'язці цього питання, на мою скромну думку, у такому напрямку:

1). Зорганізувати загально української школи зможе тільки одна самостійна організація, зорганізована на широкій громадській базі Т-во „Рідна Школа”, завданням якої має бути централізація існуючих і організація нових шкіл. Річ зрозуміла, що централізація існуючих шкіл, мусіла б проходити на повній домовленості, за впливом і допомогою наших центрів і авторитетів, які знайшли б своє місце у побудові, як: Шкільна Рада і Кураторія, завданням яких було б, першої — централізація, плянування і організація, другої — виконання та фахове керівництво. Шкільна Рада і Кураторія могли б для улегшення праці мати свої провінційні відділи, вони запровадили б єдину систему навчання, постійні програми, підручники і т. д., вели б фаховий нагляд, несли б відповідальність за фахове керівництво шкільними справами і педагогічними силами. Вони плянували б зорганізування сепаратних цілоденних українських шкіл, перед-

шкілля, курсів українознавства, бурс та допомогли б у виховній праці нашим молодіжним організаціям.

2). Об'єднання Українських Педагогів, як станова організація, поширила б свій засяг на всіх учителів, подумала б про нові учительські кадри, фаховий часопис і т. д. Словом, стала б базою для праці та для кожногочасного підсилення „Рідної Школи”. Централізування наших всіх рідних шкіл дало б нам і моральну і матеріальну силу. Замість кількох шкіл та учителів прийшла б одна школа і один фаховий учитель. Тоді можна б визбутись нездорового явища „організаційних” учителів. Ясно, що обговорити всі справи, зв'язані з цією проблемою в одній газетній статті є неможливо. Це думки, які вимагають застави, обговорення ширшого загалу, їх подаю як висновки із спостереження праці у Рідній Школі тут у Канаді. З програми конференції видно, що справа централізації наших шкіл, на порядку дня і вона буде обговорювана. Чи вдасться їй розв'язати це повністю, за першим разом, не знаю, але певне є, що справа буде рушена з місця та дасть змогу спільними силами започаткувати в тому напрямі працю. Тут цілком не суттєвою є справа, хто має взятись до цієї праці, хто її поведе й очолить. Засаднича проблема — це добір фахових сил, які мають ставити загальнонаціональні інтереси понад все.

Одна-одинокка Рідна Школа — організація для ведення важливої ділянки нашої збірноти, без огляду на релігійні чи партійно-групові інтереси, може забезпечити правильну розв'язку нашого рідного шкільництва. Пам'ятаймо, що в Рідній Школі — наше майбутнє!

1953

ЗА ДУШУ УКРАЇНСЬКОЇ ДИТИНИ

Шалів жакхливий гураган. Горіли міста і села. Нарід кривавився у завзятій, нерівній боротьбі. А новітні вандали заливали своїми брутальними полчищами нашу рідну, святую землю... В розпуці ми змагались за життя. Але „встоятись не було сили”. Велика частина нашого обездоленого народу виїшла у великий ісход — виїшла на чужину. Розійшлись, щоб у далекому, незнаному світі знайти життя для дальшої і неперервної праці і боротьби та допомоги для визволення рідного народу. З розпукою та слізьми, бодай дрібну грудку землі святої, ми старались взяти зі собою у далечинь незнану. Не думали

ми і жодної уваги не прив'язували до наших матеріальних надбань, ми твердили, що набута це річ. Найбільшим нашим скарбом, який вдалось забрати нам з рідної землі, чи тут вже придбати на чужині були і є наші діти.

По довшім блуканні, ми знову знайшли такий чи інший клаптик „нашої землі”, де зупинились. І тут, наче Ной біблійний, почали від початку творити наше нове життя. Почали думати про власне пристановище, про фундамент нашого буття. І багатьом з нас, за Божою поміччю та твердою, чесною працею, вдалось здобути те, що до життя потрібне, ми загосподарились, здобули блага матеріального порядку, але разом з тим, ми стали забувати про наше зобов'язання, наш найбільший скарб, нашу надію і зміну — про наших дітей! Легковажимо творення таких умов, серед яких можна б наших дітей при нас задержати. Дім, церква, рідна школа не завжди поставлені так, як цього вимагали б справи належного національного і релігійного виховання.

Починаючи від дому, — там ми в чотирьох стінах нашої хати мусимо дати бодай мініатюрну уяву нашим дітям про Україну. Скільки наших хат не має портретів наших: князів, королів, гетьманів, поетів, героїв-провідників, не згадуючи вже про карту України. А існує в нас видавництво „Мета”, яке видає та має на складі дуже гарний вибір портретів наших значних людей та по такій мінімальній ціні, що стати на це найбіднішого. Треба тільки взяти цю справу до уваги. А як багато може це заважити на формуванні душі нашої дитини, яка може ніколи не бачила України та не має жодної уяви про неї.

Далі, як тяжко часом зібрати та взяти нашу дитину з собою до церкви? Знаходиться багато різних оправдань. Цього не можемо за жодну ціну легковажити, бо це справа велика у вихованні та формуванні душі дитини. А як з нашими дитячими садками, рідними школами, виховними молодіжними організаціями, літніми таборами і т. д.? Всі ці речі мусять знайти повну застанову та правильну розв'язку. Чи можемо порівняти наші садки, школи, табори до того, що мають наші сусіди? Ні, рішуче ні! Ми далеко позаду. Невпорядкування справ цілого виховного комплексу дуже відбивається на нашій виховній праці.

Що ж треба, щоб справи ці направити? На нашу думку, в першу чергу треба повного зрозуміння-співпраці отих трьох

чинників, що про них ми згадували вище з батьками. Далі для належного поставлення справ потрібна є матеріальна база. Але, як тяжко йде в нас та справа! І чим більше матеріально ми збагачуємось тим байдужіше до всього ставимось. Тому не диво, що є всі ці недотягнення. Бо найкраща ідея не може зреалізуватись сама по собі, а мусить мати найкращу моральну і матеріальну піддержку цілого суспільства. Ми далекі від того, щоб не доцінювати та не шанувати тих, які розбудовують та дбають і про матеріальні справи. Вільна Україна буде потребувати і матеріальної нашої допомоги. І коли б ми верталися на вільну Україну, та привезли б з собою наші матеріальні надбання, що також були б допомогою в відновленні нашої держави. Так! Але уявім собі на хвилину, що вертаючись, ми привезли великі мільйонові надбання, а не привезли своїх дітей, або привезли їх моральними каліками! Чи дякувала б нам за це Батьківщина, чи не осудила б нас історія?

Хоч як знищена Україна матеріально, хоч скільки сплюндровано нашу землю, то відпорність і живучість її була і є в здоровому організмі нашої нації. Тому і ми не сміємо прогайнувати цього великого капіталу народу. Вміймо погодити всі ці справи разом, пригадуючи при тому святі божественні слова нашого Спасителя: „Чоловік живе не тільки хлібом”. Придбаймо маєток, але й збережимо нашу молодь, збережимо її для України, для майбутности. Тому, всі разом: батьки, священники, учителі-виховники та ціле наше українське суспільство, поставмо собі як святую ціль виповнити свої зобов'язання перед Богом і Україною так, щоб многострадална наша Батьківщина прийняла нас колись відкритими материнськими руками та благословленням.

1954

ПРИГОТУЙМО ВСЕ ДО ТАБОРУВАННЯ

Вже зовсім короткий час ділить нас від хвилини, коли наші сумівські оселі — „Веселка” біля Торонта і „Верховина” біля Монреалю знову відкриють свої брами для нашої дітвори. І знов, як попередніх років, оживуть оселі, загомонять дитячі голоси — радість, сміх та веселий дитячий спів полинуть у простори. Заблистять на сонці блакитно-жовтий прапор, а під ним загомонить команда „Струнко!” та сумівський привіт-гасло

„Честь України — Готов боронити!“ І понесеться з дитячих грудей пісня-молитва „Боже великий, творче всесильний...”

Всі ми здаємо собі справу з того, якою незвичайно важливою справою є таборування нашої молоді для її фізичного і духовного росту і розвитку. Тому не диво, що докладається всіх старань, щоб до таборування приготувати все якнайкраще, щоб нашим дітям дати найбільше задоволення і втіхи. Докладаємо без жалю дуже багато праці, труду і грошей у тій свідомості, що для належного виховання нашої молоді не має і не може бути, для нашої сумівської організації завеликої ціни. Ставимо собі завдання: в цьому році, в літньому сезоні перевести через виховно-відпочинкові табори якнайбільше число нашої дівчорі і молоді, як сумівської, так і неохопленої нашою організацією. Оселя „Веселка” в цьому році знов буде для сотень дітей чудовим „клаптиком рідної України”, високоцінним юнацьким табором. Жертовною працею багатьох сумівців на „Веселці” добудовано нові паланки, модерно влаштовано кухню, залю-їдальню на 200 дітей, купальню з душами, спортивний майдан, ставок, доріжки і т. д., придбано цінне додаткове устаткування. Розпляновано і докладно розроблено поділу часу таборування, відповідно до віку дітей. Намічується учителів і виховників для кожної групи. Духовна і лікарська опіка, як і в попередніх роках, буде повністю забезпечена. Словом, Крайовий комітет і Виховна рада, як і торонтський Осередок СУМ роблять все, щоб наших малят прийняти на таборі якнайкраще. Подібні підготовчі праці провадяться і на оселі „Верховина” у Квебеку. Над проблемою літнього таборування думають теж друзі сумівці у Вінніпегу, Форт-Вільямі, Едмонтоні.

Але це тільки одна сторінка справи. Друга, не менш важлива, — це постава цілого нашого суспільства, а в першу чергу батьків. Обов'язком Осередків СУМ є провести відповідну працю на місцях, ще раз докладно роз'яснити батькам вагу і значення таборування, зареєструвати зголошених дітей та переслати до Таборової Комісії КК СУМ у Торонті. Просимо і наших духовних отців, щоб вони своїм авторитетом і порадами впливали відповідно на батьків. Сподіваємося, що наші культурно-освітні працівники з усіх інших організацій — учителі, педагоги і громадські діячі також присвятять належну увагу цій так важливій справі. Бодай на короткий час мусимо виврати нашу молодь з обставин, в яких вона майже цілий рік

знаходиться, — не раз із сумнівної вартости оточення, вулиці і т. п.

Наші діти бодай 2-3 тижні повинні і мусять вдихнути не тільки життєрадісне повітря здорової природи, але й дістати свій рідний — український духовий корм. І тут власне найбільш вдячне поле праці для нас усіх. Будемо раді, коли й ті діти, які не є в рядах нашої організації, перейдуть через наші юнацькі табори. Там скористають дуже багато: набудуть сили духа і тіла, гарту; там засвоять собі зміст гасла „БОГ І УКРАЇНА!” — Збереження нашої молоді при нас, при нашому народі, при нашій церкві і традиції — це найбільший і найсвятіший обов'язок нас усіх. Знаємо, що справа ця потребує поважної і глибокої застанови. Фронт нашої молоді у небезпеці! Лицарів-героїв, які йдуть обороняти батьківщину, коли вона в небезпеці, славимо і величаємо. Вони ж бо боронять і захищають націю. Чи захитання або послаблення фронту нашої молоді — не є небезпекою для нації? Врятуємо нашу молодь — врятуємо націю. Тому всі на фронт молоді!

Батьки, приготуйте своїх дітей до таборування, розповідайте їм про „Веселку” чи „Верховину!” З отвертими раменами чекаємо вас, юні друзі! Ближче Торонта — їдьте на „Веселку”, ближче Монтреалу, — їдьте на „Верховину”, а там —

Смійся, сонце, грайся, вітре,
Задзвенить піснями, гай!
Дайте гарту нам і сили
Визволяти Рідний Край!

Біжимо до річки й ставу,
Ой, який щасливий час!
На простори, — ми бадьорі
І співає радість в нас.

1956

ЮНАЦТВО СУМ В КАНАДІ

Стоїмо напередодні Крайового З'їзду СУМ. З самої його підготовки і програми видно, що побіч різних організаційних справ — справа юнацтва буде стояти у центрі уваги. Ми хочемо нею якнайбільше зацікавити делегатів З'їзду, наше членство і зокрема, хочемо, щоб стала вона справою всієї української спільноти в Канаді, яка свідомо, що тільки у належному націо-

нальному і релігійному вихованні нашої молоді є її майбутність.

Правда, справа юнацтва не нова. Вже від 1952 р. Крайовий Комітет СУМ щораз то більше присвячує цій справі увагу та робить всі старання, щоб юнацтво знайшло добрі умови для постійного й всестороннього виховання під гаслом: „Бог і Україна!” на засадах, які з’ясовані окремими правильниками, що достосовані до окреслених меж віку дитини.

Якщо взяти до уваги, що у 1952 р. в Канаді було тільки два відділи юнацтва з 52 членами, то задумані пляни унінчалися найкращим успіхом, бо на сьогоднішній день в Канаді діють 19 відділів юнацтва при Осередках СУМ, 6 діють самостійно і 5 є в стадії організації а число членства доходить до 1,982 дівчорі у віці від 6-14 років. Це вік дитини, яка найсильніше сприймає зовнішні впливи та вимагає найбільшої уваги і опіки.

Найбільше відділів юнацтва було зорганізовано у 1957-1958 роках коли мені як крайовому організаторові СУМ вдалося відвідати майже всі місцевості українського поселення в Канаді. Треба з приємністю ствердити, що наша спільнота, а зокрема батьки і виховники, належно зрозуміли цю важливу справу та своєю всебічною піддержкою допомогли добитися успіхів.

Великим досягненням Осередків СУМ в Торонті, Монреалі, Вінніпегу і Едмонтоні є ланки старшого юнацтва від 14 р. життя і більше. Це є найбільшим надбанням СУМ, бо поволі будуть вони перебирати виховні і керівні місця у нашій організації.

Зорганізувавши таку „армію” юнацтва, треба було думати про умови її виховання, на місцях, а зокрема дати юнацтву власне середовище під час літніх таборувань на своїх оселях. Одною із перших стала Сумівська оселя „Веселка” біля Актону на віддалі 40 миль від Торонта, що займає понад 100 гектарів чудової площі покритої лісом з річкою та великими можливостями її розбудови і пристосування до таборування. Доброю її прикметою є і те, що знаходиться вона у центрі розміщення Осередків СУМ в південному Онтаріо. Таборування на оселі почалось у 1954 р. у двох скромних трамвайних вагонах закуплених у міській транспортній Торонта і перевезених на оселю, та на скору руку зроблених шатрах, в яких розміщено було разом 54 дітей.

Зрозумівши важливість таких таборувань, як Крайовий Комітет СУМ, так і батьки на протязі року домоглись прямо

„чуда“. Оселя збогатилась трьома новими будинками-паланками завдяки активній і безітересовній праці батьків, які в 1955 р. дали приміщення для 156 дітей та можливість розподілу на подвійне таборвання.

В тому і наступних роках йшла дальша розбудова і ще кращих можливостей у таборванні, а тим самим і організа-

Крайовий З'їзд СУМ — 1957 р.

ційно-виховної праці СУМ. Збудовано велику залю-їдальню з модерною кухнею, збірник на воду, приміщення для кухонного персоналу, споряджено спортивну площу, криницю і ставок. Роки 1956 і 1957 позначились ще кращими досягненнями. Будинки і влаштування побудовані за всіма вимогами відпочинково-виховних осель.

Тому 1955 рік вважається роком переломовим у справі літнього таборвання. Він виразно показав, що СУМ має перед собою велику проблему, яку повинен вміло розв'язати на терені цілої Канади. Виховно-відпочинкової оселі СУМ повинні бути в усіх провінціях Канади.

Після провінції Онтаріо, справу літніх осель підняла провінція Квебек. На північ від Монреалю закуплено велику гористо-лісову площу з деякими забудованнями на якій в дуже скорому часі розбудовано під кожним оглядом гарну відпочинково-виховну оселю „Верховина“. З початкових приміщень

на 150 осіб добудовано три окремі будинки паланки, кухню, чудовий ставок, докуплено додатково 114 акрів землі та пороблено багато інших угодінь. Тепер оселя може примістити вже понад триста осіб та всебічно далі розбудовуватися.

Обидві Сумівські оселі в Онтаріо і Квебек стали гордістю нашої Організації СУМ. У них „кується краща наша доля”, виростає наша майбутність і зміна. Вони також становлять велику матеріяльну вартість.

1956 рік позначився вже дальшими тенденціями набування власних осель, чи хоч би персведення виховно-відпочинкових таборів в цілій Канаді: Вінніпег, Судбури, Едмонтон, Ванкувер і інші. Літні таборування набрали такого розголосу і зацікавлення, що багато зголошень перевищують можливості спільного таборування, яке треба розділювати на окремі групи.

Дальші намагання закупити і розбудувати оселі йдуть в Манітобі, Альберті, Бритіш Колюмбії та у Форт Вільямі, Оттаві, Судбурах в Онтаріо. Безперечно, що Крайовий Комітет робить всі заходи, щоб в тому відношенні не відставали наші Осередки на Заході Канади. Йдуть заходи, щоб у Ванкувері зорганізувати морську оселю Юнацтва СУМ в Канаді. В парі з цим КК СУМ переводить і систематично плянує переводити курси для виховників.

Безперечно, що цю велику і відповідальну працю і успіхи треба впершу чергу завдячувати енергійному керівництву КК СУМ, багатьом виховникам, батькам ентузіястам і всій українській спільноті за зрозуміння і допомогу.

Коли і в дальшому праця СУМ, піде в такому напрямку і таким темпом — то ми оптимістично дивимося у нашу майбутність. Досьогоднішні наші досягнення. Старше членство — осередки, юнацтво, — відділи, батьківські комітети, мистецькі ансамблі, жіночі ланки і т. п. — це надійна, сильна й здорова частина української спільноти в Канаді. Ми віримо, що і в дальшому з допомогою нашої свідомої української спільноти ми виграємо бій за душу української дитини, не на якомусь тільки одному відтинку, але в цілості, та гасло... „Бог і Україна”! — переможе на цілому фронті.

Під цим кутом приготовляємося до Крайового З'їзду, будемо вести наші наради та приймати рішення. Честь України — Готов боронити — це наше гасло і заповіт!

1957

МІЖ МАЛЯТАМИ НА СУМІВСЬКОМУ ТАБОРІ

Наслухавшись чимало підхлібних і менше підхлібних зауваг про дитячий табір СУМ на оселі „Веселка” в минулому, я рішив у цьому році про все особисто переконатися та побачити власними очима життя наших малят у таборі. Побувши там і познайомившись з цілим життям табору, хочу поділитись своїми спостереженнями і зауваженнями з ширшим кругом нашого громадянства, батьків, виховників та сумівської органі-

Група тоборовиків

зації, яка, взявши на себе нелегкий обов'язок, виконує його бездоганно на славу і користь нашої громади.

Положення оселі дуже гарне, а табору — просто чудове! Гарний ліс з розкішними деревами, ставок, паланки, шатра, — все це взаємно себе доповняє і творить гармонійну цілість. Два роки тому табір мав тільки два трамвайні вагони для дітей. Сьогодні тут стоять три гарні й великі паланки, майже модерна велика кухня, простора зала — їдальня, добудовується купальня (душ) з теплою і холодною водою. В пляні дальшої розбудови оселі передбачена — будова каплиці, влаштування спортивної площі, уліпшення ставка і т. п. Всі труднощі поборюють і всі праці виконують самі сумівці. Вони весь свій вільний час віддають безкорисній праці для „Веселки”. Без

шуму і розголосу, без гучних заяв, СУМ із своїми провідниками взявся за найбільшу і найважливішу справу, за виховання і збереження нашої української молоді, нашого майбутнього, нашої зміни, і тепер на оселі „Веселка” розбудовує самотужки прекрасну базу для цієї великої виховної праці. Всі упевнені, якщо такі були у минулому, належать до минувшини. З найбільшою рішучістю і приємністю можемо заявити, що табір СУМ на оселі „Веселка” стоїть на висоті свого завдання та заслуговує повністю на найширшу піддержку нашого суспільства та на повне довір'я батьків. Час, проведений у відпочинково-виховному таборі на оселі „Веселка”, оплатиться дітям і батькам як під оглядом виховання, так і відпочинку, бо буде якнайкраще використаний для фізичного і морального здоров'я дітей. П'ятиразове денне харчування з обильним сніданком, обідом і вечерою, за яке дбають наші пані, — цілковито збиває будь-який сумнів щодо цієї важливої сторінки життя в таборі, чим дуже часто журяться розчужені батьки. Постійний лікар і медсестра дбають солідно про медичну обслугу. Служби Божі, що відправляються щонеділі, заспокоюють душевні потреби і дають дітворі християнське виховання, згідне з гаслом „Бог і Україна”. Всі інші справи, як приміщення, переведення спортивних ігор, гутірок і т. п., поставлені теж якнайкраще. Може забагато дається нагоди батькам для відвідування табору, що — треба ствердити, — не найкраще впливає на дітей, учасників табору. Доречі табір часто відвідують наші визначні громадські діячі і священники з цілої Канади й Америки.

Всі таборові клопоти й турботи зм'ягшує і винагороджує чудове чисте повітря та джерельна вода „Веселки”.

Тут хочу зупинитись дещо на питанні підбору виховників та розроблення виховної програми табору. Сюди входило б і питання розподілу дітей за віком та інтелектуальним розвитком, методика навчання та національне виховання в цілому. Справа це є важлива і потребує застанови не тільки з боку організації, яка такий табір влаштовує, але ширшого круга українського громадянства, а в першу чергу наших педагогів-учителів і виховників. І тому можна дорікати й критикувати людей, що майже всеціло посвятили себе справі виховання молоді, хоч нераз приходиться їм це дуже тяжко, та ніяк не можна збувати мовчанкою холодної байдужості з боку тих, які перші про це дбати повинні і мусять. Як з уваги на своє звання, так і з рації загально-української.

В таборі дається відчувати брак виховників, зокрема чоловіків. Чому? Керівники СУМ, докладаючи всіх зусиль, праці, грошей, енергії, для покращання умов у таборі, не можуть, бодай тепер, думати про платних виховників, хоч у майбутньому і це не виключене. Але, яке становище до цієї важливої справи займають наші центри, наші педагоги, чи хоч би Об'єднання педагогів? Чи виховно-відпочинкові табори для нашої дітвори і молоді, організовані самотужки Спілкою Української Молоді, Православними Громадами, УНО і ін., не є великою частиною того, за що ми всі змагаємося, чи бодай повинні змагатися? Чи добра воля, охота і трохи труду не допомогли б багато цієї справі? Чи поза деклараціями, резолюціями і т. д., ми не змогли б нпр. в Юному СУМ чи в інших молодіжних організаціях, знайти місце для праці Рідних шкіл, Курсів українознавства і т. д.? Думаю, що так!

Я навів цих кілька думок лиш тому, що, перебуваючи в таборі короткий час, я наочно переконався, які великі труднощі мусить поборювати управа табору та Крайовий Комітет СУМ, докладаючи всіх сил, щоб справу поставити якнайкраще. Коли і ці труднощі будуть переборені, в чому я не сумніваюсь, тоді виховно-відпочинковий табір на оселі „Веселка” можна буде без вагання назвати „мрією дітей”. Бо, коли побіч виховання, порядку, дисципліни та любови до свого рідного діти за два тижні прибувають по 5-6 фунтів на вазі, то це вже велика потіха для батьків та не менша користь для здоров'я самих дітей. Ясно, що діти є тільки діти. Вони будуть зразу і писати і телефонувати і переказувати та страшити батьків, щоб тільки зобитись повороту до дому, до домашніх „розкошів”, „каміків” і т. д. З „Веселки” знаю, що більшість дітей не хотіла вертатися додому. Щоправда, зустрів я батьків, які підупали на дусі, слухаючи дитячих вимог „додому”, забувши, що і старі ще частіше „гужать” за домом, як діти. Пишу ці рядки по 2 тижнях перебування в таборі. Час тут проходить скоро і корисно для дітей. Адміністрація і виховники з полегшою відітхнуть, коли громада 260 дітей, юнаків і юначок опустять табір, — відітхнуть з вдовolenням, що виконали великий і почесний обов'язок в ділянці виховання нашої молоді. З приємністю відмічую, що Спілка Української Молоді в Канаді добре реалізує гасла, виписані на сумівському прапорі: „Честь України — Готов боронити!” та „Бог і Україна!”

Я дуже жалую, що не міг довше побути на таборі і від

себе вкласти трохи більше праці у важливу справу та довше провести час серед малих усміхнених малят, в гурті адміністрації і команди табору, виховників і членів КК СУМ з невсипущим головою у проводі, що як один великий автомат керує складною машиною та весь свій труд і час віддає для дитвори і молоді.

Всіх виховників, юнаків, юначок і управу табору, щиро вітаю таборовим „Гартуйсь!”

1956

г) ЕКОНОМІЧНО-ГОСПОДАРСЬКІ:

ЩО БУДЕ ДАЛІ З ІНФЛЯЦІЄЮ?

В сьогоднішній економічній ситуації у світі і Канаді, а при тім і в інших країнах вільного світу, це питання стало дуже актуальним. На всі лади, майже в усіх ділянках життя країн його інтерпретують та ніби роблять певні заходи, як вийти з ситуації. Знаємо, як багато про ці справи говорить президент ЗСА Форд. Звичайно на цьому конику їдуть політичні партії, які одна навипередки другій, вносить якісь думки, одна другу обвинувачуючи.

На жаль, це проблема, над якою треба добре застановитись, зокрема урядам країн. Добре пам'ятаємо, на чому базувати свої передвиборчі гасла політики наших канадійських партій у минулорічних федеральних виборах. Вправді одне є певним, що у поборюванні інфляції мусить бути на чолі з урядом включена ціла спільнота. Спільнота мусить усвідомити собі, що таке інфляція, а держава-уряд мусить знайти — якусь розв'язку її поборювання. Ні сама спільнота, ні сам уряд без її допомоги, проблеми не розв'яжуть. Шкода однак, що ані одна, ані друга сторона не здають собі належно справи із ситуації. Уряд ніби журиться інфляцією, часто закликає — як кажуть — „стискати дещо пояси”, а в самому парламенті говорять про підвишку платень для послів і міністрів! З другої сторони, тоді коли кошти прожитку йдуть шаленим кроком вперед, робітники домагаються підвишки платень, навіть драстичними страйками, не здаючи собі справи, що це не тільки не допомагає у ліквідуванні інфляції, але її ще більше посилює, і в такій ситуації збільшення платень не має ніякого значення. Збільшуються тільки цифри! Однак правдою є, що у таких обста-

винах — через дорожнечу — мусять всі домагатися збільшення платень, та всі спричиняють більшу інфляцію. Але чому якихось конкретних заходів, не робить уряд?

Справа дуже делікатна; і пригадуємо, як провалився у мнѳнулорічних канадїйських виборах лїдер Прогресивно-Консервативної Партїї Р. Стенфїльд, коли у передвиборчїй кампанїї виступив з гаслом „замороження цїн”. Це гасло вповнї „заморозило” симпатїю до тїєї партїї, а виборцї голосували за бїльш спритно ведену пропаганду лїберальної партїї.

Тепер застановїмся, що на дїлі є інфляція? Інфляція — це надмїр паперових грошей в обїгу. У зв’язку з цим дуже зростають цїни на товари, вартїсть заробїтної платнї дуже спадає, робїтники і службовцї добиваються пїдвищених платень, щоб не знижувати свого життєвого рївня. Пїдприємцї й уряди, по волї чи неволї це роблять рївночасно пїдвищуючи цїни на товари, чи послуги. І таким чином в економїцї країнї повстає така картина, немов би собака ловив свого хвоста: чим швидше він крутиться, тим швидше втїкає хвїст і немає надїї на те, що колись він його зловить. Може лише закрутитися до того, що, знесилений, упаде і перестане на якийсь час рухатися. Безперечно, що навїть висококвалїфїкованї економїсти, не говорячи вже про звичайних громадян, якї неознайомленї в таємницях і тонкостях економїчного життє країнї, думають і питають: яким чином повстає інфляція? — Коли ж вона повстала і їснує, яким чином можна її стримати? Якщо її не буде стримано, до чого може довести і що буде далї? Але кожному хто хоч трошки вивчав, чи цікавиться полїтичною економїєю, вїдомо, що коли інфляція почалася, стримати її вже майже неможливо.

Як уже сказано вище, інфляція — це надмїр паперових грошей в обїгу. Звїдки вони взялися? Вїдомо з практики і теорїї, що держава (чи точнїше уряд) не маючи досить грошей на покриттє своїх зростаючих видатків, вживає найпростїшого способу — випускає в обїг паперовї грошї, якими платить, за все, за що нормально мав би платити грїшми, зібраними у формї податків чи державних позик. Тому випуск додаткових паперових грошей, стає додатковим джерелом прибутків уряду. Чим бїльшї пляни і бюджет має уряд, тим бїльше грошей він потребує. Друкувати грошї — справа не складна і досить вигїдна. За позики треба платити вїдсотки, накладати все новї і новї податки, та їх стягати тяжко, та не все вони сприяють „доброму їменї партїї, при владї”, з чим мусять вони рахуватися.

Пам'ятаємо, що проект бюджету канадійського уряду довів до його упадку і нових виборів. До того податки вже сьогодні, прямо і непрямо, становлять більше третини заробітку, а в окремих випадках навіть більше. Паперових грошей уряд може випускати скільки захоче. Коли б гроші були золоті це було б неможливо, бо золото є в обмеженій кількості. Коли настає обниження вартости паперових грошей, автоматично зростають вимоги збільшення платень і цін. Уряд — скільки може — підвищує податки. Це доводить до того, що за товари вже платиться пакунками грошей, часто навіть не рахуючи їх, як це колись було в Україні підчас революції, та є ще і до сьогодні у різних країнах світу.

Отже ясно, що в інфляції винен тільки уряд, який безконтрольно випускає в обіг надмір паперових грошей. Безперечно, що на інфляцію впливає також економічна ситуація у світі, зокрема в державах, з якими існують економічно-політичні зв'язки. Наприклад на інфляцію в Канаді дуже впливають економічні обставини та інфляція в Америці.

Чи можна стримати інфляцію? Теоритично — так, практично — ні. Уряд міг би стримати інфляцію, скоротивши свої видатки і стягнувши з обігу надмір грошей. Але скорочення видатків справа складна і нелегка. Якщо уряд почав би скорочувати видатки, буде робити це напевно не там, де потрібно, а навпаки там, де скорочувати їх не слід. — Наприклад в першу чергу треба б було скорочувати видатки на утримання величезної маси державних урядовців, які нічого не продукують у державі, та мають кращі умови праці від тих, які це роблять.

На це ніякий уряд не піде, бо побіч збільшення безробіття, прийдуть страйки, що можуть спаралізувати працю установ, підприємств і закладів, які підлягають державі. Ніякі півзасоби, успокоювання і пляни заощаджувань — розв'язки не принесуть, і інфляції не стримають. Буде вона йти і зростати аж до того часу, коли набере звироднелих форм і доведе до переоцінки грошей, або до кризи-безробіття. Усе це доведє до того, що малі підприємства, як уже помічаємо тепер, не витримають тягарів і перестануть діяти. Великі підприємства опиняться також в скрутному положенні під тиском профспілок на підвищення заробітніх платень, не дбаючи при тому про працю, якість продукції чи обслуг. Дуже часто гаслом профспілок стає: працювати менше і гірше, — а одержувати більше! Це також можемо зауважити вже навіть тепер і то

у державних установах (наприклад: пошта, збирачі відпадків, і інш.). Інфляцію, може стримати тільки безробіття, яке вже досить зростає. Однак в обставинах з войовничими профспілками, та заки прийде до великого безробіття, ми ще якийсь час поживемо в обставинах, коли гроші будемо носити торбами, а не в гаманцях, як досі. Може бути, що за пару червиків будемо платити 150-200 дол. за костюм — тисячу-дві доларів, а дозен яець буде коштувати нас 10 дол. Можливо, що у міжчасі станеться „чудо”, хоч в економіці й політиці чуд, на жаль, не буває.

Коли ми при інфляції у вільних країнах, варто згадати про те, чи є інфляція в ССРСР? Так, вона є, лише в іншій формі, ніж у вільному світі. На покриття своїх видатків уряд ССРСР живає цілком іншу, як у вільному світі податкову систему. — Прямі податки (для пропаганди!) умовно невеликі, зате непрямі дуже великі. Маючи монополію і контролю на все, що виробляється, уряд сам встановлює розміри цін на товари, у які входять відомий у вільному світі „продажний податок”, „сейлс текс”. Коли в Канаді й Америці, найвищий „сейлс текс” доходить до 40% і то лише на „люксові” вироби, то в Союзі, він може становити 1,000 й більше відсотків, на звичайні речі щоденного вжитку. Пам’ятаємо, як до війни хусточка до носа коштувала 1 карбованця, тоді коли справжня її вартість — кілька копійок. До війни там також примусово відтягали від платень десяту частину, у формі „добровільної позики державі”, яка, як правило ніколи не поверталася. Але і при цьому всьому в обігу було тоді більше грошей, як потрібно. Тому по війні відбулося вже дві виміни грошей. При останньому обміні десять карбованців замінено одним, який однак на міжнародному ринку не має ніякої вартости. Ціни на товари в ССРСР зростають, платні збільшуються — значить існує інфляція, лише в іншій, як у вільному світі формі, та різними способами затаювана. Річ зрозуміла, що в тоталітарній державі, якою є ССРСР, всевладна партія не рахується ані з профспілками, ані життєвим стандартом, а для безробітних місця „хватить”. На жаль, переглядаючи чужу пресу, у дискусіях над інфляцією, можна знаходити ще багато наївних, які вірять, що одинокий ССРСР — не має проблеми інфляції. Деякі навіть дораджують вчитись у советів, як розв’язувати економічні проблеми.)*

1975

*) Стаття писана у 1975 р. Чи дещо не справдились висловлені міркування?

ЗА ІДЕЮ УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ В ЗСА І КАНАДІ

Все, що на світі твориться в індивідуальному, а тим більше в загальному житті, коли має бути сильним і здоровим, мусить мати наперед добре підготований ґрунт. Тільки та будівля буде добра і сильна, що має сильний фундамент. Тільки та ідея буде мати найбільше прихильників та досягне своєї мети, яка поволі систематично підготує загал до своїх цілей і завдань. Такий повільний, але систематичний спосіб вибрали ті, що поставили собі за завдання поширювати ідею української кооперації тут в новому світі. І з радістю ствердити треба, що ця ідея чимраз більше просякає наш загал та приносить добрі наслідки. Дальшим нашим завданням є не заспокоюватись на досягненнях, а ще більше викликати зацікавлення між українцями в ЗСА та Канаді економічними питаннями. Це зацікавлення подекуди вже видно. Саме життя диктує нашим людям братися до спільної праці для розв'язки суспільних та економічних проблем. Це добрі позначки, що віщують добру будучність для українців в галузі економічного зросту. Не хочемо говорити, що впродовж року чи двох „доженемо й переженемо” тих, що є вже економічно сильні. Але маємо надію, що між сотками тисяч українців у Злучених Штатах Америки й Канаді знайдуться тисячі, які зрозуміють вагу співпраці в кооперації. Великих капіталів ніхто з нас не має. Але ми маємо прегарні приклади розвитку кооперації в цілому світі. Кооператори — це люди небагаті, тому вони й творять кооперацію. Дрібненькими своїми уділами вони спричиняються до великого діла. Це ми можемо так само досягнути. Ми радіємо і з індивідуального нашого українського розвитку. Коли між нами знаходяться одиниці, що розпочинають індивідуальні підприємства, нехай Бог помагає, а ми їх радо вітаємо, та всіми силами своєї спроможности будемо їх піддержувати. Бо чим більше виявляють українці ініціативи, тим краще буде не лише для одиниць, але й для цілої української спільноти.

Майже цілі століття український нарід знаходився в економічній неволі. Працював на чужих, а для себе не мав на найконечніші потреби, без яких не можна по-людськи жити. Самі визискувачі дивувалися, як то люди можуть так легко піддатися визискові та стали на нас дивитися, як на щось меншвартісне, некультурне та без жадної ініціативи. Так наш нарід зносив цей страшний визиск та економічну і політичну неволю, протягом століть, аж прийшла доба полекш. Де-

вятнадцяте століття проносить полегші. Але український нарід не багато скористав на початках з тої свободи, яку йому дано. Аж з бігом часу почав він робити спроби до цілковитого економічного визволення. Спочатку ці зусилля були здебільшого тяжкі. За кожною невдачею йшли розчарування та деморалізація. Нарід тратив довір'я до своїх провідників та обвинувачував їх за невдачі. З цього користали чужинці, та дальше економічно поневолювали наш нарід. Так було аж доки не зявилися молоді та енергійні, ідейні борці за народню свідомість та економічний розвиток. Ці молоді та ідейні нічим не зіпсуті люди пішли в народ ширити свідомість національну і економічну. Які були наслідки тої твердої систематичної праці, ми знаємо. Хоч у чужій неволі, народ наш до війни 1939 р. став вище під національним і економічним оглядом у Галичині, на Волині, Закарпатті і Буковині та пробивався вперед; тільки на східно-центральных землях України, які були під тоталітарним большевицьким пануванням, не було поступу. Тому, пропагуючи ідею української кооперації тут, у вільній, новій землі, хочемо вірити, що коли ми всі кооператори: ті, що вже довше тут і нові, що привезли з собою ще ту свіжу пам'ять про боротьбу за економічну ділянку нашого народу на землях України, злучимо наші зусилля, то за деякий час і тут наше економічне життя стоятиме далеко краще. Сама вже кооперація має у собі дві основні ідеї: одна змагає до матеріяльного поліпшення своїх членів, а друга е характеру більш гуманітарного, бо змагає до піднесення суспільства до вищого рівня культури й моральности. Перша мета досягається через спільне взаємовідношення, а матеріяльна користь з того залишається в межах кооперативи, з чого користають тільки члени кооперативи. Мета друга має загальніший характер і приносить користь спільноті. Кооперація відіграє велику ролю в освітній праці даної громади бо вже сама ідея кооперативи виховує людей здатних до співпраці, толерантности і, що найголовніше — пізнання, яку силу має об'єднана громада. Кооперація сприяє витворенню свідомости між народом, витворює бажання спільно обговорювати спільні питання та заставляє всіх працювати для загального добробуту всіх членів.

І одна й друга мета кооперації тісно повязані. Коли б кооператори дбали виключно тільки за матеріяльні користі для себе, вони перетворилися б із кооператорів у приватних капіталістів. Та й не можуть вони цікавитися виключно пита-

нями гуманітарними. Витворення свідомости й бажання до співпраці буде тільки тоді, коли під тим буде ґрунт матеріяльний, бо наше життя вимагає матеріяльної основи. Тому кожна група людей, яка хоче заснувати кооперативу будь-котрого виду, — споживчу, збутову, кредитівку, чи промислову, мусить добре ознайомитися з принципами кооперації. Цих кілька думок кидаємо для заохоти до кооперації. Всі без різниці ставаймо носіями кооперативної ідеї. Тільки цим способом осягнемо дуже багато в економічній ділянці, хоч і здаємо собі справу, що це не так легко, бо це вимагатиме співпраці багатьох свідомих одиниць та організацій у ЗСА і Канаді. Ніколи не запізно подумати над нашим завтра. Ми мусимо залишити політичні сварки, бо вони стримують, побіч іншого, і наш економічний розвиток.

Мусимо нарешті зрозуміти, що ми діти одного народу, що в усіх нас спільна мета. Як це ми зрозуміємо, то тоді зовсім певно станемо на твердий шлях до здійснення нашої господарсько-економічної, а з тим культурної і політичної сили. Через брак цієї сили століттями нас чужі використовували. Але хочемо вірити, що вже недалекий той час, коли українець українцеві подасть братерську руку, коли всі знайдемо спільний шлях до кращого майбутнього. Це мусимо зробити тут, тим більше, що цілий наш український народ і край у неволі червоного сатрапа, знищений і духово і економічно. В ім'я великих засад закликаємо до спільної праці — на користь нашого майбутнього покоління у новій прибораній батьківщині та допомогти Україні в її відбудові, коли стане вільною незалежною й самостійною державою. Такі то великі цілі перед нами. Ми маємо величезну можливість розвинути своє економічно-кооперативне життя тут, — тому „гей, нумо, до праці, брати!”

1953

ПРЕВАЖЛИВІ СПРАВИ ПІД РОЗВАГУ

Є у нас багато різних організацій, товариств, установ. Всі вони мають своїх членів та, згідно зі заложеннями своїх статутів, виконують свої завдання. Майже у кожній з них існують референтури суспільної опіки. Є в нас окрема Суспільна опіка зі своєю службою і окремими відділами, але справи, які хочут тут порушити, є у нас майже цілком занедбані, хоч прино-

сять вони нашій громаді великі — не тільки моральні, але також і матеріальні шкоди.

Маю на увазі дві переважливі справи: життєвого забезпечення і тестаменту-заповіту. Часто чуємо, або читаємо: вмер такий-то самотній громадянин, залишив менший чи більший маєток, однак не мав тестаменту-заповіту, поховали його на кошт міста у „паперовій баксі”, а гроші забрали та відповідно „розділили” так зв. „трост компанії”. Таких випадків трапляється щораз більше, а з ними тяжкою працею надбане майно наших людей іде в чужі руки. Тому вважаю, що найвищча пора усім нам про них заговорити.

Дуже нерозривною із першою вважаю і другу справу, — справу життєвого забезпечення, яка часто через байдужність, а можливо і через незнання її вартости, дуже часто залишає цілі родини на „призволяще”. Читаючи пресу, бачимо, що забезпеченеві компанії, яких у Канаді є 160 з 47,000 працівниками, щороку збільшують своє членство і свої мільярдіві маєтки. Минимходом хочу згадати, що в той сам час у Канаді діють п'ять українських братсько-запомогових установ, які нічим не різняться від чужих, а навпаки — у багатьох випадках дають кращі умови забезпечення і обслугову. На жаль, на більше як півмільйонову і добре зорганізовану нашу українську громаду в Канаді, членами їх є такий мізерний відсоток (10-12%), що аж соромно згадувати! І то тоді, коли відсоток членства у чужих далеко більший. Правда, є ще в нас багато людей, які ніяк не підпишуть заяви вступу на забезпечення; думають, що підписують самі собі „вирок смерти”. Мовляв, пощо мені асекурації, ще не збираюсь вмирати.

Однак канадці, забезпечуються на великі суми, часто прямо дивуєшся, як вони платять за них вкладки. При кінці 1971 р. канадці були власниками коло 130 більйонів долярів життєвого забезпечення. У пересічному на родину припадало \$22,000. У порівнянні з 1960 р. це був зріст на повних 100 відсотків. Наші люди дуже часто вважають життєве забезпечення-асекурацію як якусь непотрібну справу, або прямо крутіїство. Варто знати, що життєве забезпечення дає багато користей, хоч основним його елементом є забезпечення на випадок смерти, то різні роди забезпечення можуть бути конче потрібні в різних етапах життя кожної людини. Дитячі грамоти можуть бути рішачими в освіті і життєвій кар'єрі дітей, старші можуть користатися з них у старшому віці, у нещасному випадку, допомогу у часі хвороби і сплacenня дитячих убезпечень у випадку смерті

апліканта і багато інших. Забезпечення має ще деякі побічні права, як позика на підклад грамоти, позика на купно дому і т. п.

Коли йдеться про українські забезпечені установи, то тут користає українська громада, бо забезпечені установи дають пожертви на різні корисні цілі, як позики на побудову церков, шкіл, народніх домів, стипендії студентам, допомогу організаціям і т. п., чим допомагають українській спільноті продовжувати незалежне самостійне існування. Знаємо, що багато наших людей, хоч і фінансово стоять не погано, не завжди щиро жертвують на наші цілі. І тому їх треба і мусимо заступати нашими фінансовими установами — братсько-запомогивими і кредитовими.

У загальному, життєве забезпечення є важливим елементом в економічному розвитку Канади. Не можна сказати, що у наших обставинах є ще люди, які при добрій волі не могли б відложити кілька долярів місячно на своє забезпечення, щоб, не дай Боже, у часі непередбаченого випадку були спокійні за майбутнє своїх найближчих — своєї родини. Скільки знаємо випадків, що вмираючий не мав життєвого забезпечення, як теж не зробив тестаменту-заповіту. Ненадійна смерть застала все неприготованим. Все мусить перейти легальним способом, що часто триває довгими місяцями. Дружина і діти часто довго чекають, поки вже закінчатся судові впорядкування, а жити треба. Дітей виховувати і посилати до школи. Чи життєве забезпечення не було б тут доброю розв'язкою? Чи люб'ячий муж і батько не зробив би краще, залишивши дружині і дітям чисту готівку, ніж цілий ряд невпорядкованих і клопітливих справ? Є випадки, що ще й тепер сусіди, друзі й знайомі мусять складатися на похорон — і то тоді, коли покійний добре заробляв, не все жалував грошей на інші, часто і мало-важні справи, не подумавши про життєве забезпечення. Тільки добрі серця приятелів допомогли вдові і сиротам бодай чесно його похоронити, не говорячи вже про дальшу їхню долю. Чи не краще зробив би був покійний, відкладаючи кілька долярів місячно, як у нас колись казали — „на чорну годину“?

Подібно виглядає у нас і справа тестаментів-заповітів. Також дехто думає, що — зробивши тестамент — він вже мусить вмирати. Вмирати мусить кожний з нас, але ніхто не знає коли і як, тому життєве забезпечення і тестамент є конечним, а вже окремо важливими є вони для самітних. Бо коли хтось не має родини і не зробив тестаменту, то по його смерті увесь

його доробок забирає держава. Скільки є конечних і великих потреб у нашій громаді? Допомога Церкві, фундаціям, школам, старечим домам, нашим культурним центрам, народним домам, видавництвам була б ідеальним пам'ятником для покійного, а тимчасом роками надбане старанною і мозольною працею наших людей майно йде в чужі руки. Один земляк, хвалившись своїм півмільйоновим надбанням, жалувався на вже дві серцеві атаки, але дуже обурився, коли я згадав йому про тестамент-заповіт. „Пане, не ваше діло, як щось зі мною станеться, Канада мені дала, нехай Канада забере!“ Що з того, що інший „патріотичний“ земляк тяжкою працею доробився \$75,000 маєтку, але боявся навіть держати банкову книжку, а гроші зложив під „гаслом“. Тестаменту не зробив, бо казав — „я ще не вмираю“, а коли ненадійно помер, гроші пропали. Два брати доробились великого маєтку, і перший, вмираючи, залишив великеkonto у банку без тестаменту, а другий увесь час парікав на нього, що так поступив, але вневдовзі помер і він, зробивши точнісінько так само. Обох їх довголітня і мозольна праця пішла у чужі руки. Який чудовий і взнеслий пам'ятник були б залишили вони по собі, записуючи це придбане майно для українських установ?

Є багато вже випадків, що тяжко запрацьований гріш попадає в руки тих, через яких покійний залишив рідну Україну. Советські амбасади вже докладно стежать за майном тих, які мають там родину. Тисячі прикладів можна б наводити, щоб переконатись про вартість і доцільність життєвого забезпечення і тестаменту-заповіту. Правда, є вже випадки зрозуміння і уваги до цих справ. Знаємо розважних і розсудливих людей, українських патріотів, які вмiли належно ще за життя віддати своє надбання у належні місця, чим забезпечили зріст наших церков, наукових і світських установ, допомогли сиротам і потребуючим та запевнили собі вічний пам'ятник згадки і любови. Пам'ять про них буде переходити „з роду в рід“.

Живемо у рухливих і непевних часах, не знаючи, що принесе нам кожна хвилина. Літаємо між континентами, спіши-мось. Трапляються катастрофи, а під час довгих „вікендів“ на самих тільки „гайвях“ гине велике число людей, між якими переважають молоді люди. Пам'ятаймо нашу стару пословицю, що „береженого Бог бересе“! Тому будьмо обережними не тільки у час нашого життя і нашої праці та опіки над нашими найближчими і найдорожчими, але пам'ятаймо про них і тоді, коли б нас не стало. Не забуваймо поладнати обі згадані спра-

ви, які не є ні важкими, ні неможливими. Тестамент-заповіт можна написати власноручно з підписом двох свідків, які навіть не мусять знати, що у тестаменті написано. Тестамент завжди можна змінити. Його може зробити і адвокат. Так само не є важкою справа життєвого забезпечення. Ще поки час і пора та ніщо не стоїть наперешкоді — ні літа, ні стан здоров'я — не чекайте, але звертайтеся до відповідних установ, а в першу чергу не забувайте про українські установи, які дадуть вам всі інформації і поради, а при тому відповідне забезпечення для вас і вашої родини. Відкиньте упередження, яке, на жаль, ще у нас покутує, що у чужих можна дістати щось краще-ліпше, дешевше. Всі забезпечені установи діють на певних, майже тих самих законах держави, за винятком розділу між забезпеченнями загальними і братсько-запомоговими. Всі братсько-запомогові забезпечення діють на базі братської допомоги і тому мають далеко легші і сприятливіші умови. До цієї групи належать всі наші українські забезпечені установи.

Порушені тут справи дуже важливі і вимагають спільної дії наших Церков, суспільних опік, преси і радіо. Всі разом мусимо провести виховно-роз'яснювальну працю, щоб допомогти багатьом охоронити своє життєве надбання, передаючи його у найкращі руки. Безперечно, кожна одиниця буде рішати по своїй волі, але вона мусить бути свідомою і відповідальною за нього перед Богом і своїм народом.

1973

д) УКРАЇНСЬКА ПРЕСА:

СВОБОДА ДУМКИ, СЛОВА І ПРЕСИ

Право думати, висловлювати свою думку і писати „без страху і без ласки” критикувати публічний акт і акцію та їх творців і виконавців, все це є одним з найбільших не тільки прав і привілеїв, але також і обов'язків демократичного суспільства, бо без нього не може бути ані народоправства, ані жодного прогресу. Тому й не дивно, що, наприклад, перший додаток Американської конституції забороняє будь-які закони, які обмежували б свободу думки і вислову.

Ясно, що в таких обставинах широкої й правдивої демократії можуть траплятися і трапляються всілякі зловживання. Власне ці зловживання — свободою слова — злонамірену кри-

тику, критикоманію, безпідставні обвинувачення, знеславлення та очорнювання в демократичній журналістиці називається „затруєним пером”.

Критика подій, явищ і поглядів так само належить до журналістичної професії, як інформування про них. Але кожна така критика мусить бути базована тільки на правді і фактах та мати на увазі цілість правди і добро всієї спільноти. У критиці, як і полеміці, треба зберігати спокійний тон, вистерігатись образливих висловів та виявити максимальну добру волю. Пишучи про різні установи й організації, можна і треба їх критикувати, коли є до цього причина, маючи на увазі, що конструктивна критика є основним привілеєм вільного суспільства та передумовою його розвитку. Але в такій, як і кожній критиці треба відкликатись на дійсні факти та мати на увазі добро покращання цих установ, а не їх упадок чи тільки критику для критики. В полеміці з іншими думками треба обов'язково в цілості наводити текст того вислову, до якого полеміка відноситься. Є порушення не тільки журналістичної етики, але і людської гідності лаяти, дискримінувати чи знеславлувати особу чи групи, осіб тільки за те, що вони мають і висловлюють інші погляди. Кожна людина має право на свій власний погляд, а помилятись є людським.

Вже роками живучи і спостерігаючи демократичне життя країн нашого поселення і праці їхніх установ: державного, політичного, громадського і навіть церковного, преси, радіо і телебачення нам часто тяжко зрозуміти, чому воно так?

Нам тяжко зрозуміти, як це так, що часто „запеклі” політичні противники під час виборів на усіх виборчих щаблях, включно з вибором голів держав, зараз по їх закінченні подають собі руки, gratулюють і обіцяють піддержку і „послух”.

А як є в нас? Такого „затруєного пера” і „затруєного слова” у нас не тільки, що не бракує, воно в нас процвітає. До того це „затруєне перо” переважно анонімне. Всілякі ініціали, „присутні”, „гості”, „учасники”, „очевидці” і т. п. виписують різні обвинувачення і підозріння проти наших установ і їх діячів, видумуючи всілякі „факти”, які не мають нічогосінько спільного з дійсністю. А, що вже говорити про „затруєне слово...” Скажу тільки вам, але не говоріть ще покищо нікому, але ви напевно вже знаєте! Та ж дивіться така, то організація вишкочує своїх людей, не дозволяє студентам йти на університет, збирає гроші за які її лідери купують собі катеджі, апарта-

менти, а решту грошей десь там пересилають до банків і т. д. і т. д. Очевидно, що модним у тому випадку стає одне середовище і його провідні особи. Що це не має, нічого спільного з правдою, бодай тільки як у нас колись говорили, що „кіт наплакав“; таких творців „затруєного і таємничого слова“ цілком не турбує. Важним у цьому випадку є тільки те, щоб про це, що говориться чи пишеться, не відносилось до людей чи організацій з їх середовища. Якщо ж однак на сьогодні приглянутись писанням і говоренням „затруєного пера і слова“ то вони в першу чергу як ворогом, так на жаль і своїми, які дуже часто називають себе т. зв. „демократами“ спрямовані проти „бандерівців“. Цікавий збіг обставин, там і тут! Де ж є записка, що між тими писаннями і анонімами не трапляються ворожі агенти, які сіють ненависть, щоб збирати своє юдине жниво. Зачинають вони все хитро й спритно, часто здавалося від малих і маловажних справ, але коли знаходять своїх „почитателів“ то за комуністичною діалектикою, „брешуть, аж поки їм не повірять“.

Остаточо такє „затруєне перо“, чи „слово“ можуть в результаті принести ворогові більше користи, ніж затруєна пістоля. Пістолею ж вбивається одиниці, а затруєним пером чи словом затруєється атмосферу, у якій живе і якою дихає суспільність. У своїх неперемірливих наступках на своїх таки рідних „ворогів“ дехто доходить до скрайнього абсурду і засліпленої злоби. Можна не любити свого політичного противника, але ніколи не можна забувати, що він тільки політичний противник, а не ворог! Критика не сміє затрачувати прикмети людськості і вироуміння до людини, а зокрема коли йдеться про свого брата українця. В жодному випадку, навіть мимо певних політичних розбіжностей чи підходів (що є людським і притаманим всьому людству усіх часів!) не сміємо допустити до того, щоб затиралося розмежування поміж нашим політичним опонентом і нашим національним ворогом. Бо як зрозуміти, що часто т. зв. „демократи“(?) тут у вільному світі ще й тепер називають бандерівців фашистами? В Україні їх називають „бандерівцями“ і з ними пов'язують найменший національний відрух, як: мова, вишита сорочка, пісня, традиція, а, що вже говорити про якийсь політичний елемент! Вони вишукують все, що найгірше, щоб пов'язати їх з цим. І знов якийсь дивний збіг обставин і там і тут! Існує в нас тут преса у вільному світі т. зв. „українська“, і обов'язково з прикметником

„демократична“. Коли візьмеш її до рук, то часто думаєш Бог зна ким, за які гроші і для кого вона друкується? Повірте, часто — один жах, бо не перебирає вона ніякими засобами, а ціль якнайбільше докучити своєму інакомислячому братові українцеві. Така одна газетка, що появляється в Чикаго, з якої часто передруковують (мабуть за домовленням) і інші, що хочуть підсилити протибандерівський фронт, дійшло до такого, — критикуючи націоналізм Донцова, відкидає і Україну, якщо б таку цей націоналізм виборов. Вона пише: „...„державу, де панував би терор(?) одної партії, незалежно від того, що вона буде зватися українською, ми засуджуємо таку Україну (чуєте!) і вона нам не потрібна!“ УЖ — Чикаго число з 15 грудня 1979 р. От вам „віз і перевіз“ „демократичної логіки“. Як кажуть з „брудною водою вилляли і дитину!“

Але чи таких „родзинків“ подибуємо тільки у такій „демократичній пресі?“ На превеликий жаль є вони і в інших, які самі уважають себе поважною, зокрема тепер, коли „температура“ наших крайностей піднеслась в останніх роках до найвищого рівня і кипіння з приїздом до нас нових людей з України, які — за виїмком одного — називають себе „дисидентами“. Їхні „вільні чи невільні“ деякі потягнення дещо нас „зактивізували“. Дехто каже розсварили, а я думаю, що тільки нас збудили! Спочатку ми обвинувачували одні одних, у якомусь їх „переловлюванні“ і Бог зна що! По короткому часі всі вони, в такій чи іншій спосіб показали, що нікого з них не підмовиш і багато у „свій бік“ не перетягнеш! І нічого у цьому не було б дивного. Вони ж пройшли свій життєвий шлях, виростили і виховувались у цілком відмінних умовах, мають свої переконання і у вільному світі вони можуть після них і з ними жити, влаштовуватися і працювати. Ніхто з розумних людей не може їм цього заперечувати чи відбирати. Вони можуть і мають повне право вести навіть свою „політику“ як люди, згідно із своїм сумлінням і переконанням. Вони можуть творити свої групи з своїми цілями й завданнями. Все, це є їхньою особистою чи груповою справою. Але інакше мусить виглядати справа, коли ці люди, зрештою кожний по-своєму починають робити „політику“, покликаючись на якісь доручення чи уповноваження з України, яке чітко і ясно йде в розріз з тим, що діється в Україні та вповні суперечить змаганням українського народу за визволення. Бо хіба ніхто з нормальних людей в Україні не каже, що він поневолений таки своїми українцями

разом з бідним російським народом. Напевно ніхто в Україні не буде каятися за те, що москалі розстріляли тисячі польських офіцерів в Катині! Хто скаже там, що у 1930-тих роках голодували москалі, коли в Україні з голоду згинуло до сім мільйонів? Чи русифікація України, це спотворення російської мови? Безперечно, що ніхто нікому не заборонить любити москалів. Це кожного справа. Зрештою, хай дисиденти, ті що за „любов'ю” з москалями, скажуть, коли будь-хто з нас був проти москалів, на Московщині? Ніхто не є проти москалів, ми є проти зайдів-окупантів в Україні, яких щороку множитья чимраз більше і більше тому, щоб цілковито знищити і винагородити український народ. Про самостійність України говорив Ленін, він визнав її державність, щоб опісля її загарбати. Закликав нас до знищення комунізму, а потім будемо думати — Власов, говорив про „нову Європу”, знищивши комунізм і біснுவатий Гітлер, говорять нам тепер різні Солженіцини і навіть деякі наші рідні „дисиденти”.

І тепер на тлі, тільки деяких спорадичних прикладів, чи може дозволити собі велика українська політична еміграція, приймати такі „нові концепції” мовчанкою — „ради святого спокою?” Ні! Велика українська еміграція одержала ще в 1949 р. „Звернення Воюючої України”, в якому чітко і ясно сказано, чого від нас вона — Україна і наш народ хочуть. Сентимент є доброю і шляхетною ціхою, але не в політиці, тим більше, коли народ у затяжній визвольній боротьбі. Ми ж політична еміграція і між нами сотні, якщо не тисячі осіб, що заки ще дісталися тут, перейшли пекло московських і німецьких млинів смерти, ніяк не можемо годитись з новими ідеями” деяких наших „дисидентів”. Можуть собі говорити, московський народ і його „адвокати”, що він поневолений, може хтось допомагати татарам і кому тільки хоче; може хтось говорити російською мовою, але він також мусить пам'ятати, що допомога і оборона свого рідного народу, якщо у нього такий є — мусить бути першим, і святим обов'язком. Чому ж ми маємо допомагати всім, а ніхто не хоче нам? Тут аж напрошується питання чи можна б знати скільки між нами таких, що мають якогось знайомого москаля-приятеля, який погоджується на вільну Україну? Писати і твердити, що українці самі себе русифікують, що самі з великою радістю роблять тільки те, що їм каже „старший брат”, твердити, що навіть Хрещатик у Другій світовій війні не знищили ані москалі, ані німці, а наші

українці це насправді цілковите безглуздя. Ми добре знаємо, що звернувши увагу на хоча б кілька таких прикладів, зразу зрушиш нерви наших рідних т. зв. „демократів”. Вони зараз вдаряють у „дзвін тривоги”. Та різними способами і неперебірчивими засобами будуть „доказувати” щось протилежне, навіть годі, як воно чітке й ясне. Зараз у рух йдуть „затруєні пера” і шептає „затруєне слово”, а з ними видумки, обвинувачення і провокації, які часто виглядають на прямі доноси. Мовляв чи ви пам’ятаєте як то колись вони (?) співали „Смерть, смерть ляхам, смерть московсько-жидівській комуні”. Нам за це тепер каже автор соромно. Кому? Та ж кожна здорово-думаюча, навіть без титулів людина знає, коли і в який час співали цю популярну пісню в Україні!

Прикро пригадувати такому „літописцеві”, що коли співали цю пісню, то ще „у тому часі не було тих, а провідниками ОУН були „вони” Коновалець і Мельник. Або писати про вже десять років померлого, що він хоч і був повоєнний дезертир з Червоної армії, все одно поїхав в Україну всупереч дозволу своїх партійних „босів”. Чи не виглядає, хоча б ці два приклади, а їх сотні — на досить грубо шиту провокацію?

Може не варто б ставити питання „авторові” таких „роздзвінків”, бо „вільному воля” — навіть із вінком під Бродами на могилі дивізійників (?), але дивне-диво, що на такі „літературно-політичні творчості” не звертають якомсь уваги видавці і редактор газети?

Чи не добачуєте ви, Шановний читачу, того „затруєного пера” у таких писаннях? Напевно, бо кожного дня пошта приносить нам багато ваших листів, у яких ви висловлюєте своє обурення на таку „свободу думки і вислову”. Ви часто з обуренням запитуєте нас, чому ми не реагуємо? Чому не відповідаємо? Часто ви навіть даєте нам багато матеріялу і то матеріялу піддержаного фактами.

Деколи вам відповідаємо, деколи — ні, бо на всі відповіді у нас не вистачало б прямо сил, а по-друге у нас більше важливіших цілей й завдань. Тому загально стверджуємо, що і в майбутньому будемо ігнорувати всякі нікчемні, злобні і некультурні виступи, не відкидаючи культурної і на рівні певного партнерства дискусії. Правда, часто наша мовчанка ще більше інтригує наших противників, мовляв... дивіться, мовчать, бо не мають, що відповісти! З провокаціями або прямими доносами різних побрехеньок, які дискредитують нас в очах наших

співгромадян, через, що шкодять тільки нам і нашій загальній справі, не варто затрачувати найменшої хвилини часу. Буде добре, як реакцією наших читачів і спільноти, наші „демократи” переконаються, кому такою роботою допомагають?

А, що так є і на наслідки такої „роботи” не треба було довго чекати, бо маємо найновіші обвинувачування нас — не важно кого — у „різних злочинах” і „коляборанстві”. Чи велику частину тих обвинувачень, ця преса нам прихильна і ворожа, не вибирають з наших газет, що їм потрібне? І тут бачимо, як „затруєне перо” обертається і непотрібно, але вже правдиво затруєє життя нам усім. Писання деяких газет — за виїмком однієї — та імен їх „дописувачів”, чи „кореспондентів” не подаю, щоб не робити їм зайвої „слави”. Ми переконані, що наші читачі знають докладно про кого і про що йдеться!

Дай Боже, щоб ці випадки, опам’ятали нас, та в ім’я особистих чи групових поррахунків, ми почали шанувати і плекати дух оправданої та справедливої, доказуваної фактами критики. Тому бережимось і вмиваймо руки від „затруєного пера і слова”, зокрема неправдивого або ображуючого гідність кожної окремої людини і всієї спільноти. Казали колись наші розумні люди... „не суди, щоб не бути осуджений”!

1980

УКРАЇНЬСЬКА ПРЕСА НА СЛУЖБІ НАРОДУ

Без сумніву, що у даному випадку говоримо про українську еміграційну пресу, бо рідне слово в Україні придушене, а преса, що появляється в українській мові, не є українською пресою, бо вона служить імперіялістичним цілям московського окупанта і допомагає йому поневолювати український народ.

Ворог добре знає, яке велике значення має преса, як формуючий чинник громадської opinii, що може впливати на настрої мас, викликати заворушення, революції, повалювати уряди, змушувати до резигнації навіть президентів; то не буде парадоксом чи крилатою фразою сказане колись ще Наполеоном, що він більше боїться трьох газет, як 100,000 ворожих вояків. Тому усі тоталітарні режими підпорядковують пресу під строгу контролю держави та роблять її апаратом урядової політики. Але навіть у демократичних обставинах інші завдан-

ня має преса державного, а інше преса поневоленого народу який, бореться за своє право жити вільно на своїй землі. З прикрістю одначе мусимо ствердити, що сучасна преса західнього світу дуже часто не стоїть на висоті свого завдання. Погоня за сенсаціями, скандали, вбивства, еротика, секс, порнографія, кінські перегони і багато подібного — це духова пожива, якою кормить вона своїх читачів. Все, що підходить під смак вулиці, що приносить добрий бізнес, заповняє шпальти преси.

Українська преса в країнах нашого поневолення, зокрема преса національна, має служити інтересам українського народу, який бореться з московсько-большевицьким імперіялізмом за своє визволення і самостійну державу. Українська преса мусить присвячувати особливу увагу тим глибинним процесам, що відбуваються на рідних землях; інформуючи про сучасний стан в Україні; мобілізувати всі засоби і сили української еміграції для допомоги у визвольній боротьбі, здобувати між народами вільного світу симпатиків і політичну допомогу визвольній боротьбі України; об'єднувати всі патріотичні сили політичної еміграції поневолених СРСР народів для спільної боротьби по лінії АБН.

У процесі боротьби за свої найвищі права часто гинуть найактивніші одиниці, але їх саможертва рятує організм нації. „Хтось мусить впасти, щоб жила Україна” — говорив поручник З. Коссака-Тарнавський. А один крайовий автор писав: „Ми не боїмося смерті, але коли вмирає нація, то гине все”.

В термоядерній добі, коли альтернативою до атомової війни є національно-визвольні революції і партизансько-повстанська стратегія, психологічна війна відіграє важливу роль в демобілізації ворога і скріплення власного фронту, а в цьому поруч радіо і телебачення, преса і пропаганда — це істотні елементи в психологічній війні.

Наша доба — це доба насильства, фізично-брутальної сили, ідейно-політичної інфільтрації і політичного узброєння. Москва різними способами, засобами і методами інфільтрує західне громадянство, особливо молодь, своїми згубними і розкладовими ідеями.

Молодь здегенерована наркотиками, збаламучена на університетах і коледжах, проповідує пацифізм, секс, вільну любов, замість любови до Батьківщини. Москва підготовляє ґрунт для підкорення ще вільних країн Заходу через їх розклад зсередини. Вбиваючи у людей прив'язання до традицій, до своєї

історії, культу героїв, любови до всього, що рідне як ніби пережитки старих давніх часів. Людина, яка збайдужіла до всього, не буде любити своєї нації-батьківщини і не схоче боронити її і воювати за неї. Це добре знає Москва і тому усіма способами й засобами — зокрема щодо України і її народу — застосує прийоми до всього, що українське.

Колосальний розвиток техніки останніх десятиріч, який стандартизує стиль життя поодиноких народів, у жодному разі не може нівелювати національних різниць хоч всюди куди поїдете побачите ті самі чи подібні авта, телевізори, компютери, люди подібно одягаються, всюди ті самі „джінси”, довге волосся, патлаті бороди і т. п. Здавалось би отже, що так само й культура і духовне життя повинні б бути стандартні. Однак так не є; бо культура і духовність поодиноких народів не пішли і мабуть ніколи не підуть по лінії затирання національних різниць, а радше навпаки. Кожний нарід дорожить своєю культурою, народніми традиціями і звичаями, а приймаючи навіть деколи чужі стилі в літературі, малярстві чи мистецтві, не є це невільниче копіювання, а перетоплювання їх у горнилі своєї духовности і перещіплювання на свій національний ґрунт. Це те, що колись казав Шевченко:

„І чужому паучайтесь,
Свого не цурайтесь!”

Зрештою, цей процес відбувається у цілому культурному світі у формі обміну загальнолюдських досягнень: за виїмком шовіністично-імперських москалів, які насильно не тільки пропагують, але й стараються досягнути т. зв. „злиття націй” через русифікацію та нищення культур в першу чергу усіх поневолених нею народів, а опісля як колись пророкував Хрущов „усех угробить”, тобто цілий світ.

Для нас на чужині, серед чужого довкілля існує велика небезпека асиміляції з затратою своєї національної самобутности. Наші родини, наша рідна Церква, наші організації, преса, традиції і звичаї, мають стати нашою національною твердинею. Безперечно, що почесне завдання у цьому припадає нашій пресі, яка постійно мусить наголошувати наші цілі й завдання щодо нас усіх, а зокрема стосовно нашого поневоленого народу, який бореться за свободу. Наш народ на рідних землях мусить знати, що наша вільна преса, тут у вільному світі, не забула за нього і його проблеми. На жаль, не вся наша

преса стоїть на висоті свого національного завдання, бо у її часто навіть здавалося б здоровий національний організм вкрадаються чужі бацилі і біби ідеї, вона замість бити на сполох і на взір Лесині Кассандри кричати: Вартуй! Вартуй!, бо ворог є вже на брамах національної Трої, своїм не національним і не розсудливим писанням, немов вказує де є, і де треба робити проломн у наші національні брами! На доказ, перегляньмо хоча б тільки де яку нашу пресу, а зокрема т. зв. „демократичну“, і до того з претенсіями: „національної“, „націоналістичної“, „сборницької“ і Бог його знає, ще якої! У такій пресі знайдете все, що тільки хочете і навіть боротьбу з ворогом, але на жаль, не дійсним, а уявним — своїм рідним.

Група учасників Равту Української Преси і Радіо — 1975

Зліва: В. Дідюк, п. Франс Гінтендс — ген. конзульт Бельгії, пані М. Яремко, кол. Мін. І. Яремко, „Місс Бельгія“ п-а А. М. Сікорська, о. О. Гошчупяк, д-р Р. Малащук, А. Дзюбанівський.

Чи служить така преса своєму народові, коли обкидаючи болотом і клеветою своїх братів, і зокрема тих, що все віддають Україні; чи може служить вона „вільно, чи невільно“ тому ж ворогові, що „вогнем і мечем“ винищує український нарід?

Добра і правдива українська преса постійно має нагадувати нам чії ми діти, та які наші обов'язки щодо нашого народу: розкривати і п'ятнувати ворожу диверсію, будити оспалих, наснажувати новою вірою впавших на душі. Проповідувати примат героїчної, а не гедонічної концепції життя, примат нації, необхідність релігії, як джерела і основи моралі — ось завдання на потребу дня для нашої преси... Преса має не

тільки право, але і обов'язок критикувати всякі викривлення і недотягнення, всякі відхилення від лінії української визвольної політики — так дуже модної тепер — тощо. Але критика мусить бути конструктивна, спрямована на покращення, а не на докучення, осмішування, несправдливих перекручувань фактів або зневаг й образ. Варто, щоб на порозі Нового Року, кожна наша газета, журнал, радіо і інші видання стали перед дзеркалом „свого сумління” та дали самі собі відповідь.

Ведемо постійно ідейно-світоглядovu війну проти ворожих доктрин та ворожих ідеологій. Поборюємо всякі контакти з ворогом, з висланниками режиму, і з тими, які їдуть туди, щоб, як пише С. Караванський, „співати чи танцювати на гробі української культури”, а „забавившись” вихваляти „досягнення” московського окупанта. Ворог, зокрема тепер робить натиск на українську культуру. Якимось чудом з'являються тут у вільному світі різні „диригенти” і „інструктори”, організуються всякі хорові і танцювальні „ансамблі”. Їздять і звідси з поклоном наші мистці, вибираються туди хори і танцювальні гуртки і т. п. Будуть заповнені сторінки КГБ рептильки „Вісті з України” пеанами на славу і честь московсько-большевицьких „досягнень”, і „розвитку української культури”.

Яке становище займає до усіх цих справ наша українська преса? Було б добре знати становище окремих наших організацій; навіть і тих, яких лідери теж виїжджають туди; а зокрема слово мусить сказати наші Централі.

Цілий сьогоднішній світ знаходиться у полоні прерізних: моральних, матеріально-господарських, національних і інтернаціональних криз. Чи вдасться йому, в найближчому часі подолати всі ці проблеми? А може сьогоднішній світ стоїть на грані катаклізму або нової більш справедливої і дійсно національної і гуманної ери? Та у тяжких умовах нашого українського народу, нашою зброєю мусить бути Слово, при помочі якого ми мусимо вести ідейний бій з ворогом. Слово зродило у нашій Батьківщині нових борців-героїв. Шевченкове Слово відродило українську націю, воно привернуло українській душі почуття історичної особовости та своїм змістом показало шлях її призначення. Чи ми тут у вільному світі, а зокрема наша національно-здорова українська преса не маємо стати „На його сторожі”?

1980

ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

Вступне слово виголошене на конференції українських видавців і редакторів Канади в Оттаві

Завдяки добрій ініціативі відділу Комітету Українців Канади в Оттаві, координатора цієї імпрези п. Модеста Цмоця та фінансовій допомозі федерального уряду, — ми маємо приємну нагоду зібратися сьогодні тут в столиці Канади на нашій Крайовій Конференції українських редакторів, видавців та співробітників української преси в Канаді.

Мені, як голові Спілки Українських Журналістів Канади надзвичайно приємно звернутися до Вас із цим вступним словом, у якому в першу чергу хочу щиро усіх Вас привітати та заохотити до активної участі у наших нарадах і дискусіях, а господарям щиро подякувати за таку гарну і цінну ініціативу.

Спілка Українських Журналістів Канади заплянувала спільно із Спілкою Українських Журналістів Америки у найближчому часі відбутися вже третю з черги спільну зустріч для обміну думок, обговорення нашої співпраці щодо проблем української преси у цих двох країнах. Але поки це станеться — ми вже сьогодні маємо можливість обмінятися думками та обміркувати дуже важливі справи, які стосуються нашої праці, зокрема праці і майбутнього української преси в Канаді. Я певний, що сьогоднішні наші наради і висновки дадуть багато нових думок і матеріялу, що напевно збагатить заплановану нашу зустріч з колегами-журналістами Америки.

На цій конференції прийнятими є однаково члени різних редакцій, як і позаредакційні співробітники, видавці, управителі і члени дирекцій. Кожний виступає тут, як йому диктує його власна совість і переконання. На цій конференції є журналісти різних політичних і релігійних переконань. Тому конференція не має на меті обміркувати окремі, хоча б найважливіші сучасні суспільно-громадські чи політичні питання чи інші контroversійні справи, а виключно лише справи, які безпосередньо стосуються журналістичної праці. Цим становим професійним проблемам, як бачите із запланованої програми, буде присвячено п'ять основних тем з короткими доповненнями, а опісля їхнє обговорення і будуть зроблені висновки. Це однак не означає, що при окремих нагодах нашої зустрічі ми, що зібралися з усіх кінців Канади, не порушимо ряд інших справ громадського, політичного чи церковного життя,

та в дружній спосіб їх обговоримо і продискутуємо. Але це буде, так би мовити — вже не „офіційна частина” нашої програми.

Напевно усі ми згодні, що проблема української преси є надто поважною, тому ми і застановляємось над нею. Поважні проблеми має і інша етнічна преса; ба, щобільше, має їх і преса англо- і франкомовна, мимо великих тиражів і оголошень і т. п. Тому, на мою скромну думку, обговорюючи ці важливі справи нашої преси, не варто б підходити до них виключно з

Учасники панелю: д-р І. Глинка, пані Віра Бучинська, ред. В. Скорупський, ред. В. Дідюк.

песнімістичною настановою, а шукати оптимістичних підходів; щоб ми самі і наші гості не прийшли до такого — не дай Боже висновку, що справи ці є такі безнадійні, а може і в такому стані, що не варто ними займатися. Я хочу тільки відмітити, що мимо труднощів, у нас є добра настанова їх розв'язувати у такому напрямку, щоб наша преса в Канаді не тільки не звужувалася, але значно поширювалася. Бо коли в Канаді є українці — буде і їхня преса, коли ж є українська преса — в Канаді будуть українці! Бо українська преса — це проблема української політичної думки, української культури, українського громадського і церковного життя, це проблема „бути чи не бути” українству в Канаді! Рівночасно з проблемами

українців в Канаді, преса поневоленого народу у вільному світі є єдиним тепер українським друкованим словом, яке мусить виконувати основну місію, притаманну вільній пресі: обороняти права української нації на свою вільну державу, правдиво інформувати наших співгромадян про жахливу дійсність у поневоленій Україні, спростовувати ворожі наклепи, плекати українські національно-політичні й культурні традиції, поглиблювати українську політичну думку, сприяти розвитку української культури, вільної від ворожих впливів.

Цього основного завдання преси не в силі виконувати преса в Україні, що підпорядкована ворожій політичній цензурі і мусить дбати тільки про імперіялістичні інтереси російської імперії та за пропаганду комуністичної доктрини. Враховуючи такий стан, наша українська преса в Канаді має велике і подвійне завдання: боротьбу за найвищі ідеали української нації, за відновлення української незалежної держави і за розбудову життя української спільноти в Канаді, спертих на найвищих ідеалах і традиціях українського народу та високих моральних принципах християнського світогляду і етики. Іншими словами, наша українська преса в Канаді має великі і благородні завдання, у яких потрібна допомога всієї української спільноти і наша співпраця, вирозуміння та взаємна допомога. До виконання цих завдань потрібними є: видавництва, журналісти, редактори, технічні засоби — друкарні, капітал і, найважливіше — читачі.

Я вірю, що у наших дискусіях і думках ми зокрема будемо ці справи наголошувати і шукати розв'язки. Журналістичному нарібкові і українсько-англомовній пресі напевно також присвятимо нашу увагу.

Тому, що окремі аспекти „життя і буття” нашої української преси в Канаді будуть порушені доповідачами, панелістами і в дискусії — я, щоб не забирати довше часу і Вашої уваги, хочу закінчити і ще раз просити включитися до активного обміну думок у пошуках за позитивною розв'язкою цих так важливих для нас проблем. Перед закінченням я хотів би тільки коротенько підкреслити і другу — на мою думку — цінну частину цієї конференції, а це т. зв. „Літературний ярмарок” з метою якнайбільше поширити-розпродати наші різні видання. Ця пов'язаність ще раз підказує нам, що у своїй праці наша преса також мусить впливати і виховувати читачів для себе і також для різних наших видань. Безперечно,

що добрі і правдиві рецензії, заклики чи відповідні на цю тему статті будуть дуже допоміжними. Якщо на цьому „Літературному ярмарку” його ініціаторам і видавцям вдасться розпродати всі привезені сюди видання і опорожнити столи, то це буде гарною для них моральною нагородою.

Дякую Вам, Пані і Панове за увагу, бажаю нам усім успішного перебігу конференції та успіхів у нашій праці для добра нашого поневоленого, але нескореного героїського народу на рідних землях, як також нашої спільноти в Канаді.

1980

НА ПОЧАТКУ БУЛО СЛОВО

(З приводу пресової кампанії „Гомону України”)

З вдовolenням і почуттям добре виконаного обов'язку щодо України, українського народу і української спільноти у світі можемо глядіти на працю нашого тижневика „Гомін України”. 15-го грудня ц. р. проміне 28 років з того часу, коли появилoся перше його число. Тоді ми зустрічалися з таким запитанням: маємо багато газет — навіщо ще додаткова?

По 28 роках вже не потрібно на це питання давати відповіді, бо саме існування і завдання, яке виконував на протязі цього часу наш тижневик, говорять самі за себе. Але, повернувшись думкою дещо взад, хочемо ствердити, що поява „Гомону України” була зумовлена життєвою konieczністю. Конечністю вільним друкованим словом допомагати українській визвольній справі.

Хоч у 1948 р. Друга світова війна була вже закінчена і західні альянти здобули перемогу над гітлерівською Німеччиною, але не розв'язали багатьох світових проблем, і в жодному випадку не виграли війни. Вони своєю короткозорою політикою і поступками в користь Сталіна („добродушного (!) Джова”) допомогли не тільки врятувати, але збільшити і ще більше зміцнити тоталітарну московсько-комуністичну імперію, віддати їй на поталу не тільки давніше загарбані і поневолені народи Східної Європи, але й нові країни і народи. Ба, що більше — вони матеріально і морально допомогли (і допомагають) Москві розбудовувати і поширювати її тоталітарний імперіалізм у всьому світі. В „заплату” за це одержують шпигунство, підривну пропаганду, агресію за агресію та т. зв. детант, який приносить користь тільки Москві.

У 1948 р. „сильні” цього світу радувалися „перемогою”, але в нерівній, завзятій, важкій боротьбі з Москвою стояв український народ — Українська Повстанська Армія. Проти України і її священної боротьби ворог спрямував всі свої сили — як на внутрішньому, так і на зовнішньому відтинках. Триває brutальне і жорстоке винищування українського народу. Не даючи собі ради з героїською боротьбою УПА, Москва у пакті „трюх”

Дирекція, Редакція, адміністрація і працівники друкарні „Гомону України” — 1979 р. Стоять зліва: ред. О. Матла, В. Кушмелин, К. Юрійчук, п-а В. Микитин, д-р Б. Стебельський, ред. В. Солонника, І. Білан, д-р Р. Малащук, ред. А. Бандера, дир. В. Окіпнюк, В. Довганюк, ред. В. Дідюк, ред. А. Бедрій.

(Москва, Польща, Чехо-Словаччина) 1947 р. докладає всіх зусиль, щоб ліквідувати визвольну боротьбу України, ведучи рівночасно брехливу пропаганду у вільному світі.

Цей західний світ, збаламучений ворожою пропагандою, не чув і не добачував того, що осамітнена Україна здержує дикий наїзд комунізму не тільки на Європу, але на цілий вільний світ. У спільній радості „перемоги” він тоді не звертав найменшої уваги на героїську боротьбу українського народу, і навіть вірив ворожій пропаганді. До того, на жаль, і між нашими „незрячими братами” знайшлися такі люди, що почали викривлювати правду про боротьбу УПА, ОУНР, про головного коман-

дира УПА ген. Р. Шухевича-Чупринку, С. Бандеру та взагалі про визвольний рух.

Тому велика частина тих, що активно боролись за волю України, опинившись в Канаді, не могли безчинно приглядатись обставинам. Треба було рішуче і відверто підняти слово, зокрема друковане слово в обороні України. І так 15-го грудня 1948 р. появилось перше число нашої трибуни „Гомін України”, який від першого свого числа по сьогодні стоїть на одному з відтинків другого допоміжного фронту визвольної боротьби українського народу. Він став правдивою трибуною, де вияснювались, спростовувались неправдиво ворогами насвітлювані аспекти наших визвольних змагань, а найновіших — зокрема. Ворог добре вивчив силу українського націоналізму та його рішучий вплив на український народ, тому змобілізував всі свої сили й засоби проти нього.

„Гомін України” став також „виховником” і популяризатором цілей і завдань визвольної боротьби. Він став осередком, біля якого гуртувались провідні одиниці, які через створення ЛВУ і СУМ дали почин для організаційного оформлення всіх ОУВФ.

„Гомін України” був збудований на твердих і здорових підвалинах: ідейних, моральних і матеріальних, і тому міг на протязі цього більш як чверть сторіччя належно виконувати свою працю на службі української визвольної справи, бо визволення з-під ворожого панування є найважливішою справою всього українського народу і всієї української спільноти у вільному світі. „Гомін України” розкриває мету і показує терор і насильство Москви в Україні і підступні методи дії її агентури на Заході. Тому ворог з люттю часто нападає на нашу газету.

Але найчорніші плюгавства і підла брехня не в силі закрити тієї правди, що її розкриває наша газета, про те, що Москва нищила й нищить український нарід, намагаючись стерти його з лиця землі. Русифікація, дискримінація української мови, релігійні переслідування, терор стосовно діячів української культури, письменників, поетів, мистців, науковців, борців за українську самостійність й самобутність, запроторювання у тюрми, концтабори, заслання — це засоби стосовані Москвою проти українського народу. Але Україна бореться з московським агресором. На місце знищених і арештованих стають нові борці, за „Україну, за народ”!

Боротьба тяжка, нерівна й затяжна. Однак вона мусить

продовжуватись — на батьківщині і у вільному світі. Побіч всіх інших засобів боротьби, мусимо зміцнити і нашу трибуну вільного слова — „Гомін України”.

Проголошення пресової кампанії в першу чергу має це завдання виконати. Всі наші відділи ЛВУ та ОУВФ вже одержали листи і потрібні інформації. Ділові комітети на місцях, зложені із представників ОУВФ, доложать всіх старань, щоб на протязі місяців: жовтня, листопада і грудня ц. р. зібрати якнайбільше число нових уділовців, передплатників, жертводавців, оголошень, вирівняння заборговань і т. п. На допоміжному визвольному фронті боротьби скріплюймо нашу зброю, якою є „Гомін України”. На допомгу нашої газеті кличем все наше членство і всіх хто розуміє потребу скріплення визвольної боротьби України. 1976

СВІТОВИЙ З'ІЗД УКРАЇНСЬКИХ ЖУРНАЛІСТІВ

У рамках II-го Світового Конгресу Вільних Українців відбувся в четвер, 1-го листопада 1973 р. перший з'їзд українських журналістів у вільному світі у приявності коло 100 учасників. З'їздом керувала президія у складі: ред. З. Пеленський — голова, ред. В. Дідюк — заступник голови, ред. М. Шкавритко — секретар.

З'їзд організувала Федерація Спілок Українських Журналістів Америки і Канади, а господарем з'їзду була Спілка Українських Журналістів Канади. В програмі з'їзду відбувся панель про стан української преси у вільному світі, модератором якого був ред. В. Дідюк, а членами пані Христина Сеньків, ред. З. Снилик, ред. О. Матла і Я. Заяць. Панелісти в загальному порушили такі питання: п-і Х. Сеньків: завдання української преси, що має протидіяти асиміляції та правдива інформація про українське життя, ред. З. Снилик: про стан української преси в Америці, тираж, видання і видавці, редакції та читачі. Ред. О. Матла з'ясував стан української преси в Канаді, а Я. Заяць порушив цілу низку проблем, як: фінанси, кореспонденти, участь молодих у нашій пресі, мова і вигляди на майбутнє. Над порушеннями темами відбулася активна і на високому рівні дискусія, яка опісля стала матеріалом для прийняття відповідних резолюцій.

На З'їзді покликано до життя Світову Федерацію Українських Журналістів, схвалено її статут і обрано першу управу у

такому складі: письменник Н. Ріпецький — президент, ред. Іван Кедрин-Рудницький — заступник президента, чотири заступники президента зарезервовано для представників Спілок Українських Журналістів Німеччини, Англії, Австрії і Південної Америки, ред. М. Гавриш — секретар, ред. В. Дідюк — касир і пані О. Кузьмович — член управи. З'їзд вітали: від Централі КУК — д-р Я. Кальба — скзекутивний директор, видавець Іван

Президія Світового З'їзду Українських Журналістів:
ред. М. Шкавритко, ред. З. Пеленський, ред. В. Дідюк.

Тиктор, голова Літературного фонду ім. Івана Франка та видавництва „Екран” в Чикаго — ред. А. Антонович й інші, представники окремих країн. З'їзд вшанували своєю присутністю Президент УНР в екзилі М. Лівіцький, Голова Проводу Українських Націоналістів О. Штіль-Жданович і інші визначні представники нашого журналістичного, суспільно-громадського і політичного життя. По вичерпанні програми прийнято резолюції, які мають стати напрямними дальшої діяльності Світової Федерації Українських Журналістів у вільному світі, щоб таким чином допомогти бодай дещо нашим поневоленим братам в Україні у змаганнях за збереження своєї мови та культур-

них надбань українського народу, який у тяжких обставинах цілковитого московського поневолення змагається за своє повноціле визволення. По закінченні своїх нарад учасники-журналісти брали дуже часто активну участь у всіх працях II-го Світового Конгресу Вільних Українців.

1973

III. РЕПОРТАЖІ:

І ТАМ ЖИВЕ УКРАЇНА

(Репортаж з вражень і спостережень під час відвідин Аргентини, Парагваю, Бразилії)

В загальному знаємо, що у південних країнах Америки живуть наші люди. Є там чисельні українські громади, церкви, організації. Економічно-господарські, а часто навіть політичні обставини — часта зміна урядів, перевороти, революційні напруження і т. п. — не все сприяють належному розгорненню культурної і політичної праці. Однак з приємністю треба ствердити, що помимо труднощів, наші брати час-від-часу добиваються успіхів, яких варто їм навіть позаздрити. І так: кілька років тому відкрито і посвячено чудовий пам'ятник Т. Шевченкові в центральному місці репрезентативного парку в Буенос-Айресі (Аргентина), побіч пам'ятника Вашингтона. Опісля пам'ятник Т. Шевченкові було споруджено в Куритибі — Бразилія, а цього року в м. Енкарнасіоні — Парагвай.

Організації Українського Визвольного Фронту в Аргентині під проводом Централі „Просвіти” створили на чудовому „клаптику України” — на оселі „Веселка” біля Буенос-Айресу „Площу героїв”, на якій вже минулого року, у 25-річчя героїської смерти головного командира УПА ген. Р. Шухевича-Чупринки поставлено його погруддя-пам'ятник, а цього року, у 50-річчя героїської смерти головного отамана і голови УНР С. Петлюри — його погруддя-пам'ятник.

У дальшій підготовці є спорудження погруддя-пам'ятників Є. Коновальця і Ст. Бандери, відкриття і посвячення яких плянують на 1978 р. Виконавши це, ОУВФ належно і гідно вшанують пам'ять тих, що „життя своє віддали за друзів своїх” — за Україну.

Єднаючись із діями наших братів і сестер у країнах Пів-

денної Америки, всі українці, розкинені по всіх усюдах вільного світу, стараються допомогти їм морально і матеріально, а чисельною участю у їхніх святкуваннях документують нашу єдність та силу і невмирущість українського духа, доказують любов до всього, що рідне — українське.

І тому samozрозуміло, що коли в 1976 р. наші брати з Парагваю і Аргентини звернулися до нас і запросили наші українські організації на відкриття і посвячення пам'ятників — Т. Шевченкові 19 листопада в Енкарнасіоні — Парагвай, та С. Петлюрі — 28 листопада на „Веселці” біля Буенос-Айресу, то українська громада в Канаді належно відгукнулася на їхнє запрошення. З Торонта виїжджало дві групи українців з різних міст Канади і навіть Америки. Перша група, зорганізована агентством „Блур Травел”, виїхала тиждень скоріше. Використовуючи відкриття пам'ятника Т. Шевченкові, вона була захищена влаштуванням кількох виступів танцювального ансамблю „Калина” з Торонта в містах Аргентини, Парагваю і Бразилії. Друга, зорганізована фірмою „Астра Травел”, мала на меті участь в обох торжествах — посвячення пам'ятників Т. Шевченкові і С. Петлюрі. Обидві ці імпрези є великим досягненням наших братів в Південній Америці, як з культурного, так і політичного боків. Тому дуже шкода, що перша група була так зорганізована, що залишила Південну Америку у сам день відкриття пам'ятника С. Петлюрі 28. 11. 1976 р. і виїхала до Торонта. Пересунення відлету на кілька годин могло дати змогу чисельним учасникам групи поклонитися тому, що життя своє віддав за Україну. В майбутньому варто над такими справами глибше і поважніше застановлятися та підходити до них з загальногромадським наставленням.

Вибираюь в дорогу

До Південної Америки їду вперше. Ті, які вже там бували з різних нагод, дораджують, як приготувитись до дороги. Пригадують що у цій порі року в Аргентині, Парагваю і Бразилії починається гаряче літо і треба бути приготованим на те, що прийдеться добре „пріти”. Дораджують не пити води, з запевненням, що „спраги” не буде, бо воду заступає там вино. Розказували та хвалили аргентинське „асадос” та згадували про гостинність і щирість наших людей. У такому настрої я підготувався в дорогу. Всі формальності належно полагодив п. Р. Грицина — власник фірми „Астро Травел”, я перейшов щеплення,

роздобув дещо грошей (американських) та поспішно закінчував усе, щоб не залишити забагато недокінченої праці.

У неділю, 14 листопада 1976 р., о год. 3-ій по пол., з'являюся з клунками на летовищі „Ейр Кенада”. Н аша група невелика. Між її учасниками заледве кілька знайомих. Ёде також п і М. Колодій — представниця ГУ ОЖ ЛВУ. До нашої групи долучився також п. В. Слабий з Бофало, давній знайомий нашого голови ГУ ЛВУ інж. В. Безхлібника, який привіз його на летовище. Короткі формальності, прощаємось — і ми біля входу до літака. Великий реактивний літак лінії „Ейр Кенада”, як завжди чистий і приютний, з ввічливими, усміхненими стюардесами, виповнений по береги. Розсідаємось по місцях. Приготування і літак, „розмахуючись”, зноситься в хмари. Поколисавшись трішки, минає їх — і ми на „гладкій” сонячній дорозі. Сунемось по хмарах, немов санками по білому снігу, в напрямі до Нью-Йорку.

Час проходить скоро. Не встигли випити чай чи каву, подані стюардесами а вже ми на летовищі в Нью-Йорку. Коротка пересідка і автобус перевозить нас на аргентінську лінію „Ейро Арджентіна”, о год. 6-ій ми вже в аргентінському літаку, який протягом ночі має завезти нас вже на год. 8-му вранці до Буенос-Айресу.

Хоч ми ще і в ЗСА, однак в аргентінському літаку вже „інший світ”. Стюардеси дуже чемні, усміхнені та услужливі. Всі говорять або принаймні розуміють англійську мову. В літаку відразу відчувається повільність, з відсутністю всякого поспіху, який у нас є. Літак взяв курс на Аргентину. Виїхавши на свою „дорогу”, немов човен „хитається серед води”.

Українська група розмістилась у сусідстві, „українізує”, літак. Десь ок. год. 11-ої подають вечерю. Харчі ще американські, хоч до вина вже „запрошують”. Є його достатньо. Біля мене розсівся якийсь „джентльмен.” Зачувши, що з кимсь розмовляю українською мовою, почав якомсь відрухово, немов сам до себе, висловлювати деякі „українські” фрази, з підкресленням „Україна”. Виявилось, що він — власник фабрики шкур'яних виробів в Буенос-Айресі, їде з Нью-Йорку. Був там у бізнесових справах. Каже, що мати його була полька, батько — українець. Він — уродженець Аргентини. Говорить по-англійському, знає трішки „по-польську”, „по-руську” і „українську”. Розговорившись, розказував багато цікавих речей з побуту і аргентінської політики, виявляючи при тому своє антикому-

ністичне наставлення. Коли довідався хто ми, куди і чому їдемо, зробився невідлучним „приятелем” нашої подорожі. Перед висіданням у Буенос-Айресі дав мені свою бизнесову візитівку, запрошуючи мене і всіх із нашої групи відвідати його великі крамниці і купити щось „на пам’ятку”.

Представники ОУВФ зложили вінок перед пам’ятником Т. Шевченкові в Буенос-Айресі. Зліва стоять: В. Косюк, п-і М. Колодій, ред. В. Дідюк, ред. Ю. Середяк.

Першою для мене несподіванкою у літаку було часте запрошування стюардес до вина (безплатний додаток до вечері) та ціна на гарячі напитки. Коли мій сусід заплатив 50 ц. за подвійний коньяк, то хоч і не думав я пити, таки „грішного” мене скортіло. За таку ціну коньяк у нас не купиш! Чому ж не скористати?

Літак летить дуже справно. Члени нашої групи трохи говорять, трохи співають, що дуже подобалося моему сусідові: плеще після кожної пісні. Деякі дрімають. Молоді члени нашої групи (було їх 4) своїми жартами та веселою розмовою і співами дуже „скорочують” час нашої дороги. Десь ок. 6-ої год. ра-

ленько (там 2 год. різниці) сходить сонце. Якесь воно тут інше. Дивишся на нього гей би з іншого боку. Ранок заповідається гарний. Подають сніданок.

До Буенос-Айресу заледве дві год. лету. Ми десь між границями: Аргентина, Парагвай—Чіле. Глянувши з літака вниз, можна бачити якісь непроходимі джунглі, ріки, ліси. І тут мені пригадалось, що хтось, оповідаючи мені про це місце, казав, що у цих річках є стільки малих рибок („парами”), що вони кинувшись на жертву (скажім, людину), розносять її на протязі кількох хвилин. Кажуть, що пастухи, які випасають у тих сторонах худобу, як хочуть перегнати її через річку, мусять в першу чергу дати цим рибкам на „снідання” добру одну корову чи вола. Тільки тоді можуть перегнати іншу худобу через річку. Пригадавши собі це, стало мені моторошно... Але, споживаючи перше аргентинське снідання, якое позбуваюся „мари” страху.

Зближаємось до місця нашого призначення. Десь кілька хвилин перед 8-ою год. приземляємось на летовищі в Буенос-Айресі. На душі стає якое легше, веселіше. Розпростовуючи ноги від цілонічного сидіння в літаку, ступаємо на аргентинську землю чудового ранку, 15 листопада 1976 р.

Між друзями

Як кажуть, без великого клопоту ми у чужій державі. Летовище досить скромне. На ньому літаків майже невидно. Окрім нашого, стоїть ще один, якийсь прямо незамітний. Сходимо з літака, дякуємо увічливим стюардесам, кажемо їм „ариведерчі” і прямуємо до місця відбору наших клунків. На них треба досить довго чекати. Вони тут не так, як у нас „автоматично” приходять. Ні, вони сунуться, як все тут, поволі. Їх треба самому зносити, класти на візок і везти у „своєси”. Вправшись з цим, прямуємо до дверей. Контрольна обслуга дуже чемна. Спокійно й повільно оглядають пашпорт, б'ють печатку і кажуть „граціє”.

Не довго треба було розглядатись, щоб здалеку побачити ред. Ю. Середяка, який із п-вом Шафовалами вже чекають на нас. Всі вони вчас були повідомлені нашими організаціями — коли і у який час приїжджаємо. Щирі вітання і передаємо поздоровлення від друзів з Канади. Сідаємо до авта п-ва Шафовалів та прямуємо до столиці — так тут називають Буенос-Айрес. З летовища до міста кількадесят кілометрів. Пані

Колодій забирають її знайомі. Всі інші члени групи, на чолі з Р. Грициною, від'їхали до замовленого наперед „Ситі Готель”. Прощаючись, обіцяємо собі держати контакт, хоч ще в тому часі ми не знали, що держати „контакт” у 10-мільйоновому місті, де телефонічна сітка не діє ще так, як у нас в Канаді, не буде легко. Про все це ми переконались пізніше. Телефонічна і транспортна комунікація в такому місті нелегка.

Їдемо до дому ред. Ю. Середяка, який і чути не хоче, щоб я приміщувався десь поза його хатою. Каже: маю доручення і мушу тебе пильнувати, тому — хочеш того чи ні — ти під моєю „опікою”. Що ж було робити? В чужому краї треба справуватись.

Оглядаю краєвид, роздивляючись довкола і роблю перші порівняння. В очі впадають перші „різниці” між Канадою і Аргентиною. Дороги тут, хоч і не злі, інші від наших. Автами їздять „як хочуть”. Ні червоне, ні зелене світло тут не обов'язує їх. Коли хтось і додержується світла, то інший, що переїжджає, трубить на нього! Не існують тут лінійні знаки на дорозі. Кожний шукає місця. Раз воно є — він їде. Авта тут малі і, можливо, ними далеко справніше робити всякі викрутаси. Весь час моєї їзди, зокрема в Буенос-Айресі, я їхав „зі страхом”. Мені завжди здавалося, що коли б так їздили у нас, то випадок був би за випадком. Тут будова доріг, домів і розположень — дещо відмінні. В очі впало і те, що в коротких віддальх стоять групи військовиків, які з „наїженими” крісами похмуро перебірають авта та навіть пішоходів. Від ред. Ю. Середяка і п-ва Шафовалів довідуся про причини такої обережності. Політичні обставини доводили країну до цілковитого занепаду. Ліві анархістичні елементи, отримані з частиною невдоволених пероністів, виповіли безпощадну війну військовій хунті, яка в пору зуміла перебрати в свої руки владу. Радикальними заходами стараються привести країну до спокою і порядку. Викрили великі склади зброї, радіотехніку змовників. Тільки рішуча і активна дія військовиків, зокрема фльоти, врятувала країну від перевероту лівих, а може навіть громадянської війни.

Комуністи і ліві пішли у підпілля. Уряд зайняв рішуче становище. Стан дійшов до верхка напружености. Обі сторони стали безпощадними. Як кажуть, все йде „зуб за зуб”, за знищення урядових чинників уряд карає комуністів, за знищення комуніста — вони відповідають безпощадним терором. Досі знищено головну квартиру і провідників комуністів, з якими

зв'язана була частина пероністів. Але багато жертв поніс уряд. Згинуло вже багато визначних людей. Сподіваються, що в скорому часі уряд упорядкує ці справи. Країна, роками руйнована недбалістю попер. уряду, знаходиться у тяжкій економічно-господарській ситуації. Про це я довідався пізніше, коли мені сказали платити за горнятко кави 250 пезів (нових, а старі пези йдуть на тисячі-мільйони). У такій цікавій виміні думок я і не зчувся, коли ми приїхали до місця призначення. Ми у „замку” нашого друга ред. Ю. Середяка. Тут ще коротка виміна думок, обговорення наших дальших плянів на найближчий час і розходимося.

П-во Шафовали запрошують мене на наступний день до себе в гостину. Не можу не прийняти їхнього запрошення. Вони такі милі, а при тому активні громадські діячі — гарячі українські патріоти. Пані О. Шафовал — голова ОЖ „Просвіти”, п. З. Шафовал і його оба сини — Івась і Микольцьо — це також надія нашої громади в Буенос-Айресі, а може навіть Аргентині. З обіцянкою побачитись завтра, розходимося. Я йду на короткий відпочинок, а опісля, ще таки того дня, вибираємось з ред. Ю. Середяком на оглядини міста. Безперечно, що в першу чергу цікавить мене наше „українське місто”.

У „Просвіті”

Відвідуємо Централю „Просвіти”, кредитову кооперативу „Фортуна”, редакцію „Українського слова”, подорозі вступаємо також до активного нашого громадянина п. М. Самоверського — успішного власника і гуртового продавця поштових марок з усього світу. Другого дня ми зустрілися з головою УЦР в Аргентині п. В. Косюком, відвідали „Ситі Готель”, де примістилися деякі члени нашої групи, походили трохи по вул. Фльоріда, а ввечері ідемо до п-ва Шафовалів.

Тут вже зібрана вся родина п-ва Шафовалів. Є і старший син Івась з своєю гарною дружиною і маленькою донечкою. Він працює на відповідальній державній роботі і живе окремо. Зустрічає нас п. Микольцьо, якого добре вже знаємо з перебування в Торонті, як громадського активіста і здібного дописувача до нашої преси. Тут зустрічаємо також д-ра Б. Стебельського, який приїхав скоріше, п-во Шафовали теж вітали його на летовищі. Щира розмова і гостина. З цікавістю приглядаюся до всього. Гарне помешкання, хоч збудоване трохи інакше як у нас. Подвір'я, обведене високим муром, становить дуже ви-

гідну і цілком приватну цілість. Хати тут здебільша без дахів, мають різні покриття, будовані на старий „египетський стиль”.

Гостинні господарі заходяться біля гостей. Показується, що тут всі чоловіки мусять бути добрими „спецами” у приготуванні „асадос”. З цієї „професії” знаменито вив’язувався п. З. Шафовал, а пані Шафовал перевершила його іншого роду кулінарними здібностями. Молоді сини Івась і Микольцьо допильновували, щоб на столі не бракувало вина. Правда, в Аргентині його ніде не бракує. Вино заступає пиття води.

Час проходить скоро. У загальній розмові на різні теми не бракувало і веселих жартів. Це хіба самозрозуміле, коли у нашому товаристві є редактор гумористичного журналу „Мітла”! На подвір’ї, яке тісно пов’язане у цілість з помешканням, повно квітів. Вони тут дуже різноманітні і геї би кращі за наші. Між квітами чудове цитринове дерево. Воно невелике, але густо „обвішане” вже великими золотисто-дозрілими цитринами, побіч них — менші, ще зелені та новий жовтий цвіт з зав’язками маленьких овочів. Це дерево родить таким способом цілий рік. Тому цитринового соку тут не бракує. Шкода, що не можна перенести цього дерева-чуда до Торонта! Цитрини в нас — у Канаді не дешеві.

Час біжить і ми прощаємось, дякуючи за милу гостину і чудово проведений час, обіцяючи наші найближчі зустрічі вже при конкретній праці.

Їдемо до Посадас

У четвер раненько, 18 листопада 1976 р., ми вже на міському летовищі в Буенос-Айресі, звідти відлітаємо до м. Посадас, на границі Аргентини і Парагваю. В Посадас буде наша „квартира”, звідси будемо кожного дня переправлятися через річку Парана, на другу сторону, до м. Енкарнасіону вже в Парагваї, де споруджено пам’ятник Т. Шевченкові. Зв’язок із обома державами був човнами.

До Посадас виправляють нас ред. Ю. Середяк, пані П. Косюк і інші. Година їзди літаком — і ми в Посадас. Місто невелике. В цьому, як і в Енкарнасіоні живе багато наших людей, які мають свої церкви і організації. На малому летовищі пильна контроля, мабуть тому, що це біля границі.

Земля тут червона, а вода у ріці червоно-мутна. Наша група автобусами доїжджає до міста та приміщується в готелі „Континенталь”, власником якого є наш земляк. В ньому примістилась

і перша група з ансамблем „Калина”. До речі, кілька днів пізніше у цьому готелі замешкав також адмірал Л. Массера — другий член військової хунти. Примістившись, розглядаємось та зустрічаємо знайомих. Тут вже замешкали д-р Б. Стебельський, ред. П. Башук, п-во І. Хичії і багато інших знайомих. Словом — готель став „чисто український”. До нас долучується також група з Буенос-Айресу, яку організував голова Централі „Просвіти” п. О. Галатьо. Вона автобусом зробила тижневу прогулянку по українських поселеннях в Бразилії. Розглянувшись дещо по місті і повечерявши, йдемо завчасно спати, бо завтра раненько „переходимо” границю на велике українське свято в Парагваї. Перемучений, я спав знаменито, однак десь около год. 4—5-ої раненько, прокинувшись, почув я доволі лише когутяче п'яння, подібно як колись в нас в Україні. Не чуючи їх вже довгими роками, якимось приємно було їх слухати.

До Енкарнасіону

Раненько до сходу сонця, 19-го листопада 1976 р., сотні українців — молодих і старших, чоловіків й жінок із усіх країн світу (правда найбільше з Канади) зібралися над рікою Парана, щоб переправитись на другий бік до Енкарнасіону. Короткі формальності, перегляд паспортів і нас „заладовують” до човнів та відвозять за ріку.

Год. 7:30 і ми вже на другому боці. Тут знову побіжна формальність і на нас жде вже автобус, яким заїжджаємо на чудову площу, біля пам'ятника Т. Шевченкові. Аж дивно, коли пригадалось, як то тяжко передістатись через кордон в державах, кордони яких „на замке”. Спробував би хтось так легко перейти границю „найдемократичнішої” держави „робітників і селян”! Роздумуючи про це, я виніс враження, що дійсно москалі, побіч своєї забріханості, є також найбільшими боягузами в світі.

Вулиці невеликого міста Енкарнасіону ще майже порожні. Його мешканці встають і дещо не пізнають його. Воно, як звичайно, замаєне державними прапорами Парагваю і прапорами України — країни далекої їм і незнаной, поневоленої, але нескореної батьківщини великого борця за волю і справедливність — Тараса Шевченка — того Шевченка, погруддя-пам'ятник якого буде сьогодні відкритим на найкращій площі міста.

На вулицях — українська мова, з мікрофонів лунає укра-

їнська пісня, а легкий літній вітер шелестить прапорами. Кольоритні народні костюми членів танцювальних ансамблів, хору і поодиноких осіб ще більше підносять торжественність хвилини. Навіть діти не спішаються до школи. Сьогодні вільний день — український день, день їхніх співжителів, які своєю працею здобули собі признання й пошану на вільній парагвайській землі.

На площі зібралося около півтора тисячі осіб. Є тут представники з різних країн — владики, священники, молодь, пред-

Пам'ятник Тараса Шевченка в Енкарнасіоні — Парагвай.

ставники урядів Аргентини, Парагваю, представники міста, військові, цивільні, старші й діти.

Год. 8:30 — на площу в'їжджає президент Парагваю в асисті трьох міністрів, генерала, старшин і охорони. Військова оркестра грає парагвайський і український національний гимни. Президент відслонює пам'ятник, який посвячують: митрополит Мстислав, владика Є. Кривий (Бразілія), владика Гай в асисті чисельного духовенства обох українських традиційних обрядів. Святкову церемонію відкриває посадник м. Енкарнасіону, архітект Марсіян Кабаллеро. З промовама виступали: д-р Б. Стебельський — СКВУ, Сергій Пілік — представник „Просвіти”, митрополит Мстислав та д-р Роман Енрік Реверчон, голова секції урядової партії. Відспіванням Шевченкового

„Заповіту” закінчено посвячення пам’ятника. Опісля президент Страсснер, в асисті свого почоту, відвідав ще католицьку і православну церкви та взяв участь у відкритті новозбудованого модерного дому „Просвіти”, який збудовано за старанням голови Степана Худика. По короткій програмі з виступом танцювального гуртка „Просвіти” з Буенос-Айресу під проводом М. Павлишина, та жіночого хору „Відродження” під диригентурою п-і М. Данилевич, закінчено першу частину святкувань.

Того дня ввечері у по береги набитій новозбудованій залі дому „Просвіти” відбувся святковий бенкет. Ним провадив голова УЦР Аргентини — п. В. Косюк, який багато натрудився для здвигнення пам’ятника та його відкриття і посвячення. За почесним столом були представники парагвайського уряду, владики українських церков, представники українських організацій і установ із ЗСА, Канади, Аргентини, Бразилії, Парагваю і ін. країн. Побіч письмових привітів, які наспіли від патріярха Йосифа, голови Проводу ОУН Я. Стецька, голови ПУН О. Штуля та президента УНР в екзилі М. Лівницького, усні привітання зложили: владика Є. Кривий (Бразилія), д-р Б. Стебельський — СКВУ, ред. В. Дідюк — СУВФ і ЛВУ, Л. Філь — ІСНО і УНО, ред. П. Башук — КУК, В. Косюк — УЦР Аргентини, О. Галатьо — Централя „Просвіти”, Р. Зінко — „Відродження”, Олена Шафовал — голова ОЖ „Просвіти” і від ОЖ ОЧСУ в ЗСА, Марія Колодій — ОЖ ЛВУ, Марія П’ятка — СУМА (ЗСА), М. Байлак — Об’єднання купців і промисловців — Бразилія, адвокат Р. Костюк — „Калина”, О. Цвик — ОУК ім. О. Басараб. Деякі „гості” домагалися не тільки дуже „почесних місць”, але навіть мали претенсії проводити бенкетом. По бенкеті відбулася товариська забава з чисельною участю молоді. Про величні торжества і Український тиждень у Парагваї приносили вістки преса, радіо і телебачення на протязі цілого тижня в Аргентині і Парагваї.

Парагвай

Це республіка з приблизно 2½ мільйона жителів. Українців у цій країні небагато (кільканадцять тисяч). Вони розкинені, слабо зорганізовані з браку провідних людей. Більші скупчення є у провінції сусідній з Місіонес (Аргентина) і Параною (Бразилія). Існують українські католицькі і православні парафії, зокрема в Енкарнасіоні, де є Т-во „Просвіта” з трьома своїми філіями, а при ній секція СУМ. „Новоприбулих” укра-

інців тут майже немає. Пороблено заходи для зорганізування ОЖ „Просвіти”. Про це старається вже здавніша голова ОЖ „Просвіти” в БуеносАйресі п-і О. Шафовал. Досі українці не мали тут Рідних Шкіл, хоч робили всі заходи. Причина: брак учителів, шкільних підручників. Немає української преси. Конечною є для них допомога у цих напрямках. Шкода, що СКВУ досі не звернув на ці такі актуальні і конечні справи уваги. Було б добре вислати там подай одну людину (суспільника), яка схотіла б один-два роки побувати між нашими братами в Парагваї і допомогти їм в організаційній праці. Люди тут дуже добрі й гостинні, дуже радо допоможуть під кожним оглядом. В одній з католицьких парафій працює тут вже якийсь час з доручення патріярха, о. Васік з Канади. Його першою заслугою є побудування церкви та організування при ній моді і школи.

В Енкарнасіоні є приблизно 500—600 українських родин, які у більшості мають власні підприємства. Інші працюють у різних галузях промисловости і урядах. Українці в околицях працюють здебільша на фермах. Країна, яка економічно і політично була майже зруйнована лівими урядами, від часу президентури Страсснера, який є німецького походження, устатілізується. Президент Страсснер є активним антикомуністом. Від часу його урядування немає тут представника Советського Союзу і його сателітів. Каже, що цілком добре живе і обходиться без московських „дипломатів”, які займаються шпигунством і підривною роботою. Подібні ситуації є сьогодні в багатьох південно-американських країнах, як: Аргентина, Чіле, Уругвай, Болівія, Бразілія і ін. Там існують сьогодні сильні праві уряди, які, достатньо досвідчившись на погубності комунізму, не хочуть і чути більше про нього. Тут говорять, що комунізм пропав в Південній Америці назавжди. Співпраця з тими урядами у визвольно-допоміжній боротьбі українського народу не тільки можлива, але й побажана.

Коли взяти до уваги невідрадні довгі роки праці наших братів в Парагваї, зокрема в їхній „столиці” Енкарнасіоні, треба признати, що вони домоглися „чуда”. Це побудова імпазантного дому „Просвіти”, двох церков і спорудження пам’ятника Т. Шевченкові, фактами стверджуючи, що дійсно „український дух невмирущий”, що „козацькому роду нема переводу”. Імпреза відкриття і посвячення пам’ятника Т. Шевченкові пройшла на рівні державного акту з участю президента

держави і високих державних достойників, війська, адміністрації. Всі українці, а зокрема ті вже з другого і третього покоління побачили, що бути українцем в Парагваї не є злом, а гордістю. Віримо, що багато з них віднайде своє національне „я”. У суботу, 20 листопада, відбувся ще тут виступ танцювальних ансамблів „Просвіти” з Буенос-Айресу і „Калини” з Торонта.

У неділю вранці, по Службі Божій в православної церкви, зложено вінок перед пам’ятником Т. Шевченкові. Вінок зложили від української громади: голова УЦР Аргентини п. В. Косюк і голова „Просвіти” в Енкарнасіоні п. С. Худик. Опісля ми мали нагоду відбути коротку зустріч з п. С. Худиком, обговоривши з ним різні справи, а зокрема допомоги українцям в їх організаційній праці, погратулювавши йому за насправді велике діло, як побудова дому і пам’ятника. Обіцяю винести ці справи в Канаді, щоб допомогти їм у праці всіма можливими засобами: пресою, підручниками, а може навіть людьми.

З нагоди „Українського тижня” була відкрита у міському музеї і бібліотеці виставка української різьби, кераміки, вишивки, писанок, видань ін. Виставку зорганізували пані з ОЖ „Просвіти” в Бенос-Айресі під проводом пані Таурідзької.

Цікавими були також відвідини монастиря СС Василянок в Посадас. По Службі Божій, яку відслужив о. Е. Риндич, Сестри запросили нас на перекуску, де була нагода поговорити про цілий ряд справ і проблем, а опісля оглянути школу, яку ведуть СС Василянки. Це державна школа. Українську мову Сестри вчать в суботи, з участю дуже великого числа дівчат і хлопців. Труднощі у їхній праці вже нам відомі: брак підручників, учителів, книжок. Їм подарував я платівку, дарунок п. В. Бицика, — Службу Божу, яку править патріарх Йосиф з участю хору „Прометей”. Треба було бачити радість, з якою слухали ці молоді хлопці і дівчата цього чудового співу хору і первоієрарха нашої Церкви.

Слід також згадати, що під час „Українського тижня” в Енкарнасіоні працювала офіційна пошта, штамплуючи печаткою з портретом Шевченка всі листи і картки, вислані у цих днях з Парагваю. СУМ видав свої гарно оформлені кольорові картки.

Наша участь у привітаннях члена хунти

Як вже було згадано, у нашому готелю замешкав також член військової хунти Аргентини адмірал А. Массера, який приїхав до Посадас у якихось державних справах. Місто і станціюючі військові відділи, зокрема частини фльоти — приготували йому велике прийняття, на яке запрошено і українську групу. Члени танцювального гуртка „Просвіти” з Буенос-Айресу — хлопці й дівчата у народніх строях з прапорами зайняли почесні місця перед трибуною, разом із школами, частиною військової фльоти і оркестрою. Всі школи мають свої „однострої”, дівчата — білі фартушки, у яких виглядають як наші шпитальні медсестри. Військові уніформи скромні, однак військова дисципліна помітна. В українській делегації брали участь: д-р Б. Стебельський, ред. П. Башук, Л. Філь, О. Галатьо, В. Косяк, М. Самоверський і я.

Адмірал приїхав спізнено (це тут не новість, спізняються всі). Охорона уважлива і загострена через політичні обставини в країні. На почесній трибуні зібралось досить велике число різної „знаті”. Адмірала привітав представник міста, грала оркестра, співали шкільні діти, а якийсь вже старший цивільний джентльмен — директор якогось департаменту довго читав привіт, якого не тільки не розуміли ми, але напевно не розуміли (бо не чули) його і всі інші. Він, заложивши окуляри, понад годину монотонно читав привіт. Видно було, що і так його ніхто не слухає, хоч він висказував якісь похвали і признання. (Ми часто нарікаємо, що у нас довго говорять, але в порівнянні з його промовою — ми, українці, говоримо ще дуже коротко!).

Цікаве і помітне також те, що адмірал А. Массера нічого не говорив. Подібне було і з президентом Парагваю Стресснером, який був усюди, але не сказав ні одного слова!

У цій параді подобався мені аргентинський національний гімн, виконаний оркестрою з участю присутніх, які у певній його частині долучуються своїм співом. Цікаво, що всі оплескують виконання гімну.

Виступи танцювальних ансамблів

Танцювальний ансамбль „Просвіта” з Буенос-Айресу і „Калина” з Торонта влаштували два виступи — в суботу, 21 листопада в Енкарнасіоні, а в неділю, 22 листопада, в Посадас. На обох виступах було понад кілька тисяч учасників, представ-

ники урядів Аргентини і Парагваю, українці з багатьох країн, парагвайці, аргентинці, бразилійці. Побіч інших точок, якими захоплювалась публіка, найбільш зворушливою на виступі у Посадас було представлення і вручення почесної грамоти одній із найстарших піонерів-українців — пані Ющишин, яку тут називали „бабою Марією”. Їй цього року минає 106 років життя. Вона, вийшовши на сцену в оточенні своєї великої родини і представників українського громадського і аргентинського політичного життя, репрезентувала 64 внуків, 22 правнуків і одного маленького на руках праправнука. Крім ентузіастичних овацій публіки, їй гратулювали найвищі достойники держави і адмірал Л. Массера, а голова УЦР в Аргентині, п. В. Косюк, вручив їй почесну грамоту. Старенька „баба Марія”, замітно схвилювана, піддержувана внуками, заледве чутним голосом проказала: „Декую вам всім...,а решту я вже все забула”. Відзначення української піонерки — це була дійсно дуже зворушлива хвилинка.

Коли йдеться про концерт, то він тривав 3 ½ години на стадіоні „Домінго Робледо” під відкритим небом, з модерно влаштованою сценою та освітленням на площу і ріку, над якою він збудований. Сидження у ньому кам’яні, збудовані амфітеатрально. Місцеві люди, знаючи вже про те, що всі виступи тривають довго, а сидження тверді, приходять сюди на все приготованими. Вони приносять свої подушечки і термоси. На подушечках сидять, а з термосів п’ють чай, каву або, хто його знає, може й вино! Я спочатку з захопленням приглядався різноманітній публіці, захоплювався її реакцією на окремі виступи, але висидівши цей довгий час на кам’яному „кріслі”, заледве піднісся!

Програми, як все тут, не починаються точно, а деякі точки повторюють для спізнених достойників. Хоч концерт тривав довго, я не зауважив, щоб хтось виходив перед його закінченням. Цим концертом закінчувалися „тижневі” святкування українців в Парагваї. Ще кілька зустрічей з друзями, щирі прощання і учасники з різних країн і сторін роз’їжджаються у „своєси”.

Їдемо до Бразилії

Понеділок рано-раненько, 23. 11. 1976 р., ціла наша група зібралася до виїзду — до Бразилії. Таксі завозять нас на літальницю, звідки літаком їдемо до найбільшого на світі водоспаду

(в нас кажуть, що наш Ніягарський водоспад — найбільший!), щоб з бразилійського боку бачити це справжнє найбільше чудо природи — Інгасю Фалс. Хоч і спішимося на летовище, то на дорозі знову два рази контроля. Кажуть, що попереднього дня, чи ночі знову викрито якусь більшу протиурядову змову. Цим самим літаком повертається до Бразилії владика Є. Кривий, та проф. д-р О. Борушенко, що дає нам нагоду на обмін думками, зокрема з владикою на різні суспільно-громадські, політичні, а особливо церковні справи.

Колись мені здавалося, що Бразилія — ще незаселена країна. Однак, побачивши її — і то тільки маленький її скравок зблизька, я пізнав, що це не лише величезні простори, але країна з понад 100-мільйонним населенням, з велетенськими підземними і надземними багатствами і красою.

Майже година їзди літаком і ми на летовищі Інгасю Фалс — ще на аргентинському боці. Тут знову через річку маємо перейти на бразилійську сторону. Погранична контроля з однієї і другої сторони поверховно формалістична. Урядники в скромних будках, звичайно молоді люди, дивляться на паспорт і якимось ліниво б'ють печатку, кажучи „граціє”. Ми на малому човні і за кілька хвилин висідаємо на бразилійській стороні Інгасю Фалс. Тут приблизно такі самі формальності і замовленим автобусом їдемо до модерного і чудового готелю „Бурбон”.

Тут і зразу кидається у вічі великий контраст: бідних і багатих. Гурми убогих і обдертих дітей, жінок з кошиками на голові і дітьми на руках, та гурти чоловіків і молодих хлопців, які сидять у холоді і чекають на „роботу” — чищення взуття, що тут дуже популярне. На кожному розі вулиці вони запрошують — чистити черевики! Це однаково „модне” в Аргентині, Парагваї і Бразилії. І я дався раз намовити, чи радше „змилосердився” над одним молодим хлопцем. Коли він, вичистивши мені черевики, одержав від мене два доляри, то я не знав, що з ним сталося! Він зірвався з місця, підскаочив, підбіг, якимось дивно подивився на мене, трішки постояв і втік! Пізніше я зорієнтувався, що два доляри — це нечувано великі гроші — тисячі пезів. І напевно ніхто ніколи йому стільки не заплатив. Не знаю, що подумав цей хлопчина про мене. Чи він зрозумів, що я дав йому тих два доляри з милосердя, чи може подумав, що я якийсь „буржуй” або що мені прямо „щось бракує”.

Примістившись в готелі „Бурбон”, ми з'їли дуже добрий обід і вибираємось автобусом на оглядини чуда-дива Інгасю

Фалс. Він дійсно чудовий — гігант. Далеко більший за наш Ніягарський, робить дуже велике враження, ще не дуже „змонізований” — природний. Щоб оглянути його, треба пройти кілька кілометрів. А тут сонце пече! Призвичаївшись вдома до їзди автом, то йдучи тут кілометрами, ноги поволі таки починають відмовляти послуху і болять. Але до всього треба привикати і привикнути! Так я привикав до вина, а тепер до ходу. Жартом я згадував, що здається за короткий час випив більше вина, як за половину свого життя, зробив ходу на дватри роки, та з'їв цілого вола!

Прошло дві години часу, заки ми оглянули водоспад. Під сонячною спекою тільки хвилі водоспаду охолоджували нас, бризкаючи на далеку віддаль, а часом навіть добре нас замочили. Налюбувавшись чудовою природою, повертаємося до готелю. Випивши тільки чай, йду на відпочинок. Вже давно не спалось мені так солодко, як по прогулянці-проході понад бразилійський водоспад!

Раненько, поснідавши, нас кілька вибралися оглянути ще й місто, такої самої назви — Інґасю Фалс. Місто невелике. Виглядає, що розбудовується, бо всюди розпочаті якісь будови. Дивно однак, що нікого не видно, щоб там працював! На вулиці повно людей; ходять жінки і діти, а чоловіки сидять гуртками у холодку і про щось ліниво говорять. Сонце розпекло червону землю. Прямо неможливо взяти її в руку — розсипається як фарба. Вода також брудного кольору. На вулицях мішанина рас. Кого там немає! Ходять, заглядають до крамниць, торгують і продають — переважно жінки. Вулиці для автомобілів вузькі, тротуари дуже широкі. Жінки ведуть або несуть на руках дітей, а на голові двигають великі клунки заповнені закупленими чи до продажу речами. Вони здебільша босі, одіті дуже бідно. Побачивши цих бразилійських жінок, я подумав, як би так хоч трохи в Канаді і Америці дати жінкам таку „рівність” — положити на їх голови такі кошики, то ледве чи „вумен ліберейшен” існував би!

Оглядаючи місто, зайшли ми до однієї хати. Виявилось, що це польська родина. Всі вже народжені в Бразилії. Говорять ще польською мовою. Гарно нас приймають і показують своє господарство. Хата без вікон, на ніч закривають отвори ліконницями. В куті примітивно вмурована піч, а побіч неї стоїть також, хоч дуже скромна, газова піч. Звичайний стіл, ліжка і до стелі завішений гойдак для дітей. Подібні до всього

лавки і стільці. Ці люди мають свою крамничку та почуваються вдоволеними.

Різні крамниці в місті пригадали мені колишні наші крамниці, у яких продавали „шмір, мило і повидло”. Тут вони так само „мішані”. М'ясо висить на гаках, його ріжуть, важать і так продають; побіч риби городина, цвяхи, хліб, молоко і всякі інші товари. Жалую, що короткий час нашого перебування в Бразилії не дав нам змоги приглянутися їй більше й краще. Це чудова країна і країна майбутности.

Більше про Бразилію, наших людей у ній, їх працю, зорганізоване церковне і громадське життя ми мали нагоду довідатися від владки Є. Кривого й проф. д-р О. Борущенко, а найбільше від п. В. Байлака, визначного бизнесмена і громадського діяча.

З приємними враженнями залишаємо Бразилію з обіцяною, що при найближчій нагоді ще раз її відвідаємо, а тепер знову поворот до Аргентини, вірніше — до Буенос-Айресу. Знову переїзд через річку, короткі формальності на границях і ми автобусами заїжджаємо на летовище, а звідси літаком до Буенос-Айресу. Наш літак мав відлітати о год. 5-ій по пол., тому ніхто не дуже спішився, але несподівано керівник нашої групи повідомив нас, що літак відлітає годину скоріше і треба поспішати. На запитання, що було б, якщо б ми приїхали на годину, визначену в наших квитках, — спокійна і легковажна відповідь: були б чекали до завтра!...

Вже о год. 6-ій ми на міському летовищі в Буенос-Айресі. Щастя хотіло, що і ред. Ю. Середяк і пані П. Косюк прибули на летовище скоріше. Мабуть відчували або вже з практики знали, що тут все можливе, тому ми не мали жодних труднощів. В короткому часі заїхало авто п. М. Рогуша — голови ГУ СУМ і ми, разом з ред. Середяком і п-і М. Колодій, вибираємося у перші відвідини філії „Просвіти” на Вільде.

У філіях „Просвіти”

Розповідати окремо про відвідини нами всіх філій „Просвіти”, за час нашого там перебування, було б неможливим. Неможливо було б також описати всі наші окремі зустрічі, відвідини, виступи, тому роблю загальне зведення. Разом з представницею ГУ ОЖ ЛВУ п-і М. Колодій, ред. Ю. Середяком, О. Галатьом, Б. Вітошинським, М. Рогушем, І. Жибаком, М. Шафовалом і п-і О. Шафовал ми відвідали 7 філій „Просвіти” у Віль-

де, Лявожаль, Вілля Аделіна, Беріссо, Сан Мартіно, Плято, Централю в Буенос-Айресі і ін. Хоч це були звичайні будні, то кожного вечора збиралося поважне число учасників наших зустрічей — старших і молодших чоловіків, жінок і навіть дітей. Число учасників вагалось від 60-120 і більше осіб. Темою моєї і пані М. Колодій доповідей — „Українці в Канаді, українська еміграція і визвольна справа” та „Жіночий рух і праця жінок у Канаді”. По наших доповідях, що їх присутні вислухували — без перебільшення — завжди з великою увагою і зацікавленням, були запитання, виміна думок, дискусія. Під кінець, як засада української гостинности, в усіх філіях пані приготували перекуску з кавою, чаєм, солодким, ніколи не бракувало вина. Цікаво, що часто наші сходини протягалися далеко за північ і ніхто не спішився домів.

Правда кажуть, що — „що край, то обичай”, однак треба ствердити, що наші брати і сестри в усіх трьох країнах — гарні й щирі українські люди. І старші і молодші розмовляли українською мовою. Всі філії „Просвіти”, СУМ, ОЖ „Просвіти”, кредитівки є в системі ОУВФ та становлять найчисельніші і активні осередки нашого життя. Майже кожна філія має танцювальні гуртки, менші чи більші хоріві ансамблі, рідні школи, курси українознавства, театральні гуртки, бібліотеки, клуби тощо.

Централя „Просвіти”, яка має державний чартер, видає тижневик „Українське слово” і інші видання. На тлі цього середовища розвивалося на протязі довгих років видавництво Юліяна Середяка, яке видало понад 200 цінних книжкових видань, побіч гумористичного журналу „Мітла”, чим внесло великий вклад у розбудову української культури не тільки в Аргентині, але також у цілій українській діаспорі. Найбільшою проблемою у розвитку наших організацій — це брак провідного активу, який з причини виїзду до інших країн окремих активних одиниць, не збільшувався, а постійно зменшувався. Через це відчувається брак учителів, диригентів, суспільно-громадських діячів. Хоч подібна ситуація є і на церковному полі в усіх трьох країнах, то в найбільшій потребі є таки Паравай. Туди мусимо спрямувати моральну і матеріальну допомогу. Одне варте уваги — що всі вони живуть, діють і боліють справами народу, з якого вийшли. Найновіша боротьба і визвольні змагання українського народу, геройські чини ОУН-УПА глибоко закорінилися як у старших, так у молодших,

вони ними живуть і діють. Це ствердила їхня участь у святкуваннях відкриття пам'ятників Т. Шевченкові і С. Петлюрі.

У владика Андрія Сапеляка

З владикою Андрієм ми зналися раніше. Перебуваючи в Буенос-Айресі, я разом з головою Централі „Просвіти” п. О. Галат'юм зложив йому куртуазійну візиту у його палаті, яка тривала дві години. Гостинність і безпосередність владика дали нагоду обмінятися думками на різні теми нашого — релігійного і національного життя. Владика подав дуже цікаві інформації про розбудову своєї розлогої єпархії, про успіхи і недоліки та труднощі. Вже 15 років владика розбудовує свою єпархію в релігійному і національному аспектах. Побудова гарної катедри, приміщення для семінаря, організація і розвиток окремих парафій, шкіл, СС Василянок, церковних організацій і багатьох іншого — все це тільки окремі частини великої праці. Якщо організація українського церковного життя в Аргентині значно спізнена в порівнянні з Америкою, Канадою, а навіть Бразилією, то головна причина — каже владика — в тому, що є брак священиків-місіонерів. Жниво велике, але робітників мало! Хоч і є успіхи, часто навіть помітні, однак їх треба виборювати і надробляти часто — здавалось би — надлюдськими зусиллями. Стосовно цілості нашої Помісної Української Католицької Церкви владика висловився дуже оптимістично, стверджуючи, що в останньому часі всі наші владика зрозуміли, що підтримка для нашого Верховного архієпископа і кардинала Йосифа є конечною справою нашої Церкви і він вірить, що все є „на добрій дорозі”. Владика думає, що були деякі потягнення, які не сприяли справі нашого патріархату, яку він піддержує, хоч може мати інший погляд. Владика вірить, що Святіший Отець, на вимогу всіх владик ПУКЦеркви, таки доручить комусь зайнятися цією важливою справою.

Оглянувши катедру та інші нові забудовання, владика подарував нам на пам'ятку видану ним брошуру п. н. „Українська Католицька Церква в Аргентині” (Історичний нарис у 75-річчя українського поселення) з власноручним автографом. Прощаючись з владикою, я подякував йому за гостину і виміну думок, обіцяючи передавати його поздоровлення для багатьох „торонтців”, про яких владика дуже мило згадував і їх щиро здоровив. Опісля ми мали нагоду зустрічатись ще під час посвячення пам'ятника С. Петлюрі, та на Конгресі Української Центральної Репрезентації Аргентини.

Поклін Шевченкові в Буенос-Айресі

Як вже було згадано, кілька років тому українська громада в Аргентині спорудила пам'ятник Т. Шевченкові у чудовому центральному парку Буенос-Айресі. Разом з представниками ОУВФ і гуртом сумівців в уніформах, ми від імені СУВФ зложили вінок у стіп пам'ятника Т. Шевченкові. По короткому слові присутні відспівали „Як умру”. Гордо майоріли прапори, а численні прохожі з пильною увагою дивились на нас і пам'ятник, вичитуючи напис, хто був той, що його так вшановують?

Пам'ятник Т. Шевченкові — це гордість аргентинських українців. Щороку у м. березні вони приходять тут, щоб зложити йому квіти і доземний поклін.

Відкриття і посвячення пам'ятника С. Петлюрі

Хоч в суботу, 27. 11. 1976 р., випав зливний дощ, який за кілька хвилин заповнив всі дороги, вода піднеслася на кілька сантиметрів, а буря зірвала електричні проводи в той час, коли ми у Централі „Просвіти” мали загальну зустріч з членами ОУВФ, якою проводив Микола Шафовал. Не заповідалася добра погода і на неділю, 28. 11. Але ранне сонечко збудило чисельних учасників, які спішили на оселю „Веселка”, щоб взяти участь у другому великому святі: відкритті і посвяченні погруддя-пам'ятника С. Петлюрі у 50-річчя його геройської смерті. Понад тисячу осіб прийшли віддати честь тому, хто життя своє віддав за Україну. Владика Андрій Сапеляк з о. Т. Винником і о. С. Сергійчуком — православним священиком — відслужив архиерейську Службу Божу та виголосив змістовну і патріотичну проповідь.

Голова Централі „Просвіти” п. О. Галатьо звернувся до присутніх з коротким, але змістовним словом та разом з представниками СУВФ з Канади відкрив пам'ятник, посвячення якого довершив владика Андрій у сослуженні згаданих отців. На „Площі героїв” промовляли :інж. М. Сліпченко — УНР, В. Ді-дюк зложив привіт від СУВФ і ОУВФ в Америці і Канаді, та п. В. Косюк від Української Центральної Репрезентації Аргентини. Опісля відбулася дефіляда українських комбатантів, молоді СУМ і Пласт, Рідної Школи та жіночих організацій. Під час обіду секретар Комітету, п. І. Жибак, відчитав привіт, які одержано з-поза Аргентини.

Письмові привіти від патріярха ПУКЦ Йосифа, голови

ОУН Я. Стецька, Президії СУВФ за підписом д-ра Р. Малащука і інж. В. Безхлібника, митрополита Максима з Канади, митрополита Мстислава з ЗСА та інших присутні прийняли довготривалими оплесками.

Особисті привіти склали: І. Бойко — від Виконного органу УНР, п-і Котульська від жінок Т-ва „Відродження”, п-і Марія Колодій від ОЖ ЛВУ в Канаді, п-і Мушинська від Червоного Хреста з Детройту, О. Кокіль від Т-ва кол. вояків УПА і ЛВУ в Едмонтоні, який зложив також відповідну фінансову по-

Представники ОУВФ з Канади з групою суміщів перед пам'ятником С. Петлюрі на „Веселці”.

жертву від тих організацій на пам'ятники Т. Шевченкові і С. Петлюрі. На цьому обіді прийшлося ще раз промовляти і мені від всіх ОУВФ в Америці і Канаді, підкресливши працю наших організацій на цьому континенті та ідеї, за які своє героїське життя віддали тисячі і мільйони знаних і незнаних героїв.

Мені тепер стало дуже дивно, коли прочитав писанину якогось Дон С. Каetano до Сул у „Свободі”, який написав, що в Парагваї — напевно він думав так і про інші південно-американські країни — люди „вбогі на освіту”, тому запросили „варягів” над ними панувати! Думаю, що це не тільки образа тих, які може і не вміють „лицемірити”, все ж таки їм не можна відмовити здорового українського підходу до справ і патріотизму. Це вони доказали своїми ділами. Тяжко було б пові-

рити „Донові”, що аргентинські „варяги” пробували набирати у Парагваї „рекрутів” для свого середовища, бо те середовище там вже давно існує. І побудова пам’ятників Т. Шевченкові й С. Петлюрі, як теж дому „Просвіти” — це власне заслуга цього середовища, як з морального так і матеріального боку.

При цій нагоді варто згадати, що ті ж самі середовища з Канади і Америки своєю участю, як морального так і матеріального порядку, значно причинилися до тих величних подій — посвячення і відкриття пам’ятників в Парагваї і Аргентині. Робили вони це не для „середовищ”, а для української справи.

Словом голови Централі „Просвіти” і Ділового комітету побудови пам’ятника С. Петлюрі, п. О. Галатя закінчено ці насправді величаві святкування і поклін великому синові України. Чудова оселя „Веселка” прикрасилась ще одним пам’ятником на „Площі героїв”. Відвідувачі, зокрема молодь, матимуть нагоду краще пізнавати великих творців і героїв з історії нашого народу.

В канадській амбасаді

Кажуть, гріхом було б бути в Римі і не бачити папи римського. Так само і ми, будучи в Буенос-Айресі, не могли не відвідати канадської амбасаді. Тому одного дня, разом з ред. Ю. Середяком, вибираємося туди. Зголошуємось в інформаційному бюрі, де на питання — у якій справі, відповідаю, що я канадський громадянин, відвідуючи Аргентину, хочу також побачити і свою амбасаду. Записують моє прізвище і ми виїжджаємо на 18-ий поверх модерного хмарочосу, де приміщується амбасада.

Тут, із заграбованих дверей показується симпатична постать дверника, відбувається перевірка пашпорту і я в середині амбасаді. Знайомлюсь з секретарем амбасаді Ф. Богатто, який обводить мене по різних приміщеннях та інформує про відділи амбасаді, знайомить з працівниками, які випитують мене дещо про Канаду, зокрема цікавить їх, чи вже є сніг? Тут починається якраз гаряче літо! З вікон амбасаді чудовий вид на Атлантийський океан й околиці. Секретар амбасаді цікавиться, як почуваюся в Аргентині, як довго перебуваю тут і т. п., а коли довідався з якою метою я тут приїхав, усміхаючись, сказав: „Так, так, я добре знаю українців, знаю про посвячення пам’ятника Т. Шевченкові в Парагваї”. Я ще додатково поінформував його про Шевченка. При цій нагоді ми обмінялися ще

думками і про можливість еміграції аргентинців (українців) до Канади, бо саме ред. Ю. Середяк старається переїхати до Канади. Вписавшись у книгу відвідувачів, я щиро подякував за гостину і з думкою, коли можна буде відвідувати і вільні українські амбасади, знову опинився на рухливій вулиці великого Буенос-Айресу.

Зближався час „фієсти”, тобто обіднього відпочинку, який триває тут десь від 2-ої до 4-ої год. по пол. і ми з ред. Ю. Середяком зайшли на зустріч з п. М. Самоверським до його підприємства й на спільний обід. Прощаємося, бо ввечері треба вибиратися на чергові відвідини котроїсь з ряду філій „Просвіти”.

Поклін прахові Григора Мацейка

Споруджена ОУВФ гробниця, в якій зложено тлінні останки одного з визначних бойовиків ОУН, Г. Мацейка, належить до унікатів. Велике шанування померлих в Аргентині і традиція, як хтось сказав, „культурних цвинтарів” сприяли цьому. На дверях мармурової гробниці — відзнака ОУН у червоно-чорних кольорах та золотом кований тризуб. Тлінні останки сл. п. Г. Мацейка спеціально законсервовані і зложені у відповідній труні. Напис „Здобудеш українську державу, або згинеш у боротьбі за неї” та його ім'я, життєві дати і знімка закарбовані на фронтівій стіні катафалька, перед яким стоять все свіжі квіти і національні та організаційні прапорці. Між відвідуючими тут записані імена Я. Стецька, п-і С. Стецько, д-р Р. Малащука, інж. В. Безхлібника, д-ра Б. Стебельського, В. Макара, Я. Деремєнди, П. Башука, М. Ковальчина і б. інш.

Коротка промова і салют пошани героєві, зложено букет квітів від СУВФ. Велика група канадських „прочан”, з друзями з Буенос-Айресу, ще раз поклонилася тому, хто не жалів свого труду й життя в боротьбі за волю України.

Цвинтарі в Аргентині мабуть найкраще впорядковані з усіх цвинтарів у світі. Цілий ряд чудових гробівців. На окремих гробах чудові пам'ятники, а до того ще й поверхові гробниці. Кожна могила, кожна гробниця якнайкраще вдержана, замає на квітами. Культ померлих в Аргентині дуже великий.

Користаючись з нагоди, ми відвідали ще родину п-ва Марковичів, успішних підприємців, активних в суспільно-громадському житті наших людей.

Їхні діти, син і доня — активні сумівці. П-і Маркович гостила нас з ред. Ю. Середяком по „королівськи”, найбільше таки смакували вареники та ще зі сметаною. (По щоденному „асалос” таки хотілося вже чогось українського).

Конгрес УЦР в Аргентині

Безперечно, не можна було відмовити запрошенню до участі в Конгресі Української Центральної Репрезентації в Аргентині, яких відбувався в приміщеннях дому Централі „Просвіти” в Буенос-Айресі. Конгрес був помітний і тим, що десь у половині нарад — у зв'язку з бурею і зливним дощем — десь перервано електричну лінію і стало темно. Свічки, при яких продовжувались наради, робили певне враження. Около сто осіб, що заступали різні складові організації, брали участь у нарадах, якими проводив мгр. Хлопецький. До почесної президії запрошено пані М. Колодій і мене з Канади.

Основний звіт з проробленої праці зробив уступаючий голова УЦР п. В. Косяк, над яким відбулася коротка дискусія, яка часто не мала нічого спільного зі звітом з проробленої праці. Були довгі зупинки над статутом (деякою зміною), резолюціями і т. п.

Лісту нового складу керівних органів УЦР подав голова Номінаційної комісії п. О. Галатьо, її присутні прийняли одногосно. УЦР очолив п. В. Котульський.

Перебіг Конгресу ще раз яскраво підтвердив, що мимо загальної доброї волі і великого патріотизму, бракує тут людей суспільників, людей провідного масштабу. Однак хочемо вірити, що, мимо всіх труднощів, таких людей громада мусить знайти. Вони напевно прийдуть з нового покоління, яке, на щастя, досить активно включається у суспільно-громадську і політичну роботу — частіше, як то буває у нас.

До Мар дель Плята

Гаряче сонце та кожноденні поїздки, зустрічі, відвідини вже надто, як кажуть, „давались нам у знаки”, тому ред. Ю. Середяк і голова Централі „Просвіти” О. Галатьо таки почали на мене „натискати”, що треба ще поїхати і подивитися як живуть в Аргентині багаті люди, оглянути аргентинську Рів'єру в Мар дель Плята.

Підавшись „спокусі”, вибираємось в трійку автом п. Га-

лята на „відпочинок” до Мар дель Плята, прибіл. 500 км від Буенос-Айресу.

Рівнина-рівнина нагадує наші українські степи. Не дивно, що на цьому просторі накручували фільм „Тарас Бульба”. Ці простори біля Буенос-Айресу сповнені екзотичною мальовничістю та ледве помітним, але живучим духом колишніх „гаучо” — аргентинських автохтонів, якоюсь мірою схожих на наших запорожців. Ще й тепер є помітні залишки прикмет „гаучо”, нащадки яких приїзять до міста на конях з неоглядних аргентинських прерій. Широлезні штани, капелюхи з задертими вгору крисами, біля сідла обов’язкове „ляссо”, а на поясі — холодна зброя. Ці нащадки, вже тепер не вояки, вони здебільша працюють доглядачами й погоничами худоби, якої в Аргентині сила-силенна. Ідучи власне цими просторами, бачите їх, як „звізди”, різного кольору.

Кажуть, що в Аргентині на кожну особу припадає дві корови, не враховуючи числа іншої худоб’ячої дрібноти. Аргентина — країна м’яса. Власники худоби самі не знають її рахунку. Вона живе, випасається, плодиться й гине в пампі, де не буває зими. А як треба продати гурт тварин, доглядачі-гаучо дістають наказ: половити й пригнати до різні стількито одиниць худоби.

Людність у масі своїй живе безжурно. Все йде повільно, роботу відкладають на „маняна” — тобто завтра, хоч і про це „завтра” ніхто не думає, бо завтрашній день себе нагодує...

Тут зранку до пізньої ночі вулиці повні людей, ресторани й кафетерії відкриті аж до сходу сонця. Вдома жителі, встаючи рано, п’ють „мату”, в полудне заходяться біля „асадос”, відтак приходить „фієста” — відпочинок. Аргентинська біднота часто мешкає в халабудках, зроблених із старої бляхи, фанери, всілякого дрантя, але це не перешкоджає їй бути веселою, привітною і... джентльменською. Коли звернеться до аргентинця з проханням вказати якусь вулицю, то він не тільки вкаже, а й проведе туди. Попросите в першого зустрічного дрібну монету, бо вам не вистачає на автобус, і ви зразу дістанете ту монету, ще й зі запитанням: „А може, вам треба більше?”

Цікаве те, що на вулицях Буенос-Айресу працюють жіночі відділи поліції, добірні, гарні дівчата в гарних уніформах, виключно для чужинців і туристів. Кожна має на мундирі прапорчик і напис мовою, якою з нею можна порозумітися, окрім — очевидно — еспанської. На вулицях не видно, щоб, напри-

клад, жінки курили, або щоб ходили молоді люди в модерних „джінсах”, з довгим і брудним волоссям. Все, хоч і скромне, має свій стиль і смак.

У Мар дель Плята ми примістилися в одному з готелів і зразу пішли оглядати чудове місто, положене над побережжям Атлантийського океану, зі знаменитими пляжами, готелями, казиноми і всім іншим, чого тільки душа забажає.

Час у нас дуже короткий, тому використовуємо кожну хвилину, щоб „зловити” бодай дещо сонця. Шумлять хвилі океану, пече нагрітий пісок. Мої друзі не дуже турбуються сонцем, бо вони ж у літі, але мені за кілька днів прийдеться ходити по снігу і морозі, тож хочеться зловити того сонця як найбільше.

Вечері тут місто заповнене, зокрема заповнені численні казино. Виграти хоче кожний! Тут туристи з різних країн. Чути різні мови, бачите різні кольори і раси.

Скоро проходить два дні, і ми мусимо повертатися до Буенос-Айресу для докінчення ще наших плянів і праці. Мені за два дні треба вже збиратися в дорогу. Шкода залишати Аргентину. До неї зродились гарні і милі почування. Пригадалось, що Аргентина була тією з перших держав світу, які визнали Українську Народню Республіку у 1918 р. Вона і тепер відноситься з повним зрозумінням до всіх справ українського народу, це антикомуністична держава. У багатьох містах вивішують національний прапор України в дні 22 січня. Правда, були різні заходи комуністів, а у місті Плята вони годилися на те, щоб 22 січня вивішено прапор УССР. Але їм це не вдалося.

Наш зв'язок з Аргентіною

Повернувшись до Буенос-Айресу, відвідую ще окремих людей-друзів. Але треба вже приготуватися домів. Хоча за короткий час, але якое привик я вже до тієї країни, а зокрема до чудових друзів, тому гейби шкода було їх залишати. Правда, потішаю себе, що в найближчому часі будемо старатися „використати” кожну нагоду, щоб сюди повернутися.

Наш зв'язок з країнами Південної Америки вже давній. Тут з різних нагод кількаразово побували: голова Проводу ОУН і АБН Я. Стецько, п-і мгр. С. Стецько, д-р Р. Малащук — голова СУВФ, інж. В. Безхлібник — голова ГУ ЛВУ, д-р Б. Стебельський, п-во Солонинки, ред. В. Макар, ред. П. Башук, Я. Дере-

менда з Англії, мгр. О. Коваль з Бельгії, мгр. Уляна Целевич-Стецюк та інші друзі із ЗСА. До нас звідти приїжджали: ред. Ю. Середяк, Микола і Зенон Шафовали, В. Косюк, О. Галатьо і інші. В Аргентині колись жили й працювали теперішні жителі Канади: п-во Романишині, Шафранюки, Коморовські та інші.

Гостинний і безпосередній зв'язок з окремими особами, організаціями, а зокрема з Рідними Школами в Аргентині, Парагваї і Бразилії вдержує п-і М. Малащук — директор Рідної Школи ім. Т. Шевченка в Етобіко, яка досі вислала понад 500 різних шкільних підручників і книжок. Поважне число своїх шкільних підручників подарував для висилки автор — інсп. І. Боднарчук, та подарували книжки п-во Чорнії, власники „Вест Арка”. Окрему увагу цим справам присвячують тепер ГУ ЛВУ і ОЖ ЛВУ. Вони також шукають спонзорів на висилку книжок, як також і нашої преси, зокрема „Гомону України” літунською поштою для окремих організацій, установ, товариств і осіб. Це буде конкретна допомога нашим братам і сестрам у їхній праці для України. Без огляду, де б ми не жили, творимо одну нерозривну українську цілість — одну спільноту, пов'язану з Україною. Тому слід висловити признання Президії СУВФ і всім організаціям ОУВФ, що не минають нагоди для збереження живих зв'язків у нашій спільній праці і допоміжній боротьбі за свободу українського народу. Наші зустрічі, виміна думок і досвіду, моральна і матеріальна допомога — конечні і необхідні для успіху нашої праці і перемоги наших ідей.

Прощаємось, до побачення

Шкода, що час пробіг так скоро. Тим більше шкода міняти гаряче літо за канадську зиму. Однак кому в дорогу, тому й час! Залишаємо наших братів і сестер з переконанням, що дійсно це був добре використаний час нашої спільної, активної і напруженої праці, дружніх вимін думок для скріплення нашого зв'язку. Поки знову зустрінемося, кажемо собі до побачення! Хотілось би дуже подякувати вам всім поіменно, але було вас так багато, що це прямо неможливо зробити, тому тією дорогою дякуємо сердечно вам всім — старшим, молодим і наймолодшим за вашу допомогу і дружність. В усіх нас єдина мета — допоміжна праця для визволення України.

Неділя, 5 грудня 1976 р., день нашого від'їзду. Наш провідник групи, п. Р. Грицина, виїхав скоріше, а нам залишив „на-

каз", щоб в неділю о год. 9 ввеч. ми всі були на летовищі Буенос-Айресу. Правда наш літак відлітає до Торонта о год. 11 ввеч., але треба бути приготованим на всякі „несподіванки”.

Того дня ще ціле пополудне ми провели на „Веселці”, з якої до летовища заледве кільканадцять хвилин їзди. День чудовий і гарячий, тому не можна було опертися „спокусі”, щоб не покупатися у басейні, знаючи, що за 10 чи 12 годин вже будемо „насолоджуватись” холодом і снігом. Оселя заповнена людьми, зокрема багато молоді. Тут всі наші знайомі, з якими ще їмо „асадо”, опісля всі вони відпроваджують нас на летовище.

Стоїмо в довгій черзі, а формальності із входом до літака йдуть дуже повільно. Урядник, зваживши мій багаж, зажадав \$80 доплати, мовляв, важить більше, як дозволено. На мою заввагу (з допомогою ред. Ю. Середяка), щоб він ще раз перебірив, він довго вовтузився, поки це зробив, вимагаючи вже тільки \$35 доплати. Я ще з цим не годився і, врешті, по довгих наших розмовах, оглядинах якихось записок і нарадах з іншими урядниками, — цей молодий чоловік (цікаво, що дуже багато урядників — молоді люди) сказав мені, що все в порядку. Я вимучений, поспішаю до літака, який вже майже готовий до відлету, а за мною є ще цілий ряд людей, які здають свої квитки і проходять подібні до моїх „формальності”. Ще коротке прощання з друзями і ми займаємо місця у літаку, який через Маямі везе нас до Нью-Йорку. Звідти вже літаком „Ейр Канада” їдемо до Торонта.

З пошаною, подякою згадую про друзів і з подивом приходиться ще раз ствердити їхню працьовитість і надбаня. Багато з них живуть і працюють у далеко гірших, непригожих обставинах, в порівнянні до Канади, але зробили дуже багато для української справи, та особисто поставили на високому рівні свої підприємства. До таких треба зарахувати: О. Галатя, В. Косюка, М. Рогуша, Б. Вітошинського, М. Самоверського, М. Марковича і багато інших.

Наша подорож була добра. Розсівшись по своїх місцях, ділимося своїми враженнями і спостереженнями з перебувань в Аргентині, Парагваї і Бразилії. Наш фотограф, якого ми називали нашим „кореспондентом”, п. Б. Гумин хвалився нам скільки то він поробив різних знімків. Інші знову розказували про свої перебування і закуплені подарунки, яких накупили для

своїх рідних і знайомих, побоюючись, що скаже контроля. Однак все пройшло добре, по короткій зупинці в Маямі, а опісля в Нью-Йорку, вже літаком „Ейр Кенада” ми приземлюємося о год. 1:00 по пол., 6. 12. на Торонтському летовищі. Тут зустрічає нас холодний вітер з морозом і онігом. Ми вдома.

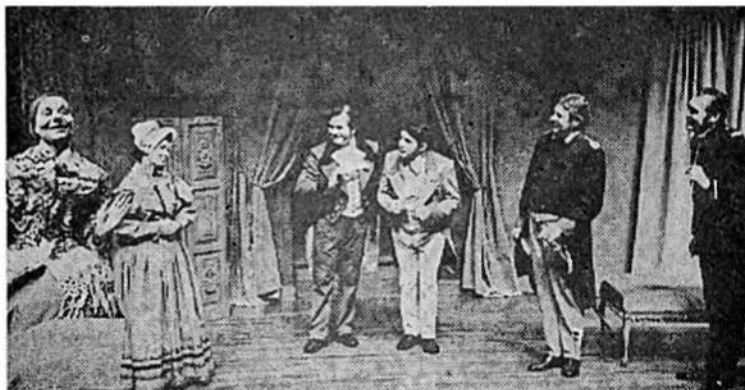

ПОСТАНОВКА П'ЄСИ „ОДРУЖЕННЯ” — НОВИЙ УСПІХ ТЕАТРУ „ЗАГРАВА”

Вже кілька разів під ряд проходила в Торонті, весела п'єса Микколи Гоголя „Одруження”. Постановка п'єси розпочалася 27-го жовтня ц. р. в рамках Третього інтернаціонального театрального фестивалю у приміщеннях театральної залі Ст. Лоренс Сентер, де знайшла повне признание і похвалу численної публіки. Її повторювали вже двічі в по береги заповненій залі Українського Дому, любителями української сцени.

Актори та провід „Заграви”, докладають багато труду у безкорисній праці, щоб продовжувати, на жаль, у нашій спільноті, не все доцінювану, так велику і сильну зброю в культурно-ідеологічній боротьбі, якою є — театр. На рідних землях в Україні, ворог поставив театр на службі возвеличчування комуністичних бонзів, партію та казньонщину, а тут у вільному світі в обставинах можливостей — ми занеб'ємо цю велику і корисну ділянку. Багато ділянок нашого суспільно-громадського, політичного і навіть церковного життя, часто дубльовані; але театр, який до речі і міг би бути багато разів дубльованим, здається, що на сьогодні тільки театр „Заграва” залишився єдино дещо регулярно діючим. Інші, яких колись було далеко більше, з гаких чи інших причин, зійшли з сцени. А, шкода! Чи великі і добре зорганізовані українські спільноти у вільному світі, не змогли б спромогтися, на хоча б один добре поставлений і вивинуваний театр? Напевно, так! І тому на тлі, нашої дійсності з великим признанням і подякою, треба вітати хоч і невелику горстку ентузіястів театального діла, членів „Заграви”, яка за підтримкою здорового інстинкту української публіки працює і професійно розвивається. Пригадати б тільки, якою великою популярністю і признанням користувалось недавнє поставлення „Загравою” драми І. Франка „Украдене щастя”, за чим слідує тепер п'єса „Одруження” — М. Гоголя, яка як і попередні буде поставлена у багатьох містах Канади і Америки. У наших

турботних і поспішних днях: днях обтяження особистими обов'язками, з побіч різними стандартами „бенкетами” і „ювілеями” є конечним, бодай на „хвилинку” утікати від стандартності — нудьги, та забувши про все, бодай трішки відпочити — посміятись. Таку нагоду дає участь у виставі „Одружені”. Гармонійно пов'язана співпраця колективу „Заграви” під режисурою Юрія Бельського, костюмерією Марії Левицької, декораціями Омеляна Теліжина і непересічного адміністратора-організатора Володимира Довганюка, робить „Заграву” на правду

Фрагмент з другої дії п'єси „Одруження”. Зліва на право виступають: Н. Теліжин, М. Левицька, В. Довганюк, Ю. Бельський, А. Ільків, Л. Кушніренко.

зіграним професійним колективом. Режисер Ю. Бельський, виступаючи у головній ролі жениха виконав її майже з деталями — знаменито. Інші женихи, ролі яких виконували Іван Ралько, Ілярій Кушніренко, та Андрій Ільків, вклали багато праці і особистого вкладу, створюючи цікаві різноманітні, у своїх ролях постаті. Знаменито і під кожним оглядом вправно виконав свою ролю Володимир Довганюк, який доклав усіх старань, щоб досить часто складні гуртові сцени вийшли якнайкраще, держачи їх у повній професійній дії.

Сваха Текля Іванівна, у виконанні Ніни Теліжин вийшла добре, створюючи цікаву постать жінок у комедії, зокрема у такій ролі, як „сваха”. Леся Шліхта в ролі „молодої” вповні ьдповідала завданні ролі. Як завсіди, знаючи свій „предмет”, доброю була у виконанні ролі тітки — Марія Левицька. К. Савицький і молоденька Галя Шліхта, виконували: перший — слуги, а друга — служниці свої ролі, також під кожним огля-

дом знаменито. Словом цілість вийшла: вправно, легко, та навіть здавалося б „тяжкий гумор” п'єси (як дехто твердив) став легким приступним і наравду веселим. Іншими словами „тяжкий” стиль п'єси — потребував добрих акторів, щоб вивести її так, як це зробив театр „Заграва”. Тому велике признання для нього, що постійно несе славу українського мистецтва як великого і успішного чинника у вихованні нашої молоді. По успішних виступах в Торонті, театр плянує відвідати більші осередки українського скупчення в Канаді і Америці. Сподіваємося, що численна участь у гостинних виступах театру не тільки, що стануть насолодою особистого відпочинку, але, ще більше заохотять акторів до дальшої праці. Описати успіх окремих акторів і театру у цілості, було б не легко. Треба бути присутнім на постановці п'єси „Одруження”, щоб оцінити самому.

1974

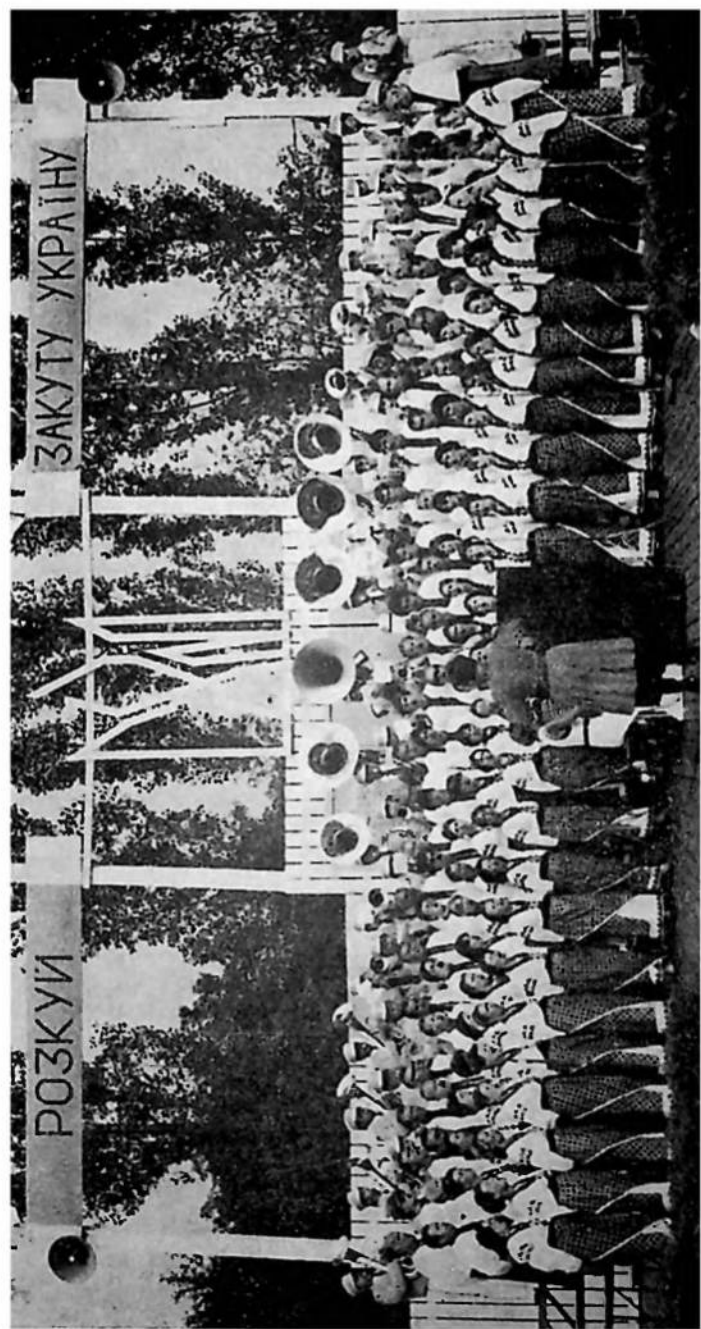

ТРІУМФ МИСТЕЦЬКИХ АНСАМБЛІВ СУМ

Між сотнями різних мистецьких хорових ансамблів, у різних країнах „української діаспори”, між нами живуть і діють, та гордо й у найкращому мистецькому виданні, відвойовують добре ім'я України, наші славні мистецькі ансамблі Осередку СУМ в Торонті — чоловічий хор „Прометей”, дівочий „Діброва” та духовна оркестра „Батурин” під мистецько-неперевершеним керівництвом, свого диригента і мистецького керівника мгр. Василя Кардаша. Без перебільшення можна б сказати, що це під теперішню пору найкращі мистецькі ансамблі, на північно-американському континенті.

Багато разів, та при різних нагодах ми слухали виступи цих мистецьких одиниць. Багато разів виступали вони в Торонті, в багатьох містах Канади, ЗСА і Європи. Всюди здобували вони найкращі оцінки. Однак чим більше їх слухати, тим більше зростає бажання побувати на їхніх концертах. Мають вони щось, разом із своїм диригентом захоплюючо-таємниче. Це факти, що вони завоювали серця не тільки окремих любителів музики і хорового мистецтва, широких мас української спільноти, але також знайшли прихильну оцінку визначних музичних критиків. Як колись хори: Кошиця, Котка, Капеля Бандуристів, так тепер наші мистецькі ансамблі Осередку СУМ в Торонті виспівують славу Батьківщини-України.

З такою настановою і оцінкою виходила велика публіка з

Мистецькі ансамблі Осередку СУМ в Торонті
Чоловічий хор „Прометей”, жіночий хор „Діброва” і духова оркестра „Багурин”
диригент мгр. В. Кардаш

чергового мистецького концерту ансамблів, 13 квітня ц. р. який відбувався у найбільшій міській залі Торонта „Месей Голл”, і який перемінився у справжній тріумф, та „мистецький пир”, як це залюбки називали попередні концерти ансамблів СУМ деякі музичні критики. Якими популярними стали концерти ансамблів, свідчила по береги заповнена багатотисячна зала.

Потрібно б відзначити високий мистецький рівень виступів ансамблів, що чергувались, окремими і спільними виступами, хоч цей раз „перед вели”, таки наші славні „прометейці”. Цей раз дійсно вони були на висоті. Всі точки їхнього виконання були під кожним оглядом знаменитими, а вже „Закувала та сива зозуля”, залишилася кожному у пам’яті. Такого прекрасного виконання тієї пісні, я досі не чув. Не залишалися далеко від „прометейців” і наші чудові „дібров’янки”. Добре звучала у цій великій залі і духова оркестра „Батурин”. Хорам акомпанювали: Надя Брехун і Галя Безхлібник. Новістю у програмі були виступи оригінальної танцювальної групи „Гомін України” з Віндзору-Детройту, під знаменитим керівництвом хореографа Йоанни Фон Драгінди-Кульчицької. Ця танцювальна група має всі можливості стати найкращою у ділянках танцювального і хореографічного мистецтва. Фіналом хорів з оркестрою, (всіх понад 250 виконавців програми), було могутнє „Вставай Україно”: За чудове виконання окремих точок програми численна публіка, з величезною участю молоді, щедро нагороджувала виконавців безперервними оплесками. Хоча програма тривала понад три години, виглядало, що публіка, бажала ще довго держати виконавців на сцені. Треба признати, що побіч майже незамітних недотягнень, концерт мистецьких ансамблів СУМ в Торонті з танцювальною групою — був їхнім черговим досягненням, а для чисельної публіки радісною мистецькою насолодою.

Як довідуємось, ансамблі інтенсивно готуються до фестивалю хорів і танцювальних ансамблів, який відбудеться в Торонті 1-го червня ц. р. у рамках Крайового Фестивалю КУК і Ради Української Культури і до виступів на всеукраїнському фестивалі в ЗСА 7-го червня ц. р. в Гамден, Н. Дж.

1957

НАШІ СЛАВНІ „ВЕРХОВИНКИ” (У 30-річчя праці „На громадській ниві”)

Вокальний жіночий квартет „Верховина”, завдяки молодим паням, ентузіястам української пісні, які постановили „...плекати і поширювати українську культуру...” був заснований 14 жовтня 1952 р. (День Покрови!) при українській щоденній радіопрограмі В. Шарвана в Бофало з якою квартет був пов’язаний до 1955 р.

Засновники квартету „Верховина” пані: Іраїда Черняк, Марія Маціївська, Олена Глібович, Тамара Косач і піяністка Стефанія Жовнір-Клос, не тільки що „постановили”, але з місця приступили до реалізації та своєю працюючою і послідовною підготовкою, вже в скорому часі були готові відбутися перше концертне турне по Південному Онтарію, яке напрочуд під кожним оглядом вдалось надзвичайно. Перший успіх та моральна підтримка української спільноти, ще більше скріпила і заохотила квартет молодих до дальшої праці.

Олена Глібович

У 1954-1955 рр. квартет в складі: Наді Лисанюк, Мирослави Брездень, Галі Підручної, Тамари Косач під мистецьким керівництвом талановитої, повної ентузіязму і енергії та любови до української пісні Олени Глібович відбув друге концертне турне по Східній Канаді й ЗСА, ще з кращими успіхами, тріумфом і популярністю. До позитивних голосів й признань української спільноти долучились і музичні критики: Ю. Головка, Я.Барнич, Т. Юськів-Терен, В. Божик, О. Залеський, М. Ставничий, М. Логуш і інші. Всі вони в суперлятиввах оцінили мистецький рівень виступів квартету.

Нові успіхи й признання, відданість і любов до української культури мистецького керівника і членів квартету при постійній підготовці довели до такої мистецької прецизності, що з великим успіхом виступав він у таких репрезентаційних виступах як: Шекспірівський Фестиваль, Світова Конференція Жінок Професіоналісток, Жіноче Об’єднання при Об’єднаних Націях,

Поїздка по Південному Онтаріо в імени Канадської Ради Християн і Жидів, Ради Етнічних Культур для парламентаристів Канади, Український Фестиваль у Давфінні з нагоди 100-річчя Манітоби, на концертах в честь Губернатора Канади в Оттаві, прем'єрів Онтаріо (Фроста, Робартса, Дейвіса), на „Українських тижнях” в Інтернаціональному Інституті, Бібліотеках, Міських Ратушах, Етнічній пресі, Канадському клубі, телебаченні (СТВ, СБС, Ситі-ТВ), радіо (СБС, СФРБ), фільмах „Рожевий Карусель” і „Скарби України” і т. п. Виступ на першому Конгресі СКВУ, дворазове концертне турне по Західній Канаді та незчисленні гостинні виступи по всіх менших і більших українських громадах Канади і Америки. Виступаючи на таких репрезентаційних і престижєвих форумах квартет ніколи не відмовляв навіть найменшій українській громаді свого виступу з різних нагод та своїм чудовим співом зворушував серця української людини та захоплював чужинців красою української пісні, чим виказував своє виrozumіння і громадську настанову.

Гарним мистецьким дорібком „Верховини” є видання 3-ох короткограючих і 2-ох довгограючих платівок п. з. „Верховина” і „Курочка”.

Репертуар „Верховини” на протязі 30 років існування був різноманітний пов'язуваний з темою виступів та складений з творів Бортнянського, Гайворонського, Лисенка, Степового, Гнатишина, Недільського, Кос-Анатольського, Весоловського; українські клясичні, релігійні, народні й легкого жанру, як також твори західньо-європейських композиторів та сучасні популярні пісні. Деякі пісні творили композитори: Гнатишин, Весоловський, Кос-Анатольський спеціально для „Верховини”.

Побіч чудового виконання своїх програм, наші „Верховинки” не менше дбали і про зовнішній вигляд-одяги; гуцулки, полтавки, боярніні (Ох, яке все це чудове!), стилізовані поплумеві чи вечірні сукні, що разом склалися аж з 12-ох різних змін. Треба признати, що наші „Верховинки” не тільки гарно співали, але ще краще виглядали.

В неділю 12 грудня ц. р. квартет „Верховина” відзначив 30-річчя свого іонування і многогранної праці дуже вдалим ювілейним концертом. Оригінальна програма, була найцікавішою тоді, коли на сцену вийшло 16 пань — колишніх і теперішніх „Верховинок”, яких представила Олена Глібович, а чисельна публіка привітала спонтанними рясними оплесками. „Гей співаймо” — Гнатишина, співали серцем і душею подруги

30-річної співпраці. Піднялись всі присутні. Оплескам не було кінця. Дарували квіти. Це так сердечно виявляла українська громада подяку тим, що на протязі довгого часу безкорисно відбули стільки годин проб, стільки поїздок і концертів, стільки труднощів та стільки переживань несли вони туди де співали...!

Квартет ансамблю „Верховина”: Б. Ігнатівч, О. Макогон, В. Курілів і Н. Коханська

Кому завдячувати таке довге існування квартету і його великі успіхи, як не творцеві, працьовитій і скромній „мамі” квартету „Верховина” — Олені Глібович та тим ентузіясткам української пісні, яких зуміла вона згуртувати біля себе. Всі вони заслуговують на признання й подяку. Напевно, у цій не легкій праці із своїми „Верховинками” була Матір Божа, під покров якої віддалились вони, бо заснували квартет у день її Свята. Чи не тому, майже всі виступи розпочинала „Верховина” піснею „Під Твою милість, Богородице Діво”, що звучало так маєстатично й набожно.

Побіч багаторазової участі у концертах „Верховини, я мав щастя бути кілька разів в різних місцях, виступаючи у їх програмах з доповідями. Я бачив з яким захопленням вітали і дякували їм учасники, а під кінець безперервними оплесками змушували їх до наддатку.

Коли по ювілейному концерті „Верховини” в Торонті на сцені звертаючись до пані Олени Глібович та гратулюючи їй за дотеперішні успіхи, я запитав: ...Скажіть, будь ласка, кому і чому треба завдячувати таке довге і все нове існування квартету? Вона скромно, але переконливо відповіла: „...Наша настанова до всіх дій української громади, мабуть, була основним у постійній активності „Верховини”. Так, Олена Глібович, не тільки мистецький керівник „Верховини” та інших мистецьких ансамблів, але вона також повністю віддана суспільно-громадська діячка.

Це тільки, що можна написати в короткому репортажі, про довгу працю „Верховини”. Але, ми всі переконані, що праця цієї мистецької квітки, не кінчається. 30-річчя — це тільки підсумки проробленого і вступ до нових досягнень. Тому хай і далі лунає наша чудова українська пісня, бо вона „Не вмере, не загине”! Плекайте її і несіть у простори на славу України, наші чудові „Верховинки”!

1982

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ ФЕСТИВАЛЬ

Вже 12 років, без великого розголосу, зате активно й послідовно провадить дуже корисну працю Український Музичний Фестиваль в Торонті, установа, яка основана на добродійній праці зацікавлених нею осіб у квітні 1970 року одержала „чартер” Онтарійського уряду, як неприбуткова установа. Згідно з її статутом, керівні її органи складаються з президії, дирекції та Контрольної комісії, обраних на кожнорічних загальних зборах.

УМФ користує з фінансових допомог канадського міського й провінційного урядів, українських установ як Шевченківська фундація, фундація „Прометей”, кредитових Спілок, торговельних „ЮБЕЙ”, Вест-Арка та індивідуальних меценатів і спонзорів різних окремих проектів діяльності.

Організатором-основником УМФ та душею його праці і президентом є знана і активна громадська діячка, професор

музики, піяністка, пані Марта Кравців-Барабаш. До першої президії УМФ належали: Марта Кравців-Барабаш, Олена Борис і Іванка Кушпета. До дирекції і Контрольної комісії на протязі пройденого часу належало цілий ряд визначних осіб з музичного і суспільно-громадського життя.

Головним завданням УМФ є влаштувати кожного року музичний конкурс, організувати й вести українську центральну музичну бібліотеку, видавати музичні твори. Такими завданнями УМФ хоче досягнути такі цілі: заохочувати українську молодь до активної участі в конкурсах, через плекання розвитку й поширення музичної культури; а змаганнями в конкурсах відкривати таланти і гартувати їх в змаганнях. Згуртувати українських музик, особливо молодих, що закінчили музичні студії біля підготовчих фахових праць до конкурсу. Заохочувати й підтримувати українських композиторів у музичній творчості для програми конкурсів; удосконалювати розвиток української музики до належного мистецького рівня.

З намічених завдань досі пророблено дуже багато. Кожного року відбуваються дуже успішні музичні конкурси, які стали вже популярними та знайшли признание нашої української громади. Участь в них беруть діти, студенти й різні самодіяльні гуртки. Виступи організовані за віком учасників та музичним матеріалом в таких категоріях: фортепіано, скрипка, віолончель, бандура, акордеон, сольоспіви, вокальні та інструментальні групи, шкільні хори, струнні оркестри, групи бандуристів, деклямації і т. п. Оціночні комісії (жюрі) кожночасно складаються з визначних музикологів, різних ділянок мистецтва, визначних громадян, мистців, науковців стежили за кожним виступом і належно оцінювали, а першуні — одержували нагороди.

Всі фестивалі були присвячені окремим українським композиторам, як: Лев Ревуцький, Микола Фоменко, Кирило Стеценко, Віктор Косенко та інш. Програмово-імпрезові комісії, що склалися з багатьох визначних осіб, яких імена друкувались у програмках, дбали про справне переведення конкурсів і плянування програми.

В десятиріччя існування УМФ влаштовано перший Міжнародний Музичний Конкурс ім. С. Людкевича, столітнього композитора, великого сина України.

Жюрі в складі: Любки Коллеси, Панельопи Пітерс і Евгена Плавуцького поділили першу нагороду цього Конкурсу для Ірини Пелех — ЗСА і скрипаля Андрія Василюшка — Канада,

другу поділену нагороду одержали піяністка Катерін Робертсон і скрипаль Марко Сабат — Канада, третю — віолончеліст Роман Борис — Канада. Рішенням управи постановлено відбувати такі Міжнародні Музичні Конкурси, кожних п'ять років.

Праця і музичні конкурси УМФ здобули собі признання і популярність української громади, зацікавлення різних музичних гуртків нашої молоді та признання музичного світу. Музичні конкурси дали змогу, і можливі умови українській молоді вивчати і виконувати українську музику. УМФ з свого боку старається, щоб ця музика була плекана і виконувана на такому рівні, якого вимагається в загальних музичних установах і школах. Для цього і запрошується кваліфікованих музиків, які своїми фаховими порадами допомагали б молодим студентам і виконавцям, бо такі музичні фестивалі, це іспити заочного навчання української музики.

У запланованій і розгорненій на довший час праці та цікавих програм як для виконавців так і слухачів, УМФ розпочав видавати підручники нот. Досі появились такі важливі видання: Збірник „Твори Українських Композиторів” для фортепіано, в трьох томах, вокальний збірник для дітей „Співаночки”; Василія Витвицького — „Суїта” для скрипки, віолончелью і фортепіано, „Сонатина” на чотири руки для фортепіано і „Українські народні пісні” в обробці для фортепіано, на чотири руки; Зенона Лавришина — „Чотири П'єси” для скрипки і фортепіано; Марти Кравців-Барабаш — „Коляди і щедрівки” для фортепіано, „10 Церковних пісень” для шкільних хорів і фортепіано і „Моя Україна”, народні і дитячі мелодії для початкового навчання фортепіано, три книжки, з ілюстраціями Ніни Мудрик Мриц і Оленки Литвин: Зіновій Лисько — „Українські Народні Мелодії”, сьомий том.

В найближчому часі Управа УМФ плянує перевидати музичний збірник „Червоної Калини”, „Лемківські пісні” Богдана Дрималика, продовжує працю над виданням наступних томів „Українських Народних Мелодій” Зіновія Лиська. Крім своїх видань, УМФ збирав і купував різні книжки й ноти для бібліотеки, яка становить вже поважну збірку і знаходиться в приміщеннях Провінційної Онтарійської Ради КУК в Торонті. Тепер йде підготовка до видання каталогу.

Своєю працею УМФ добився успіхів і належно заповнив що так важливу ділянку суспільно-громадського, а можна б сміло сказати і політичного життя, бо музика — це мова всього

людства. Пам'ятаємо яку велику пропагандивну і корисну для української справи у світі здобували славні наші хори: Кошниця, Котка, Рудницького, Гнатишина, капелі бандуристів та окремі

Члени журі II-го фестивалю 1973 р.

Зліва: М. Кравців-Барабаш, Любка Колесса, д-р В. Витвицький, М. Лепкий.

наші співаки, композитори і т. п. Зроблено велике діло, а про початкові спонуки до приступлення і організування цієї ділянки, скромно окреслила пані Марта Кравців-Барабаш, так:

„...Переконана, що я, як політичний емігрант повинна працювати для української справи в кожній ділянці життя й обставин, а, що музика є моєю професією, я думала, в якому виді

приступити до праці, щоб і музичну ділянку виповнити українським змістом. Я знала, що фальшування дійсності нашим московським ворогом є велике на рідних землях, але ніколи не уявляла собі, що воно таке велике і тут у вільній Канаді. Видана у 50-ти роках книжка-ноти п. з. „Рашіян Мюзік он Парейд” під редакцією одного із визначних професорів Королівської Консерваторії в Торонті, для вжитку гри на фортепіано, у якій між композиціями Прокоф'єва чи Стравінського подане прізвище В. Косенка мене в цьому вповні утвердила. Тоді змістя, я поставовила діяти, щоб Косенкові і іншим, яких своєю дезінформацією краде у нас ворог, запевнити тривке українське місце у світовій історії музики. До своїх програм я включала твори українських композиторів, почала вчити своїх студентів їхню творчість. Це було легше із старшими студентами бо іспитові програми допускали твори композиторів 20-го століття (сучасно-модерних). У загально-канадських музичних конкурсах, як: „Ківаніс Мюзікал Фестиваль” в Торонті, також можна було у вільних клясах, включати твори українських композиторів, що я, і інші українські професори музики належно використовували. Важче приходилось з молодшими студентами і дітьми, для яких програми навчання цього не передбачували.

Хоч у пописах Музичного Інституту ім. Лисенка підготовлялося до річних пописів твори українських композиторів, то все те з часом показалось недостатнім. Приготовляючи понад 20 років своїх студентів до участі у різних Канадських Музичних Фестивалях, я переконалась, що система кожнорічних конкурсів стимулює плекання музики і підносить її рівень.

І так, взоруючись на досвіді інших, я приступила до організування Українського Музичного Фестивалю, тільки для української музики і її виконання не тільки українцями, але й іншонаціональними виконавцями. Це побіч плекання української музики і підкреслювання українського походження наших композиторів, мало вияснювати „незрячим” чужинцям, про велику і чудову музичну культуру українського народу, як також і зміцнити гордість нашої молоді за неї та позбутись комплексу меншевартости. Для цього до наших конкурсів ми кликали оціночне журі із кращих та визначніших професійних музик. У першому журі була Любка Коллеса, яка не тільки для українців, але і для інтернаціонального музичного світу є зіркою. Такі наші потягнення увінчалися повним успіхом, бо наші діти, студенти, спільнота і чужий музичний світ ствердили серйозне ставлення до справи...”

Дякуючи пані Марті Кравців-Барабаш за її ініціативу, активність і успіхи в праці та всім численним співпрацівникам, яких не можливо було б перерахувати у короткому репортажі, що спільними силами дотепер і напевно в дальшому будуть проводити цю велику і корисну працю у ділянці української музичної культури. Щастя Боже!

1982

ОДИН ДЕНЬ У СУСПІЛЬНІЙ СЛУЖБІ

Щоб переконатися про те, яку велику й корисну працю проводить Суспільна Служба Українців Канади в Торонті у багатьох ділянках нашого суспільно-громадського життя, конче треба бодай коротко побувати у її приміщеннях на вул. Блур, та наочно про це переконатися.

Кожного дня працівники Суспільної Служби під проводом п-ї І. Кушпети мають „повні руки” роботи. Писання листів, телефонічні розмови, приймання відвідувачів, полагоджування різних проблем і прохань у різних місцях — це щоденна, часто клопітлива, зате корисна праця.

Сьогодні хочу звернути увагу тільки на одну ділянку многогранної праці Суспільної Служби, та т. зв. „програму розваг для старших віком громадян”. Ці вечори відбуваються кожної середи о год. 6 ввеч. у світлиці Суспільної Служби з дуже цікавою і різноманітною програмою, і щораз більше притягають старших віком громадян — жінок і чоловіків. Доповіді на різні теми, гутірки, виміна думок, фільми, „веселі вечори”, відзначування національних і релігійних дат і т. д. — це окремі точки програми вечорів.

На запрошення керівника цієї програми, — я б сказав: душі цілої праці п-ї І. Кушпети, в середу, 20 жовтня ц. р., я мав милу й приємну зустріч з численними учасниками цієї програми, та виголосив для них доповідь на тему „Вчасне впорядкування маєткових справ”, у якій зокрема підкреслено справу заповітів (тестаментів), впорядкування особистих документів, життєве забезпечення і т. п. Порушені теми викликали дуже цікаву і дружню виміну думок. Було приємно ствердити, що майже всі присутні пані й панове цікавилися, питали, висловлювали свої думки, чим доповнювали цілість проблеми прикладами із свого практичного життєвого досвіду.

По закінченні доповіді у програму вечора увійшли ще інші точки.

— Учасники нашої програми дуже люблять співати, — каже пані Кушпета, — а деколи навіть потанцювати — і роздає кожному гарно впорядкований, великими і чіткими буквами писаний „співаник” з великим вибором різних пісень. Такі „концерти” переводить п-і І. Кушпета з допомогою піаністки п-і

Сидять (зліва до права): С. Кутівий, І. Моклович, Н. Андерст, І. Кушпета, З. Дуда, В. Микитчук, П. Клим, О. Стецюра, В. Антонович.

Стоять (зліва до права): Ф. Мишдюк, І. Базилевич, А. Потопник, О. Сандуляк, М. Чучман, К. Гвоздецька-Сорока, Ф. Милян, А. Пелех, М. Загребельна, Е. Радкевич, Т. Моклович, Н. Пашковська, Л. Домазар, Л. Зазуля, А. Зазуля, М. Микитин, В. Вацик, Д. Турчиневич, Е. Обновлення, Г. Макогін, Д. Генік-Березовська, Б. Любинський і Р. Басараб.

Кукі Сороки, а часто і сама сідає за фортепіано та грою і співом проводить цілим „хором”. Справді гарно звучали голоси. На цьому вечорі зустрів я багато громадян у старшому віці, які даліше є активнимн у нашій українській громаді.

Насправді було приємно не тільки провести час, обмінятися думками, але також побачити, спостерігати та переконатися в тому, яку дійсно велику й корисну працю виконує Суспільна Служба.

Прийшовши дещо скоріше перед початком заповідженої доповіді, застав я вже заповнену і оживлену світлицю. Дехто переглядав пресу, інші грали в карти чи шахи, ще інші гуторячи і, як можна було завважити, смачно заїдали вареники, пили чай чи каву. Правда, декілька осіб сиділи оподалік самотньо, а з їх сумних і зажурених лиць без труду можна було

вчитати якесь ще не зовсім вилікуване пережиття-горе. До одного із них присідаюся.

— Як почуваетесь? Чому такі сумні?

— О, пане, ще не можу прийти до себе. Недавно померла мені дружина. Я самотний, вже на пенсії. Сюди приходжу, щоб побачитися з нашими людьми. Якось бодай трішки веселіше... — і тут додає: — Що я робив би, як не було б тут цієї світлиці? Часто походжу по вулиці, загляну і до парку, але ніде місця не знаходжу — тоді йду сюди. Тут з людьми якось забувається про все... — І на устах появляється усмішка. Ще кілька слів і він встає, йде до гурту, а за хвилину бачу, як усміхнений п'є з іншими чай. Як приємно бачити, що дана особа виглядає бодай дещо задоволеною.

Такі і подібні випадки вдалося мені за цей короткий час того вечора завважити, чим я був надзвичайно приємно заскочений і вдоволений, побачивши на власні очі ту гарну самаритянську працю Суспільної Служби. Бо що ж може бути кращим у наших часах і обставинах, як допомогти ближньому у його житті, і то в час, коли такої допомоги він найбільше потребує! Тепле й ласкаве слово, потіха, порада, допомога — це найкраща заплата і нагорода за наш труд — кажуть працівники Суспільної Служби. Ми тут такі самі люди, як і всі, із такими самими складними і простими проблемами, як і кожен інший. Часто, крім щирого українського серця, почувань й виrozumіння, не маємо закінчених студій із ділянки суспільних працівників, але ми готові на поміч, пораду. І повірте, нам це досить часто вдається. Всі наші особисті турботи відсуваємо на бік, коли знаємо, що десь хтось потребує помочі. Тому ми тут. Часто ми хотіли б більше і всім допомогти, але з різних причин це нам не вдається. Треба нас більше. Наші спроможності часто ніяк не дорівнюють потребам.

Побачивши людину, яка ще перед хвилиною сиділа самотна і сумна, душевно заломана, як вона раптом, немов забуває про все, розкриває свою душу — усміхається, легше переносить своє горе — справді дуже приємно.

Тому управі Суспільної Служби, а зокрема паням, які ведуть многогранну і корисну працю для старших віком і потребуючих у різних ділянках людей, та допомагають своїм братам і сестрам, належить признання і подяка, та повна моральна і матеріальна піддержка з боку нашої громади.

В ДОРОЗІ ДО МОНТРЕАЛЮ

з організаційної поїздки по Осередках СУМ в Канаді

Цей раз моя дорога веде до Монтреалю. Поїзд мчить. Мишаю Лашіне, який є також у пляні моїх відвідин і нарешті я на місці.

— Добрий вечір! — чую несподівано. — Вже давно ждемо на вас.

Це ж старий знайомий, ще з добрих часів „Тьоті УНРР-и”. Д. Шклярчук, активний сумівець та керівник балетного гуртка при Осередку. Їдемо його гарним „Стейшином”. Не довго гаючись, під’їжджаємо під прекрасну хату. Входимо, знайомимось. Панство Кінахи! Пан Кінах — це відомий монтреальський контрактор-будівничий. Свое підприємство він розпочинав, як сам каже, колись з нічого. Сьогодні, його підприємство гарно розвинулось, у минулому році він закінчив будову понад 20-ти модерних домів. Солідною працею здобув велике довір’я у купецьких колах, а за належне ставлення до громадських справ втішається великим авторитетом і пошаною між своїми. В розбудову сумівської оселі „Верховина” вклав чи не найбільше заходів і праці. За деякий час вітався я з заступником голови Осередку, Безпальком. Він пропонує найперше відвідати оселю „Верховина”.

„Верховино, світку ти наш”

Точно в умовлений час мій „фірман” заїжджає своїм „Понгіяком”. Погода не надзвичайна, дощ зі снігом. Але трудно, раз вирішено — немає відклику. В дорозі довідуюсь багато від енергійного заступника про працю Осередку Ю СУМ, про розбудову оселі і т. д. Біля години їзди і ми вже під’їжджаємо добре вимощеною доріжкою, коло гарного ставка, до головного будинку оселі. Перед нами великий поверховий будинок; це праця рук сумівців, під проводом Кінаха. Входимо в середину. Чистота і порядок. В „книзі відвідувачів оселі” розпочинаю своїм підписом вже третю сотку гостей.

Оглядаємо долішню частину будинку: гарна кухня з інсталюванням газом, простора їдальня та кілька більших кімнат для таборовиків, розрахованих на 16 осіб з окремими ліжками. На середині приміщення для виховника чи гурткового. Далі оглядаємо магазини, кімнату-читальню, до яких веде серединою широкий коридор зі сходами на поверх. Там знов окремі кімнати для команди табору та малі кімнати (одно- і двоосо-

бові). А довкола будинку тягнеться гарний балькон, на якому приємно було б відпочити у літню гарячу ніч. Перед будинком старанно викладена сумівська емблема та стовп для піднесення прапора, а далі добре впорядкований ставок. Довкола шумить чатинний ліс. Гориста панорама оселі, звідти й назва „Верхолина”.

Оглянувши великий будинок, переходимо до дещо віддалених 3-х новозбудованих паланок. Місце чудове. Плянється збудувати їх 9. Кожна паланка викінчена взірцево, заінстальовано світло і воду. В паланці буде приміщуватись біля 35 осіб та виховник, для якого також відповідно влаштовано кімнату. Плянється ще поширити ставок, впорядкувати майдан перед новими паланками, посадити алеї та вибудувати пам'ятник котрійсь з визначних наших історичних постатей. Коли паланки будуть впорядковані, великий будинок можна буде відпустити для туристів-відпочинківців, що стане сталою матеріальною базою для дальшої розбудови табору і виховної праці.

Оселя займає понад 200 акрів, і є великим надбаням не тільки Осередку, але гордістю сумівської організації. Праву частину оселі буде відпущено для приватних побудов, з чого має бути збудоване „українське село” з стилевою церковцею та всіма питоменностями нашого села в рідному краю.

Українсько-французький кордон

Бродячи поміж деревами, не помітив я встромлених рівним рядком стовпів. На поляні з гарними просторими будинками бачу просторий спортивний майдан та дитяче грище. Це вже за кордоном! Будинки і все інше — це французька католицька оселя. З ними живуть сумівці в дуже добрих сусідських взаєминах. Під час таборування приходять одні до одних і пописують своїми досягненнями. Словом, сусідські і „дипломатичні” стосунки між обома „республіками” — дуже добрі.

Дні праці

Другий день моїх відвідин пройшов знаменито. Заповіджені летючками та священиками в усіх церквах ширші сходи громадянства з доповіддю на тему виховання нашої молоді, були успішні. Народу зібралось, як на Монреаль, дещо замало; але в той сам час відбувались ще інші три імпрези, а до того погода була погана. По доповіді була цікава і жива дискусія. Вечір пройшов у гарнім і гостиннім домі інж. Я. Сербина, голови Осередку.

В дальших днях удвох з інж. Сербином відвідали ми наших оо. духовних — проф. Кушнірика, декана д-р Залевського, Гаврилюка, Пасічника і Маркова, капеляна СУМ. У наших розмовах заторкнено передусім справу належного виховання лашої молоді. Всі Всечесніші отці висказували щирю радість, що СУМ розгорнув і веде так гарно свою працю. Дякували за відвідини та обіцяли нам повну підтримку в праці. Окремо відбулося ще спільне засідання Управи Осередку та Батьківського Комітету, зустріч з учителями і виховниками, та з провідниками інших братніх організацій.

Ю СУМ і Рідна Школа

Енергійна референтка Ю СУМ М. Кінах докладає багато труду для того, щоб поставити якнайкраще справу виховання. І це їй вдається. Добре розплановано працю, яку ведуть — 7 виховників у хлоп'ячих, 3 виховниці в дівочих гуртках; працює балетний гурток під проводом П. Шклярчука; відновив свою працю сумівських хор, під диригентурою П. Зарицького; не чармує і драматичний гурток. В п'яти хлоп'ячих гуртках є 149 хлопців, від 16-18 років; у трьох дівочих — 97. Великим надбанням Осередку є гурток юнаків, у віці 14-17 років (13) та юначок того віку (10); це в найближчому часі виховники. На „Верховині” щороку відбуваються таборівання; комендантом табору в цьому році був проф. М. Андрухів.

Дуже добре зорганізовано в Монреалі Рідну Школу, управителем якої є П. Двожак, що сумлінно працює для належного поставлення школи, яка має 5 клас. Окремі класи ведуть: I класу — дітей 38 — панна Феник, II класу — дітей 43 — п. Гафтар, III класу — дітей 32 — пані Кінах, IV класу — дітей 18 і V класу — дітей 27 — веде М. Двожак.

Капеляном СУМ і катехитом школи є люблений всіма о. декан Марків. Підручники, програми і діловедення, — всі рекомендовані Шкільною Комісією УКК в ЗСА. Навчання відбувається кожного дня. Школа підготовляє в році такі імпрези: Св. Миколая, Ялинку, Свято Шевченка, Свято Матері, закінчення шкільного року. З призначням треба висловитись про Монреальський ЮСУМ і Рідну Школу.

Між малятами

Під кінець тижня заповіджено ширші сходини юнацтва СУМ та дітей Рідної Школи. Хоч дощово-сніжна погода і не обіцяла успіху, все таки коло 300 дітей зі своїми батьками,

учителями, виховниками зібрались у своїх клясах і гуртках. Рух, гамір і веселість дітей наповняє велику залу. На привіт — „Честь України” пролунала грімка відповідь — „Готов боронити!” Починається між нами приятельська розмова. О, як гарно відповідають наші діти. Як добре знають вони все те, чого вчать їхні учителі чи виховники! Володіють добре своєю рідною мовою, та розмовляють нею між собою. Настрій у мене і в малят прекрасний. Ще спільні знімки, школи та Ю СУМ і розходимось, щоб знову зустрітись на вечірці.

До побачення, монреальці!

Вечірка ця, це так би мовити „прощальний чайний вечір”, на якому додатково можна поговорити. Тут зберуться — батьки, виховники, учителі і вся еліта нашої суспільно-громадської праці. Я не помилився. Спортивна зала в точно назначену годину заповнена. Симпатичні пані все як слід приготували. Присутній капелян СУМ о. Марків розпочинає сходити молитвою. Товариська, гарна атмосфера. Голова БК відкриває офіційну частину. Потім дуже гарно говорить о. капелян Марків, проф. Гафтар, дир. Двожак, А. Попович, А. Дубас, А. Безпальок і інші. Під кінець у довшій промові робить „резюме” голова Осередку інж. Сербини. Підсумовуючи проведену працю, дякує представникові КК СУМ за відвідини та вірить, що праця Осередку піде ще краще. Ще збірка на розбудову оселі „Верховина”, та поволі, стискаючи на прощання руки, розходимось.

Осередок СУМ в Монреалі веде свою працю добре. Здобуте першенство за взірцеву працю не прийшло легко. Вірю, що воно буде і надалі збережене. Авторитет голови і співпраця між друзями є певною запорукою успішности. Не скриваючи нічого, можу широко сказати, що враження з Монреалю у мене якнайкращі. Вранці добрий А. Кінах „підкидає” мене на станцію своїм „Кадиляком”, а я, попрощавшись, всідаю до поїзда і їду до нових громад сумівської молоді.

1957

МІЖ ДРУЗЬМИ У ВІНДЗОРІ

Хоч у наших модерних часах комунікаційні зв'язки (крім пошти!) добрі, скорі і навіть практичні, то в громадській праці вони ніяк не можуть заступити особистих контактів-зустрічів. Маючи це на увазі, ГУ ЛВУ і її канцелярія в міру своїх можли-

востей, використовують кожну нагоду відвідування наших відділів ЛВУ і всіх ОУВФ. Тому, коли управа відділу ЛВУ у Віндзорі через свого заступника голови і видатного громадського діяча п. Петра Мицака звернулася з проханням відвідати їхню громаду, я з приємністю на це погодився. Мої відвідини були заплановані на 16-17 квітня ц. р., в пляні яких були: зустріч з управами і членством ОУВФ та участь у Спільному свяченому, яке влаштовувалось у Томину неділю, 17 квітня ц. р. в українському будинку „Українська хата”. У Віндзорі маю багато знайомих і приятелів-друзів, побував там колись, хоч це рівно 20 років тому, ще тоді як крайовий організатор СУМ організував там відділ Ю СУМ.

Коли пробігло вже цих 20 років, не можу ніяк збагнути. Безперечно, що приїхавши тепер, у багатьох випадках я дещо „не пізнав” Віндзору. Місто збільшилося, зміцніло і покращало та гей би відмолоділо в той же сам час, коли якось нам не можна „відмолоджуватись”! Хоч з Торонта до Віндзору і не так вже далеко, бо заледве 200 миль, я був дуже здивований, побачивши там розквітлі вже дерева. П. Мицак переконував мене, що у Віндзорі таки краще і тепліше!

Українська громада у Віндзорі нараховує коло 6,000 осіб. Організаційно-громадське життя у більшості гуртується коло двох церков: української католицької і православної, при яких існують окремі організації як: БУК, ЛУКЖ, УКЮ, Братство св. Миколая (католицькі), СУС, ТУС, СУМК, ОДУМ, Взаємна Поміч (православні), до яких доходять ще Рідні школи, Курси українознавства, хори, мистецькі гуртки, кредитові спілки, ветеранські організації і інш. В засяг ОУВФ входять: ЛВУ, ОЖ ЛВУ, СУМ, Укр. Народна Поміч, Т-во кол. вояків УПА, кредитова спілка і мистецькі гуртки, які приміщуються у власному домі „Українська хата”. УНО, СУС, МУНО, ветеранська організація, кредитова спілка також приміщуються у власному будинку. Всі національні організації входять до відділу КУК, який веде координаційну працю. Треба згадати ще й невеликий гурт, здебільша старших вже т. зв. „прогресистів”, наших людей, збаламучених комуністичними вислужниками. Вони однак не творять ніякої організаційної сили. Невелику силу творять деякі окремі релігійні секти.

Приїхавши до Віндзору вже в суботу, разом з П. Мицаком відвідуємо „Контіненталь мотель”, власником якого є наш активний член ОУВФ п. Петро Криворук, а управителем є син

Мицака, також Петро — молодший. Мотель великий, модерний та в гарному місці. Признання його власникові, який до речі має ще й друге гарно просперуюче підприємство. Гарною несподіванкою для мене була зустріч з п. Євгеном Репетою, який довідавшись, що буду у Віндзорі, приїхав з сусіднього Детройту, щоб зустрітись і поговорити.

Опісля короткі відвідини в гостинному домі п-ва Мицаків і ми вже спішимось до „Української хати” на спільне засідання ОУВФ. Точно о год. 8 веч. зібралось там вже поважне число членів: ЛВУ, ОЖ ЛВУ, СУМ, УНП, Т-ва кол. вояків УПА, уділовців і читачів-передплатників „Гомону України”. Між присутніми старші і молодь. Є представники ОУВФ з Чатам і Емгерстбургу. Всі вони прийшли, щоб не тільки зустрітись та обговорити ряд організаційних справ і проблем, але також і обмінятися думками, досвідом у праці, відмітити позитиви й недоліки та вийти зміцненими і піднесеними на душі для продовження своїх завдань і праці.

Такі духовні „реколекції” є конечними, хоча час-від-часу, бо вони зміцнюють і унапрямяють дальшу працю. Сходинами проводив голова відділу ЛВУ п. П. Панців, який привітав присутніх, подав програму сходин та зробив коротку інформацію про працю відділу і його співпрацю з всіма ОУВФ. Інформацію про ОЖ ЛВУ зробила голова відділу п-і Анастасія Влох, а голова О СУМ п-на Ірина Мицак — про працю СУМ. По моїй доповіді „Мета й завдання наших ОУВФ” були поставлені питання, дискусія, відповіді й вияснення багатьох справ. Присутніх дуже цікавила праця наших ОУВФ в загальному, наші досягнення, справи „Гомону України”, справи СУМ тощо. Приємно було, що активну участь у дискусії брали старші і молодші — цікавились всі. Хоч уже була й пізня година, а в неділю приготовлялося спільне „свячене”, присутні з зацікавленням і дружнім наставленням продовжували сходини. Розходячись вже досить пізно додому, всі обіцяли собі зустріч на „свяченому” — і насправді так було.

По участі в Богослуженнях, вже коло 1-ої години по пол. заля „Української хати” була виповнена по береги — старшими, молодшими і навіть дітьми, не дивлячись що в цей сам час відбувалися „свячені” в парафіяльних залях. Заля показується замалою. Тому не дивно, що йде підготовка до її розбудови. Могутнім „Христос Воскрес” та щирими побажаннями „свячене” відкрив п. П. Криворук, побажав всього найкращого,

а опісля представив головний стіл. До привітів долучились: голова відділу ОЖ ЛВУ п-і А. Влох, голова О СУМ п-а І. Мицак, голова відділу ЛВУ п. П. Панців, о. М. Заяць. Маленька сумівка С. Легка дуже гарно продеклямувала вірш „Воскреснеш, Україно!”. Мені припало виголосити слово, яке я пов'язав з чудовими традиціями нашого Великодня, нашої віри в Христа і Україну та її перемоги, так як перемогла Божа Правда. Господар „свяченого” п. П. Криворук щиро подякував усім, що так численно зібралися, паням за гарне приготування традиційного обіду та всім гостям.

Родинний характер „свяченого”, участь великого числа молоді запевняють, що ОУВФ у Віндзорі йдуть правильним шляхом у допоміжній боротьбі українського народу за його свободу. Приємно було бачити між присутніми проф. д-ра І. Стебельського разом з дружиною і дітьми. Я пригадав собі його ще з юнацтва СУМ. Не хочеться вірити, що час так біжить скоро. Варто також підкреслити активність молодих. Голова О СУМ І. Мицак, П. Криворук молодший і ще деякі інші ведуть українську радіопрограму, яка втішається великим признанням і увагою української громади Віндзору й околиць. Ще перед виїздом до Торонта в товаристві п-ва Мицаків, я оглянув Віндзор, який зробив на мене позитивне враження.

Прощаючись з друзями, я запевнив їх, що ми все й кожночасно є до їхньої диспозиції у нашій спільній праці, побажав їм дальших успіхів та залишив їх у переконанні, що всі вони у Віндзорі виконують велику допоміжну працю у визволенні України. Хай побіч нашої щирої подяки залишиться у них свідомість добре виконаного завдання. Подяка належить всім, хоч прямо було б неможливо вичислити їх поіменно, тому роблю це в загальному. Мої враження з Віндзору залишилися якнайкращими.

1978

IV. МЕЦЕНАТИ:

КОРОЛІВСЬКИЙ ДАР ГРОМАДИ ФУНДАЦІЯ „ПРОМЕТЕЙ” ІМ. СТЕПАНА ОНИЩУКА І СТЕФАНІ ШВЕД

Наша громада не раз вшановує заможних меценатів, які, завдяки комерційним чи професійним успіхам, мають змогу жертвувати поважні суми на громадські цілі, на катедри, фундації і т. п. Нагороджуємо грамотами, медалями і ставимо їх як приклад до наслідування а часом і протиставляємо їх тим, які доробилися майна, але не враховують великих потреб і завдань нашої громади та не радо діляться своїми матеріальними здобутками. Не треба наводити випадків, коли деякі мільйонери ані словом не згадали у своїх заповітах українських установ, з якими роками були пов'язані.

Як же можна окреслити ініціативу двох скромних осіб, які постановили віддати всі ошадності та все майно, здобуте не якимись щасливими трансакціями, а 30-літньою мозольною працею, — на добро і кращу майбутність свого народу і громади? Саме такий королівський жест, майже непомітно, виявили інж. Степан Онищук і пані Стефанія Швед з Онтарійського містечка Сімко, заложивши фундацію „Прометей”, яка сьогодні становить понад 125 тисяч доларів, з додатковим призначенням майна більше ніж 100 тисяч доларів.

Мета чвертьмільйонної фундації — це допомога в першій мірі молодому поколінню зберігати і плекати рідну українську історію і культуру та сприяти вихованню молодих українців на характерних громадян і патріотів. Матеріальна допомога з фундації, шляхом стипендій та субвенцій на гідні вишкільні та виховні проекти, має забезпечити, щоб наші наступні покоління зберегли свідомість про свою спадщину і рідний нарід.

Задум про таку фундацію виринув в інж. Онищука ще одинадцять років тому. Пані Швед долучилася до благородного проекту, але через різні труднощі, ідею здійснено щойно минулого 1979 року, коли покликано до життя дирекцію фундації.

Меценати цієї унікальної фундації — не широко відомі, скромні патріоти, життєвий шлях яких одначе вказує на повну відданість своєму народові.

В 1979 році, на запрошення інж. Онищука і п-ї Швед, уконститувалася дирекція фундації в такому складі: інж. Степан Онищук — голова, інж. Мирон Барабаш — заступник го-

лови, ред. Андрій Бандера — секретар; члени дирекції: владика Ісидор Борецький, д-р Петро Глібович, п-і Стефанія Швед і дир. Володимир Окіпнюк.

Від того часу майно Фундації збільшилося понад 158 тисяч дол. з відсотків якого до кінця 1982 р. розділено на різні суспільно-громадські, церковні, культурні, видавничі, пресу, рідну школу і спортові проекти понад 39 тисяч доларів. Про точні передумови та інформації фундація повідомляє українську спільноту через пресу. Однак першим завданням дирекції на наступні роки — це розбудова фундації, і тому дирекція закликає всіх осіб доброї волі включитися своїм вкладом до майна Фундації. Українська громада повинна бути вдячною за „промстейський” дар інж. С. Онищука і п-і С. Швед, дійсним вшануванням їх великодушності, а виявом вдячності громади буде дальша розбудова фундації.

інж. Степан Онищук

п-і Стефанія Швед

Пані Стефанія Швед народилася 1912 р. у Черниці, Жидачівського повіту в Західній Україні. За професією вчителька, була репресована польськими властями в 30-их роках. Після 5 років учителювання в рідному селі, з приходом советських військ у 1944 році, втекла через Чехо-Словаччину до Австрії, де й зустріла вперше інж. Ст. Онищука і працювала в городництві, яке він провадив. Згодом (у 1948 р.) прибула до Канади, де працювала на різних роботах у Ватерфорді, Торонті і

Сімко. Після 27 років тяжкої праці (у 1970 р. зазнала серцевого удару), пішла на пенсію в 1977 р., а все своє майно, до речі — більший вклад — призначила на Фундацію „Прометей”.

Інж. Степан Онищук народився 1897 року у Волкові пов. Перемишлянн. Закінчивши середню освіту у Львові в 1916 р., вступив до австрійської армії, а в бурхливі роки за державну незалежність (1918-20) зі зброєю в руках воював як воїн Української Галицької Армії і попав у польський полон. До 1929 року був активний у громадському та господарському житті в рідному Волкові й окрузі, коли повернувся на вищі студії. Відбувши студії на рільничих відділах Ягайлонського університету в Кракові та Львівської політехніки, в 1933 році одержав диплом інженера агрономії. До кінця Другої світової війни інж. Онищук був одним з визначніших українських діячів у господарсько-економічному житті Західної України: закладав та вчителював у ряді рільничо-господарських шкіл, викладав та став директором ліцею в Черниці. В 1942 році уложив програму навчання та став директором львівської молочарської школи „Маслосоюзу”. Після втечі до Австрії 1944 р., інж. Онищук був лектором суспільної економії та організації торговельних господарств до часу виїзду до Канади 1948 р. У Канаді займався різними працями, але не мав змоги вповні виявити в канадському житті свій великий досвід і знання. У віці 66 років, збудував за спільні оцдадності, разом з п-і Швед хату, яка призначена на фундацію. Сьогодні, на 83-му році життя, інж. Онищук ще займається своїм городцем і всю енергію присвячує розбудові фундації „Прометей”.

Меценатам інж. Степанові Онищуківі та п-і Стефанії Швед висловлюємо найщиріше спасибі і бажаємо многих, многих літ.

Висловлюю щирю подяку Меценатам і Фундації „Прометей” за частинну фінансову допомогу у появі цієї книжки.

А в т о р

1982

SOWING COMMUNITY FIELDS

The Selected Writings of a Ukrainian Activist

SUMMARY

The author of this collection of writings, Wasyl Didiuk, was an active community worker in Ukraine, and has performed a similar function in Canada since 1948. In this book, a variety of his journalistic efforts are gathered together and reprinted. Thus, for the first time, the commentaries and reflections of a leading community worker are available in one volume.

These writings cover a wide range of social, political, historical, educational and religious themes. Collectively they form a body of useful information and advice for other community workers.

As well, the range of questions which intrigued Wasyl Didiuk, and which he endeavoured to understand and explain to his fellow Ukrainians, is impressive, for both practical and theoretical issues are covered. The materials reprinted here include selections published over 30 years ago, as well as more recent works. The style is always lively, often instructive.

The volume is entitled "Na Narodniy Nyvi", which conveys the sense of persistent dedication and giving of oneself which is required of all serious community workers. The book is dedicated to all those individuals, both well-known and unknown, who gave or continue to give, of their very best, for the Ukrainian community, whether in Canada or in Europe. Many of these, as Mr. Didiuk notes, have had to pay the ultimate price, their very lives, for their commitment to helping the Ukrainian people. The author expresses the hope that his writings will serve to stimulate a re-dedication and a renewal of such steadfast efforts on the part of the younger generation of Ukrainians. Their contribution, both here and in Ukraine, is sorely needed.

The book should serve then, as one activist's call to the generations now emerging in Canada, to struggle for their community, both within a multicultural Canada and for the homeland of their forefathers.

1982

З М І С Т

Стор.

Від автора 6

I. НАРИСИ:

Україно, моя безталанна батьківщино 9

Наші рідні дзвони 11

Пісня про молодість 13

Краса, радість і любов 15

„Єретичні думки” під Новий Рік 17

II. СТАТТІ-КОМЕНТАРІ:

а) Історичні:

У боротьбі за незалежність 18

У 40-річчя історичного чину нації 27

УПА — наша слава і прапор 39

Степан Бандера — символ визвольної боротьби 46

Велетень духа і боротьби 50

Пам'яті героїв грудня 54

Листопадові роковини 57

б) Політично-суспільні:

Проблема яку треба розв'язувати 59

Наші ідеологічні заложення 62

Наші найперші завдання 64

Промова-привіт 66

АБН в боротьбі за визволення 69

Всі на фронт допомоги Україні 72

Тридцять років на службі українській визвольній справі 74

Революція і еміграція 82

Напередодні 2-го СКВУ 95

По словах і резолюціях — діла 98

Резолюція про виконання 100

Дещо про відзначування національних свят 102

У сторіччя ганебного документу 107

Хто фальшує Акт 30 червня 1941 р. 110

Найвища пора покінчити з обманом 114

За чіткість наших позицій 122

Що болить московських вислужників 127

Про „Печену курку” і ще дещо 129

„В сім'ї єдиній, братерській”	131
Кому допомагаємо?	133
Шовіністично-народовбивча політика Москви	136
Хай живуть ювілеї і бенкети!	138
Так кажуть	141
Терор шаліє	143
За чим шукають?	144
Протестувати, протестувати... і протестувати!	145
Більше уваги для загальних справ	147
За правильне розуміння єдності	149
Наше „Айдонткерство”	154
в) Церковно-релігійні:	
У Свят-Всчір	157
Слава во вишніх Богу	160
З Новим Роком, з новими силами	163
Велике свято радості і надії	166
Бог дав радість з небес	168
Велетень духа	171
Слуга Божий Митрополит Андрей	172
В поклоні патріархові України	176
В гору піднесім серця	181
Для Бога і України	185
За українську мову в наших церквах	187
Посилити хрестоносний похід	191
Пресвятая Богородице, спаси Україну!	194
Боятся хрестиків і медаліків	197
г) Шкільні і виховні:	
Де наше майбутнє?	200
Історія в Рідній Школі	202
За яку розв'язку Рідної Школи?	205
За душу української дитини	207
Приготуймо все до таборування	209
Юнацтво СУМ в Канаді	211
Між малятами на сумівському таборі	215
г) Економічно-господарські:	
Що буде далі з інфляцією?	218
За ідею української кооперації в ЗСА і Канаді	222
Преважливі справи під розвагу	224
д) Українська преса:	
Свобода думки, слова і преси	228
Українська преса на службі народу	234
Проблеми української преси	239

На початку було слово	242
Світовий з'їзд українських журналістів	245

III. РЕПОРТАЖІ:

І там живе Україна	247
Постановка п'єси „Одруження”	276
Тріумф мистецьких ансамблів СУМ	278
Наші славні „Верховинки”	281
Український музичний фестиваль	284
Один день у Суспільній Службі	289
В дорозі до Монтреалю	292
Між друзями у Віндзорі	295

IV. МЕЦЕНАТИ:

Королівський дар громаді	299
Резюме (англійською мовою)	302

ДРУКАРСЬКІ ПОМИЛКИ

Стор.	рядок	надруковано	має бути
6	6 знизу	на якому	на якому
33	14 знизу	а головно	а головою
41	20 згори	полтичної	політичної
42	1 згори	малоприсутніми	малоприсутними
54	2 знизу	з глухом	з глумом
56	12 знизу	певній	певніній
58	3 згори	найманщинах	займанщинах
59	14 згори	катрою	картою
68	14 знизу	зібравшись	зібралися
122	8 знизу	натосу	патосу
215	під зніркою	група тоборовиків	група таборовиків

